

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

**LIETUVOS ŽUVININKYSTĖ.
DOKUMENTAI, FAKTAI, SKAIČIAI**

1918–2005 METAI

Vilnius
2007

UDK 639.3(474.5)(094)
Li 334

Leidinių parengė Žuvininkystės departamentas prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos ir Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas

Sudarytojas doc. dr. Viktoras Vaikutis

Autorių kolektyvas:

Algirdas Rusakevičius (vadovas) (I sk. 4.2.1–4.2.4, 5.3); G. Babčionis (II sk. 1; IV sk.); H. Bankauskas (I sk. 4.2.2, 5.2.2; VIII sk. 1; X sk. 1.2, 2.2); E. Bukelskis (VII sk. 3); E. Bukienė (VI sk. 2); A. Burba (VII sk. 6); A. Gedrimas (I sk. 4.2.1–4.2.4, 4.2.6, 5.3; VI sk. 1); L. Janėnas (I sk. 4.3.1, 4.3.3; V sk.; X sk. 1.8, 3.5); V. Kesminas (VII sk. 2, 5); G. Ladukas (VII sk. 7); E. Lendzbergas (X sk. 5); J. M. Lenkaitienė (III sk.); S. Meškelevičiūtė (IX sk. 2, 3); A. Motova (VIII sk. 2, X sk. 6); B. Paliukėnaitė (X sk. 1.2, 1.5–1.7, 2.3); A. Razmislavičiūtė (VI sk.; X sk. 1.3, 1.11); R. Repečka (VII sk. 1, 4); I. Šidlauskienė (IX sk.); V. Vaikutis (I sk. 1–3, 4.1, 4.2.1, 4.2.3, 4.2.5–4.2.6, 4.3, 5.1, 5.2.1; II sk. 2; III sk. 3; VI sk. 1, 3; VIII sk. 1; IX sk. 1; X sk. 1.3, 1.9–1.11, 7); L. Vaitonytė (VII sk. 8; X sk. 1.9, 4); T. Virbickas (VII sk. 4); E. Vozgirdas (II sk. 1; X sk. 1.4, 2.1, 3.1–3.4)

Recenzantai:

doc. dr. Egidijus Bukelskis
dr. Eugenija Nijolė Milerienė

TURINYS

PRATARMĖ	7
I. ŽUVININKYSTĖS PLĖTRA	9
1. Tarpukario laikotarpis (1918–1940 m.)	9
1.1. Žuvininkystės administravimas	9
1.2. Žuvininkystės būklė	10
2. Žuvininkystės administravimas per pirmąjį sovietmetį	12
3. Vokiečių okupacijos laikotarpis (1941–1944 m.)	12
4. Pokario sovietmetis (1944–1989 m.)	13
4.1. Sovietinio valdymo sistema	13
4.2. Jūrų žuvininkystė	14
4.2.1. Žuvininkystės administravimas	14
4.2.2. Žvejybos organizavimas	15
4.2.3. Žvejybos tolimuosiuose vandenyse pokyčiai	17
4.2.4. Lietuvos tolimųjų jūrų žvejybos laivynas	18
4.2.5. Žvejybos laivyno aptarnavimas	19
4.2.6. Darbuotojų rengimas	19
4.3. Vidaus vandenų žuvininkystė	20
4.3.1. Administravimas	20
4.3.2. Žvejų kolūkiai	21
4.3.3. Tvenkinių žuvininkystė	23
4.3.4. Žuvivaisa	24
5. Žuvininkystė nepriklausomoje Lietuvoje (1990–2005 m.)	24
5.1. Žuvininkystės administravimas	24
5.2. Žvejybos laivyno valdymas	28
5.2.1. Lietuvos valstybinė žvejybos laivyno įmonė „Jūra“	28
5.2.2. Žvejyba Baltijos jūroje	29
5.3. Integracija į tarptautines organizacijas	30
II. ŽVEJYBOS RAJONAI	33
1. Atlanto vandenyno žvejybos rajonai	33
2. Baltijos jūra	39
2.1. Lietuvos Respublikos teritorinė jūra ir išskirtinė ekonominė zona	39
2.2. Baltijos jūros žvejybos rajonai	42
2.3. Žuvų ištekliai ir sugavimas	48
2.4. Baltijos jūros Lietuvos priekrantė	50

III. LIETUVOS ŽVEJYBOS LAIVYNAS	52
1. Atlanto vandenyno žvejybos laivynas	53
2. Baltijos jūros žvejybos laivynas	53
2.1. Atviroje Baltijos jūros dalyje žvejojantys laivai	53
2.2. Baltijos jūros priekrantėje žvejojantys laivai	54
3. Žvejybos laivų registravimas ir ženklimas	55
IV. ŽUVŲ IŠTEKLIŲ NAUDOJIMO KONTROLĖ	60
V. AKVAKULTŪRA (Tvenkinių žuvininkystė)	67
1. Karpių selekcija	70
2. Upėtakių auginimas	70
3. Ekologiška žuvininkystės produkcija	70
4. Žuvų auginimas recirkuliacinėse (uždarose) sistemose	73
5. Tvenkinių žuvininkystei nusipelnę darbuotojai	74
VI. ŽUVŲ PERDIRBIMAS. VIDAUS IR UŽSIENIO PREKYBA	75
1. Žuvų perdirbamoji pramonė	75
2. Importas ir eksportas	79
3. Gamintojų organizacijos	82
VII. ŽUVŲ (VĖŽIŲ) IŠTEKLIAI IR ŽVEJYBA VIDAUS VANDENS TELKINIuose	84
1. Kuršių marios	84
2. Upės	86
3. Ežerai	89
4. Vandens talpyklos	91
4.1. Kauno marios	93
4.2. Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės aukštutinis baseinas	94
5. Žuvų praėjimo takai	95
6. Vėžių ištekliai	97
7. Mėgėjiškos žūklės reglamentavimas	98
8. Žuvivaisos organizavimas žuvų ir vėžių ištekliais gausinti	101
VIII. ŽUVININKYSTĖS MOKSLINIAI TYRIMAI	106
1. Mokslo institucijos ir svarbesnės tyrimų kryptys	106
2. Lietuvos Baltijos jūros laivyno ekonominės padėties vertinimas	108
2.1. Atvira Baltijos jūros dalis	109
2.2. Baltijos jūros priekrantė	111
IX. ES STRUKTŪRINĖ POLITIKA	123
1. ES fondai iki Lietuvos įstojimo į ES ir svarbiausieji šalies žuvininkystės projektai	124
2. ES paramą administruojančios institucijos	127

3. ES struktūrinių fondų paramos gavimo sąlygos ir jos panaudojimas	127
3.1. Veikla, susijusi su žvejybos laivynu	129
3.2. Vandens išteklių apsauga ir plėtra, žuvininkystė, žvejybos uosto įrengimai, žuvų perdirbimas, rinkodara ir žvejyba vidaus vandenyse	131
3.3. Kita veikla, susijusi su žuvininkyste	133
X. PAPILDOMA INFORMACIJA	135
1. Adresai ir telefonai	135
1.1. Žuvininkystės departamentas prie ŽŪM	135
1.2. Žuvininkystės asociacijos	135
1.3. Gamintojų organizacijos	136
1.4. Atlanto vandenyne žvejojančios įmonės	136
1.5. Baltijos jūroje žvejojančios įmonės	137
1.6. Baltijos jūros priekrantėje žvejojančios įmonės	138
1.7. Kuršių mariose žvejojančios įmonės	141
1.8. Tvenkinių žuvininkystės įmonės	143
1.9. LVŽŽTC ir jo padaliniai	144
1.10. Mokslo institucijos	144
1.11. Žuvų perdirbimo įmonės ir laivai	145
2. Žuvų sugavimo kvotos	147
2.1. 2005 m. Lietuvai skirtos žuvų sugavimo Atlanto vandenyne kvotos	147
2.2. 2000–2005 m. Lietuvai skirtos žuvų sugavimo Baltijos jūroje kvotos	148
2.3. 2000–2005 m. žuvų sugavimo ir leidžiamų naudoti Kuršių mariose žvejybos įrankių limitai	148
3. Lietuvos žvejybos įmonių žuvų sugavimas	149
3.1. Jūrose ir vidaus vandenyse	149
3.2. Atlanto vandenyne	149
3.3. Baltijos jūroje	155
3.4. Vidaus vandens telkiniuose	157
3.5. Akvakultūros tvenkiniuose užaugintų žuvų prekybinė produkcija	162
4. Žuvų (vėžių) išleidimas į vandens telkinius	163
5. Baltijos jūros žuvų ištekliai ir jų panaudojimas	167
6. Baltijos jūros laivų charakteristika ir veiklos rodikliai	169
7. ES teisės aktų, reglamentuojančių žuvininkystę, sąrašas	172
SANTRAUKA	176
SUMMARY	179
SĄVOKOS	182
LITERATŪRA	186
TRUMPAI APIE AUTORIUS	188

SANTRUMPOS

AB – akcinė bendrovė
BPD – Bendrasis programavimo dokumentas
BVP – bendrasis vidaus produktas
CECAF – FAO Rytų ir Vidurio Atlanto žuvininkystės komitetas
DŽT – didysis žvejojimo traleris
DŽTŠ – didysis žvejojimo traleris-šaldytuvas
EEB – Europos Ekonominė Bendrija
EB – Europos Bendrija
ELPA – Europos laisvosios prekybos asociacija
ES – Europos Sąjunga
FAO – Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacija
HAE – hidroakumuliacinė elektrinė
IBSFC – Tarptautinės Baltijos jūros žvejojimo komisija
ICES – Tarptautinė jūrų tyrinėjimų taryba
IĮ – individualioji įmonė
JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos
KN – kombinuotoji nomenklatūra
LAEI – Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas
LKT – Liaudies komisarų taryba
LMA – Lietuvos mokslų akademija
LSS – laivų stebėjimo sistema
LŪT – Liaudies ūkio taryba
LVŽŽTC – Lietuvos valstybinis žuvininkystės tyrimų centras
MŽT – mažasis žvejojimo traleris
NAFO – Šiaurės Vakarų Atlanto žvejojimo organizacija
NEAFC – Šiaurės Rytų Atlanto žvejojimo komisija
NMA – Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos
NVS – Nepriklausomų valstybių sandrauga
PPO – Pasaulinė prekybos organizacija
RAAD – regiono aplinkos apsaugos departamentas
SAPARD – Specialioji žemės ūkio ir kaimo plėtros programa
SSRS – Sovietų socialistinių respublikų sąjunga
STECF – Žuvininkystės mokslo, technikos, ekonomikos komitetas
UAB – uždaroji akcinė bendrovė
VĮ – valstybės įmonė
VU – Vilniaus universitetas
VŽLĮ – valstybinė žvejojimo laivyno įmonė
ŽL – žvejojimo laivas
ŽMŪM – Lietuvos Respublikos žemės ir miškų ūkio ministerija
ŽOFP – Žuvininkystės orientavimo finansinė priemonė
ŽSC – Žvejojimo stebėjimo centras
ŽŪM – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija
ŽŪVTM – Žemės ūkio ir valstybės turtų ministerija

PRATARMĖ

Leidinyi skirtas trumpai apžvelgti Lietuvos žuvininkystės sektorių nuo Lietuvos valstybės atkūrimo XX a. iki 2005 m.

Tarpukario Lietuvoje žuvininkystės plėtra nebuvo intensyvi. Verslininkams pelningiau buvo įvežti žuvis ir žuvų produktus, nei plėtoti šį šalies ūkio sektorių. Žvejojimo laivynas ir techninė žvejojimo bazė buvo visiškai silpni, orientuoti tik į žvejojimą teritoriniuose ir vidaus vandenyse, žuvų perdirbamąją pramonę sudarė keletas Klaipėdoje ir Kaune veikusių įmonių. Po Antrojo pasaulinio karo buvo pradėtas kurti stambus, orientuotas į Atlanto vandenyno ir kitus tolimuosius žvejojimo rajonus, žvejojimo laivynas ir žuvų perdirbamoji pramonė. Apie 1960 m. buvo pradėta intensyvi žuvininkystės tvenkinių statyba.

Dėl pirmaisiais po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo metais vykusios politinės ir ūkinės žuvininkystės sektoriaus pertvarkos katastrofiškai sumažėjo žvejojimo tolimuosiuose rajonuose galimybės, žuvų produktų gamyba, suvartojimas ir eksportas. Žuvis ir jų produktai brango sparčiau nei kiti maisto produktai. Siekiant stabilizuoti padėtį ir atkurti žuvų produkcijos gamybos bei pardavimų apimtį, buvo privatizuojamos įmonės ir žuvininkystės ūkiai. Nežiūrint į tai, žuvininkystės ir žuvininkystės mokslo tiriamuosius darbus ir toliau finansavo valstybė.

Laikantis šalies ekonominės politikos principų, vienas svarbiausių tikslų buvo atkurti nors dalį prarastų žvejojimo tolimuosiuose žvejojimo rajonuose galimybių, sukurti racionalią ir efektyvią žuvininkystės sektoriaus valdymo struktūrą, veiksmingą privatų žuvininkystės sektorių, didinti jo efektyvumą. Buvo formuojama žuvininkystės plėtros valstybės politika, plečiamas tarptautinis bendradarbiavimas, visų pirma su regioninėmis žvejojimo organizacijomis ir Europos Bendrijomis.

Siekiant paspartinti rinkos ekonomikos principų diegimą žuvininkystės sektoriuje, padedant Vakarų šalių specialistams buvo organizuojamos atskirų sektoriaus šakų ekonominės studijos, mokomi darbuotojai. Dar iki įstojimo į Europos Sąjungą (ES) dauguma Lietuvoje veikusių žuvų perdirbimo ir žvejojimo įmonių sugebėjo efektyviai konkuruoti Vakarų ir Rytų rinkose.

2000–2005 m. buvo išskirtiniai žuvininkystės sektoriui. Tai intensyvaus pasirengimo narystei ES ir pirmieji veiklos, įstojus į ES, metai. Pasirengimo narystei laikotarpiu pradėjo veikti Specialioji žemės ūkio ir kaimo plėtros programa (SAPARD), o tapusi ES nare, Lietuva gavo galimybę pasinaudoti ES struktūrine parama žuvininkystės sektoriaus plėtrai pagal Lietuvos 2004–2006 m.

Bendrojo programavimo dokumento (BPD) Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonės. SAPARD ir BPD finansinės paramos priemonės davė postūmį bendrai žuvininkystės sektoriaus plėtrai ir atskirų šio sektoriaus įmonių modernizavimui bei naujų statybai.

Šis leidinys – tai analitinė Lietuvos žvejybos jūrose ir vidaus vandenyse, žuvų perdirbamosios pramonės, akvakultūros ir žuvivaisos raidos apžvalga, parengta pagal statistinę informaciją, įmonių atskaitomybės duomenis, mokslo darbuotojų atliktų tyrimų ir atskirų studijų rezultatus. Leidinyje plačiau apžvelgiami žuvininkystės sektoriaus veiklos 2000–2005 m. rezultatai, tačiau parodoma ir tai, kas buvo nuveikta anksčiau.

Dauguma šio leidinio autorių – Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos (ŽŪM) darbuotojai. Atskirus skyrius rengė Vilniaus universiteto (VU) Ekologijos instituto, Gamtos mokslų fakulteto, Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto (LAEI) ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos darbuotojai. Vertingos medžiagos, nuotraukų pateikė buvęs Žuvininkystės departamento prie ŽŪM darbuotojas Algirdas Gedrimas, Nacionalinės akvakultūros ir žuvininkystės produktų gamintojų asociacijos direktorius Vytautas Andriuškevičius, Lietuvos valstybinio žuvininkystės ir žuvivaisos tyrimų centro (LVŽŽTC) generalinio direktoriaus pavaduotojas Valdas Gečys, ypač daug pasiūlymų ir patarimų – Žuvininkystės departamento prie ŽŪM generalinio direktoriaus pavaduotojas Algirdas Rusakevičius. Knygą spaudai padėjo parengti LAEI darbuotoja Vilija Girgždienė.

Leidinyje skiriamas visiems, kas domisi žuvininkyste ir jos problemomis. Naudingos medžiagos čia ras žuvininkystės specialistai, verslininkai, mokslininkai, studentai, žvejai ir eiliniai skaitytojai.

Skaitytojams būsimė dėkingi už pastabas ir pasiūlymus. Jie padės tobulinti ateityje numatomas leisti periodines žuvininkystės apžvalgas.

I. ŽUVININKYSTĖS PLĖTRA

1. Tarpukario laikotarpis (1918–1940 m.)

1.1. Žuvininkystės administravimas

Lietuvos Taryba 1918 m. vasario 16 d. paskelbė, kad atkuria nepriklausomą demokratiniais pagrindais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniumi. 1918 m. lapkritį pradėjo dirbti laikinoji Lietuvos Vyriausybė. Žemės ūkiui tvarkyti buvo sukurta Žemės ūkio ir valstybės turtų ministerija (ŽŪVTM). 1924 m. birželio 21 d. jos pavadinimas pakeistas į ŽŪM. Iki 1940 m. žvejybą administravo ŽŪM, o vidaus vandenyse žvejybos priežiūrą vykdė girininkijos.

ŽŪVTM tebesant Vilniuje, atsirado būsimųjų Žemės ūkio, Miškų, Veterinarijos, Žemės tvarkymo ir matavimo departamentų užuomazgos. Departamentų direktoriai įėjo į ministerijos kolegijos, kuri buvo įsteigta 1920 m. gruodžio 7 d. departamentų veiklai derinti, kitiems svarbiems ministerijos vidaus klausimams spręsti, sudėti.

1921 m. ŽŪVTM pradėjo veikti Vandenių ir durpynų inspekcija. Valstybiniais durpynams ir vidaus vandenims administruoti 1924 m. buvo įsteigtas durpynų ir vandenių skyrius. Jam buvo pavesta tirti ir nuomoti vandenį, tvarkyti ir prižiūrėti žūklę bei žuvininkystės ūkį.

Administruoti vandenį 1928 m. buvo perduota Miškų departamentui. Šiam departamentui priklausė tik vidaus vandenys – ežerai, upės, žuvininkystės tvenkiniai. Jūrų žvejybą administravo Finansų ministerija. Iki tol vandenių klausimais rūpinosi ŽŪVTM ir ŽŪM Bendrųjų reikalų departamentas (iki 1925 m.) ir ŽŪM Žemės ūkio departamentas (iki 1928 m.).

Miškų departamentas prižiūrėjo ir tvarkė 47200 ha ežerų, 7200 ha upių, 900 ha tvenkinių. Tuo metu ir Lietuvos teritorija buvo mažesnė, palyginti su nustatyta 1939 m. ir po Antrojo pasaulinio karo. 1928 m. ji sudarė 55,67 tūkst. km². Šiam departamentui buvo paskirta Žuvininkystės referantūra. Buvo draudžiama žuvis ir vėžius gaudyti neršto metu, saugoma ir neleidžiama gaudyti mažų (nesuaugusių) žuvų, nustatomi atitinkami tinklų standartai, žiūrima, kad vandenys nebūtų teršiami kenksmingomis medžiagomis.

Miškų departamento direktoriais dirbo S. Vaicekuskis (1926–1936 m.), A. Rukuiža (1936–1940 m.).

1.2. Žuvininkystės būklė

Svarbią vietą Lietuvos ekonomikoje užima maisto pramonės šakos, susijusios su žemės ūkiu. Žuvų ūkis – viena iš maisto pramonės šakų.

Kai kurios maisto pramonės šakos buvo sėkmingai plėtojamos jau XX a. pradžioje. Tarpukario Lietuvoje, pradėjus kilti Lietuvos ūkiui, kartu stiprėjo ir maisto pramonė, buvusi viena svarbiausių pramonės šakų. Tačiau tuo laikotarpiu žuvų perdirbimo pramonė buvo menkai išvystyta.

Šalies gamtinės sąlygos palankios žuvininkystei plėtoti. Gausu tinkamų vidaus vandens telkinių, Baltijos jūra su neužšalančiu Klaipėdos uostu ir vandens keliais į Atlanto vandenyną sudaro sąlygas žvejybai.

Tačiau Lietuvoje žvejyba ir žuvininkystė XX a. buvo plėtojama labai nevienodai. Prieš Antrąjį pasaulinį karą verslininkams dažnai buvo pelningiau įvežti į Lietuvą žuvis ir jų produktus bei juos parduoti, nei čia vystyti žvejybą. Sovietmečiu į šią problemą buvo žiūrima visiškai priešingai nei prieškarinio laikotarpio ir į Lietuvos žuvininkystę buvo investuojamos didžiulės lėšos.

Iki Antrojo pasaulinio karo žvejyba vertėsi tik pavieniai žvejai, kurie daugiausia žvejojė Nemune, ypač jo žiotyse, Kuršių mariose ir Baltijos jūros priekrantėje. Atviroje Baltijos jūroje beveik nežvejota. Stambios jūrų žvejybos iš viso nebuvo.

Tarpukario Lietuvoje natūralūs vandenys dažniausiai buvo valstybės nuomojami atskiriems piliečiams, kurie samdydavo žvejus.

Žūklės taisyklės patvirtintos tik 1934 m. Minėtais metais buvo 61 karpis ir 1 upėtakis auginę ūkiai. Bendras tvenkinių plotas – 830 ha.

Daugiausia žuvų buvo sugaunama upėse, ežeruose ir Kuršių mariose, mažiau – Baltijos jūroje ir priekrantėje. Dauguma jūros ir vidaus vandens žvejų kartu buvo ir smulkūs ūkininkai.

1929 m. Baltijos jūroje buvo sugauta 20 proc., Kuršių mariose – 29 proc., kituose vandens telkiniuose – 51 proc. visų sugautų žuvų. 1938 m. Baltijos jūroje buvo sugauta 36 proc., Kuršių mariose – 29 proc., vidaus vandenyse – 35 proc. visų žuvų.

1934–1938 m. tarp Baltijos jūroje sugautų žuvų vyravo menkės, mažiau buvo sugaunama plekšnių, strimelių, šprotų (brėtlingių). Visos šių rūšių žuvis sudarė daugiau kaip 93 proc. Baltijos jūroje sugautų žuvų.

Įvairesnė buvo Kuršių mariose sugaunamų žuvų sudėtis. Čia didžiausias lyginamasis svoris teko kuojoms, stintoms, ešeriams, karšiams, pūgžliams.

1934–1938 m. Kuršių marių žuvų produkcija vidutiniškai sudarė 21,5 kg/ha, kituose vidaus vandenyse – 12,6 kg/ha.

Žuvis būdavo suvartojamos šviežios arba žvejų parūkytos.

1 lentelė. Žuvų sugavimas 1924–1938 m.

Metai	Baltijos jūra		Kuršių marios		Vidaus vandenys (upės, ežerai, kt.)		Iš viso	
	tūkst. t	proc.	tūkst. t	proc.	tūkst. t	proc.	tūkst. t	proc.
1924–1928 vidutiniškai	0,43	15,2	1,28	45,2	1,12	39,6	2,83	100
1929	0,57	19,8	0,84	29,2	1,47	51,0	2,88	100
1930	0,50	23,4	0,80	37,4	0,84	39,2	2,14	100
1931	0,52	22,1	1,16	49,4	0,67	28,5	2,35	100
1932	0,75	23,7	1,04	32,8	1,38	43,5	3,17	100
1935	0,67	25,7	1,07	41,0	0,87	33,3	2,61	100
1936	0,67	27,1	0,83	33,6	0,97	39,3	2,47	100
1938	0,95	36,1	0,76	28,9	0,92	35,0	2,63	100

Tarpukario Lietuvos statistikos duomenimis, 1938 m. Baltijos jūros priekrantėje žvejojo 65 motoriniai laivai bei 931 burinė bei irklinė valtis. Dalis laivų bazavosi Klaipėdos (iki 1939 m. kovo mėnesio, kol Vokietija aneksavo Klaipėdos kraštą) ir Šventosios uostuose, dalis buvo ištraukiami į krantą įvairiuose Baltijos priekrantės ruožuose. Statomaisiais tinklais bei ūdomis buvo žvejojamos menkės, strimelės, plekšnės, lašišos. Kuršių mariose buvo žvejojama buriniais laivais (kurėnais) bei irklinėmis valtimis, daugiausia tinklais ir ūdomis. Žvejyba Baltijos jūroje ir vidaus vandenyse vertėsi apie 6 tūkst. žmonių. Per metus visuose šalies vandens telkiniuose būdavo sužvejota apie 2,5–3 tūkst. t žuvų.

Svarbią vietą užėmė vėžiavimas. Daug vėžių būdavo suvartojama vidaus rinkoje, dalis eksportuojama.

1934 m. Klaipėdoje buvo įsteigta AB „Žuvis“. Ji turėjo šaldytuvų ir rūkyklą, konservavo žuvis. Bendrovė dirbo iki 1940 m. vidurio, kol buvo pakeistas jos statusas.

Didžioji Kuršių mariose ir Baltijos pajūryje žvejų sugautų žuvų dalis buvo sūdoma amatininkiško pobūdžio įmonėse. Tuo metu veikė keturios stambesnės žuvų perdirbimo įmonės. Žuvų konservus nedideliais kiekiais Kaune gamino dvi įmonės: „Liesil“ ir „Skanėstas“.

Sugaunamų žuvų ir pagamintos produkcijos šaliai neužteko, todėl buvo importuojama daug žuvų ir gatavos produkcijos (daugiau nei Lietuvos žvejai sugaudavo). Daugiausia buvo įvežama silkų, kurios vidutiniškai per 1929–1938 m. sudarė apie 98 proc. visų importuotų žuvų. Dauguma jų buvo importuojama iš Didžiosios Britanijos, nedaug – iš Norvegijos, Olandijos, Vokietijos. Iš Didžiosios Britanijos importuojamų prekių struktūroje silkės sudarė 5–6 proc.

2. Žuvininkystės administravimas per pirmąjį sovietmetį

1940 m. sovietinė administracija paskelbė įstatymus dėl žemės, bankų, stambiosios pramonės nacionalizavimo ir ėmėsi juos įgyvendinti. Iki 1941 m. pavasario nacionalizuotos įmonės buvo perduotos trestams.

Nuo 1940 m. birželio iki rugpjūčio centrinės ūkio sektorių valdymo institucijos buvo vadinamos ministerijomis, o nuo 1940 m. rugpjūčio iki 1946 m. kovo pabaigos – liaudies ūkio komisariatais.

Perduodant nacionalizuotas įmones, vietoje akcinės bendrovės (AB) „Žuvis“ buvo įkurtas Valstybinis žuvų pramonės trestas. Tuo metu nacionalizuotos kitų ūkio sektorių pramonės įmonės irgi buvo paskirstytos trestams, pvz., statybinių medžiagų, statybos, medžio, durpių, mėsos, malūnų ir kt. Valstybinis žuvies pramonės trestas buvo pavaldus Maisto pramonės ministerijai. Įsteigus Maisto pramonės liaudies komisariatą, maisto pramonės trestai buvo perduoti administruoti šiam komisariatui. Ministru (iki 1940 m. rugpjūčio), liaudies komisarų (iki 1941 m. vasario 14 d.) buvo J. Laurinaitis. Jį pakeitė E. Bilevičius (iki 1944 m. sausio 7 d.).

3. Vokiečių okupacijos laikotarpis (1941–1944 m.)

Globaliniuose Vokietijos (Trečiojo reicho) planuose Lietuvos vardas buvo retai minimas.

Okupuoti kraštai buvo suskirstyti į Reicho komisariatus, o šie – į generalines sritis ir apygardas. Ostlando (Rytų krašto) Reicho komisariatas buvo sukurtas iš Lietuvos, Latvijos, Estijos bei Gudijos (Baltarusijos).

Lietuvos generalinė sritis buvo suskirstyta į apygardas. Apygardų komisarai buvo pavaldūs atitinkamos generalinės srities generaliniam komisarui (Lietuvoje – A. T. von Rentelnui).

Svarbiausi apygardų komisarų uždaviniai ir funkcijos buvo įgyvendinti generalinio komisarų potvarkius ir kontroliuoti vietinės administracijos darbą. Apygardų komisariatų struktūra buvo panaši į generalinio komisariato struktūrą.

Okupacinė valdžia nenorėjo savivaldos institucijų vadinti pavadinimais, kurie asocijuojasi su nepriklausomos valstybės įstaigų pavadinimais, pvz., „laikinoji vyriausybė“, „ministerija“, „komitetas“. Buvo įsteigtos atskiros vietinės centrinės savivaldos įstaigos, pavadintos vadybomis, kurioms vadovauti buvo paskirti generaliniai tarėjai. ŽŪM buvo pertvarkyta į Žemės ūkio vadybą. Joje pasiliko visi iki okupacijos ministerijoje buvę departamentai – Žemės ūkio, Žemės reformos, Žemės tvarkymo, Melioracijos, Veterinarijos, Miškų bei buhalterija. Prie šių buvo sukurti dar du nauji – Žemės ūkio tyrimo ir Valstybinių ūkių. Maitinimo ir žemės ūkio generaliniais tarėjais buvo paskirti B. Vitkus, vėliau – J. Petronis, A. Ramanauskas. 1942 m. Maitinimo ir žemės ūkio generalinio tarėjo žiniai buvo perduotas sovietų okupacijos laikotarpiu įkurtas Valstybinis žuvies pramonės trestas.

Šio generalinio tarėjo žiniai tuo metu buvo perduota: Valstybinis malūnų ir kepyklų pramonės trestas, Valstybinis spirito ir degtinės trestas, Valstybinis alaus pramonės trestai, Valstybinis aliejaus ir riebalų pramonės trestas ir AB „Maistas“, centrinė pieno perdirbimo bendrovių sąjunga „Pienocentras“, AB „Sodyba“, AB „Lietuvos cukrus“, Lietuvos žemės ūkio kooperatyvų sąjunga „Lietūkis“.

Lietuvos generalinis komisaras kasmet Lietuvai nustatydamas privalomus pristatyti produktus ir jų kiekius, kurie po to būdavo paskirstomi apygardoms, apskritims ir valsčiams. Lietuvos žemės ūkio klausimus sprendė Lietuvos generalinio komisariato Žemės ūkio skyrius, apygardų komisarai, apygardų bei apskričių žemės ūkio vadovai. Pastarieji kontroliavo prievolių vykdymą. Atsakomybė už prievolių nevykdymą paprastai tekdavo vietinei lietuvių administracijai: Žemės ūkio vadybai, apskričių viršininkams ir valsčių viršaičiams.

Antrojo pasaulinio karo metais žvejojimas sunyko, amatininkiškos žuvų perdirbimo įmonės nustojo veikti. Vidaus vandenyse žvejojimas vyko be priežiūros, gyventojai, kariniai daliniai sava valia įvairiomis priemonėmis gaudė žuvis. Žuvis buvo parduodama šviežia, daugiausia miestų gyventojams. Vykę mūšiai sunaikino ir buvusią Lietuvos žvejojimo infrastruktūrą, ypač nukentėjo Baltijos pajūrio ir Kuršių marių žvejai. Pokario laikotarpiu reikėjo iš naujo sukurti žvejojimo bazę ir atkurti bei plėtoti žuvų perdirbimo pramonę.

4. Pokario sovietmetis (1944–1989 m.)

4.1. Sovietinio valdymo sistema

1944 m. liepos–rugpjūčio mėnesiais Raudonoji armija užėmė didžiąją Lietuvos teritorijos dalį, o 1945 m. sausio 28 d. jai užėmus Klaipėdą, visa Lietuva pateko į SSRS kontrolę. 1944 m. prasidėjusi antroji SSRS okupacija atkūrė 1940–1941 m. Lietuvoje buvusią politinę sistemą, kuri buvo iki Antrojo pasaulinio karo; kartu buvo atkuriamos visos valdymo institucijos.

SSRS aukščiausias vykdomasis ir tvarkomasis valstybinio valdymo organas iki 1946 m. kovo mėnesio buvo Liaudies komisarų taryba (LKT), o respublikose – respublikinės liaudies komisarų tarybos. Nuo tų metų kovo mėnesio Lietuvoje, kaip ir kitose SSRS dalyse, LKT buvo pertvarkyta į Ministrų Tarybą, o liaudies komisariatai – į ministerijas (20).

SSRS ministerija buvo vadovaujantysis kurios nors ūkinės ar kitos veiklos šakos centrinis valstybinis valdymo organas. Buvo trijų kategorijų ministerijos: sąjunginės, sąjunginės respublikinės ir respublikinės (vietinės).

Sąjunginė ministerija centralizuotai tiesiogiai vadovavo kuriai nors ūkio šakai visoje SSRS. Panaikinus Liaudies ūkio tarybą (LŪT) 1965 m. buvo įsteigtos SSRS Žuvų ūkio, Jūrų laivyno ir Laivų statybos ministerijos.

Sąjunginė respublikinė SSRS ministerija vadovavo šakai, priklausančiai SSRS ir sąjunginių respublikų kompetencijai, per to paties pavadinimo sąjunginių respublikų ministerijas.

Respublikinės ministerijos buvo pavaldžios respublikų, priklaususių SSRS, ministrų taryboms.

Jau pirmaisiais pokario metais iš Maskvos ir kitų miestų į Lietuvą buvo siunčiami darbuotojai, Lietuvos komunistų partijai padėję vykdyti Visasąjunginės komunistų (bolševikų) partijos ir SSRS Ministrų Tarybos direktyvas.

4.2. Jūrų žuvininkystė

4.2.1. Žuvininkystės administravimas

1945 m. pabaigoje buvo įkurtas sąjunginis–respublikinis Lietuvos žuvų pramonės liaudies komisariatas, o 1946 m. kovo 25 d. pavadintas Lietuvos žuvų pramonės ministerija.

1945 m., anksčiau nei Lietuvos žuvų pramonės ministerija, buvo įkurtas Mažosios žvejojimo trestas Klaipėdoje, kuris žvejus centralizuotai aprūpindavo žvejojimo įrankiais ir kitomis priemonėmis. Šis trestas įvairiais laikotarpiais buvo pavaldus Žuvų pramonės ministerijai, Lengvosios ir maisto pramonės ministerijai ir Liaudies ūkio tarybos (LŪT) Žuvų pramonės valdybai. Jis buvo panaikintas 1958 metų rudenį.

Žuvų pramonės liaudies komisaras ir ministras 1945–1949 m. buvo Andriejus Zasypkinas, 1949–1951 m. – Vaclovas Mickevičius, 1951–1953 m. – Elijus Bilevičius, 1954–1957 m. – vėl Vaclovas Mickevičius.

1957 m. SSRS šakinė valdymo sistema buvo pakeista teritorine gamybine. Pramonės ir statybos valdymas buvo sukoncentruotas LŪT, sudarytose pagal SSRS ekonominius rajonus. Sąjunginės ir sąjunginės–respublikinės ministerijos, tarp jų ir žuvų pramonės ministerija, buvo panaikintos. Lietuvos LŪT buvo sudaryta 1957 m. birželio mėnesį (panaikinta 1965 m. spalio mėnesį), įsteigta Žuvų pramonės valdyba (viršininkai: V. Mickevičius (1957–1959 m.), N. Telyčevas (1959–1962 m.)).

Lietuvos LŪT Žuvų pramonės valdybai iš panaikintos Žuvų pramonės ministerijos buvo perduotos: Silkių gaudymo valdyba, Tralavimo laivyno valdyba, Kolūkių žvejojimo reikalų ir motorinių žvejojimo stočių valdyba, Mažosios žvejojimo trestas su žuvų įmonėmis ir tvenkinių bei ežerų žuvininkystės ūkiais, Lietuvos žuvivaisos ir žuvų apsaugos valdyba, mokymo įstaigos (Lietuvos žuvininkystės verslo jūreivystės mokykla, Plaukiojimo vadovaujančių darbuotojų tobulinimosi mokykla, Klaipėdos jūreivystės mokykla).

1963 m. Lietuvos LŪT buvo pavesta vadovauti įmonėms ir organizacijoms, priklaususioms Rusijos Sovietinės Federacinės Socialistinės Respublikos Kaliningrado liaudies ūkio tarybai, o SSRS Vakarų baseino Vyriausiajai žuvų pramonės valdybai „Zapryba“ perduota Lietuvos LŪT žuvų pramonės valdyba su jos įmonėmis ir organizacijomis.

1965 m. panaikinus Lietuvos LŪT (jos buvo panaikintos visoje SSRS), jai pavaldžios įmonės ir organizacijos perduotos sąjunginėms ir sąjunginėms–respublikinėms atitinkamoms ministerijoms ir žinyboms.

Iki šalies nepriklausomybės atkūrimo žuvininkystės valdymas buvo centralizuotas komandinis, vykdomas iš Maskvos. SSRS Žuvų pramonės ministerijos nurodymai Lietuvoje, kaip ir kituose buvusios SSRS regionuose, buvo privalomi.

Jūrų žuvininkystę 1962–1976 m. administravo Lietuvos žuvų pramonės gamybinė valdyba (viršininkas Eugenijus Urbonavičius). Šioje ūkio sistemoje visi dokumentai buvo rašomi ir darbuotojai bendravo rusų kalba. Tai turėjo įtakos rusifikuojant ir nutautinant šią Lietuvos dalį, nes, kaip rodo 1959 ir vėlesnių metų gyventojų surašymas, Klaipėdoje ne lietuviai sudarė didžiąją gyventojų dalį.

SSRS ūkinė politika buvo nukreipta gamybos koncentracijos ir specializacijos, įmonių kooperacijos gilinimo kryptimi. Todėl pramonės šakose buvo steigiami gamybiniai susivienijimai ir moksliniai gamybiniai susivienijimai. Lietuvoje pirmieji gamybiniai susivienijimai pradėti steigti 1962 m.

1976 m. Žuvų pramonės valdyba buvo pervadinta į Lietuvos žuvų pramonės gamybinį susivienijimą, kurio generalinis direktorius 1976–1988 m. buvo Eugenijus Urbonavičius, 1988–1991 m. – Algimantas Šinkus, 1991 m. – Elisiejus Artamonovas.

4.2.2. Žvejojimo organizavimas

Sovietmečiu žuvininkystei buvo skiriamas didelis dėmesys. Žuvų ūkis buvo viena iš strateginių SSRS ir Lietuvos ūkio šakų. Jis daugelį metų buvo kuriamas centralizuotai vadovaujant Maskvai. Dauguma žuvų ūkio specialistų buvo rengiami žinybinėse mokymo institucijose, pavaldžiose sąjunginei Žuvų ūkio ministerijai. Žuvys ir iš jų pagaminti produktai buvo tiekiami į kitas SSRS respublikas ir užsienį, ir tik maža dalis (apie 10–15 proc.) tekdavo Lietuvos gyventojams. To laikotarpio sovietinė Lietuvos Vyriausybė neturėjo didelės įtakos tvarkant jūrų žvejojimą ir žuvų perdirbimą. Žvejojimo produkcija SSRS regionams ir eksportui būdavo paskirstoma Maskvoje.

1945 m. išimtinai buvo žvejojama tik vidaus vandenyse. 1946 m. vyravo žvejojimas Kuršių mariose, o jau 1947 m. – Baltijos jūroje. 1945–1946 m. daugiausia buvo sugaunama gėlujų vandenų žuvų, o 1947–1952 m. – Baltijos jūros menkių.

Vis daugiau žuvų sugaunant tolimosiose jūrose, 1963–1964 m. Baltijos jūroje ir vidaus vandenyse sugaunamų žuvų lyginamasis svoris sumažėjo iki 10 proc.

Galima išskirti 4 Lietuvos žvejojimo laivyno kūrimo ir veiklos etapus: nuo 1946 iki 1949 m., nuo 1950 iki 1959 m., nuo 1960 iki 1989 m., nuo 1990 m. iki dabar. Nuo 1953 iki 1990 m. vandenynuose sugautos žuvys buvo svarbiausias žuvų perdirbimo pramonės žaliavų šaltinis.

Pirmieji sprendimai plečiant žvejojimą Baltijos jūroje pokario laikotarpiu buvo pradėti įgyvendinti 1946 m. pradžioje. Tada buvo įkurta aktyvios jūrų žvejojimo bazė Klaipėdoje.

1946 m. dauguma žuvų buvo sugauta Kuršių mariose, 1947 m. – Baltijos jūroje. Prieškarinis sugautų žuvų kiekis buvo viršytas 1947 m. – sužvejota 4,5 tūkst. t žuvų. Nuo 1947 m. aktyviai žvejota Baltijos jūroje mažaisiais žvejybos traleriais (MŽT). Žvejybos sektoriaus gamybos bazės kūrimui ir plėtrai SSRS centrinės valdymo institucijos skyrė ypatingą dėmesį, todėl daug kapitalinių investicijų buvo skirta žvejybos laivynui kurti ir plėsti.

1946 m. žvejyba buvo išplėsta Kuršių mariose ir Baltijos jūros priekrantėje. Tačiau kooperatinė ir valstybinė žvejyba dar tik žengė pirmuosius žingsnius. Sugautos žuvys, daugiausia šviežios, buvo parduodamos pirminiam perdirbimui arba tiesiogiai vartotojams.

1946–1949 m. besikuriantis žvejybos laivynas buvo aprūpinamas laivais, pastatytais Antrojo pasaulinio karo metais ir pritaikytais žvejybai, bei MŽT. Jų pagrindinio variklio galia – 87,6 kW, t. y. 120 AG. To laikotarpio pabaigoje buvo gauta galingesnių, specialiai žvejybai skirtų MŽT, kurių pagrindinio variklio galia – 146–175,2 kW, t. y. 200–240 AG. Šiais laivais buvo galima žvejoti tik Baltijos jūroje.

Jūrų žvejybos lūžis įvyko 1947 m., kai žvejybos įmonės, aprūpintos mažaisiais žvejybos traleriais, pradėjo aktyviai žvejoti Baltijos jūroje. Žuvų sugavimas tais metais daugiau kaip pusantro karto viršijo ikikarinį lygį. Žvejyba Baltijos jūroje vyravo iki 1952 m.

1950 m. žvejybos laivynas pasipildė pirmaisiais dviem vidutiniais žvejybos traleriais, pritaikytais žvejoti Atlanto vandenyne. Jais Šiaurės jūroje buvo žvejojamos silkės. Tačiau dėl neišvystytos laivų aptarnavimo infrastruktūros šie traleriai galėjo plaukti tik į artimuosius žvejybos rajonus, nes, prisipildę triumus laimikio, turėjo sugrįžti į uostą iškrauti žuvų ir apsirūpinti reikiamomis kitam reisui medžiagomis.

Labiausiai paplitę laivai Baltijos jūroje buvo 1970–1973 m. statybos „Baltika“ tipo, žvejoję tralais bei tinklais, ir „Karelija“ tipo, kurie buvo šiek tiek didesni už „Baltika“.

Žvejybos laivyno darbo organizavimas, jo struktūra tobulėjo ir plėtėsi. Buvo gauti galingi autonominio plaukiojimo laivai – didieji žvejybos traleriai. Jie galėjo žvejoti visuose Atlanto vandens žvejybos rajonuose. Vidutiniai žvejybos traleriai, būdami ekspedicijoje Atlanto vandenyne apie 4 mėnesius, perkraudavo sugautas žuvis sūdymui į plaukiojančias bazes, vėliau – apie 1965 m. – į transportinius refrižeratorius, kurie pristatydavo žuvis Lietuvos krante esančioms įmonėms. Bazės ir transporto laivai pristatydavo traleriams reikalingas žvejybos priemones, atsargines dalis, maistą, vandenį, kurą.

Nuo 1953 iki 1961 m. pagal sugaunamų žuvų kiekį tarp žvejybos rajonų ėmė vyruoti Šiaurės Rytų Atlantas. Nuo 1961 m. Lietuvos žvejai pradėjo žūklauti Šiaurės Vakarų Atlante ir Vidurio bei Pietų Atlante. Nuo 1959 m. laivynas ėmė žvejoti jūrų ešerius prie Kanados krantų Niufaundlendo rajone. Tam galimybes sudarė didelis laivynas, turintis vidutinių ir didžiųjų tralerių, plaukiojančių bazių, transportinių ir gamybinių šaldytuvų (refrižeratorių), tanklaivių.

Palaiptiesiems kito ir sugaunamų žuvų sudėtis. Apie 1980 m. Lietuvos žvejybos laivyno sugautas žuvų kiekis sudarė 4 proc. visos SSRS laivų sugautų žuvų.

1962 m. Rygoje buvo įkurta Vakarų baseino žuvų pramonės vyriausioji valdyba „Zapryba“. Lietuvos žvejybos laivynas perėjo į šios valdybos pavaldumą. Ją sudarė Kaliningrado, Lietuvos, Latvijos, Estijos gamybinės valdybos ir Leningrado Okeaninės žvejybos laivyno bazė. Vakarų baseino žvejybos laivynai 1963 m. sugavo 944,5 tūkst. t žuvų. Lietuvos gamybinės valdybos žvejai 1963 m. sugavo 18,8 proc. visų „Zapryba“ laivų sugautų žuvų. Daugiausia žuvų sugaudavo ir produkcijos pagamindavo Kaliningrado žuvų pramonės gamybinės valdybos laivynas, Latvijos, Lietuvos, Estijos gamybinių valdybų, mažiausiai – Leningrado Okeaninės žvejybos bazės žvejybos laivynas.

2 lentelė. Žuvų sugavimas 1945–1959 m.

Metai	Iš viso		Sugauta žuvų									
			Atlanto vandenynė		Baltijos jūroje		vidaus vandenynė		iš jų:			
	tūkst. t	proc.	tūkst. t	proc.	tūkst. t	proc.	tūkst. t	proc.	Kuršių mariose	Kituose vidaus vandenynė	tūkst. t	proc.
1945	0,38	100	–	–	–	–	0,38	100	–	–	0,38	100
1950	15,05	100	0,11	0,7	12,19	81,0	2,75	18,3	1,73	11,5	1,02	6,8
1955	53,73	100	38,00	70,7	11,5	21,4	4,23	7,9	3,03	5,7	1,20	2,2
1959	104,65	100	82,97	79,3	19,52	18,7	2,16	2,0	1,39	1,3	0,77	0,7

3 lentelė. Svarbiausių rūšių žuvų sugavimas 1946–1955 m., t

Metai	Menkės	Silkės	Strimelės	Lydekos	Karšiai	Sterkai	Kitos	Iš viso
1946	545	20	–	81	90	9	667	1412
1950	11886	109	169	154	436	190	2106	15050
1955	8956	37998	2028	164	602	177	3805	53730

4.2.3. Žvejybos tolimuosiuose vandenynėse pokyčiai

Vandenynų rajonai nevienodai produktyvūs. 90 proc. žuvų buvo sužvejojama iki 200 m gylio jūrų šelfuose, kurie sudaro apie 5 proc. viso vandenynų ploto.

Pelaginė žvejyba plėtojosi iki 1500 m gylio ir daugiau nutolusiuose nuo kontinentinio kranto rajonuose. Iki XX a. vidurio daugiau kaip 80 proc. žuvų buvo sugaunama į šiaurę nuo 30⁰ šiaurės platumos. Apie 1965 m. SSRS žvejybos laivai 60 proc. žuvų sugaudavo tropiniuose rajonuose ir pietų pusrutulyje. Vis daugiau buvo sužvejojama pelaginių žuvų (atviros jūros). 1973 m. šios žuvys sudarė apie 75 proc. visų jūrose sugautų žuvų.

Labiausiai buvo išplėtota žvejyba įvairiais tralais.

SSRS jūrų žvejyboje buvo nusistovėjusios dvi organizacinės žuvų produkcijos surinkimo jūroje ir pristatymo į uostus formos: autonominė (laivų produkcija atiduodama uostuose) ir ekspedicinė (žuvys iš laivų iškraunamos į transportinius laivus).

Žuvų atviruose vandens baseinuose vis daugiau buvo sugaunama iki 1976 m., t. y. kol jūrinės valstybės nustatė 200 jūrmylių nacionalines ekonomines zonas.

Jungtinių Tautų jūros teisės konvencija (56 str.) nurodė, kad išskirtinės ekonominės zonos plotis negali viršyti 200 jūrmylių (apie 370 km), matuojant nuo bazinių linijų. Nuo jų matuojamas teritorinės jūros plotis. Dėl to SSRS prarado dalį teisių žvejoti tradiciniuose Atlanto ir kitų vandenynų rajonuose. Žvejyba pakrančių valstybių išskirtinėse ekonominėse zonose buvo leidžiama tik pagal tarpvalstybinių sutarčių nustatytas žvejybos kvotas, jei jas išpirkdavo buvusi SSRS. Tai neigiamai paveikė ir Lietuvos žvejybos laivyno galimybes.

4.2.4. Lietuvos tolimųjų jūrų žvejybos laivynas

Lietuvos jūrų žvejybos laivyną apie 1970 m. sudarė 4 stambios sudėtinės dalys: Baltijos jūros, okeaninis, tralerių ir transportinis refrižeratorių laivynai. 1969 m. duomenimis, žvejybos laivyne buvo 251 laivas (neįskaitant žuvų priėmimo, transportavimo, perdirbimo ir kitų specialios paskirties laivų), iš jų 38 mažieji, 150 vidutinių, 24 didieji žvejybos traleriai-šaldytuvai, 39 kiti žvejybos laivai. Klaipėdoje buvo specializuotas jūrų žvejybos uostas (jo krantinių ilgis – 1200 m). 1988 m. Lietuvos žuvų pramonės gamybinio susivienijimo žvejybos laivyno struktūra pakito, jį sudarė 3 dalys – tralerių, okeaninis ir refrižeratorių laivynai (žvejybos uosto krantinių ilgis tuo metu jau sudarė 2100 m).

Įvedus pakrančių valstybių išskirtines ekonomines zonas, Lietuvos laivynui buvo nurodyta žvejoti už pakrančių valstybių ekonominių zonų ribų, Pietų Atlanto žvejybos rajonuose ir Ramiajame vandenyne. 1980 m. buvo sugauta 18 proc. mažiau žuvų nei 1976 m., pablogėjo jų rūšinė sudėtis. Didžiąją dalį sudarė smulkios jūrų žuvys.

Didėjo laivyno išlaidos vis tolimesniems žvejybos rajonams pasiekti, todėl atsirado būtinybė didinti vartojimui paruoštos produkcijos asortimentą. Tai sąlygojo galingų, gerai techniškai įrengtų, universalių didžiųjų žvejybos tralerių-šaldytuvų statybą. Jų pagrindinio variklio galingumas siekė 1460 kW (2000 AG), bendroji talpa – 2700 t, autonominio plaukiojimo laikotarpis – 80 parų. 1976–1980 m. okeaninės žvejybos laivynas buvo papildytas naujos kartos laivais – supertraleriais.

Žuvų sugavimas ir jų apdorojimas laivuose sudarė vientisą procesą. Biologinės žuvų savybės reikalauja greito pirminio apdorojimo. Tokiuose laivuose buvo galima greitai žuvis sušaldyti, gaminti filė, konservus, smulkias žuvis ir atliekas perdirbti į žuvų miltus bei techninius žuvų taukus.

Iš mažaverčių, maistui netinkamų žuvų bei gamybos atliekų, jūros gyvūnų mėsos buvo gaminami žuvų miltai – baltyminis pašaras ir žuvų taukai. Lietuvoje žuvų miltai pradėti gaminti 1957 m. Klaipėdos uoste veikusiame žuvų kombinate. 1958 m. žuvų miltų buvo pagaminta 0,9 tūkst. t, 1960 m. – 1,3 tūkst. t, 1965 m. – 10,2 tūkst. t, 1970 m. – 18,2 tūkst. t, 1975 m. – 27,8 tūkst. t, 1978 m. – 17,2 tūkst. t, 1987 m. – apie 32 tūkst. t. Juos gamino didieji žvejojimo traleriai-šaldytuvai ir žvejojimo bazės.

1988 m. Lietuvos laivai žvejojimo pietrytinėje Ramiojo vandenyno dalyje, Šiaurės Rytų, Pietvakarių, Šiaurės Vakarų, Centriniam Rytų Atlante, Argentinos, Mauritanijos, Namibijos, JAV vandenyse. 1980 m. Lietuvos žvejojimo laivynas sužvejojė 456,1 tūkst. t, 1988 m. – 425,4 tūkst. t, 1990 m. – 352,6 tūkst. t žuvų.

4.2.5. Žvejojimo laivyno aptarnavimas

Plečiantis žvejojimui kūrėsi ir kranto infrastruktūra. Klaipėdoje buvo plėtojama žvejojimo aptarnavimo pramonė: taros gamybos, žvejojimo įrangos ir įrankių gamybos bei remonto, laivų statybos ir remonto. 1964 m. buvo užbaigta naujo medinės taros kombinato statyba, jo gamybinis pajėgumas išaugo iki 750 tūkst. sąlyginių vienetų šimto litrų talpos statinių gamybos per metus. 1966 m. buvo pradėta statyti stambia Vakarų laivų remonto įmonę. Joje pirmieji laivai pradėti remontuoti 1970 m. Buvo techniškai pertvarkoma Bandomoji laivų remonto įmonė. 1967 m. Klaipėdos žvejojimo uosto krantinė pailginta iki 1728 metrų.

4.2.6. Darbuotojų rengimas

Pradiniu žuvų pramonės kūrimosi laikotarpiu jos darbuotojus daugiausia sudarė buvusieji pavieniai (keli šimtai) Baltijos jūros žvejai. Jie neturėjo tolimosios jūrinės žvejojimo patirties. Reikėjo kvalifikuotų žmonių, išmanančių žvejojimo jūrose ir vandenyuose specifiką. Plečiant žuvų perdirbimo pramonę ir žvejojimo laivyno darbuotojų kontingentas nuolat buvo papildomas iš kitų SSRS respublikų tolimojo plaukiojimo specialistais, techniniais darbuotojais. Plečiamą žvejojimo bei žuvų perdirbimo sektorių sunku buvo tokiu būdu aprūpinti visų reikalingų kvalifikacijų darbuotojais. Dėl to reikėjo organizuoti jų rengimą vietoje. Klaipėdoje buvo įsteigta Žvejojimo mokykla ir Mokymo kombinatas (1945 m.), Jūreivystės mokykla (1947 m.). Mokymo kombinatas 1953 m. buvo pertvarkytas į Žuvų pramonės darbuotojų tobulinimosi mokyklą. Šios mokymo įstaigos žvejojimo laivynui rengė kvalifikuotus visų klasių jūreivius, žvejojimo meistrus, laivavedžius, mechanikus, technikus, radistus. Tačiau jos nerengė visų specialybių, reikalingų laivynui, darbuotojų. Tai darė kitos SSRS specialiosios vidurinės ir aukštosios mokyklos. Sovietmečiu išsiskyrė Kaliningrado (Karaliaučiaus) techninis žuvų pramonės ir ūkio institutas bei aukštosios Kaliningrado ir Murmansko jūreivystės mokyklos, paruošę daugiausia specialistų, kurie sudarė SSRS Vakarų baseino žuvų pramonės inžinierių ir technikų branduolį.

Lietuvos jūrų žuvininkystė išugdė gabių žvejybos ir žuvų perdirbimo organizatorių, laivų kapitonų, kitų šios ūkio šakos specialistų: E. Urbonavičių, B. Krištanavičių, A. Rakevičių, V. Mačiukyną, A. Tamkevičių, V. Michasko, E. Graužinį, V. Rovbutą, P. Žaltauską, S. Šilerį, Ž. Naujoką, A. Kulboką, A. Valiukėną, V. Naujoką, L. Žvirzdiną ir kt. Didžioji jų dalis buvo baigę Klaipėdos jūreivystės mokyklą arba buvusios SSRS aukštąsias mokyklas. Žvejybai ir perdirbimui daug nusipelnė buvęs Lietuvos žuvų pramonės gamybinės valdybos viršininkas, vėliau Lietuvos žuvų pramonės gamybinio susivienijimo generalinis direktorius E. Urbonavičius, pirmasis po Lietuvos nepriklausomybės atgavimo Klaipėdos žuvų konservų gamyklos direktorius A. Rakevičius, žvejybos laivų kapitonas, žvejybos įmonių vadovas B. Krištanavičius, laivų kapitonai S. Šileris, P. Žaltauskas, A. Tamkevičius ir kt., dirbę daugiausia galingo okeaninio žvejybos laivyno stambių įvairios paskirties laivų, žvejojusių Atlanto vandenyne, kapitonais.

4.3. Vidaus vandenų žuvininkystė

Vidaus vandenyse sugaunama nedaug žuvų, bet jų reikšmė didelė. Vidaus vandenyse sužvejotos vertingų rūšių žuvis šviežios tiekiamos vartotojams. Siekiant plėsti vidaus vandenų žuvininkystę, jau sovietmečiu buvo gausinami žuvų išteklių plečiant žuvivaisos darbus, gerinama išteklių apsauga, sudaromos geresnės sąlygos žuvų neršimui upėse ir ežeruose, statomi nauji žuvų auginimo tvenkiniai. Tačiau pirmaisiais pokario metais vidaus vandenų žuvininkystės sistema nebuvo labai stabili.

Iki kolektyvizacijos natūraliuose vidaus vandenyse žvejojo daugiausia pavieniai žvejai. Karpių auginimo tvenkiniai buvo nacionalizuoti ankstyvuojų pokario laikotarpiu.

4.3.1. Administravimas

1945–1956 m. vidaus vandenų žuvininkystės sritys buvo administruojamos įvairių žinybų: Žuvų pramonės ministerijos, Tarybinių ūkių ministerijos, ŽŪM, Žvejybos kolūkių sąjungos.

1957 m. spalio 19 d. to meto Vyriausybė priėmė nutarimą „Dėl žuvininkystės ūkio reorganizavimo Respublikos vidaus vandenyse“. 1957–1958 m. Lietuvos vidaus vandenų žuvininkystės ūkis buvo suvalstybintas.

1958 m. buvo įsteigta Lietuvos LŪT vidaus vandenų eksploatacijos valdyba. Vidaus vandenų eksploatacijos valdyba keitė pavadinimus: Vidaus vandenų žuvininkystės valdyba prie Ministrų Tarybos, Žuvininkystės valdyba prie Ministrų Tarybos, 1986 m. pradžioje buvo įkurtas Valstybinis žuvininkystės komitetas prie Ministrų Tarybos. Šis komitetas 1988 m. buvo pertvarkytas į Lietuvos valstybinį kooperatinį žuvininkystės susivienijimą, vėliau – asociaciją „Žuvininkystė“.

4 lentelė. Vadovaujančios vidaus vandenu žuvininkystės institucijos
1947–1991 m.

Pavadinimas	Institucijos veiklos metai	Vadovai	Vadovavimo laikotarpis
Įvairios žinybos (Žuvų pramonės ministerija, Tarybinių ūkių ministerija, ŽŪM, Žvejybos kolūkių sąjunga)	1947–1957		
LŪT Vidaus vandenu eksploatacijos valdyba	1958–1961	Edvardas Čipkus	1958–1960
Vidaus vandenu žuvininkystės valdyba prie Ministrų Tarybos	1961–1965	Edvardas Čipkus	1961–1965
Žuvininkystės valdyba prie Ministrų Tarybos	1965–1986	Edvardas Čipkus Jonas Baravykas	1965–1970 1970–1986
Valstybinis žuvininkystės komitetas prie Ministrų Tarybos	1986–1988	Marijonas Kiela	1986–1988
Lietuvos valstybinis kooperatinis žuvininkystės susivienijimas	1988–1991	Marijonas Kiela	1988–1991
Asociacija „Žuvininkystė“	1991-03–1991-05	Marijonas Kiela	1991–1991

4.3.2. Žvejų kolūkiai

1940 m. birželio mėnesį SSRS okupavus Lietuvą, buvo įsteigtas Kauno žuvų ūkis, kuriam priklausė dar pirmuoju sovietmečiu (1940–1941 m.) sukurtos Nemuno žvejų artelės. Lietuvoje buvo numatyta sukurti net 30 žvejų artelių. Šis darbas buvo išplėtotas antruoju sovietmečiu.

1947 m. gegužės mėnesį SSRS centriniai valdymo organai priėmė nutarimą dėl kolūkių organizavimo Lietuvos, Latvijos ir Estijos TSR. 1948 m. kovo mėnesį sovietinė Lietuvos valdžia paskelbė nutarimą dėl kolektyvinių ūkių organizavimo Lietuvoje. 1948–1949 m. buvo įsteigta 14 vidaus vandenu ir žvejybos Baltijos jūroje žvejų kolūkių.

1950 m. pabaigoje buvo 14 žvejų kolūkių, 1955 m. – 12, 1960 m. – 3, 1965 m. – 1. Žvejų kolūkis „Baltija“ (Klaipėdoje) išliko iki 1990 m. Žvejų kolūkiai 1948 m. sužvejojo 480 t, 1953 m. – 4100 t žuvų.

Tai buvo ūkiskaitinės įmonės, kurios žvejojo suvisuomenintomis gamybos priemonėmis kolektyviai dirbdamos. Svarbiausiais jų uždavinys – plėtoti visuomeninį ūkį, didinti produkcijos pardavimo valstybei kiekius, tenkinti žvejų materialinius ir kultūrinius poreikius.

Nemaža jų dalis turėjo politinio atspalvio pavadinimus, pvz., Nidoje – „Pasienietis“, Rusnėje – „Telmano“, Kintuose – „Rozos Liuksemburg“, Drevernoje – „Kirovo“, Ignalinos apskr. – „Gegužės pirmoji“ ir „Pergalė“, Molėtų apskr. – „Naujasis žvejys“, Palangoje – „Audra“, Šventojoje – „Žuvėdra“, Klaipėdoje – „Banga“ ir „Baltijos žvejys“, Lazdijų apskr. – „Dzūkija“.

1948–1949 m. buvo įsteigti žvejų kolūkiai Kaune – „Nemunas“, Skirsnemunėje – „Nemuno žvejys“.

Nemuno upė iki Armenos žiočių priklausė kolūkiui „Nemunas“, o nuo ten iki Smalininkų – kolūkiui „Nemuno žvejys“. Nemuno ruožas tarp Šilinininkų ir Rusnės 14 m. priklausė Rusnės žuvininkystės ūkiui. 1954 m. kolūkiai „Nemunas“ ir „Nemuno žvejys“ buvo sujungti į vieną (administracinis centras Kaune). 1960 m. jis buvo reorganizuotas į Kauno žuvininkystės ūkį, o 1970 m. prijungtas prie Išlaužo žuvininkystės ūkio. Pradėjus limituoti (1960–1965 m.) žiobrių, lašišų, karšių, sterkių sugavimą, verslinė žvejyba Nemuno žemupyje sunyko.

Prie žemės ūkio kolūkių 1951–1953 m. buvo organizuotos 222 žuvininkystės brigados, kurioms buvo paskirta 35018 ha vidaus vandenu.

1953 m. Lietuvoje verslinei žvejybai buvo skirta 77 492 ha vandenu, iš jų 55 300 ha – respublikinės reikšmės, 22 192 ha – vietinės reikšmės žvejybai. Dar 41 300 ha vandenu verslinei žvejybai buvo skirta Kuršių mariose.

Pajūrio žvejų kolūkiai, kaip ir vidaus vandenu, buvo pavaldūs Lietuvos respublikinei Žvejybos kolūkių sąjungai (pirmininkai E. Čipkus, F. Slepakovas). Ši sąjunga 1954 m. buvo pertvarkyta į Žvejų kolūkių ir motorinių žvejybos stočių valdybą.

Iki 1958 m. vidaus vandenu žuvininkystės sistema buvo gana chaotiška. Kolūkinė žuvininkystės forma nepasiteisino. 1957 m. rugsėjo 19 d. buvo priimtas Vyriausybės nutarimas „Dėl žuvininkystės ūkio reorganizavimo Respublikos vidaus vandenyse“.

1958–1959 m. žvejų kolūkiai buvo pertvarkomi į valstybinius žuvininkystės ūkius. Baltijos pajūrio žvejų kolūkiai buvo sustambinti, aprūpinti jūrų žvejybos priemonėmis. Kolūkiai „Žuvėdra“ ir „Audra“ buvo panaikinti, o „Bangos“ ir „Baltijos žvejo“ kolūkiai sujungti į „Baltijos“ žvejų kolūkį, pavaldų Lietuvos gamybinei žuvų pramonės valdybai. Šis kolūkis 1970 m. turėjo 43 laivus (botus, tralerius, seinerius, dores). Baltijos kolūkis 1969 m. sugavo 13,7 tūkst. t žuvų (iš jų 10,8 tūkst. t menkių, 2,43 tūkst. t strimelių), 1980 m. – 20,3 tūkst. t, 1983 m. – 18,2 tūkst. t žuvų.

Buvusių žuvininkystės įmonių (Kauno, Vilniaus, Zarasų) bazėje įkurti Kauno, Metelių, Telšių, Ignalinos, Dūkšto ežerų žuvininkystės ūkiai. Nuo 1958 m. jiems buvo nustatomi žuvų sugavimo kiekviename ežere planai, numatytos žuvivaisos įmonių statybos vietos žuvivaisos bazėms sukurti.

1961 m. buvo 18 valstybinių žuvininkystės ūkių. Nuo 1965 m. jų skaičius mažai keitėsi: 1965–1968 m. laikotarpiu kasmet jų buvo po 22, 1969–1970 m. – po 23, 1988 m. – 20, 1989 m. – 22 ūkiai. Šie ūkiai buvo pavaldūs žuvininkystės valdybai. 1980 m. jie sugavo 5,73 tūkst. t, 1985 m. – 7 tūkst. t, 1987 m. – 7,91 tūkst. t žuvų.

Žvejyba užsiimantys ūkiai buvo daugiašakiai – laikė antis, kiaules, galvijus, augino grūdinius augalus, daržoves ir kt.

Žuvininkystės ūkiai daugiausia sugaudavo karšių, lynų, lydekų, vėgelių, karpių, karosų, pūgžlių, aukšlių.

Didžioji dalis upėse sugautų žuvų buvo sužvejojama Nemune. Jame, žemiau Smalininkų, ir Kuršių mariose verslinę žvejų reguliavo SSRS Žuvų pramonės ministerijos 1960 m. patvirtintos Žvejų Baltijos baseine taisyklės.

Mėgėjiška žvejų buvo leidžiama 890 ežerų (61 700 ha). Šią žvejų reguliavo Medžiotojų ir žvejų draugija. 1970 m. pradžioje buvo 40 500 žvejų mėgėjų – Medžiotojų ir žvejų draugijos narių.

1987 m. Valstybiniam žuvininkystės komitetui buvo pavaldūs šie žuvininkystės ūkiai: „Arnionys“ (Molėtų r.), „Arvydai“ (Vilniaus r.), „Daugai“ (Alytaus r.), „Dreverta“ (Klaipėdos r.), „Ignalina“ (Ignalinos r.), „Išlaužas“ (Prienų r.), „Kabeliai“ (Varėnos r.), „Kazlų Rūda“ (Marijampolė r.), „Kietaviškės“ (Kaišiadorių r.), „Kintai“ (Šilutės r.), „Meteliai“ (Lazdijų r.), „Neringa“ (Neringos m.), „Pajūris“ (Kretingos r.), „Pasruojis“ (Telšių r.), „Paupys“ (Raseinių r.), „Pavėžupis“ (Kelmės r.), „Rokiškis“ (Rokiškio r.), „Rusnė“ (Šilutės r.), „Šalčininkai“ (Šalčininkų r.), „Vasaknos“ (Zarasų r.).

„Baltijos“ žvejų kolūkio, „Pajūrio“ ir „Neringos“ žuvininkystės ūkių laivai žvejojo Baltijos jūroje. 1980 m. jie sugavo 1,0 tūkst. t, 1985 m. – 1,11 tūkst. t žuvų.

4.3.3. Tvenkinių žuvininkystė

Dirbtiniai tvenkiniai buvo kasami dar viduramžiais stambių žemvaldžių dvaruose. Beveik išimtinai buvo veisiami karpiai. Tik Aukštadvaryje ir Trakų Vokėje buvo auginami ir vaivorykštiniai upėtakai.

1949 m. žuvininkystės tvenkinių plotas sudarė 575 ha, juose buvo išauginta 40 t prekinių žuvų. Sparčiau tvenkinių žuvininkystė pradėta plėtoti nuo 1960 m. 1960–1975 m. laikotarpiu Žuvininkystės valdybai pavaldžių tvenkinių ūkių plotas padidėjo 10 kartų ir sudarė 6450 ha. Vien 1971–1975 m. buvo pastatyta 1530 ha naujų tvenkinių. Apie 1970 m. daugiausia gėlujų vandenių žuvų buvo sugaunama žuvininkystės ūkių tvenkiniuose.

1988 m. 20 žuvininkystės ūkių valdė per 10,5 tūkst. ha žuvininkystės tvenkinių. Daliai jų, žvejojusių ežeruose, buvo priskirti ežerai. Išlaužo žuvininkystės ūkio (Prienų r.) Šilavoto skyriuje (specializuotas karpių veislininkystės skyrius) buvo vykdoma karpių selekcija.

1990 m. daugiausia žuvininkystės tvenkinių buvo Raseinių, Kelmės, Vilniaus ir Rokiškio rajonų žuvininkystės ūkiuose.

Tvenkinių statybai buvo skiriamos valstybinės kapitalinės investicijos. Ekstensyvų žuvų auginimą keitė intensyvus, grindžiamas granuliuotų pašarų, tręšimo, mechanizacijos priemonių naudojimu. 1980–1985 m. prekinių žuvų išauginimas padidėjo nuo 2,03 tūkst. t iki 3,36 tūkst. t. Ganyklinių tvenkinių vidutinis produktyvumas išaugo nuo 400 kg/ha iki 822 kg/ha.

Didžioji dalis žuvininkystės ūkių (išskyrus Neringos žuvininkystės ūkį) vystė ir žemės ūkio veiklą – antininkystę, augalininkystę bei gyvulininkystę. Dalis gamino ir žolės miltus.

4.3.4. Žuvivaisa

Lietuvos vandens žuvų išteklių praturtinimui nuo senų laikų skiriamas deramas dėmesys. Apie 1873 m. Verkiuose (prie Vilniaus) buvo įrengta pirmoji žuvivaisos ir žuvų auginimo įmonė, o apie 1880 m. Trakų Vokėje (prie Vilniaus) įrengta dar viena įmonė. 1891 m. įrengti tvenkiniai Gerkonyse (netoli Dūkšto) ir Antalieptėje (Zarasų r.). Žuvivaisos darbai buvo vykdomi kryptingai – steigiamos žuvivaisos įmonės, kurios aprūpindavo tvenkinius žuvų jaunikliais, bet dalis jauniklių buvo išleidžiama ir į atvirus vandens telkinius.

Žuvivaisos įmonės – tai įmonės, veisiančios vertingas žuvis ir auginančios jų jauniklius, vykdančios įvairius žuvų aklimatizavimo darbus, perkeliančios vėžiagyvius, moliuskus iš vienu vandens telkiniu į kitus. Jos turi specialius inkubatorius žuvims veisti, baseinus ir tvenkinius reproduktoriams laikyti ir žuvų jaunikliams auginti. Dalyje jų dabar įrengtos modernios uždaro ciklo vandens apytakos sistemos.

Žuvų ištekliams natūraliuose vandenyse gausinti 1963–1966 m. naujai buvo pastatytos 4 žuvivaisos įmonės: Simno, Rusnės, Žeimenos, Ignalinos.

1989 m. veikė šios žuvivaisos įmonės: Trakų Vokės (įsteigta 1880 m.), Ignalinos (1962 m.), Rusnės (1962 m.), Simno (1964 m.), Žeimenos (1965 m.).

Žvejai mėgėjai pastatė Laukystos ir Kaplių žuvivaisos įmones. Pastaroji ilgą laiką buvo Laukystos padalinys. Įmonėse buvo veisiamos vietinės ir kitos iš Vakarų ir Rytų Europos šalių atvežtos žuvis.

1988 m. žuvų išteklius gamtiniuose vandenyse gausino 5 valstybinės ir 2 medžiotojų ir žvejų draugijos žuvivaisos įmonės bei 10 žuvininkystės ūkių. Šis darbas buvo svarbus, nes naudojant chemines medžiagas žemės ūkyje, didėjant besiplečiančių pramonės įmonių taršai, vidaus vandenu žuvų ištekliai pradėjo sparčiai mažėti. Žuvivaisos darbai, finansuojami iš valstybės biudžeto, padėjo stabilizuoti žuvų išteklių mažėjimą, nors ne visos bandomos įveisti žuvis Lietuvoje prigijo.

Žuvivaisos įmonės nuo 1963 m. daugiausia veisė peledes, žiobrius seliavas, lydekas, lašišas, šlakius ir augino žuvų lervutes, mailių, skirtus įveisti ežeruose ir upėse.

5. Žuvininkystė nepriklausomoje Lietuvoje (1990–2005 m.)

5.1. Žuvininkystės administravimas

Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai 1990 m. kovo 22 d. priėmus Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymą Nr. I-61 (*Valstybės žinios, 1990, Nr. 11-330*) buvo suformuota Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Šiame įstatyme nurodyta, kad ministerijos yra centrinės Lietuvos Respublikos vykdomosios valdžios institucijos ir pagal savo kompetenciją vykdo Lietuvos Respublikos politiką.

Lietuvos Respublikos Vyriausybei iki 1990 m. birželio buvo pavesta pertvarkyti veikiančias ministerijas ir žinybas pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatas ir Vyriausybės nustatytą ministerijų ir tarnybų sąrašą bei pavaldumą. Visos sąjunginio pavaldumo įmonės tapo pavaldžios Lietuvos Respublikos ministerijoms.

Nepriklausomos Lietuvos svarbiausias ekonomikos ir politikos tikslas buvo pereiti nuo sovietinės komandinės planinės prie rinkos ekonomikos, atkurti privačią nuosavybę. Šia kryptimi savo veiklą turėjo vykdyti ir ŽŪM. Pastaroji pakeitė sovietmečiu buvusią ministeriją, įsteigtą 1989 m. liepos mėnesį vietoj Valstybinio agropromoninio komiteto.

ŽŪM buvo pavesta administruoti maisto ir žuvininkystės ūkį. Ministerijai, be kitų uždavinių, buvo svarbu sukurti privatų žemės ir žuvininkystės ūkį.

5 lentelė. **Žuvininkystei vadovavusios žemės ūkio institucijos 1989–2005 m.**

Pavadinimas	Vadovai	Vadovavimo laikotarpis
ŽŪM	Vytautas Knašys	1989-10-01–1991-02-26
	Rimvydas Survila	1991-02-26–1992-12-31
	Rimantas Karazija	1992-12-31–1994-09-26
	Vytautas Einoris	1994-09-26–1996-12-16
	Vytautas Knašys	1996-12-06–1996-12-19
Žemės ir miškų ūkio ministerija	Vytautas Knašys	1996-12-19–1998-03-25
	Edvardas Makelis	1998-03-25–1998-05-01
ŽŪM	Edvardas Makelis	1998-05-01–2000-11-09
	Kęstutis Kristinaitis	2000-11-09–2001-09-21
	Jeronimas Kraujelis	2001-09-21–2004-12-14
	Kazimira Prunskienė	Nuo 2004-12-15

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1990 m. spalio 16 d. nutarimu Nr. 312 „Dėl vandens transporto ir žuvų pramonės valdymo organų įsteigimo“ ŽŪM buvo pavesta įsteigti Klaipėdoje jai pavaldų Žuvų pramonės departamentą, kuris privalėjo administruoti žuvų pramonės ir ūkio reikalus, atstovauti tarpvalstybinėse institucijose. Turėjo būti parengti ir patvirtinti departamento nuostatai. 1990 m. pabaigoje ŽŪM buvo įsteigtas Žuvų pramonės departamentas Klaipėdoje.

Ministerija pradėjo administruoti jūrų ir vidaus vandenų žuvininkystę, žuvų perdirbamąją pramonę. 1990–2000 m. laikotarpiu Žuvų pramonės departamento pavadinimas ne kartą buvo keičiamas. 2000 metais Žuvininkystės departamentas buvo pavadintas Žuvininkystės departamentu prie ŽŪM.

Nuo Žuvų pramonės departamento įkūrimo dienos iki 1991 m. spalio mėnesio jam vadovavo tolimojo plaukiojimo kapitonas A. Valiukėnas. Vėliau šiam departamentui trumpai vadovavo A. Šinkus. 1992 m. sausio 8 d. žemės ūkio ministro pavaduotoju–departamento direktoriumi buvo paskirtas A. Rusakevičius. Jam atsistatydinus, nuo 1995 m. lapkričio 8 d. ŽŪM sekretoriumi–Žuvininkystės

departamento direktoriumi buvo paskirtas P. Kindurys. Įsteigus Lietuvos Respublikos Žemės ir miškų ūkio ministeriją (ŽMŪM), o nuo 1998 m. – ŽŪM, Žuvininkystės departamento direktoriaus pareigas ėjo R. Survila (iki 1999 m. kovo), V. Vaitiekūnas (1999–2004 m.), A. Adomaitis (nuo 2004 m. liepos).

6 lentelė. Žuvininkystės departamento vadovai 1990–2005 m.

Pavadinimas	Veiklos metai	Vadovai	Vadovavimo laikotarpis
ŽŪM žuvų pramonės departamentas (Klaipėda)	1990–1991	Algimantas Jonas Valiukėnas Algimantas Šinkus	1990-11–1991-10 departamento direktorius; 1991-10–1991-11 ministro pavaduotojas–departamento direktorius 1991-11–1992-01 l. e. p. departamento direktorius
ŽŪM žuvų pramonės (vėliau žuvų ūkio departamentas)	1992–1995	Algirdas Rusakevičius	1992-01–1995-11 ministro pavaduotojas (ministerijos sekretorius)–departamento direktorius
ŽŪM žuvų ūkio departamentas	1995–1996	Povilas Kindurys	1995-11–1997-02 ministerijos sekretorius–departamento direktorius
ŽMŪM (nuo 1998 m. ŽŪM) žuvininkystės departamentas	1997–2001	Rimvydas Raimondas Survila Vytautas Vaitiekūnas	1997-04–1999-03 departamento direktorius 1999-03–2000-08 departamento direktorius
Žuvininkystės departamentas prie ŽŪM	nuo 2000	Vytautas Vaitiekūnas Aidas Adomaitis	2000-08–2004-06 departamento direktorius nuo 2004-07 departamento direktorius

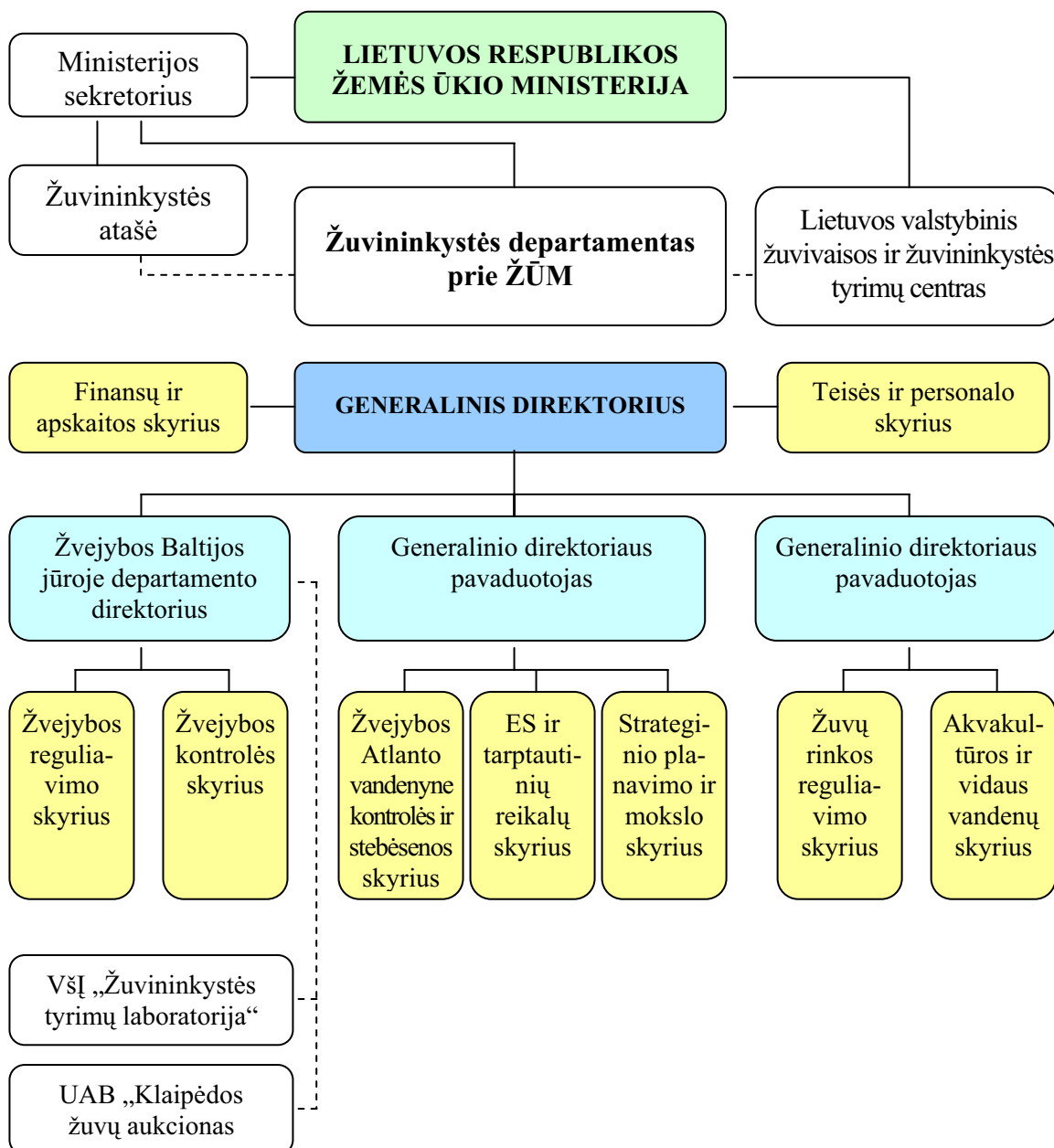
ES senbuvėse valstybėse žuvininkystės sektoriaus administravimas priskirtas už žemės ūkį atsakingoms institucijoms. Pradėjus rengtis narystei ES, Lietuvos Respublikos Vyriausybė buvo priversta pertvarkyti žuvininkystės valdymą ir sukurti tokią žuvininkystės administravimo sistemą, kuri atitiktų ES reikalavimus valdant žuvų išteklius, žvejybą, akvakultūrą, žuvų perdirbimą ir prekybą bei sugebėtų surinkti duomenis ir koordinuoti pertvarkymą.

2000 m. birželio 27 d priimtame Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatyme Nr. VIII-1756 (*Žin.*, 2000, Nr. 56-1648) nustatyta, kad žuvininkystės sektorių administruoja dvi institucijos – ŽŪM ir Aplinkos ministerija. Pagal kompetenciją jų funkcijos yra šios:

- ŽŪM – žuvininkystės politikos kūrimas, šios šakos valstybinis reglamentavimas ir ES bendrosios žuvininkystės politikos įgyvendinimas bei žuvų išteklių išsaugojimas ir jų kontrolė jūrų vandenyse. Daugumą žuvininkystės administravimo, žuvų išteklių

išsaugojimo ir kontrolės funkcijų ŽŪM yra pavedusi vykdyti Žuvininkystės departamentui prie ŽŪM.

- *Aplinkos ministerija* – žuvų išteklių išsaugojimo politikos kūrimas vidaus vandenu žuvininkystės vandens telkiniuose, žvejybos taisyklių kontrolė žuvininkystės vidaus vandens telkiniuose. Aplinkos ministerijoje vidaus vandenu žuvininkystės administravimo (žvejybos kontrolės) funkcijas vykdo Gamtos apsaugos departamentas (direktorius L. Budrys) ir jo Gamtos išteklių skyrius (V. Graičiūnas).

1 pav. Žuvininkystės departamento prie ŽŪM valdymo struktūra

5.2. Žvejbos laivyno valdymas

1991 m. rugpjūčio 21 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 347 susivienijimas „Litrybprom“ tapo pavaldus ŽŪM.

Tolimųjų jūrų žvejbos laivynas iki 1991 m. rugpjūčio mėnesį Maskvoje įvykusio pučo buvo dvigubo pavaldumo. Jį valdė ŽŪM Žuvų pramonės departamentas ir buvusi SSRS žuvų ūkio ministerija Maskvoje.

5.2.1. Lietuvos valstybinė žvejbos laivyno įmonė „Jūra“

1991 m. rugsėjo 9 d. Gamybinis susivienijimas „Litrybprom“ buvo pavadintas Lietuvos valstybine žvejbos laivyno įmone (VŽLĮ) „Jūra“. Perėmus šį laivyną, bet praradus žvejbos teises, turėtas pagal SSRS sutartis su turtingomis žuvų išteklių trečiomis šalimis, iškilo žvejbos kvotų skyrimo Lietuvos valstybei problema. Trūko lėšų aprūpinti ir išlaikyti didelį laivyną. Vidaus ir išorės sąlygos lėmė šalies socialinę ekonominių procesų ir reformų eigą. Visoje šalyje didėjo ekonominė krizė. Sumažėjo bendrasis nacionalinis produktas. Kartu su gamybos smukimu didėjo infliacija (1991 m. – net 1163 proc.). Dėl gilios ekonominės krizės Lietuvos valstybė negalėjo iš valstybės biudžeto skirti lėšų žvejbos kvotoms įsigyti, laivyno eksploatavimo išlaidoms, degalams, žvejų atlyginimams, laivų remontui ir kitoms išlaidoms. VŽLĮ „Jūra“ nesugebėjo savarankiškai, be valstybės paramos, nei efektyviai mažinti laivyno, nei jo eksploatuoti. Tuo metu VŽLĮ „Jūra“ turėjo 128 įvairios paskirties laivus. Okeaninės žvejbos laivyne buvo 21 mažasis, 52 vidutiniai, 46 didieji traleriai, 5 plaukiojančios bazės, 4 refrižeratoriai. Po nepriklausomybės atkūrimo Lietuvai nebuvo skirtos žvejbos kvotos buvusiuose susivienijimo „Litrybprom“ tradiciniuose žvejbos rajonuose, nes visas SSRS turėtas žvejbos teises ir įsipareigojimus perėmė Rusijos Federacija.

1992 m. priimtas sprendimas gražinti laivus iš Mauritanijos, Maroko zonų, Ramiojo vandenyno ir kitų žūklės rajonų. Klaipėdos uoste kaupėsi vis daugiau laivų, kuriuos reikėjo prižiūrėti, išlaikyti įgulas, nors jos ir nežvejojo. Tuo pačiu didėjo VŽLĮ „Jūra“ nuostoliai ir skolos. Todėl 1993 m. spalio mėnesį buvo nuspręsta laikinai išnuomoti 23 laivus. Tačiau ir išnuomojus dalį laivų, ekonominė VŽLĮ „Jūra“ padėtis nepagerėjo. Kai kurie laivai už skolas buvo areštuoti užsienio uostuose, sutriko laivų įgulų aprūpinimas maisto produktais, atsiskaitymai už produkciją ir jūreiviams už darbą.

1989 m. „Litrybprom“ dirbo 11,4 tūkst., 1990 m. – 10,7 tūkst. darbuotojų. Įsteigus VŽLĮ „Jūra“, jos darbuotojų skaičius nuolat mažėjo: 1991 m. buvo atleista 1021, 1992–1994 m. – 7158, 1995 m. – 3449, 1996 m. – 2415, 1997 m. – 194 darbuotojai. 1998 m. galutinai bankrutavusios įmonės likvidavimo metu joje dirbo 18 darbuotojų.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. balandžio 21 d. nutarimu Nr. 296 „Dėl Lietuvos valstybinės žvejbos laivyno įmonės „Jūra“ reorganizavimo ir privatizavimo“ buvo numatyta reorganizuoti (suskaityti)

privatizuojamą VŽLĮ „Jūra“ į smulkesnius objektus. Todėl Vyriausybės įpareigota ŽŪM sudarė VŽLĮ „Jūra“ reorganizavimo komisiją, į kurią įėjo Ekonomikos, Finansų, Socialinės apsaugos, Susisiekimo ministerijų ir Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės departamento atstovai.

1994 m. gruodžio 30 d. buvo nuspręsta, kad VŽLĮ „Jūra“ dalį turto (25 laivus) už skolas turi įkeisti Žemės ūkio bankui. Šiam bankui atiteko ir keletas VŽLĮ „Jūra“ pastatų Klaipėdoje. Perdavus VŽLĮ „Jūra“ turto dalį Žemės ūkio bankui, jai dar liko 70 laivų ir daugelis kranto statinių.

1995 m. sausio mėnesį valstybiniam akciniam Žemės ūkio bankui perduodamo įmonės turto likutinė vertė buvo 150 mln. Lt, o vasario 1 d. buvo paskelbtas įmonės bankrotas. VŽLĮ „Jūra“ iš juridinių asmenų registro buvo išregistruota 2001 m.

Įsteigus VŽLĮ „Jūra“, jos generaliniais direktoriais dirbo B. Krištanavičius (iki 1992 m. rugsėjo 17 d.), A. Norvaišas (iki 1993 m. balandžio 15 d.), V. Trinkūnas (iki 1993 m. spalio 30 d.), l. e. p. A. Paročka (iki 1994 m. vasario 24 d.), V. Stonkus (iki 1994 m. lapkričio 23 d.), R. Zažeckis (iki 1995 vasario 15 d.), S. Senkus (nuo 1995 m. vasario 15 d.).

VŽLĮ „Jūra“ žlugimo procesas vyko sudėtingomis sąlygomis. Keliolika kartų buvo skelbtos laivų ir kito turto varžytynės, laivai buvo parduodami mažomis kainomis, dalis jų buvo išnuomoti užsienio subjektams, kurie juos pernuomodavo, nebuvo atsiskaitoma su darbuotojais ir pan.

Šalies ūkio ekonominė reforma, nepalankios vidaus ir išorės sąlygos, gili viso Lietuvos ūkio ekonominė krizė, bendras gamybos nuosmukis, didelė infliacija, prekybos sąlygų pokyčiai, sumažėjęs daugumos šalies gyventojų pragyvenimo lygis pagrindinės jūrų žaliavų tiekėjos Lietuvos VŽLĮ „Jūra“ bankrotas labai pažeidė nacionalinį žuvų ūkį. Žuvų perdirbimo pramonė buvo priversta pradėti naudoti importinę žuvų žaliavą.

2005 m. 79,9 proc. žuvų Lietuvos žvejai sugavo įvairiuose Atlanto vandenyno žvejybos rajonuose, daugiausia – 81,1 proc. – Maroko ir Pietryčių Atlanto (Mauritanijos) ekonominėse zonose. Iš Atlanto vandenyne sugautų žuvų ančiuviai sudarė 16,9 proc., sardinėlės – 15,5 proc., skumbrės – 12 proc., krevetės – 4,7 proc., jūrų ešeriai – 1,9 proc. Tačiau iš Atlanto vandenyne žvejojančių laivų į Klaipėdos uostą buvo pristatoma nežymi dalis sugautų žuvų produkcijos, nes pagrindinė dalis buvo realizuojama artimiausiose žvejybos rajonams rinkose.

Pastaraisiais metais didžioji dalis žuvų perdirbamosios pramonės žaliavų yra importuojama. Kasmet iš Atlanto vandenyne žvejojančių laivų į Klaipėdos uostą pristatoma tik 10–12 tūkst. t žuvų.

5.2.2. Žvejyba Baltijos jūroje

Sovietiniais laikais Lietuvos žvejai žvejojo visoje Baltijos jūros buvusios SSRS žvejybos zonoje (prie Lietuvos, Latvijos, Estijos, Kaliningrado) bei SSRS jurisdikcijai priklausančiose Baltijos jūros dalyse. Kiekvienai žvejybos įmonei buvo skiriamos žvejybos kvotos konkrečioje jūros akvatorijoje.

SSRS priklausiusioje Baltijos jūros dalyje žvejybą buvo reguliuojama pagal SSRS Žuvų pramonės ministerijos 1960 m. birželio mėnesį patvirtintas Žvejybos Baltijos jūroje taisykles. Žvejybos kvotas SSRS Baltijos jūroje skyrė Tarptautinė žvejybos Baltijos jūroje komisija.

Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, pereinant iš centralizuotos komandinės į rinkos ekonomiką, susikūrė daug mažų žvejybos įmonių (bendrovių ir individualių). Iki 2005 m. atviroje Baltijos jūroje kasmet žvejodavo 63–65 laivai, Baltijos jūros Lietuvos priekrantėje (iki 20 m izobatos) daugiau buvo žvejojama iš valčių ir kitokių laivų ne ilgesnių kaip 12 m. Žvejyba priekrantės vandenyse tapo svarbiu pajamų šaltiniu daliai žvejų.

Pertvarkant turtinės nuosavybės santykius, daugiausia žvejybos laivų priklausė žvejybos bendrovei „Baltija“. Jos laivai buvo suskirstyti į keturias specializuotas grupes. Tai padėjo efektyviau išnaudoti technines galimybes gaudant ir tiekiant žuvis į krantą bei jas perdirbant įmonėse. 1995 m. žvejybos bendrovė „Baltija“ rinkai pasiūlė 4848 t žuvų, iš jų vidaus rinkai – apie 20 proc. sugautų šviežių žuvų bei jų gaminių, o kitą dalį eksportavo. Šios bendrovės šaldytuvai per parą galėjo užšaldyti apie 30 t šprotų arba strimelių. Neršto metu laivai jų sužvejodavo 40–60 t per parą, todėl dalies žuvų užšaldymui nepakako techninių pajėgumų.

Didžioji žuvų dalis buvo užšaldoma jūroje, žuvų perdirbimo laivuose ir pristatoma į krantą jau užšaldyta. Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo buvo pereita prie sistemos, kai į krantą atvežamos šviežios atšaldytos žuvys lede. Sugautos žuvys iš tralerių buvo perkraunamos į laivus refrižeratorius, kuriuose jos buvo sušaldomos į blokus. Taip paruoštos žuvys buvo parduodamos žuvų perdirbimo arba didmeninės prekybos įmonėms.

Baltijos jūroje žvejojusių laivų talpa ir variklių galia nedidelė, dauguma jų buvo pastatyti buvusios SSRS laivų statyklose 1956–1976 m. 2005 m. ES ir Lietuvos nacionalinis biudžetas finansavo 20 žvejybos laivų nurašymą į metalo laužą. Tik nedidelė dalis žvejybos įmonių iki 2005 m. ekonomiškai sustiprėjo tiek, kad joms užtektų nuosavų lėšų geresniems laivams pirkti.

5.3. Integracija į tarptautines organizacijas

Žlugus SSRS, Rusija perėmė visas buvusios SSRS teises ir tarptautinius įsipareigojimus, dėl to, Lietuvai paskelbus nepriklausomybę, ji neteko teisinio pagrindo į buvusios SSRS turėtas žvejybos kvotas. Teko skubiai pradėti derėtis dėl narystės regioninėse ir tarptautinėse žvejybą reguliuojančiose organizacijose bei su kitomis pakrančių valstybėmis dėl susitarimų dėl bendradarbiavimo žuvininkystės srityje sudarymo.

Svarbiausias to meto tikslas buvo nors iš dalies išsaugoti turėtas žvejybos teises ir kvotas. Taip pat buvo siekiama su užsienio valstybėmis pasikeisti žvejybos kvotomis. Tai padėjo aprūpinti gyventojus žuvimis, o žuvų perdirbimo pramonę – žuvų ir kitų jūros produktų žaliavomis. Bendradarbiavimas su turinčiomis pažangią žuvų pramonę valstybėmis sudaro sąlygas perimti ir įdiegti

gerą patirtį žvejybos, žuvų perdirbimo, žuvų veisimo ir auginimo, produkcijos saugojimo, specialistų rengimo, mokslo, visuomeninių ir nevyriausybinių organizacijų veiklos srityse, panaudoti žuvininkystės sektoriaus plėtrai užsienio šalių, tarptautinių organizacijų techninę pagalbą.

Tuo metu Lietuva nepriklausė ES, todėl nebuvo įtraukta į sąrašą šalių, kurioms ES skirdavo sau iš Šiaurės Vakarų Atlanto žvejybos organizacijos (angl. *North-West Atlantic Fisheries Organisation* – NAFO) gautas žvejybos kvotas. Kadangi Lietuvos laivynas SSRS laikotarpiu žvejojo NAFO reguliuojamame žvejybos rajone, 1992 m. rugpjūčio 18 d. prisijungus prie NAFO konvencijos, Lietuva atgavo galimybę žvejoti šiame rajone jūrų ešerius, krevetes, kalmarus, paltusus kartu su Estija, Latvija ir Rusija. Minėtoms valstybėms bendras kvotas pasidalyti į nacionalines pavyko tik 2000 m.

1992 m. liepos 14 d. Lietuva tapo Tarptautinės Baltijos jūros žvejybos komisijos (angl. *International Baltic Sea Fisheries Commission* – IBSFC) nare kartu prisijungdama ir prie konvencijos. Būdama šios komisijos narė, kasmet gaudavo menkių, strimelių, šprotų ir lašišų žvejybos Baltijos jūros Lietuvos ekonominėje zonoje kvotas.

Lietuva taip pat dalyvavo Šiaurės Rytų Atlanto žvejybos komisijos (angl. *North-East Atlantic Fisheries Commission* – NEAFC), Tarptautinės jūrų tyrinėjimų tarybos (angl. *International Council Exploration of the Sea* – ICES), Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos veikloje būdama jų nare arba stebėtoja.

Pastangos plėsti bendradarbiavimą žuvininkystės srityje su užsienio valstybėmis nenuėjo veltui: 1992 m. buvo pasirašyta sutartis su Kanada, 1993 m. – su Europos Ekonominė Bendrija (EEB), JAV, Farerų salomis, priklausančiomis Danijai (nuo 1948 m. turinčiomis vidinę autonomiją), Švedija ir Suomija, 1996 m. – ES, 1999 m. – Rusija, 2004 m. – Mauritanija.

Lietuva jau nuo 1991 m. pradėjo dalyvauti Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijos (angl. *Food and Agricultural Organisation* – FAO) žuvininkystės komiteto (*Committee on Fisheries* – COFI), Maisto kodekso komisijos (angl. *Codex Alimentarius Commission*), Pasaulinės sveikatos organizacijos (angl. *World Health Organisation* – WHO) organizuojamose priemonėse.

Buvo siekiama pasirašyti tarptautines sutartis dėl žvejybos santykių su turtingomis žuvų išteklių Vakarų Afrikos valstybėmis (Mauritanija, Maroku ir kt.).

Iki nepriklausomybės atkūrimo Lietuvos laivai žvejojo NEAFC reguliuojamoje akvatorijoje, tačiau po nepriklausomybės atkūrimo Lietuva dėl objektyvių priežasčių negalėjo įstoti į šią organizaciją.

Dalis Lietuvos žvejybos įmonių komercinių susitarimų pagrindais (perkant licencijas) žvejojo Vakarų Afrikos valstybių – Mauritanijos ir Maroko ekonominėse zonose.

Lietuvos laivai žvejoja Mauritanijos Islamo Respublikos ir Maroko ekonominėse zonose pagal ES ir šių valstybių tarpusavio susitarimus dėl žvejybos. 2004 m. Mauritanijos vandenyse sugauta beveik 119 tūkst. t pelaginių

žuvų (76 proc. visų atvirose jūrose sužvejotų žuvų), 2005 m. – 78 tūkst. t (58 proc.). Nuo 2004 m. rudens Lietuvos laivai pradėjo žvejybą prie Maroko krantų.

1997 m. Norvegija vienašališkai Lietuvai suteikė teisę keliems laivams (ne daugiau kaip 5) žvejoti krevetes Norvegijos išskirtinės ekonominės zonos Svalbardo žvejybos rajone (Barenco jūroje). Visų laivų žvejybos laikotarpis negali viršyti 647 žvejybos dienų per metus.

Derantis dėl įstojimo į ES, Lietuvai buvo keliama sąlyga – perduoti Europos Komisijai teisę atstovauti Lietuvos žuvininkystės interesams tarptautinėse konvencijose ir regioninėse organizacijose. Tačiau Lietuva siekė, kad, įstojus į ES, jai būtų garantuota teisė atstovauti šalies žvejybos interesams atitinkamose ES struktūrose.

Nuo įstojimo į ES dienos Lietuva perleido Europos Komisijai teisę atstovauti Lietuvos žuvininkystės interesams tarptautinėse konvencijose ir regioninėse organizacijose. Kartu buvo denonsuotas Lietuvos Respublikos susitarimas su ES dėl bendradarbiavimo žuvininkystės srityje. Tačiau buvo sutarta, kad iki įstojimo į ES Lietuvai IBSFC skiriama žvejybos kvotų dalis, nuo bendro leistino Baltijos jūroje sugauti limituojamų žuvų kiekio, išliktų nepakitusi.

Derybų metu buvo siekiama, kad ES, pasipildžiusi naujomis narėmis ir todėl gavusi iš regioninių žvejybos organizacijų (NAFO, IBSFC) didesnes žvejybos kvotas, skirtų Lietuvai didesnę žvejybos dienų limitą, suteiktų teisę didesniai laivų skaičiui žvejoti ir atsižvelgtų į kitus, su žvejyba susijusius, Lietuvos interesus.

II. ŽVEJYBOS RAJONAI

1. Atlanto vandenyno žvejojimo rajonai

Pagrindiniai Lietuvos laivyno žvejojimo rajonai Atlanto vandenyne yra NAFO ir NEAFC reguliuojamos akvatorijos, Svalbardo žvejojimo rajonas (Norvegijos išskirtinės ekonominės zonos vandens) bei Mauritanijos Islamo Respublikos ir Maroko Karalystės išskirtinės ekonominės zonos.

Atlanto vandenyne 2005 m. iš viso žvejojimo 13 žvejojimo laivų, priklausančių 5 įmonėms: UAB „Anuva“, UAB „Atlantic High Sea Fishery Company“, UAB „Baltlanta“, UAB „Norgertus“ ir UAB „Seivalas“.

Mauritanijos išskirtinėje ekonominėje zonoje Lietuvos laivai žvejojimo pagal Europos Bendrijos ir Mauritanijos Islamo Respublikos žuvininkystės susitarimą, o Maroko vandenyse – pagal privačius susitarimus.

Lietuva 1992 m. prisijungė prie konvencijos dėl būsimo daugiašalio bendradarbiavimo žvejojant Šiaurės Vakarų Atlante, pasirašytos 1978 m. spalio 24 d. Otavoje. Vadovaujantis šios konvencijos II str., buvo įkurta NAFO. NAFO reguliuojamoje akvatorijoje yra limituojama šių žuvų ir kitų vandens gyvūnų rūšių žvejojimas: menkių, jūrų ešerių, amerikinių, geltonuodegių ir raudonųjų plekšnių, stintinių, juodųjų otų ir kalmarų. Gaudant krevetes yra limituojamos žvejojimo pastangos (žvejojimo dienų skaičius). Nuo 1994 m. Lietuvos laivai NAFO rajone daugiausia žvejojimo krevetes. 2000 m. Šiaurės Vakarų Atlante žvejojimo 3 įmonėms priklausantys 7 Lietuvos laivai, kurie iš viso sugavo 3595 t krevečių. Lietuvos laivai pradėjo naujų žuvų rūšių (juodųjų (Grenlandijos) paltusų ir jūrų ešerių) žvejojimą NAFO rajone. 2001 m. jame sugauta 7596 t žuvų, 2002 m. – 10948 t, 2003 m. – 11671 t, 2004 m. – 8644 t. Kadangi iki įstojimo į ES Lietuva buvo visateisė NAFO narė, jai pavyko išsaugoti žvejojimo šiame rajone teises. Pagal NAFO taisykles kiekviename laive, žvejojiančiame šiame rajone, privalo būti nepriklausomas stebėtojas, registruojantis visus duomenis apie žvejojimą (žvejojimo įrankių matmenis, žvejojimo pastangas, žuvų perdirbimą, žvejojimo sąlygas ir kt.). Jis teikia ataskaitas apie kiekvieną laivo reisą. Lietuvos laivuose nuo 1999 m. vasario mėnesio pradėjo dirbti Lietuvos stebėtojai. Departamentas renka iš stebėtojų gaunamus duomenis, juos apibendrina ir siunčia NAFO sekretariatui. 2005 m. NAFO rajone žvejojimo 3 laivai, kurie iš viso sugavo 5321 t žuvų, iš jų 3940 t krevečių, 1168 t jūrų ešerių, 77 t juodųjų (Grenlandijos) paltusų, 50 t rajų, 46 t ilgauodegių ir 39 t kitų žuvų.

Iki įstojimo į ES Lietuvos laivai NEAFC reguliuojamoje akvatorijoje žvejojimo besikooperuojančios su NEAFC valstybės teisėmis. 2000 m. šiame rajone žvejojimo 2 Lietuvos laivai, kurie sugavo 8347 t žuvų, iš jų 6257 t jūrų ešerių. 2001 m. NEAFC reguliuojamoje akvatorijoje žvejojimo jau 6 laivai. 5 laivai – jūrų ešerius ir skumbres, 1 laivas šiame rajone pradėjo giliavandenių žuvų (grenadierių, melsvųjų molvų, juodųjų kardžuvių, šunryklių, talismanų ir kt.) žvejojimą. Iš viso 2001 m. sugauta 18712 t žuvų, 2002 m. – 18781 t, 2003 m. – 16254 t, 2004 m. – 5346 t. Tačiau, įstojusi į ES, Lietuva neteko žvejojimo teisių šiame rajone. Kadangi

Lietuvai iki įstojimo į ES nepavyko tapti NEAFC nare, jai nebuvo skirta jūrų ešerių, kurių šiame rajone sugaunama daugiausia, kvota. Giliavandenių žuvų rūšių kvotos, lyginant su Lietuvos laivų sugavimais 2002–2003 m., buvo sumažintos daugiau kaip 10 kartų. Norint ir toliau tęsti jūros ešerių žvejybą Šiaurės Rytų Atlante, Lietuvai liko galimybė tai daryti tik pasikeičiant kvotomis su kitomis valstybėmis narėmis. 2005 m. Lietuva su Vokietija apsikeitė neišnaudotomis kvotomis. Šprotų žvejybos Baltijos jūroje kvotas Lietuva iškeitė į jūrų ešerių ir amerikinių polakų kvotas. NEAFC reguliuojamoje akvatorijoje žvejojo 2 Lietuvos laivai, kurie sugavo 2407 t žuvų, iš jų 1027 t jūrų ešerių, 736 t Berdo velniagalvių, 272 t grenadierių, 149 t rudagalvių menkių.

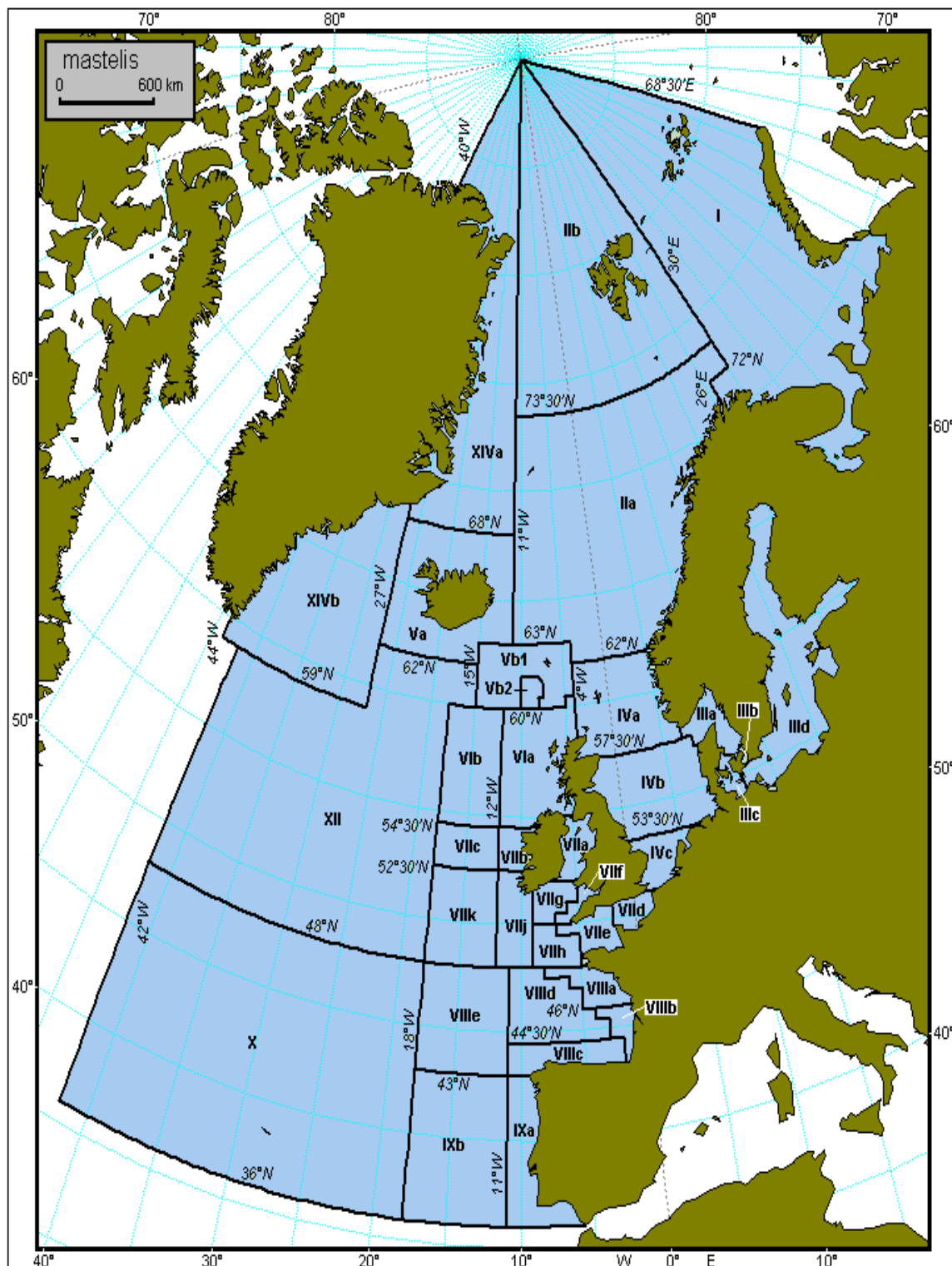
Jūrų ešeriai migruoja – vasaros metu jie paprastai sutinkami NEAFC reguliuojamoje akvatorijoje, po to migruoja į NAFO reguliuojamą akvatoriją, vėliau – į Grenlandijos vandenį. 2005 m. Lietuvos žvejai Grenlandijos vandenyse sugavo 163 t ešerių.

Barenco jūros Svalbardo žvejybos rajone Lietuva pasinaudojo Norvegijos jai suteiktomis žvejybos galimybėmis. 2000 m. šiame rajone sugauta apie 3000 t krevečių, 2001 m. – 2645 t, 2002 m. – 3319 t. Po to ėmė kilti kuro kainos, o krevečių kaina mažėjo, todėl 2003 m. buvo sugauta tik 1653 t, 2004 m. – 2111 t. 2005 m. šiame rajone žvejojo 2 Lietuvos laivai, kurie iš viso sugavo 1920 t krevečių.

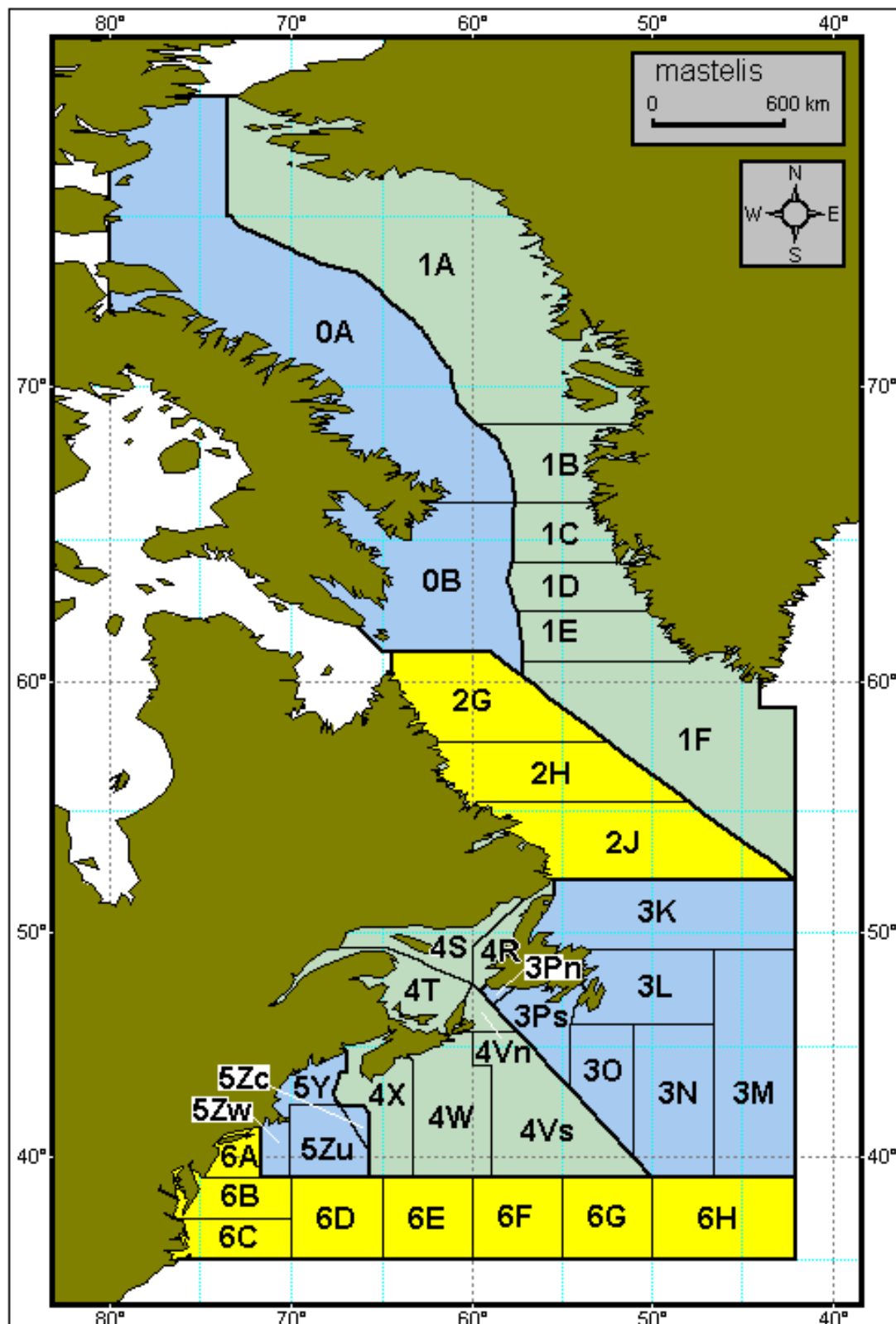
Mauritanijos Islamo Respublikos išskirtinės ekonominės zonos vandenyse tolimojo plaukiojimo Lietuvos žvejybos laivai žvejoja apie 40 metų. Nuo 1993 m. Lietuva derėjosi su Mauritanija dėl dvišalio susitarimo dėl bendradarbiavimo žvejybos srityje sudarymo, tačiau jo pasirašyti nepavyko iki 2004 m. 2000 m. šios Afrikos valstybės vandenyse žvejojo tik 1 Lietuvos žvejybos laivas, kuris sugavo 18100 t žuvų. Dalis žvejojusių laivų buvo pakeitę Lietuvos vėliavą į Kipro ir Maltos vėliavas. Lietuva buvo suinteresuota pasirašyti dvišalį žuvininkystės susitarimą su Mauritanijos Islamo Respublika. Pasirašius susitarimą didžioji dalis Lietuvos žvejybos laivų, plaukiojančių su svetimų valstybių vėliavomis, būtų sugrįžę į Lietuvos laivų registrą. Nors derybos dėl susitarimo pasirašymo užsitęsė, Žuvininkystės departamentui prie ŽŪM pavyko pasiekti, kad dalis laivų grįžtų su Lietuvos vėliava. 2001 m. Mauritanijos Islamo Respublikos išskirtinėje ekonominėje zonoje jau žvejojo 6 Lietuvos laivai, kurie sugavo 110000 t žuvų. 2002 m. Mauritanijos vandenyse sugauta 106434 t žuvų, 2003 m. – 111567 t. 2004 m. vasario 26 d. buvo pasirašyta Mauritanijos ir Lietuvos susitarimas dėl bendradarbiavimo žvejybos srityje. Iki įstojimo į ES Lietuvos laivai žvejojo Mauritanijos išskirtinėje ekonominėje zonoje pagal privačius susitarimus. 2004 m. dalis laivų jau pradėjo žvejoti pagal Europos Bendrijos (EB) ir Mauritanijos Islamo Respublikos dvišalį susitarimą dėl žvejybos, o dalis laivų ir toliau žvejojo pagal privačius susitarimus, kadangi licencijų pagal galiojusį ES ir Mauritanijos susitarimą visiems laivams neužteko. Iš viso 2004 m. Mauritanijos vandenyse sugauta 118997 t. 2005 m. Europos Bendrijai papildomai gavus dar 10 pelaginių žuvų žvejybai skirtų žvejybos licencijų, visi 8 Lietuvos laivai žvejojo pagal EB ir Mauritanijos Islamo Respublikos dvišalį žuvininkystės susitarimą ir iš viso sugavo 76367 t žuvų (daugiausia stauridžių, afrikinių skumbrių ir sardinėlių).

2004 m. Lietuvos laivai pagal komercines kvotas pradėjo žvejybą Maroko vandenyse, kuriuose tais metais sugavo 8651 t žuvų (daugiausia stauridžių ir

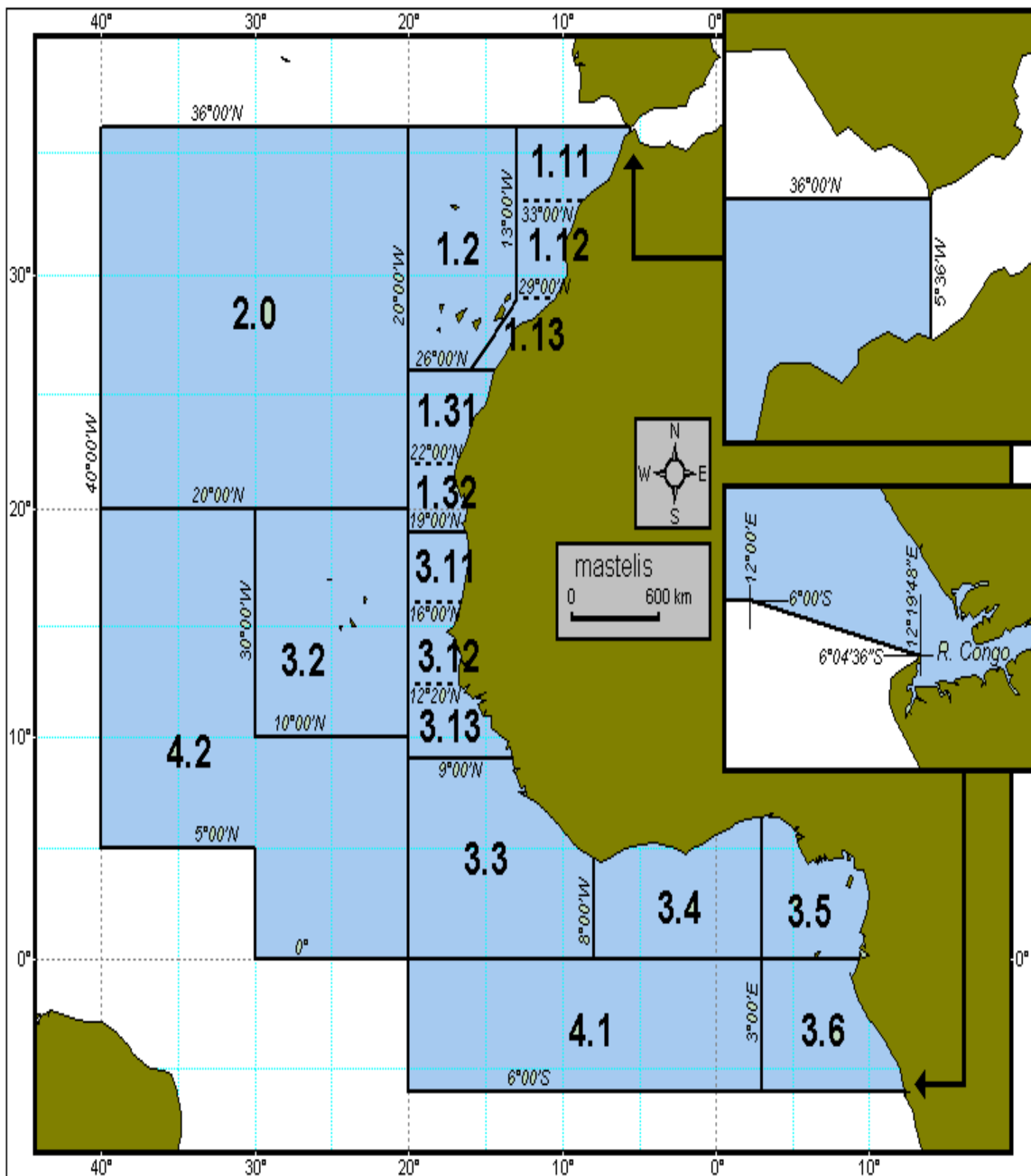

3 pav. ICES žvejybos rajonai

4 pav. NAFO žvejybos rajonai

5 pav. CECAF žvejybos rajonai

2. Baltijos jūra

Baltijos jūra – Atlanto vandenyno dalis. Jos plotas be salų – 419 000 km². Giliausia vieta – Landsorto įdauba, kurios gylis – 459 m. Vidutinis gylis – apie 50 m. Vandens tūris yra 22 000 km³. Arčiausiai Lietuvos krantų yra Gotlando duburys (249 m), kurio rytinis šlaitas priklauso Lietuvos ekonominei zonai.

Baltijos jūra plyti tarp 65° 56' ir 54° 56' šiaurės platumos lygiagrečių, t. y. iš pietų į šiaurę nusidriekia per 1200 km.

Į Baltijos jūrą įteka apie 250 upių, kurios vidutiniškai per metus atneša 440 km³ gėlo vandens. Iš Šiaurės jūros į Baltiją per metus vidutiniškai patenka nuo 200 iki 1200 km³ vandens, o iš Baltijos į Šiaurės jūrą – apie 1200–1700 km³.

Nuo Kategato sąsiaurio iki centrinės Baltijos dalies druskingumas sumažėja nuo 30–32 ‰ iki 7–8 ‰. Suomijos ir Botnijos įlankos druskingumas tesiekia 2,5–4 ‰. Yra sąsiaurių ir užutekių, kuriuose vanduo visiškai gėlas. Jūrai būdingas horizontalus ir vertikalus druskingumo pasiskirstymas, t. y. didėjant jūros gyliui, didėja druskingumas.

Baltijos jūra yra vidinių jūrų tipo viena gėliausių pasaulio jūrų. Ji labai jautri teršimui, išsivalo gana lėtai.

Prie Baltijos jūros yra devynios valstybės, iš jų aštuonios priklauso ES (Danija, Švedija, Vokietija, Lenkija, Lietuva, Latvija, Estija, Suomija) ir Rusijos Federacijos Kaliningrado (Karaliaučiaus) sritis. Yra keletas didelių salų: Zelandijos (Danija) – 7016 km², Gotlando (Švedija) – 2960 km², Saremos (Estija) – 2671 km².

2.1. Lietuvos Respublikos teritorinė jūra ir išskirtinė ekonominė zona

Jungtinių Tautų Jūrų teisės konvencija (2 sk. 3 str.) nurodo, kad kiekviena valstybė turi teisę nustatyti savo teritorinės jūros plotį, neviršijantį 12 jūrmylių, matuojamą nuo bazinių linijų, nustatytų pagal šią Konvenciją. Išorinė teritorinės jūros riba yra linija, kurios kiekvienas taškas yra nutolęs nuo artimiausio bazinės linijos taško per nuotolį, lygų teritorinės linijos pločiui.

Atgavus nepriklausomybę, Lietuva įgijo savo nacionalinę žvejybos zoną. Lietuvos Respublikos teritoriniai vandenys ir išskirtinė ekonominė zona jūroje sudarė 7000 km², t. y. apie 2 proc. viso Baltijos jūros ploto.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2004 m. gruodžio 6 d. nutarimu Nr. 1597 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros, gretutinės zonos, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo ribų patvirtinimo ir pavedimo ministerijoms ir vyriausybės įstaigoms rengti reikiamus teisės aktus“ nustatė Pasaulinėje geodezinių koordinacijų sistemoje (WGS-84) teritorinės jūros, išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo bei gretutinės zonos ribas.

7 lentelė. **Baltijos jūros kranto bazinė linija (vidinė riba)**

Taškų Nr.	Taškų geodezinės koordinatės	
	B (° ') N*	L (° ') E**
1	56° 04, 148'	21° 03, 858'
2	55° 55, 246'	21° 02, 689'
3	55° 43, 631'	21° 04, 562'
4	55° 37, 780'	21° 06, 398'
5	55° 32, 545'	21° 05, 913'
6	55° 23, 165'	21° 02, 078'
7	55° 16, 850'	20° 57, 223'

* Šiaurės plotuma. ** Rytų ilguma.

8 lentelė. **Valstybės siena su Rusijos Federacija (pietinė riba)**

Taškų Nr.	Taškų geodezinės koordinatės	
	B (° ') N	L (° ') E
7	55° 16, 850'	20° 57, 223'
14	55° 23, 040'	20° 39, 227'

9 lentelė. **Valstybės siena su Latvijos Respublika (šiaurinė riba)**

Taškų Nr.	Taškų geodezinės koordinatės	
	B (° ') N	L (° ') E
1	56° 04, 148'	21° 03, 858'
8	56° 02, 725'	20° 42, 583'

10 lentelė. **Teritorinės jūros išorinė riba (išorinė valstybės siena)**

Taškų Nr.	Taškų geodezinės koordinatės	
	B (° ') N	L (° ') E
8	56° 02, 725'	20° 42, 583'
9	55° 54, 934'	20° 41, 361'
10	55° 43, 507'	20° 43, 333'
11	55° 38, 142'	20° 45, 228'
12	55° 33, 896'	20° 44, 911'
13	55° 27, 330'	20° 42, 325'
14	55° 23, 040'	20° 39, 227'

11 lentelė. Išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo riba tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos

Taškų Nr.	Taškų geodezinės koordinatės	
	B (° ') N	L (° ') E
14	55° 23, 040'	20° 39, 227'
22	55° 38, 175'	19° 55, 466'
23	55° 55, 420'	19° 02, 805'
24	55° 55, 921'	19° 01, 268'

12 lentelė. Išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo riba tarp Lietuvos Respublikos ir Švedijos Karalystės

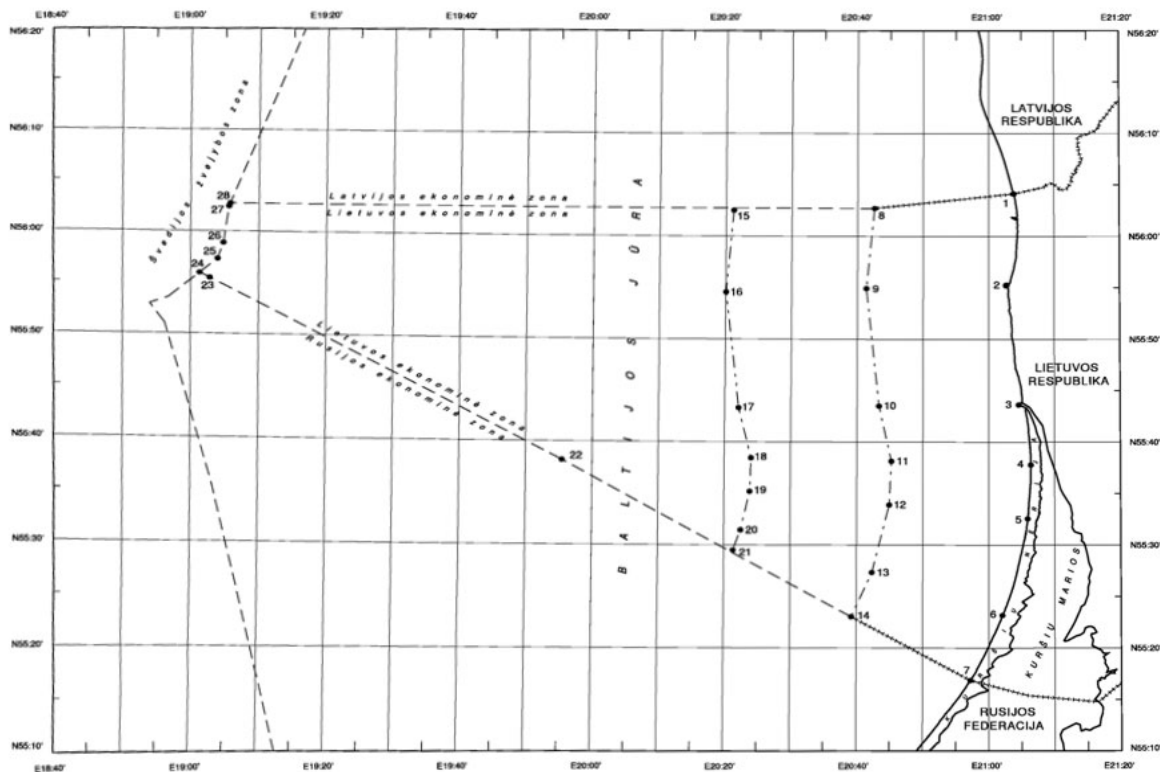
Taškų Nr.	Taškų geodezinės koordinatės	
	B (° ') N	L (° ') E
24	55° 55, 921'	19° 01, 268'
25	55° 57, 300'	19° 03, 983'
26	55° 58, 867'	19° 04, 817'
27	56° 02, 433'	19° 05, 600'
28	56° 02, 725'	19° 05, 783'

13 lentelė. Išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo riba tarp Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos

Taškų Nr.	Taškų geodezinės koordinatės	
	B (° ') N	L (° ') E
8	56° 02, 725'	20° 42, 583'
28	56° 02, 725'	19° 05, 783'

14 lentelė. Lietuvos Respublikos gretutinės zonos ribų lūžio taškų koordinatės

Taškų Nr.	Taškų geodezinės koordinatės	
	B (° ') N	L (° ') E
15	56° 02, 504'	20° 21, 152'
16	55° 54, 560'	20° 20, 040'
17	55° 43, 321'	20° 22, 107'
18	55° 38, 443'	20° 24, 052'
19	55° 35, 188'	20° 23, 885'
20	55° 31, 443'	20° 22, 504'
21	55° 29, 486'	20° 21, 371'

6 pav. Lietuvos Respublikos išskirtinė ekonominė zona
(Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 6 d. nutarimas Nr. 1597)

2.2. Baltijos jūros žvejybos rajonai

ICES Baltijos jūrą suskirstė į 11 žvejybos rajonų – nuo 22 iki 32 imtinai (Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 3880/91 ir (EB) Nr. 88/98, Komisijos reglamentas (EB) Nr. 448/2005), Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2187/2005). Geografiniai žvejybos rajonai matuojami pagal WGS84 koordinatų sistemą.

22 rajonas

Vandenys, kuriuos riboja linija nuo *Hasenore Head* ($56^{\circ}09'$ šiaurės platumos, $10^{\circ}44'$ rytų ilgumos) rytinėje Jutlandijos pusiasalio pakrantėje iki *Gniben Point* ($56^{\circ}01'$ šiaurės platumos, $11^{\circ}18'$ rytų ilgumos) vakarinėje Zelandijos salos pakrantėje; palei Zelandijos salos vakarinę ir pietinę pakrantes iki taško, esančio $12^{\circ}00'$ rytų ilgumos; tiesiai į pietus iki Falsterio salos; palei Falsterio salos rytinę pakrantę iki *Gedser Odde* ($54^{\circ}34'$ šiaurės platumos, $11^{\circ}58'$ rytų ilgumos); tiesiai į rytus iki taško, esančio $12^{\circ}00'$ rytų ilgumos; tiesiai į pietus iki Vokietijos pakrantės; pietvakarių kryptimi palei Vokietijos pakrantę ir rytinę Jutlandijos pusiasalio pakrantę iki pradinio taško.

23 rajonas

Vandenys, kuriuos riboja linija nuo *Gilbjerg Head* ($56^{\circ} 08'$ šiaurės platumos, $12^{\circ} 18'$ rytų ilgumos) šiaurinėje Zelandijos salos pakrantėje iki *Kullen* ($56^{\circ} 18'$ šiaurės platumos, $12^{\circ} 28'$ rytų ilgumos) Švedijos pakrantėje; pietų kryptimi palei Švedijos pakrantę iki Falsterbo švyturio ($55^{\circ} 23'$ šiaurės platumos, $12^{\circ} 50'$ rytų ilgumos); per Eresūno (*Sound*) sąsiaurio pietines žiotis iki Stevnso švyturio ($55^{\circ} 19'$ šiaurės platumos, $12^{\circ} 28'$ rytų ilgumos) Zelandijos salos pakrantėje; šiaurės kryptimi palei rytinę Zelandijos salos pakrantę iki pradinio taško.

24 rajonas

Vandenys, kuriuos riboja linija nuo Stevnso švyturio ($55^{\circ} 19'$ šiaurės platumos, $12^{\circ} 28'$ rytų ilgumos) rytinėje Zelandijos salos pakrantėje per Eresūno (*Sound*) sąsiaurio pietines žiotis iki Falsterbo švyturio ($55^{\circ} 23'$ šiaurės platumos, $12^{\circ} 50'$ rytų ilgumos) Švedijos pakrantėje; palei pietinę Švedijos pakrantę iki *Sandhammaren* švyturio ($55^{\circ} 24'$ šiaurės platumos, $14^{\circ} 12'$ rytų ilgumos); toliau iki *Hammerodde* švyturio ($55^{\circ} 18'$ šiaurės platumos, $14^{\circ} 47'$ rytų ilgumos) šiaurinėje Bornholmo salos pakrantėje; palei vakarinę ir pietinę Bornholmo salos pakrantes iki taško, esančio $15^{\circ} 00'$ rytų ilgumos; tiesiai į pietus iki Lenkijos pakrantės; vakarų kryptimi palei Lenkijos ir Vokietijos pakrantes iki taško, esančio $12^{\circ} 00'$ rytų ilgumos; tiesiai į šiaurę iki taško, esančio $54^{\circ} 34'$ šiaurės platumos ir $12^{\circ} 00'$ rytų ilgumos; tiesiai į vakarus iki *Gedser Odde* ($54^{\circ} 34'$ šiaurės platumos, $11^{\circ} 58'$ rytų ilgumos); palei rytinę ir šiaurinę Falsterio salos pakrantes iki taško, esančio $12^{\circ} 00'$ rytų ilgumos; tiesiai į šiaurę iki pietinės Zelandijos salos pakrantės; vakarų ir šiaurės kryptimi palei vakarinę Zelandijos salos pakrantę iki pradinio taško.

25 rajonas

Vandenys, kuriuos riboja linija nuo rytinės Švedijos pakrantės taško, esančio $56^{\circ} 30'$ šiaurės platumos, einanti tiesiai į rytus iki Elando (*Öland*) salos vakarinės pakrantės; per pietinę Elando (*Öland*) salos dalį iki taško rytinėje pakrantėje, esančio $56^{\circ} 30'$ šiaurės platumos, į rytus iki $18^{\circ} 00'$ rytų ilgumos; tiesiai į pietus iki Lenkijos pakrantės; vakarų kryptimi palei Lenkijos pakrantę iki taško, esančio $15^{\circ} 00'$ rytų ilgumos; tiesiai į šiaurę iki Bornholmo salos; palei pietinę ir vakarinę Bornholmo salos pakrantes iki *Hammerodde* švyturio ($55^{\circ} 18'$ šiaurės platumos, $14^{\circ} 47'$ rytų ilgumos); iki *Sandhammaren* švyturio ($55^{\circ} 24'$ šiaurės platumos, $14^{\circ} 12'$ rytų ilgumos) pietinėje Švedijos pakrantėje; šiaurės kryptimi palei rytinę Švedijos pakrantę iki pradinio taško.

26 rajonas

Vandenys, kuriuos riboja linija nuo taško, esančio $56^{\circ} 30'$ šiaurės platumos ir $18^{\circ} 00'$ rytų ilgumos, einanti tiesiai į rytus iki buvusios SSRS vakarinės pakrantės; pietų kryptimi palei buvusios SSRS ir Lenkijos pakrantes iki taško Lenkijos pakrantėje, esančio $18^{\circ} 00'$ rytų ilgumos; tiesiai į šiaurę iki pradinio taško.

27 rajonas

Vandenys, kuriuos riboja linija nuo taško rytinėje Švedijos pakrantėje, esančio $59^{\circ} 41'$ šiaurės platumos ir $19^{\circ} 00'$ rytų ilgumos, einanti tiesiai į pietus iki Gotlando salos šiaurinės pakrantės; pietų kryptimi palei Gotlando salos vakarinę pakrantę iki taško, esančio $57^{\circ} 00'$ šiaurės platumos; tiesiai į vakarus iki $18^{\circ} 00'$ rytų ilgumos; tiesiai į pietus iki $56^{\circ} 30'$ šiaurės platumos; tiesiai į vakarus iki rytinės Elando (*Öland*) salos pakrantės; per pietinę Elando (*Öland*) salos dalį iki jos vakarinės pakrantės taško, esančio $56^{\circ} 30'$ šiaurės platumos; tiesiai į vakarus iki Švedijos pakrantės; šiaurės kryptimi palei rytinę Švedijos pakrantę iki pradinio taško.

28-1 rajonas

Vandenys, kuriuos riboja linija nuo taško, esančio $58^{\circ} 30'$ šiaurės platumos ir $19^{\circ} 00'$ rytų ilgumos, ir einanti tiesiai į rytus iki vakarinės Saremos salos pakrantės; per šiaurinę Saremos salos dalį iki jos rytinėje pakrantėje taško, esančio $58^{\circ} 30'$ šiaurės platumos; tiesiai į rytus iki buvusios SSRS pakrantės; pietų kryptimi palei buvusios SSRS vakarinę pakrantę iki taško, esančio $56^{\circ} 30'$ šiaurės platumos; tiesiai į vakarus iki $18^{\circ} 00'$ rytų ilgumos; tiesiai į šiaurę iki $57^{\circ} 00'$ šiaurės platumos; tiesiai į rytus iki Gotlando salos vakarinės pakrantės; šiaurės kryptimi iki šiaurinės Gotlando salos pakrantės taško, esančio $19^{\circ} 00'$ rytų ilgumos; tiesiai į šiaurę iki pradinio taško.

29 rajonas

Vandenys, kuriuos riboja linija nuo taško rytinėje Švedijos pakrantėje, esančio $60^{\circ} 30'$ šiaurės platumos, ir einanti tiesiai į rytus iki Suomijos pakrantės; pietų kryptimi palei vakarinę ir pietinę Suomijos pakrantes iki taško pietinėje pakrantėje, esančio $23^{\circ} 00'$ rytų ilgumos; tiesiai į pietus iki $59^{\circ} 00'$ šiaurės platumos; tiesiai į rytus iki buvusios SSRS pakrantės; pietų kryptimi palei buvusios SSRS vakarinę pakrantę iki taško, esančio $58^{\circ} 30'$ šiaurės platumos; tiesiai į vakarus iki rytinės Saremos salos pakrantės; per Saremos salos šiaurinę dalį iki taško vakarinėje jos pakrantėje, esančio $58^{\circ} 30'$ šiaurės platumos; tiesiai į vakarus iki $19^{\circ} 00'$ rytų ilgumos; tiesiai į šiaurę iki taško Švedijos rytinėje pakrantėje, esančio $59^{\circ} 41'$ šiaurės platumos; šiaurės kryptimi palei rytinę Švedijos pakrantę iki pradinio taško.

30 rajonas

Vandenys, kuriuos riboja linija nuo taško rytinėje Švedijos pakrantėje, esančio $63^{\circ} 30'$ šiaurės platumos, ir einanti tiesiai į rytus iki Suomijos pakrantės; pietų kryptimi palei Suomijos pakrantę iki taško, esančio $60^{\circ} 30'$ šiaurės platumos; tiesiai į vakarus iki Švedijos pakrantės; šiaurės kryptimi palei rytinę Švedijos pakrantę iki pradinio taško.

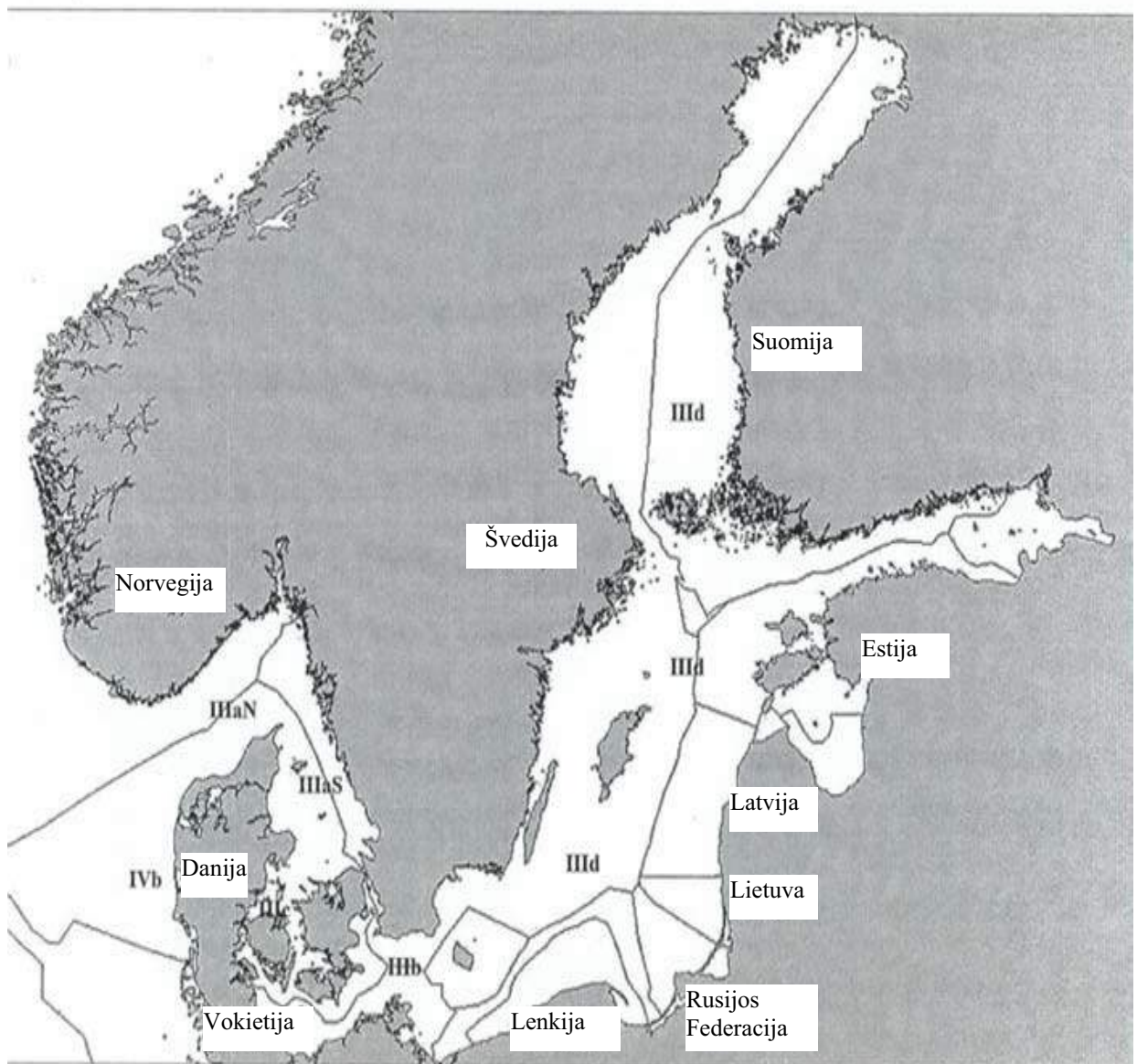
31 rajonas

Vandenys, kuriuos riboja linija nuo rytinės Švedijos pakrantės taško, esančio $63^{\circ} 30'$ šiaurės platumos, ir einanti per šiaurinę Botnijos įlankos dalį iki taško Suomijos vakarinėje pakrantėje, esančio $63^{\circ} 30'$ šiaurės platumos; tiesiai į vakarus iki pradinio taško.

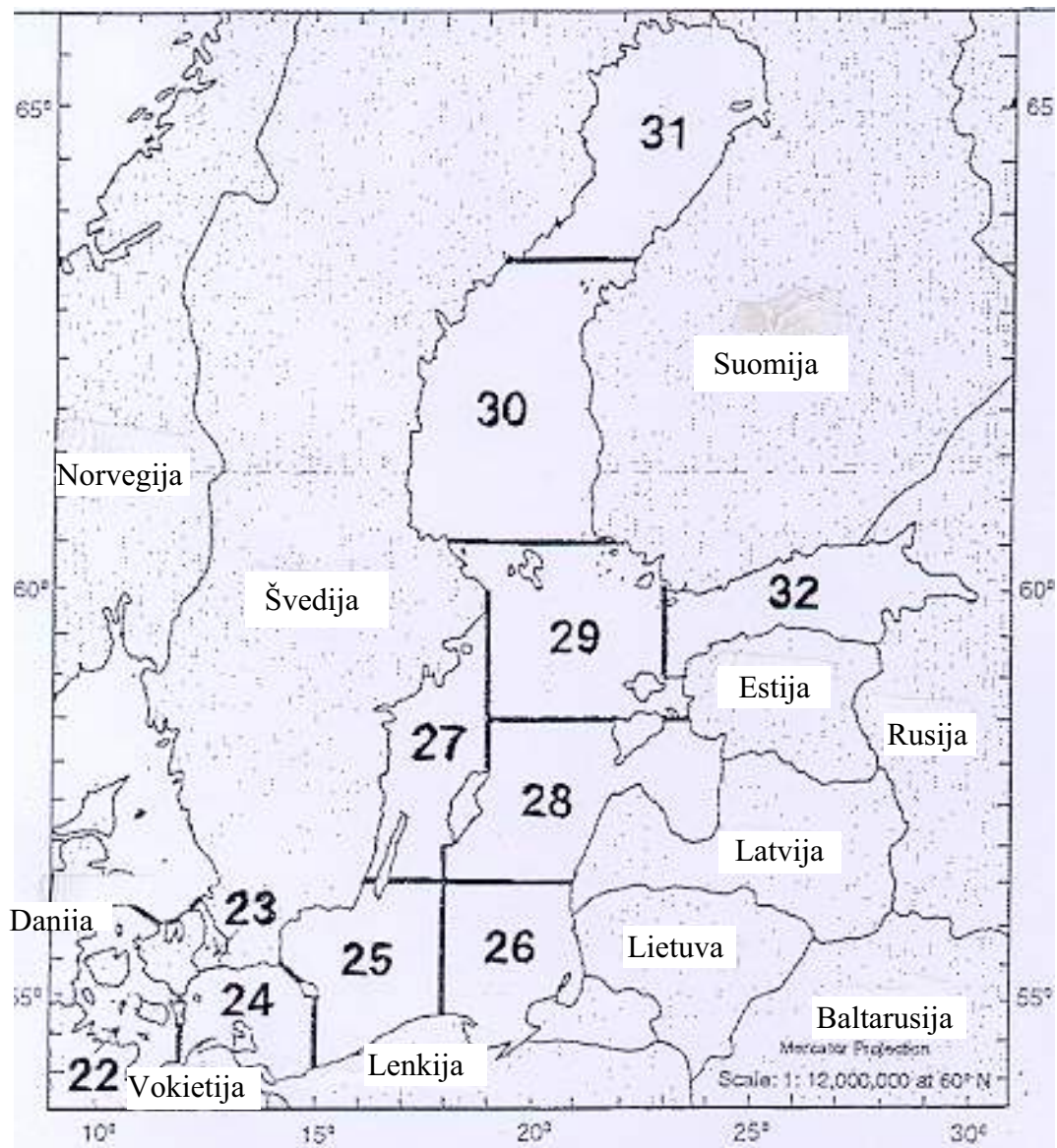
32 rajonas

Vandenys, kuriuos riboja linija nuo taško pietinėje Suomijos pakrantėje, esančio 23° 00' rytų ilgumos, ir einanti per rytinę Suomijos įlankos dalį iki taško vakarinėje buvusios SSRS pakrantėje, esančio 59° 00' šiaurės platumos; tiesiai į vakarus iki 23° 00' rytų ilgumos; tiesiai į šiaurę iki pradinio taško.

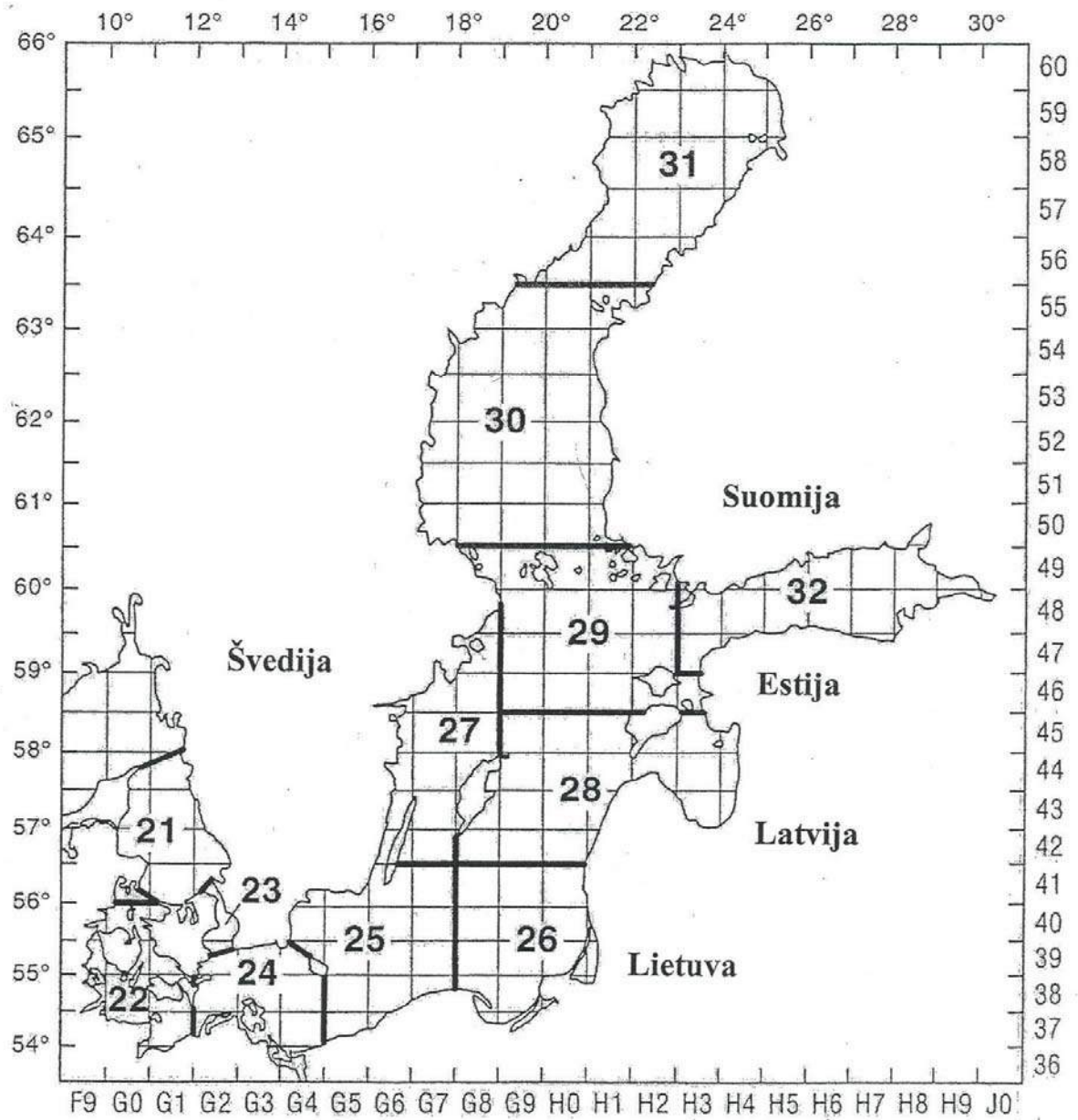
Pagal šį skirstymą Lietuvos ekonominė zona Baltijos jūroje įeina į 26-ojo žvejybos rajono sudėtį. Baltijos jūros suskirstymas į žvejybos rajonus ir kvadratus pateiktas 7–9 paveiksluose.

7 pav. FAO 27 rajonas. ICES III žvejybos rajono III d parajonis

8 pav. FAO 27 rajonas. ICES III žvejybos rajono III d parajonio
Baltijos jūros žvejybos 22–32 rajonai

9 pav. FAO 27 rajonas. ICES III žvejybos rajono III d parajonis.
Baltijos jūros žvejybos 22–32 rajonai ir jų kvadratai

Lietuvai priklausančios Baltijos jūros dalies dugno reljefas sudėtingas, jo svarbiausi elementai yra plynaukštės ir įdaubos. Didelę dugno ploto dalį užima Klaipėdos–Ventspilio plynaukštė bei Gdansko įdaubos link besileidžiantys jos šlaitai. Gdansko įdaubos šiaurinis kraštas yra Lietuvos ekonominės zonos centre.

Lietuvos akvatorijoje yra trys giliavandeniai rajonai: Gdansko įdauba, kurios dubens gylis mūsų akvatorijoje viršija 80 m, į Gdansko įdaubą įsiterpiantis Nemuno proslėnis, kurio gylis vakarinėje dalyje viršija 70 m, ir nedidelė Gotlando įdaubos dalis ekonominės zonos vakariniame kampe kur maksimalus gylis – daugiau negu 100 m.

Baltijos jūrai priklauso didelės įlankos – Botnijos, Suomų, Rygos, taip pat keletas nedidelių – Kuršių, Vyslos (Aistmarės) ir kai kurios kitos. Kuršių marių šiaurinė dalis (plotas – 413 km², vandens tūris – 6 km³) priklauso Lietuvai. Kuršių marių vandens druskingumas – 0,3 ‰, šiaurinėje dalyje, priplūdus jūros vandens, – iki 7 ‰.

2.3. Žuvų ištekliai ir sugavimas

Baltijos jūros gamtiniai ir biologiniai procesai labai priklauso nuo Atlanto vandenyno įtakos. Visų šalių, žvejojančių Baltijos jūroje, žuvų sugavimo kvotos, versliniai žuvų sugavimai parodo žuvų išteklių pokyčius. Žuvų ištekliai kinta cikliška dėl geofizinių veiksnių (gėlo ir sūraus vandens apykaitos), reprodukcijos sąlygų, žvejojimo intensyvumo. Hidrometeorologinis režimas Baltijos jūroje sukelia ir organizmų, kuriais minta žuvis, cikliškus kiekybinius kitimus. Tai veikia bendrąją Baltijos jūros žuvingumą ir žuvų sužvejojamus kiekius.

Baltijos jūroje gyvena apie 100 rūšių žuvis. Svarbiausios Baltijos jūros verslinės žuvis: menkės, strimelės, šprotai (brėtlingiai), lašišos, plekšnės, otai.

Baltijos jūroje leistinių sužvejoti 2005 m. žuvų kiekiai įvairioms šalims pateikti 15 lentelėje.

Baltijos jūroje 2000–2005 m. žvejojo 147 Lietuvos žvejojimo įmonės, iš jų atviroje jūroje – 43, kitos – priekrantėje. Atviroje jūroje daugiausia žvejojo mažieji žvejojimo traleriai, vidutiniai Juodosios jūros seineriai, botai. Daugumos laivų ilgis – 22–30 m, bendroji talpa – 117–194 BT. Baltijos jūros priekrantėje leidžiama žvejoti ne ilgesniais kaip 12 m laivais ir naudoti tralus.

Verslinė žvejojimo Baltijos jūros priekrantėje iki 1992 m. buvo labai ribota, bet pradėjus kurti individualioms įmonėms (II), šis verslas suintensyvėjo. Priekrantėje dažniausiai žvejybai naudojami maži motoriniai laivai ir valty.

15 lentelė. Žuvų sugavimo kvotos Baltijos jūroje 2005 m., t
(Tarybos reglamentas (EB) Nr. 27/2005)

Šalys	Menkės		Strimelės			Rygos įlanka*	Šprotai (brėtlingiai) IIIbcd (EB vandenys)	Lašišos, vnt.		Jūrinės plekšnės IIIbcd (EB vandenys)
	22–24 rajonai (EB vandenys)	25–32 rajonai (ES vandenys)	22–24 rajonai	25–29 rajonai (išskyrus Rygos įlanką ir 32 rajoną)	30–31 rajonai			IIIbcd 32 rajonas (EB vandenys, išskyrus 32 rajoną)		
Danija	10781	8959	6448	2588	–	–	48785	93512	–	2697
Estija	239	873	–	13218	–	16972	56650	9504	1581	–
Latvija	892	3331	–	3262	–	20452	68420	59478	–	–
Lenkija	2885	10203	5985	27862	–	–	141275	28368	–	565
Lietuva	579	2189	–	3405	–	–	24750	6992	–	–
Suomija	212	686	3	25801	52471	–	25538	116603	13838	–
Švedija	3841	9077	8184	39350	11529	–	94311	126400	–	203
Vokietija	5271	3564	25380	686	–	–	30907	10404	–	300
ES	24700	38882	46000	116172	64000	37424	490636	451260	15419	3766
Iš viso Baltijos jūroje	24700	...	46000	130000	64000	38000	550000	460000	17000	nenusta- tomas

Žvejyba Baltijos jūros priekrantėje turi ypatumų. Priekrantėje sugaunama palyginti nedaug žuvų, tačiau ji svarbi tuo, kad čia sukonzentruotos pagrindinės žuvų nerštavietės, jauniklių maitinimosi vietos, vyksta retų bei saugomų rūšių žuvų migracija. Šioje jūros akvatorijoje maitinasi daugelio jūrinių bei praeivių rūšių žuvų jaunikliai, neršto metu koncentruojasi praeivės, tarp jų ir įrašytos į Lietuvos raudonąją knygą, žuvys. Priekrantėje gausu ir gėlavandenių, atplaukusių čia maitintis, rūšių žuvų (karšių, sterkių, ešerių). Iš viso Baltijos jūros priekrantėje aptinkama apie 30 žuvų rūšių.

Lietuvos žvejybos apimtys Baltijos jūroje pagal limituojamų žuvų rūšis, jų kvotos ir panaudojimas 1995–2005 m. pateikiami 16 lentelėje.

16 lentelė. Lietuvos žvejų sugavimas Baltijos jūroje 1995 m. ir 2000–2005 m., t

Žuvų rūšis	Kvota, sugavimas	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Limituojamos žuvis								
Menkės	kvota	5340	4672	4672	3032	2888	3382	2768
	sugauta	4147	4721	3852	2964	2894	3382	2993
Strimelės	kvota	12000	8670	6420	2480	2068	2568	3405
	sugauta	3708	1198	1639	1537	2098	1845	747
Šprotai (brėtlingiai)	kvota	22500	18000	15980	6100	5345	6901	24750
	sugauta	4799	1682	3135	2800	3043	6185	8635
Lašišos	kvota, vnt.	7600	6840	6840	3340	2992	6992	6992
	Sugauta, vnt.	468	2949	1205	3338	1041	704	400
	t*	2,3	14,7	6,0	16,7	5,2	3,5	2,0
Iš viso	kvota	39878	31342	27078	11629	10316	12886	30927
	sugauta	12136	7616	8630	8591	9928	9417	12378
Kvotos išnaudojimas, % (visa kvota = 100 %)		30,4	24,3	31,9	73,9	96,2	73,1	40,0
Plekšnės (nelimituojamos)		194	618	1137	1081	1103	901	949
Iš viso sugauta limituojamų žuvų, plekšnių ir kt.		12919	8455	10024	8591	9411	12625	13547

1 lašiša = 5 kg.

Šaltinis: Žuvininkystės departamento prie ŽŪM duomenys.

2.4. Baltijos jūros Lietuvos priekrantė

Lietuvos Respublikos teritorinės jūros vandens plotas – 1861 km² (186100 ha). Baltijos jūros Lietuvos priekrantės plotas – 580 km². Atsižvelgiant į hidrologines ir hidrobiologines sąlygas, žuvų migraciją, žvejojimo pajėgumų pasiskirstymą, aplinkosaugos aspektus, šis plotas suskirstytas į 4 rajonus ir 29 žvejojimo barus.

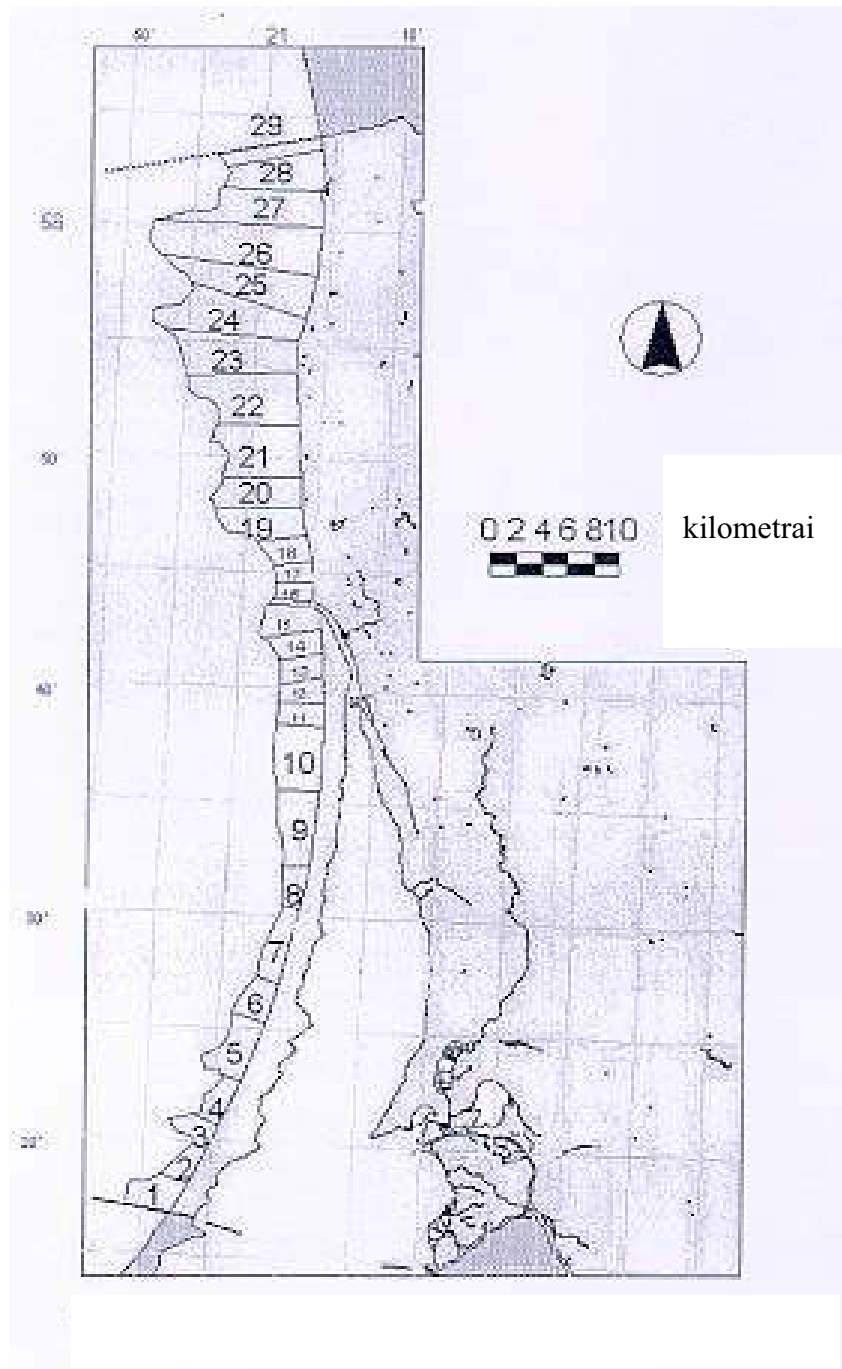
1–15 žvejojimo barų plotas – 210 km², geografinės ribos – nuo sienos su Rusijos Federacija iki Klaipėdos uosto pietinio molo. 16–19 žvejojimo barų plotas – 60 km², geografinės ribos – nuo Klaipėdos uosto šiaurinio molo iki Pajūrio regioninio parko pietinės ribos. 22–23 žvejojimo barų plotas – 200 km², geografinės ribos – nuo Palangos tilto iki sienos su Latvijos Respublika.

1–15 žvejojimo barai ribojasi su Kuršių nerijos nacionaliniu parku, 16–19 žvejojimo barams įtakos turi Kuršių marios ir Klaipėdos uostas, 20–23 žvejojimo barai ribojasi su poilsio ir kitos žmonių ūkinės veiklos veikiama aplinka (10 pav.). Priekrantėje žvejojama statomaisiais tinklais, kuriais sugaunama apie 98 proc. visų žuvų, taip pat ūdomis, traukiamaisiais tinklais, strimelinėmis gaudyklėmis.

Vidutiniškai šešerių metų (2000–2005) laikotarpiu priekrantėje buvo sugauta 465,7 t žuvų (2004 m. – 593 t, 2005 m. – 412 t).

Baltijos jūros Lietuvos priekrantėje sužvejojama tik apie 4–5 proc. Lietuvos žvejų Baltijos jūroje sugaunamų žuvų.

Baltijos jūros priekrantėje 2001 m. žvejojo botai ir valtys, priklausiusios 109 įmonėms, 2005 m. teisę žvejoti priekrantėje turėjo 105 įmonės.

10 pav. Lietuvos Baltijos jūros priekrantės žvejybos barai

III. LIETUVOS ŽVEJYBOS LAIVYNAS

Lietuvos žvejybos laivyną sudaro laivai, žvejojantys Atlanto vandenyne (tolimuosiuose vandenyse), atviroje Baltijos jūroje ir Baltijos jūros Lietuvos priekrantėje.

17 lentelė. Lietuvos Respublikos žvejybos laivyno pajėgumai
2004 m. gegužės 1 d.

Laivų grupės	Laivų skaičius	Bendroji talpa, BT	Pagrindinių variklių galingumas, kW
Iš viso:	309	76501	80566
Atlanto vandenyno laivai	23	68683	61343
Baltijos jūros laivai:	286	7814	19223
atviros jūros	67	7219	13646
priekrantės	219	628	5797

2005 m. sausio 1 d. Lietuvos žvejybos laivyną sudarė 299 laivai. Bendroji jų talpa buvo 75,4 BT, pagrindinių variklių galingumas – 77,8 tūkst. kW, 2006 m. sausio 1 d. laivų ir valčių skaičius buvo 268, jų bendroji talpa – 64,4 BT ir pagrindinių variklių galingumas – 71,2 tūkst. kW.

Pagal žvejybos laivų registrą didžiausią žvejybos laivyno pajėgumų dalį sudaro žvejojantys Atlanto vandenyne laivai – 90,6 proc. viso Lietuvos žvejybos laivyno talpos ir 78,8 proc. pagrindinių variklių galingumo. Atskirų šios grupės laivų bendroji talpa svyruoja nuo 400 iki 6000 BT, o pagrindinio variklio galia – nuo 700 iki 5300 kW. Atlanto vandenyne žvejojančių tralerių vidutinė vieno laivo bendroji talpa – 2771 BT, o pagrindinio variklio galia – 2620 kW.

Pagal bendrąją žuvininkystės politiką siekiama pusiausvyros tarp žvejybos pajėgumų ir žuvų išteklių, todėl nauji žvejybos pajėgumai neturi būti didesni nei išbrauktieji iš registro. Naudojant viešąją paramą, mažinami pajėgumai negali būti atkuriami. 2005 m. buvo nurašyta 20 Baltijos jūros laivų, iš kurių 18 žvejojo atviroje Baltijos jūros dalyje ir 2 – priekrantėje. Baltijos jūros laivyno pajėgumai sumažinti 1576 BT ir 3154 kW. Todėl Baltijos jūroje Lietuva negražinamai neteko 20,2 proc. žvejybos laivų bendrosios talpos ir 16,4 proc. pagrindinių variklių galingumo. Likusiems žvejybos laivams padidėjo menkių sugavimo kvotos (vidutiniškai vienam laivui per metus – 70–75 t).

Viešoji parama skiriama laivams modernizuoti: gerinti juose sanitarijos, higienos, saugumo, navigacijos sąlygas, naudoti selektyvesnes žvejybos technologijas, gerinti sugautos produkcijos laikymo sąlygas, tačiau nedidinti žvejybos pajėgumų. Šiomis priemonėmis siekiama padidinti likusių žvejybos laivų veiklos pelningumą.

Nurašant laivus be viešosios paramos, laivo savininkui(-ams) palikta teisė įregistruoti tų pačių arba mažesnių pajėgumų laivą(-us). Žuvininkystės departamentui prie ŽŪM pavesta administruoti žvejybos pajėgumus.

ES žuvininkystės mokslo, technikos, ekonomikos komitetas (angl. *Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries – STECF*) numato būtinybę ir toliau reguliuoti jūrų žvejybą, kontroliuoti žuvų ir kitų jūros gyvūnų išteklių naudojimą.

1. Atlanto vandenyno žvejybos laivynas

Po šalies nepriklausomybės atkūrimo iki tapimo ES nare Lietuvos žvejai žvejojo Baltijos jūroje ir Šiaurės Atlante: NAFO, NEAFC reguliuojamose akvatorijose, Svalbardo žvejybos zonoje Barenco jūroje (Norvegijos išskirtinė ekonominė zona) ir Centriniam Atlante – Mauritanijos Islamo Respublikos ekonominėje zonoje bei kai kuriuose kituose vandenyse. 2001 m. tolimuosiuose vandenyse žvejojo 6 žvejybos įmonės 18 žvejybos laivų, kurių dalis buvo Lietuvos įmonių nuosavybė, o 9 laivus įmonės nuomojosi be įgulų su teise plaukioti su Lietuvos Respublikos vėliava.

18 lentelė. **Atlanto vandenyne žvejojusių laivų skaičius ir pajėgumas 2001–2005 m.**

Rodikliai	2001	2002	2003	2004	2005
Laivų skaičius	18	17	23	18	14
Bendroji talpa, tūkst. BT	46,85	47,2	69	49,9	41,81
Pagrindinio variklio galingumas, tūkst. kW	41,81	41,5	61	47,2	39,5

2. Baltijos jūros žvejybos laivynas

Pagal žvejybos pobūdį Baltijos jūros laivai skirstomi į atvirosios jūros ir priekrantės laivus. Įtrauktų į žvejybos laivų rejestrą ir faktiškai žvejojusių laivų skaičius dažniausiai skiriasi, nes dalis laivų, turinčių leidimus žvejoti, dėl remonto ar kitų priežasčių atitinkamais metais nežvejoja.

2.1. Atviroje Baltijos jūros dalyje žvejojantys laivai

2001 m. žvejybai atviroje Baltijos jūroje buvo registruoti 67 laivai, tačiau žvejojo 64, iš jų: MŽT (laivagalinių) – 30, vidutinių Juodosios jūros seinerių – 20, žvejybos botų – 2, MŽT šaldytuvų – 7, tralinių botų – 5. Atviroje Baltijos jūroje žvejojusių laivų ilgis – 22–30 m, bendroji talpa – nuo 40 iki 200 BT.

19 lentelė. Atviroje Baltijos jūros dalyje žvejojusių laivų skaičius ir pajėgumas 2001–2005 m.

Rodikliai	2001	2002	2003	2004	2005
Laivų skaičius	66	64	67	57	38
Bendroji talpa, tūkst. BT	6,28	6,4	7	6,2	4,3
Pagrindinio variklio galingumas, tūkst. kW	11,89	12	12,5	11,8	7,7

2.2. Baltijos jūros priekrantėje žvejojantys laivai

2006 m. sausio 1 d., Lietuvos žvejojimo laivų rejestro duomenimis, priekrantėje žvejojusios IĮ ir UAB buvo įregistravusios 201 laivą (valtį), trumpesnę nei 12 m. Vidutinis šių laivų ir valčių ilgis – 6,3 m, vidutinė bendroji talpa – 2,2 BT, vidutinis variklių galingumas – 23,5 kW. Visų priekrantės žvejojimo laivų bendroji talpa – 438 BT, variklių galingumas – 4719 kW.

Žvejojimo laivų rejestre buvo įregistruoti ir priekrantėje žvejojo dalis žvejojimo atviroje Baltijos jūros dalyje skirtų laivų, ilgesnių nei 12 m ir kuriais buvo žvejota priekrantėje iki 1999 m. gruodžio 31 d.

Priekrantėje žvejojimą vykdo 62–67 laivai ir motorinės valtys. Didžiausias laivų skaičius žvejoja 26–29 baruose (24 vnt.), mažiausiai laivų – 16–20 baruose (6 vnt.).

20 lentelė. Baltijos jūros Lietuvos priekrantėje žvejojusių laivų skaičius ir pajėgumas 2002–2005 m. (metų pabaigoje)*

Rodikliai	2002	2003	2004	2005
Laivų skaičius, vnt.	67	65	189	221
Bendroji talpa, tūkst. BT	0,3	0,3	0,4	0,6
Pagrindinio variklio galingumas, tūkst. kW	2,2	2,2	4,3	5,5

* Nuo 2004 m. apskaitoje pagal ES teisės aktų reikalavimus nurodyti motoriniai laivai ir irklinės valtys.

21 lentelė. Baltijos jūros priekrantėje žvejojančių laivų pasiskirstymas pagal barų grupes 2000–2005 m.

Barų grupė	Laivų skaičius	Vidutinis laivų ilgis, m	Laivų talpa, BT	Bendras variklių galingumas, kW	Vidutinis sugavimas, t
1–5	23	6,8	78	646	0,513
6–10	16	7,1	45	424	0,690
11–15	12	7,5	52	415	12,907
16–20	23	7,3	78	590	5,129
21–25	24	5,1	27	361	2,864
26–29	24	5,4	29	478	6,801
Iš viso	122*	6,4	309	2914	4,374

11–29 baruose 2000–2005 m. buvo sugauta 90 proc. visų žuvų.

3. Žveidybos laivų registravimas ir ženklavimas

ES bendrosios žuvininkystės politikos tikslas – užtikrinti, kad žveidybos laivynas būtų efektyvus, būtų palaikoma pusiausvyra tarp bendro laivų pajėgumo ir žuvų išteklių pakankamumo ilgesniam laikotarpiui. Siekiant palaikyti reikalingą žveidybos laivų kiekį ir sumažinti per didelį jų pajėgumą, parengta ilgalaikė žuvų išteklių išsaugojimo programa. ES valstybės susitarė sumažinti žveidybos laivų talpą bei variklių galingumą. Šie apribojimai vis labiau griežtinami.

Žveidybos laivų registras (rejestras). Įgyvendinant žveidybos valdymo ir kontrolės principus, didelę reikšmę turi laivų techninių parametrų kontrolė. Todėl visi ES šalių žveidybos laivai turi atitikti Bendrijos žveidybos laivų registro, priimto Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2930/86 (nustačiusio žveidybos laivų charakteristikas) reikalavimus. Jie papildyti Komisijos reglamentais (EEB) Nr. 1381/87, (EB) Nr. 2090/98, (EB) Nr. 2091/98, Tarybos reglamentais (EB) Nr. 3259/94, (EB) Nr. 26/2004.

Išvardytuose reglamentuose nustatyti duomenys, kuriuos laivo savininkas privalo pateikti registrai. Kiekviena valstybė narė privalo administruoti žveidybinių laivų registrą (rejestrą), ne vėliau kaip per 30 dienų pranešti Europos Komisijai apie laivų duomenų pokyčius.

2003 m. gruodžio 30 d. Komisijos reglamente (EB) Nr. 26/2004 dėl Bendrijos žveidybos laivų registro nurodoma, kad atsižvelgiant į Tarybos 2002 m. gruodžio 20 d. reglamento (EB) Nr. 2371/2002 15 straipsnį (žveidybos laivų rejestrai), privaloma:

- kiekvienai valstybei narei turėti su jos vėliava plaukiojančių EB žveidybinių laivų registrą, kuriame pateikiami minimalūs laivų ir jų veiklos duomenys;
- Komisijai turi būti prieinama kiekvienos valstybės narės informacija, renkama pagal 15 straipsnio 1 dalies nuostatas;
- Komisija sudaro visos EB žveidybos laivyno registrą, jo duomenimis leidžiama naudotis valstybėms narėms.

Bendrosios žuvininkystės politikos įgyvendinimui būtina, kad žveidybos laivyno registre būtų nurodyti visi žveidybos laivai.

Kiekvienos šalies narės registre laivų skiriamosios charakteristikos turi būti nurodytos pagal 1986 m. rugsėjo 22 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2930/86 ir pagal 1987 m. gegužės 20 d. Komisijos reglamentą (EEB) Nr. 1381/87, nustatančius žveidybos laivų ženklavimo ir dokumentacijos taisykles, ir 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 3259/94, nustatantį žveidybos laivų charakteristikas.

Kiekvienas EB žveidybos laivas gauna individualų identifikavimo numerį, kuris negali būti kam nors perleistas (atiduotas) arba pakeistas. Identifikavimas būtinas žveidybos laivynų pajėgumams reguliuoti, laivų judėjimui kontroliuoti

valstybėse narėse, EB laivų registro ir kitų informacijos šaltinių duomenims, susijusiems su žvegybine veikla, sutikrinti.

Kiekviena šalis narė privalo laiku surinkti duomenis apie su jos vėliava plaukiojančius žvegybos laivus ir juos užregistruoti nacionaliniame registre bei perduoti Komisijai kovo, birželio, rugsėjo ir gruodžio mėnesių pirmąją darbo dieną.

Apie klaidingą informaciją Komisija praneša valstybei narei, kurios atsakingosios institucijos pataisytus duomenis atsiunčia Komisijai per 10 darbo dienų nuo Komisijos pranešimo gavimo dienos. Pasikartojusią klaidingą informaciją privaloma skubiai pataisyti.

Valstybė narė turi galimybę pasinaudoti informacija, esančia EB registre su sąlyga, kad laikysis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 45/2001, ypač 8 jo straipsnio nuostatų, susijusių su asmeninių duomenų apsauga.

EB tikslas – laikytis tarptautiniu mastu sutartų žvegybos laivų charakteristikų. Todėl reikalinga vienodų standartų sistema laivų talpai įvertinti.

Tarptautinė konvencija dėl laivų matmenų nustatymo (toliau Konvencija) buvo pasirašyta 1969 m. Konvencijos nuostatos nuo 1994 m. liepos 18 d. taikomos visiems išimtimis nesinaudojantiems 24 m ir ilgesniems laivams, išplaukiantiems į tarptautinius reisus. Trumpesniems nei 24 m laivams konvencija leidžia taikyti išimtis.

Ši Konvencija nurodo, kad bendroji (bruto) laivo talpa (BT) priklauso nuo bendro visų uždaryjū laivo erdvių tūrio ir apskaičiuojama pagal pateiktas formules.

Kiekvienas laivas privalo turėti tarptautinį laivo matmenų liudijimą. Ši liudijimą išduoda valstybė, su kurios vėliava laivas plaukioja. Liudijimas išduodamas jį išduodančios šalies valstybine kalba su vertimu į anglų arba prancūzų kalbą (jei šios kalbos nėra valstybinės).

Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2930/86 nustatė, kad konvencijos nuostatos taikomos visiems EB žvegybos laivams, tačiau valstybėms narėms įgyvendinti reglamento reikalavimus dėl laivų, ypač mažesnių, iškyla keblumų, kadangi metodika ne visais atvejais pritaikoma. Laivų talpos apskaičiavimo reikalavimai turi būti taikomi lanksčiau, o ypač laivų, trumpesnių nei 15 m.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. rugpjūčio 2 d. įsakymu Nr. 3D-451 Žuvininkystės departamentas prie ŽŪM buvo įpareigotas parengti žvegybos laivų registravimo žvegybos laivų rejestre taisykles.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymą, Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2371/2002 ir Komisijos reglamentą (EB) Nr. 26/2004, 2004 m. rugpjūčio 2 d. išleistas Žuvininkystės departamento prie ŽŪM direktoriaus įsakymas Nr. V1-30 „Dėl Lietuvos Respublikos žvegybos laivų registravimo žvegybos laivų rejestre taisyklių“ (*Žin.*, 2004, Nr. 130-4694).

Lietuvos Respublikos žvegybos laivų rejestro sukūrimas buvo privaloma sąlyga, siekiant narystės ES. Žuvininkystės departamente prie ŽŪM įdiegta žvegybos laivyno rejestro informacinės sistemos programinė įranga, atitinkanti

Komisijos reglamento (EB) Nr. 26/2004 „Dėl Bendrijos žvejojimo laivyno reješto“ taisyklės.

Į reještą įtraukti atviroje Baltijos jūroje ir priekrantėje bei tolimosiose jūrose žvejojantys laivai.

Įsakymu patvirtintos Lietuvos Respublikos žvejojimo laivų registravimo taisyklės, žvejojimo laivo registravimo anketa, žvejojimo laivo registravimo liudijimas.

Tvarkant žvejojimo laivų reještą, naudojami šie Jūrų laivų registro arba Vidaus vandenų laivų registro duomenys: laivo pavadinimas, registravimo data, numeris, vieta (uostas), tarptautinis laivo radijo šaukinys, bendras laivo ilgis, didžiausias laivo plotis, laivo aukštis (be kilio), laivo bendroji talpa (BT), pagrindinio variklio galia (kW), laivo pastatymo metai, vieta, laivo savininkas.

2004 m. rugsėjo 15 d. Žuvininkystės departamento prie ŽŪM direktoriaus išleistame įsakyme Nr. V1-36 „Dėl žvejojimo laivo įregistravimo žvejojimo laivų reješte liudijimo“ išvardijami būtini apie laivą įrašyti duomenys.

2005 m. sausio 27 d. Žuvininkystės departamento prie ŽŪM direktoriaus išleistame įsakyme Nr. V1-10 „Dėl Lietuvos Respublikos žvejojimo laivų registravimo žvejojimo laivų reješte taisyklių pakeitimo“ padaryti šie pakeitimai ir papildymai:

- pasikeitus bet kuriam iš laivo registravimo žvejojimo laivų reješte anketos duomenų, laivo savininkas ne vėliau kaip per penkias darbo dienas Žuvininkystės departamentui pateikia naują laivo registravimo žvejojimo laivų reješte anketą;
- pasikeitus bet kuriam iš duomenų, įrašomų laivo registravimo žvejojimo laivų reješte liudijime (išskyrus žvejojimo įrankiams), laivo savininkas ne vėliau kaip per penkias darbo dienas Žuvininkystės departamentui pateikia:
  - laivo išregistravimo iš Jūrų laivų registro liudijimo arba iš Vidaus vandenų laivų registro liudijimo notariškai patvirtintą kopiją;
  - naujo laivo įregistravimo Jūrų laivų registre liudijimo arba Valstybinės vidaus vandenų laivybos inspekcijos išduoto laivo bilieta notariškai patvirtintą kopiją;
  - seną laivo įregistravimo žvejojimo laivų reješte liudijimą.

Žvejojimo laivai yra įregistruojami Lietuvos Respublikos Jūrų laivų registre tik gavus Žuvininkystės departamento prie ŽŪM pažymą dėl sutikimo įregistruoti žvejojimo laivą. Šį reještą tvarko Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija, kuri 2005 m. patvirtino naujas registravimo taisykles.

Užsienio valstybėje įregistruotas jūrų laivas, kurį pagal laivo nuomos sutartį be įgulos (angl. *bareboat charter*) išsinuomoja Lietuvos Respublikos pilietis ar joje įregistruotas juridinis asmuo, laikinai registruojamas Lietuvos Respublikos Jūrų laivų registre.

Baltijos jūros Lietuvos priekrantės laivus registruoja Valstybinė vidaus vandenų laivybos inspekcija. Ši žinyba perduoda Žuvininkystės departamentui

prie ŽŪM duomenis apie Lietuvos žvejojimo laivus, įregistruotus žvejojimui Baltijos jūros priekrantėje ir Kuršių mariose.

Laivų techninius duomenis Jūrų laivų registrai pateikia Lietuvos saugios laivybos administracijos sprendimu įgaliotos klasifikacinės bendrovės.

Lietuvos saugios laivybos administracija išduoda laivo įregistravimo Jūrų laivų registre liudijimą, o Valstybinė vidaus vandenų laivybos inspekcija išduoda laivo bilietą. Šių dokumentų notaro patvirtintos kopijos pateikiamos Žuvininkystės departamentui prie ŽŪM laikinai įregistruojant laivą, kai jis išsinuomotas pagal laivo nuomos be įgulos sutartį.

Žvejojimo laivai, plaukiojantys su ES valstybės narės vėliava arba joje įregistruoti, ženklunami pagal 1987 m. gegužės 20 d. Komisijos reglamente (EEB) Nr. 1381/87 nustatytas žvejojimo laivų ženklinimo ir jų dokumentacijos taisykles, kuriose nurodyta:

- laivo įregistravimo uosto arba rajono raidė(-ės) ir laivo registracijos numeris(-iai) abiejuose pirmagaliu šonuose užrašomi dažais arba išryškinami fonui kontrastine spalva ir tokia aukštyje virš vandens, kad raidė(-s) ir numeris(-iai) būtų aiškiai matomi iš jūros ir oro;
- ant ilgesnių kaip 10 m, tačiau neviršijančių 17 m, laivų mažiausias numerių aukštis turi būti 25 cm, o mažiausias linijos storis – 4 cm. Ant ilgesnių kaip 17 m laivų mažiausias raidžių ir numerių aukštis turi būti 45 cm, o mažiausias linijos storis – 6 cm;
- vėliavos valstybė gali reikalauti, kad ant laivo vairinės viršaus būtų užrašomas tarptautinis radijo šaukinys (angl. *International Radio Call Sign* – IRCS) arba laivo registravimo raidės ir numeriai dažais fonui kontrastine spalva taip, kad jie būtų aiškiai matomi iš oro;
- nuo 1990 m. sausio 1 d. kontrastinės spalvos yra juoda ir balta;
- žvejojiniame laive, plaukiojantiame su ES valstybės narės vėliava arba joje įregistruotame, laikomos valtys ženklina to laivo raide(-ėmis) ir numeriu(-iais), kuriam valtys priklauso.

2003 m. liepos 9 d. išleistas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro ir susisiekimo ministrų įsakymas Nr. 3D-285-415 „Dėl žvejojimo laivų ženklinimo“, nustatė, kad Jūrų arba Vidaus vandenų laivų registruose ir Žvejojimo laivų registre įregistruoti žvejojimo laivai, ilgesni kaip 10 m (išskyrus Baltijos jūros priekrantėje ir Kuršių mariose žvejojiančius laivus), turi būti ženklunami taip:

- laivo abiejų bortų priekyje turi būti užrašyti dvi pirmosios uosto pavadinimo, kuriame laivas įregistruotas, raidės ir Lietuvos saugios laivybos administracijos arba Valstybinės vidaus vandenų inspekcijos suteiktas laivo registracijos numeris; šiais ženklais žymimos laive laikomos valtys;
- užrašų ir laivo korpuso spalvos turi skirtis. Užrašai turi būti virš vandens, gerai matomi iš jūros pusės ir oro;
- ant laivų, kurie ilgesni nei 10 m, bet neviršija 17 m, minimalus užrašų aukštis – 25 cm, storis – 4 cm;

- ant ilgesnių nei 17 m laivų minimalus užrašų aukštis turi būti 45 cm, storis – 6 cm;
- laivo pavadinimas gali būti rašomas laivo bortų priekyje po minėtų ženklų arba ant laivo vairinės;
- laivo žymėjimo ženklai negali būti trinami, keičiami, maskuojami, turi būti įskaitomi;
- žvejbos įrankius žymintys plūdurai turi būti aiškiai paženklinėti to paties laivo pavadinimo, jeigu jis yra, pirmąją raide ir registracijos numeriu;

Kiekviename žvejbos laive turi būti leidimas plaukoti su Lietuvos valstybės vėliava, laivo įregistravimo Lietuvos Respublikos jūrų arba Vidaus vandenų laivų registruose ir registravimo Žvejbos laivų rejestre liudijimai.

IV. ŽUVŲ IŠTEKLIŲ NAUDOJIMO KONTROLĖ

Lietuvos Respublika, siekdama narystės ES, prisiėmė ES keliamus reikalavimus dėl *acquis* perėmimo, kuriuos ji privalo vykdyti. Todėl *acquis* dalis, reglamentuojanti žvejybą ir žuvų išteklių apsaugą bei kontrolę, iš esmės buvo įtvirtinta Lietuvos teisinėje bazėje iki Lietuvos įstojimo į ES. Visi ES reglamentai galioja Lietuvai, kaip ir kitoms valstybėms narėms, todėl jų nebūtina perkelti į Lietuvos teisę.

Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatyme, kuris iš esmės atitinka Europos Tarybos reglamentų Nr. 2847/93 ir 2371/2002 nuostatas, nurodyta, kad visos žuvininkystės valstybinio reguliavimo, žuvų išteklių išsaugojimo bei kontrolės funkcijos jūrų vandenyse pavedamos ŽŪM, kuri daugumą šių funkcijų pavedė vykdyti Žuvininkystės departamentui prie ŽŪM. Žvejybos kontrolės jūrų vandenyse funkciją Žuvininkystės departamentas prie ŽŪM perėmė 2005 m. balandžio mėnesį.

Iki 2005 m. balandžio mėnesio žvejybos kontrolę jūrų vandenyse vykdė Aplinkos ministerija, o tiesiogiai – Klaipėdos regiono Aplinkos apsaugos departamento Jūros aplinkos apsaugos agentūra.

Stiprinant žvejybos kontrolę jūrų vandenyse, 2004 m. rugpjūčio mėnesį buvo įkurtas Žuvininkystės departamento prie ŽŪM Žvejybos kontrolės skyrius (Klaipėdoje). 2005 m. pabaigoje įkurtas Žvejybos Atlanto vandenyne kontrolės ir stebėsenos skyrius (Vilniuje). Šis skyrius koordinuoja ES bendrosios žuvininkystės politikos žvejybos kontrolės įgyvendinimą, kontroliuoja Lietuvos laivų žvejybą Atlanto vandenyne, tvarko integruotą žuvininkystės duomenų sistemą, kuri apima duomenis apie žuvų išteklių naudojimą, palydovinio ryšio laivų stebėjimo sistemą (LSS) ir Žvejybos laivų registrą.

Pastaraisiais metais kai kurių rūšių žuvų ištekliai jūrose labai sumažėjo, todėl ES griežtina žvejybos veiklos stebėjimo ir kontrolės reikalavimus. Įgyvendinant ES reglamentų reikalavimus, Lietuvoje sugriežtinta žvejybos kontrolė, sukurtas žvejybos laivų registras, įdiegta palydovinio ryšio žvejybos LSS, nustatytos žuvų iškrovimo iš laivų bei pirminio pardavimo ir supirkimo vietos Klaipėdos uoste.

Palydovinio ryšio laivų stebėjimo sistema. Įdiegiant palydovinio ryšio LSS, ES Komisijos ir Tarybos reglamentai įpareigojo valstybes nares sudaryti sąrašus tų žvejybos laivų, kuriems taikomos LSS, ir žvejybos laivų, kuriems jos netaikomos, suderinti laivo vėliavos ir pakrantės valstybių narių žvejybos stebėjimo centrų (ŽSC) veiksmus, jeigu žvejojama pastarosios suverenumui ir jurisdikcijai priklausančiuose vandenyse, numatyti duomenų perdavimo LSS alternatyvų būdą tuo atveju, jeigu sugedo prietaisai ar dėl kitų priežasčių negalima naudotis palydoviniu ryšiu.

Kiekvienos valstybės narės LSS užtikrina, kad kitos valstybės narės ŽSC būtų automatiškai perduodami identifikavimo duomenys apie su jos vėliava

plaukiojančių laivų, įregistruotų EB ir žvejojančių pakrantės valstybės narės vandenyse, geografinė buvimo vieta, nurodyti geografinės platumos ir ilgumos laipsniai ir minutės, buvimo data ir laikas.

Ši sistema taikoma ir EB, ir trečiųjų šalių žvejojimo laivams, kurie žvejoja EB vandenyse.

Reglamentas draudžia EB žvejojimo laivui, kuriam taikoma LSS, išplaukti iš uosto, jei jame nėra sumontuotas veikiantis palydovinio ryšio siųstuvas. Siųstuvai turi užtikrinti nuolatinį automatinį nustatytų duomenų perdavimą į laivo vėliavos valstybės narės ŽSC. Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad jos ŽSC per LSS gautų žvejojimo laivo identifikavimo geografinės buvimo vietos, nurodytos ne didesne kaip 500 m paklaida su 99 proc. patikimumo intervalu, koordinatas; buvimo vietos datą ir laiką (Grinvičo laiku (angl. *Universal Time Coordinated*)), žvejojimo laivo greitį ir kursą. Jei žvejojimo laivas yra uoste, palydovinio ryšio siųstuvas gali būti išjungtas, tačiau su sąlyga, kad apie tai iš anksto pranešama laivo vėliavos valstybės narės ŽSC ir pakrantės valstybės narės ŽSC.

Kiekviena ES valstybė narė turi perduoti kitoms valstybėms narėms savo išskirtinės ekonominės zonos arba žvejojimo zonos tiksliai geografines koordinatas.

Sugedus (neveikiant) palydovinio ryšio siųstuvui, reglamentu nustatyti duomenys perduodami kitomis ryšio priemonėmis vėliavos valstybės narės ŽSC ir pakrantės valstybės narės ŽSC. Žvejojimo laivas negali išplaukti iš uosto tol, kol atitinkamos institucijos neduos tam leidimo.

Žvejojimo kontrolė. Vienas svarbiausių ES bendrosios žuvininkystės politikos tikslų – suderinti žvejojimo pajėgumus su turimais žuvų ištekliais. Dar 1987 m. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2241/87 nustatė žvejojimo veiklos kontrolės priemones, tačiau buvo akivaizdu, kad žuvų išteklių išsaugojimo kontrolė nepakankama. Todėl buvo sugriežtintos ir išplėtos žuvų išteklių valdymo (bendrųjų leistinių sugavimų, kvotų, techninių priemonių naudojimo) taisyklės, papildant jas žvejojimo pastangų reguliavimu, kuris leidžia kontroliuoti žvejojimo veiklą ir jos pajėgumus.

Buvo būtina turėti ir laikytis išteklių išsaugojimo ir valdymo, struktūrinių ir rinkos organizavimo kontrolės taisyklių ir priemonių, privalomų žuvininkystėje nuo gamintojo iki vartotojo. Už kontrolės veiksmingumą atsakingos ES valstybės narės, tačiau Komisija privalo užtikrinti, kad nustatytos taisyklės nebūtų pažeidžiamos.

Visuose jūrų vandenyse ES laivų sugavimai ir iškrovimai bei su sugavimais susijusi veikla yra kontroliuojama. ES inspektoriai, siekdami patikrų efektyvumo, jas vykdo neperspėję.

Žvejojimo valdymui būtini išsamūs sugaunamų žuvų sudėties duomenys. Šie duomenys reikalingi ir kitiems tikslams, todėl privaloma pildyti kiekvieno laivo žvejojimo žurnalą.

Visa ES iškrauta ir importuota žvejojimo produkcija iki pirminio pardavimo vietos turi būti gabenama turint jos kilmę įrodančius dokumentus. Iškrovimo vietoje būtina patikslinti ir nustatyta tvarka patvirtinti laivų žvejojimo žurnaluose įrašytus duomenis. Ši informacija reikalinga sugavimų, iškrovimų, pardavimų, perkrovimų arba pirkimų kontrolei.

ES valstybės narės privalo kontroliuoti savo laivų, plaukiojančių trečiųjų šalių jurisdikcijoje esančiuose vandenyse arba tarptautiniuose vandenyse, veiklą. Tų laivų kapitonas privalo tvarkyti laivo žvejojimo žurnalus, deklaruoti iškrovimus ir pakrovimus.

Siekiant išsaugoti žuvų išteklius ir juos valdyti, laivų žvejojimo žurnalai, iškrovimo ir pardavimo deklaracijos, informacija apie sugavimus ir perkrovimus registruojama. Tai galioja ir toms žuvų rūšims, kurioms nėra nustatytos kvotos.

2005 m. gruodžio 21 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2187/2005 naujai nustatė techninių priemonių taikymo reikalavimus, kuriais ES valstybės narės privalo vadovautis. Jis reglamentuoja, kokie gali būti tinklai ir jų naudojimo sąlygos, nurodo žvejojamų žuvų rūšis ir mažiausius leistinus tinklo akių dydžius, žvejojimo įrankius ir konstrukcijas, kurias draudžiama naudoti, menkių žvejojimo tralų selektyvumą, žvejojimo įrankio panardinimo trukmę, žvejojimo dreifuojančiais tinklais apribojimus ir sąlygas, kaip turi būti laive sukrauti žvejojimo įrankiai, kurių negalima naudoti atitinkamame geografiniame rajone ir kai kurias kitas sąlygas.

Žvejojimo laivų patikrinimų jūroje metu žvejojimo inspektoriai tikrina, ar naudojami žvejojimo įrankiai atitinka ES reikalavimus. Žvejojimo žurnale esantys duomenys sutikrinami su faktišku žuvų laimikiu laive, kaip laikomasi nustatytų žvejojimo laikotarpių, sustiprinta menkių žvejojimo reikalavimų kontrolė.

Lietuvos žvejojimo inspektoriai kartu su Europos Komisijos inspektoriais kontroliuoja, kaip Atlanto vandenyne žvejojantys laivai vykdo ES reglamentų reikalavimus.

Siekdamas užtikrinti efektyvesnę žuvų išteklių apsaugą ir griežtesnę sugavimų kontrolę, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2005 m. išleido keletą įsakymų:

- 2005 m. sausio 7 d. įsakymu Nr. D-16 „Dėl leidimų užsiimti versline žvejojimu jūrų vandenyse išdavimo“ patvirtintos leidimo užsiimti versline žvejojimu Baltijos jūroje (be teisės žvejoti priekrantėje) ir leidimo užsiimti versline žvejojimu Baltijos jūros priekrantėje blankų formos bei šių leidimų išdavimo sąlygos.
- 2005 m. sausio 12 d. įsakyme Nr. 3D-20 „Dėl verslinės žvejojimo Lietuvos Respublikos teritoriniuose vandenyse Baltijos jūroje ir mažos apimties priekrantės žvejojimo specifinių reikalavimų nustatymo“ nustatyta, kokiais verslinės žvejojimo įrankiais ir kada draudžiama žvejoti Baltijos jūros priekrantėje (iki 20 m gylio izobatos), numatyti žvejojimo apribojimai lašišų ir šlakių migracijos keliuose, atskirų žuvų rūšių specializuotai žvejojimui leidžiamų naudoti žvejojimo įrankių akių dydžiai bei priekrantėje žvejojamų žuvų rūšių (ešerių, kuojų, karšių,

stintų, sykų, sterkų, šlakių, ungurių ir žiobrių) versliniai dydžiai bei nustatytas 1500 vnt. šlakių limitas.

Priekrantėje leista žvejoti laivams, trumpesniems nei 12 m, išskyrus tuos laivus, kurie žvejojo priekrantėje iki 1999 m. gruodžio 31 d. Lietuvos teritoriniuose vandenyse Baltijos jūroje leista naudoti ne daugiau kaip 4 km bendro ilgio žiauninių tinklų laivams, kurių ilgis 12 m ar mažiau, o ilgesniems nei 12 m laivams – ne daugiau kaip 6 km bendro ilgio žiauninių tinklų.

- 2005 m. kovo 25 d. įsakymu Nr. D-170 „Dėl žemės ūkio ministro 2005 m. sausio 7 d. įsakymo Nr. 3D-16 „Dėl leidimų užsiimti versline žvejyba jūrų vandenyse išdavimo“ pakeitimo“ patvirtintos specialaus leidimo užsiimti versline menkių žvejyba Baltijos jūroje ir leidimo užsiimti versline žvejyba kitų jūrų vandenyse blankų formos bei leidimų išdavimo sąlygos.
- 2005 m. rugpjūčio 5 d. įsakyme Nr. 3D-389 „Dėl nuostolių, patirtų dėl mažos apimties priekrantės žvejybos galimybių nutraukimo, kompensavimo taisyklių patvirtinimo“ nustatyta tvarka, pagal kurią išmokamos kompensacijos žvejams, sustabdžius žvejybos galimybes dėl kitų asmenų veiklos (Klaipėdos uosto įplaukos kanalo gilinimo, platinimo ir valymo darbų, kurių metu iškastas smėlis naudojamas smėlio pylimui paplūdimiuose atkurti).

Vykdamas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. rugpjūčio 2 d. įsakymą Nr. 3D-451 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymą“, parengti šie žvejybą jūrų vandenyse reglamentuojantys Žuvininkystės departamento prie ŽŪM direktoriaus įsakymai:

- 2005 m. sausio 14 d. įsakyme Nr. V1-8 „Dėl žvejybos kvotų skyrimo taisyklių“ patvirtintos žvejybos kvotų skyrimo Baltijos jūroje ir vidaus vandens telkiniuose taisyklės. Jos numato, kad žvejybos Baltijos jūroje kvotos skiriamos nedidinant šiame telkinyje žvejojančių įmonių ir žvejybos laivų skaičiaus. Neatlyginus žuvų ištekliams padarytos žalos, nustatyta tvarka nepateikus duomenų apie žvejybą, einamaisiais arba praeitais metais du arba daugiau kartų šurkščiai pažeidus žvejybą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, kvotos neskiriamos.
- 2005 m. sausio 25 d. įsakymas Nr. V1-9 „Dėl nuostolių, kuriuos patiria žvejybos įmonės, žvejojančios priekrantėje ir netekusios žvejybos galimybių dėl kitų asmenų veiklos, apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“.
- 2005 m. balandžio 8 d. įsakyme Nr. V1-18 „Dėl blankų, susijusių su Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso įgyvendinimo žuvininkystės srityje, patvirtinimo“ patvirtintos administracinio teisės pažeidimo protokolo, nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje, žvejybos laivo patikrinimo akto ir kitų susijusių dokumentų formos.
- 2005 m. balandžio 26 d. įsakyme Nr. V1-21 „Dėl žvejybos kvotų skyrimo Atlanto vandenyno žvejybos rajonuose taisyklių patvirtinimo“

patvirtintos žvejybos kvotų skyrimo Atlanto vandenyno žvejybos rajonuose taisyklės, kurios numato, kad žvejybos Atlanto vandenyne kvotos skiriamos nedidinant naudotojų ir laivų skaičiaus bei jų variklių galios atitinkamame Atlanto vandenyno žvejybos rajone.

- 2005 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. V1-35 „Dėl žvejybos laive perdirbtų žuvų svorio perskaičiavimo į gyvų žuvų svorį koeficientų patvirtinimo“ buvo patvirtinti pagrindinių žuvų rūšių, kurias žvejoja Lietuvos laivai, perdirbtų žuvų svorio perskaičiavimo į gyvų žuvų svorį koeficientai.
- 2005 m. spalio 4 d. įsakymu V1-42 „Dėl Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2004 m. lapkričio 5 d. įsakymo Nr. V1-47 „Dėl Lietuvos Respublikos žvejybos laivų žvejybos žurnalų ir iškrovimo/perkrovimo deklaracijų“ pakeitimo“ nustatytos Lietuvos Respublikos žvejybos laivų žvejybos žurnalų pildymo papildomos sąlygos Baltijos jūros priekrantėje žvejojantiems laivams.

Pirminis žuvininkystės produktų pardavimas. Pagal ES bendrosios žuvininkystės politikos nuostatas pirminio žuvininkystės produktų pardavimo metu vykdoma žuvų išteklių naudojimo apskaita ir kontrolė, neleidžianti žvejams nuslėpti sugautų žuvų.

Siekiant kontroliuoti žvejybos produkcijos iškrovimą, nustatytų sanitarinių higieninių sąlygų laikymąsi, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2004 m. rugpjūčio 24 d. išleido įsakymą Nr. 3D-490 „Dėl žuvininkystės produktų iškrovimo Klaipėdos uoste“. Jame nustatyta, kad Lietuvos, kitų ES valstybių narių ir trečiųjų valstybių žvejybos laivai žuvininkystės produkciją gali iškrauti 4 vietose tik prie nustatytų Klaipėdos valstybinio jūrų uosto krantinių.

Pagrindinė iškrovimo vieta – specializuota, skirta Baltijos jūroje žvejojantiems laivams, Mažųjų žvejybos laivų prielauka. Šioje prielaukoje Lietuvos žvejybos laivai, žvejojantys Baltijos jūroje, iškrauna iki 90 proc. menkių. Menkes dar leidžiama iškrauti ir 3 Klaipėdos uosto vietose: pirmoje menkes leidžiama iškrauti atviroje Baltijos jūroje žvejojantiems laivams, antroje – priekrantėje žvejojantiems mažiems laivams, trečioje – kitų ES valstybių narių ir trečiųjų šalių laivams.

Kontroliuojant žuvų iškrovimą Klaipėdos žvejybos uoste, budima 24 val. per parą. Budintis žvejybos inspektorius tikrina, kaip iškraunamos menkės. Grįždami į uostą Baltijos jūroje žvejojantys laivai prieš 2 val. jam praneša apie žuvų kiekį laive, atvykimo laiką ir iškrovimo krantinės numerį. Prieš iškraunant žuvis žvejybos inspektorius sutikrina laivo žvejybos žurnalo duomenis apie laimikį su faktiniu žuvų kiekiu laive. Taip patikrinama, ar teisingai užpildytas žvejybos žurnalas.

Įsigaliojus pirminio žuvininkystės produktų pirkimo–pardavimo tvarkai, Žuvininkystės departamento Žvejybos kontrolės skyriuje registruojami žuvininkystės produktų pirminio pirkimo–pardavimo supirkėjai, išduodami registracijos pažymėjimai, žuvininkystės produktų pažymos ir kiti dokumentų

blankai, priimamos užpildytos pažymos ir kiti dokumentai, vykdoma jų kontrolė. Patikrinus pirminio pirkimo–pardavimo dokumentus, duomenys įvedami į integruotą kompiuterinę duomenų bazę, kur jie automatiškai sutikrinami su laivo žvejybos žurnalo duomenimis.

Lietuvai tapus ES nare, jos laivai gali žvejoti Baltijos jūroje visų ES valstybių narių išskirtinėse ekonominėse zonose. Dėl to suaktyvėjo Latvijos, Lenkijos, Švedijos laivų žvejyba Lietuvos išskirtinėje ekonominėje zonoje. Lietuvos žvejai dalį sugautų Baltijos jūroje žuvų iškrauna Danijos ir Švedijos uostuose. Siekiant efektyviau kontroliuoti žvejybą Baltijos jūroje, 2005 m. buvo pasikeista inspektorais su Latvija ir Lenkija, vykdyti bendri patikrinimai. Pasikeitimo programos tikslas – kontroliuoti Lietuvos laivų iškrovimą tų valstybių uostuose, susipažinti su kaimyninių šalių žvejybos kontrolės institucijų veikla, kontroliuojant pirminio žuvininkystės produktų pardavimą.

Lietuvos Baltijos jūros pakrantės ilgis yra apie 90 km. Priekrantėje žvejojantiems Lietuvos laivams nustatyta 30 žuvininkystės produktų iškrovimo vietų. Kiekvienai priekrantėje žvejojančiai įmonei išduodamas žvejybos leidimas, kuris galioja iki trijų mėnesių, ir jame nurodyta žuvų laimikių iškrovimo vieta. Tikrinami priekrantėje žvejojantys laivai, žvejybos įrankių ženklinimas bei žvejybą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų vykdymas. Ypatingas dėmesys skiriamas menkių iškrovimo kontrolei.

Siekdami turėti kuo daugiau kontrolei reikiamos informacijos, Žvejybos kontrolės skyriaus darbuotojai bendrauja su Valstybinės mokesčių inspekcijos, Klaipėdos uosto policijos, Jūros aplinkos apsaugos agentūros, Karinių jūrų pajėgų, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos, Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija, Klaipėdos regionine muitinės tarnyba ir kitų valstybinių institucijų pareigūnais.

Iki 2005 m. pabaigos Žuvininkystės departamente prie ŽŪM užregistruoti 77 pirminiai žuvininkystės produktų supirkėjai, pateikta apie 5000 pirminio žuvininkystės produktų pardavimo pažymų ir žuvininkystės produktų perėmimo deklaracijų.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įgyvendindama 1993 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2847/93, 2003 m. lapkričio 4 d. (EB) Nr. 1954/2003, 2002 m. gruodžio 20 d. (EB) Nr. 2371/2002 nuostatas, 2004 m. lapkričio 25 d. priėmė nutarimą Nr. 1490 „Dėl Pirminio žuvininkystės produktų pardavimo, supirkimo ir kontrolės taisyklių patvirtinimo“ (*Žin.*, 2004, Nr. 171-6334). Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. 3D-52 patvirtintos intervencinių žuvininkystės produktų rinkos reguliavimo priemonių taikymo taisyklės.

Taisyklės reglamentuoja Baltijos jūroje (ir kitose jūrose ar vandenynuose) sugautos žuvininkystės produkcijos pirminį pardavimą ir supirkimą. Jose reglamentuotas supirkėjų registravimas, pirminio žuvininkystės produktų pardavimo ir supirkimo reikalavimai, aptarta pirminio žuvininkystės produktų pardavimo, ir supirkimo kontrolė, pirminių žuvininkystės produktų supirkėjų išregistravimas, reikalavimai žuvų išteklių naudotojams ir žuvininkystės

produktų vežėjams, kai kurie kiti klausimai, pateikti reikalingų dokumentų pavyzdžiai (formas), žvejojimo rajonų kodai pagal FAO suskirstymą.

Pirminis pardavimas ir supirkimas vykdomas ŽŪM nustatytose vietose, išskyrus atvejus, kai žuvininkystės produktus perka fiziniai asmenys asmeniniam vartojimui ir žuvininkystės produktus, sugautus ir iškrautus iš priekrantės žvejojimo laivo (iki 150 kg). Įvykus pirminiam žuvininkystės produktų pardavimui, Žuvininkystės departamentui prie ŽŪM turi būti pateikiama užpildyta pirminio žuvininkystės produktų pardavimo pažyma arba perėmimo deklaracija, jei per 48 val. po žuvininkystės produktų iškrovimo iš laivo jie nebuvo parduoti. Šių dokumentų rodikliai duomenų bazėje sutikrinami su žvejojimo žurnalų ir žuvų iškrovimo iš laivų deklaracijų duomenimis.

Gabendamas dar neparduotus žuvininkystės produktus vežėjas privalo turėti važtaraštį, kuriame turi būti nurodomi papildomi nutarime nustatyti duomenys.

Žuvininkystės departamento prie ŽŪM direktoriaus 2005 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. V1-1 (*Žin.*, 2005, Nr. 6-174) buvo patvirtintos Pirminio žuvininkystės produktų pardavimo pažymų ir žuvininkystės produktų perėmimo deklaracijų blankų įsigijimo ir jų pildymo taisyklės.

V. AKVAKULTŪRA (Tvenkinių žuvininkystė)

Tvenkinių žuvininkystė – žuvininkystės sektorius, svarbus ekonominiu, socialiniu ir rekreaciniu požiūriu, padedantis plėsti trūkstamą gėlujų vandenų žuvų asortimentą, įdarbinti dalį kaimo žmonių.

Tvenkinių žuvininkystė tradiciškai yra svarbiausias gyvų žuvų tiekėjas šalies gyventojams. Šviežioje karpių mėsoje yra visų vitaminų ir mineralinių medžiagų, 18 proc. baltymų; žmogaus organizmas juos įsisavina 2–3 kartus geriau negu galvijų mėsos baltymus. Karpių mėsa – visavertis, lengvai virškinamas baltyminis maistas, tinkantis ligoniams ir vaikams.

Tvenkiniai minimi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės 1529 m. statute. XX a. pradžioje buvusiose Vilniaus, Kauno, Suvalkų gubernijose dirbo apytikriai 27 tvenkinių ūkiai, kurie turėjo apie 1300 ha tvenkinių. Statistiniais duomenimis, 1934–1938 m. tvenkiniuose per metus buvo išauginama apie 70–80 t prekinių karpių, karosų ir lydekų. Per Antrąjį pasaulinį karą tvenkiniai buvo apleisti, didelė dalis hidrotechninių įrenginių suiro, pasidarė nebegalima sukaupti tvenkiniuose vandens, dauguma jų buvo visiškai sunaikinti, plotai panaudoti pievoms ir ganykloms įrengti. Daug dėmesio tvenkinių žuvininkystei pradėta skirti 1959 m. Lietuvos LŪT buvo Žuvų pramonės valdyba, kuriai iš panaikintos Žuvų pramonės ministerijos ir Mažosios žvejybos tresto kartu su kitais padaliniais buvo perduoti tvenkinių ir ežerų žuvininkystės ūkiai, Lietuvos žuvivaisos ir žuvų apsaugos valdyba, mokymo įstaigos ir kt. Tuo metu Mažajam žvejybos trestui priklausė 6 valstybiniai žuvininkystės ūkiai, turėję 327 ha tvenkinių. 1958 m. įsteigta Lietuvos LŪT Vidaus vandenų eksploatacijos valdyba.

Sovietiniu laikotarpiu vidaus vandenų žuvininkystė ne kartą buvo pertvarkoma. Jau 1947–1949 m. buvo „Kurtuvėnų“, „Šilo Pavėžupio“, „Arnėnų“, „Švenčiaus“ („Svinec“), „Arvydų“, „Vasaknų“ ir kai kurie kiti valstybiniai ūkiai, kurių dalis tais pačiais arba kitais pavadinimais, pakeitus nuosavybės santykius, dirba ir šiuo metu. Ūkiai buvo daugiašakiai, laikė galvijus, kiaules, antis, augino javus, daržoves ir kt. Nuo 1959 m. buvo pradėti organizuoti pirmieji specializuoti tvenkinių žuvininkystės ūkiai, jiems perduodant senus išlikusius tvenkinius ir aplink juos esančias žemės ūkio naudmenas. 1959–1965 m. žuvininkystės ūkiuose buvo statomi nauji tvenkiniai. Tačiau daugiausia dėmesio buvo skiriama specializuotiems žuvininkystės ūkiams plėtoti. Žuvininkystės tvenkinių plotai didėjo iki 1990 m.

2000 m. šalyje buvo 21 akcinė šiltavandenio tipo tvenkinių žuvininkystės bendrovė, išsidėsčiusi vaizdingame landsaifte, bet nederlingose žemėse.

Visos tvenkinių žuvininkystės bendrovės yra privatizuotos. Dauguma jų – UAB. Jau 1995 m. bendrovės buvo privatizuotos 60–100 proc. Jose įvairiais laikotarpiais iš viso dirbo 350–470 darbuotojų. Bendras bendrovių projektinis tvenkinių plotas – 10,5 tūkst. ha. Balansinė turto vertė – 22,9 mln. Lt. Pagal

dabar Lietuvoje galiojančius statybos darbų įkainius naujai sukurti tokį tvenkinių ūkį reikėtų apie 2,3–2,5 mlrd. Lt. Įstojus į ES, Lietuvos tvenkiniai sudarė 6,7 proc. naujųjų ES valstybių narių tvenkinių ploto. Tvenkinių žuvis augina ir apie 50 ūkininkų. Dalis tvenkinių žuvininkystės bendrovių susijungė. Rusnės, Vizbarų ir Kabelių žuvininkystės AB yra pakeitusios veiklos kryptį, o UAB „Auksinis karpis“ tvenkinius po paskelbto bankroto 2002 m. nupirko tvenkinių AB „Vasaknos“. Lietuvoje kasmet žuvų auginimui panaudojama 7–8 tūkst. ha tvenkinių ploto.

Tvenkinių žuvų auginimo rezultatams įtakos turi gamtinės sąlygos. Lietuvoje jos nėra palankios tvenkinių žuvininkystei: trumpas žuvų vegetacijos periodas, dažnai pasitaikantys vėlyvi ir šalti pavasario periodai bei vasaros, sudėtingos hidrometeorologinės sąlygos. Norint išsilaikyti rinkoje, būtina gerai organizuoti bendrovių darbą, sutelkti kvalifikuotus specialistus.

Tik kompleksiškai naudojant visas žuvų auginimo intensyvinimo priemones, galima pasiekti gerų gamybinių rodiklių. Žuvininkystės bendrovės, atsižvelgdamos į žuvų rinkos poreikius, orientuojasi į ekologišką, dietinę produkciją, kuo mažesnę vandens taršą. Dėl to mažiau sunaudojama pašarų žuvų šėrimui ir trąšų tvenkinių tręšimui. Investicijų į gamybą mažėjimas savo ruožtu neigiamai veikia ir tvenkinių produktyvumą, kuris 2000–2005 m. buvo 450–650 kg/ha. Kasmet žuvų šėrimui buvo sunaudojama 7–8 tūkst. t pašarų, iš jų 50–60 proc. sudarė grūdai. Tvenkinių tręšimui kasmet sunaudojama 4–4,5 tūkst. t organinių ir apie 10 t mineralinių trąšų.

Esamuose akvakultūros bendrovių tvenkiniuose per metus galėtų būti užauginama 5,5 tūkst. t prekinų žuvų. Dėl ribotų rinkos poreikių panaudojama tik 45–50 proc. gamybinių pajėgumų.

Prekinių tvenkinių žuvų didmeninę prekybą mūsų šalyje vykdo žuvininkystės bendrovės. Joms talkina Nacionalinė akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacija, kuri sprendžia ir kitus žuvininkystės bendrovių reikalus.

Vidutiniškai vienam Lietuvos gyventojui 2005 m. buvo realizuota po 0,59 kg tvenkinių žuvų. Apie 97 proc. produkcijos sudarė gyvi karpiai. Tvenkiniuose taip pat auginama nedaug lydekų, peledžių, karosų, lynų, sterkių, augalėdžių žuvų. Be to, juose auginami šių ir kitų žuvų jaunikliai, skirti natūralių vandens telkinių įveisimui. Tvenkiniuose užauginamų prekinų žuvų metinė vertė (faktinėmis pardavimo kainomis) 2000–2005 m. svyravo nuo 8,0 iki 13,8 mln. Lt. Daugiausia žuvų parduodama vidaus rinkoje – apie 70 proc. 2000–2005 m. kasmet buvo eksportuojama apie 30–32 proc. prekinų karpų – daugiausia į Lenkiją (iki 61 proc.), Latviją (iki 38 proc.).

Lietuvoje vidutinė 1 tonos tvenkiniuose išaugintų prekinų žuvų savikaina 2000 m. buvo 4709 Lt, 2001 m. – 4263 Lt, 2002 m. – 4382, 2003 m. – 3653 Lt, 2004 m. – 4406 Lt, 2005 m. – 4670 Lt. Gamybos sąnaudų struktūroje didžiausią lyginamąjį svorį sudarė pašarai (32–35 proc.), įveisimo medžiaga (16–28 proc.), darbo užmokestis (13–14 proc.). 2000–2005 m. tvenkinių žuvininkystės bendrovių darbuotojų vidutinis mėnesio darbo užmokestis buvo 520–600 Lt. Tik ekonomiškai stipriausiose bendrovėse jis sudarė 801–850 Lt. Vien dėl mažesnio

darbo užmokesčio Lietuvoje tvenkinių žuvų produkcijos savikaina 2000–2005 m. buvo mažesnė, palyginti su kitomis ES valstybėmis.

Iki 2000 m. akvakultūros įmonės dirbo nestabiliai, dažniausiai nuostolingai. 2000 m. nuostolis – 574,5 tūkst. Lt. Tačiau jau 2001 m. gauta 357,8 tūkst. Lt pelno, 2002 m. – 712,5 tūkst. Lt, 2003 m. – 2632,3 Lt, 2004 m. – 2187,6 tūkst. Lt, 2005 m. – 3453,2 tūkst. Lt. 2004–2005 m. veiklos rentabilumas buvo 14,8–23,3 proc.

Dėl kylančių išigyjamų materialinių vertybių kainų bei augančio darbo užmokesčio turėtų didėti žuvų savikaina. Nežymiai kintant savikainai, Lietuvos karpių auginimo produkcija turėtų būti ir toliau konkurencinga. Tačiau mažai tikėtina, kad tokios sąlygos išliks ir netolimoje ateityje, nes didėja pašarų, energetinių išteklių kainos, numatomas darbo užmokesčio augimas.

Akvakultūros įmonių gamybos ir ekonominių rodiklių gerėjimui didelės įtakos turėjo nacionalinio biudžeto teikiama parama žuvų ligų profilaktinėms ir gydomosioms priemonėms vykdyti, tvenkinių dezinfekavimui. 2003 m. parama minėtiems tikslams sudarė 886,9 tūkst. Lt, 2004 m. – 797,4 tūkst. Lt, 2005 m. – 1166,0 tūkst. Lt. Be to, 2004 m. suteikta parama už sunaudotus energetinius išteklius (139,8 tūkst. Lt) ir išigyjant veislinę medžiagą, taikyta dyzelinių degalų akcizo kompensacija. Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo papildymo įstatymas Nr. IX-167, priimtas 2001 m. sausio 25 d., numato, kad tvenkinių ir kitų vidaus vandenų žuvininkystėje akcizu neapmokestinamo gazolino (dyzelinių degalų) kiekis per vienus kalendorinius metus gali sudaryti iki 275 l už vieną toną sugautų ir realizuotų žuvų. Nuo 2003 m. buvo remiama ekologinės žuvininkystės plėtra. 2003 m. išmokos už ekologiškų žuvininkystės produktų gamybą sudarė 280 tūkst. Lt, 2004 m. – 740 tūkst. Lt, 2005 m. – 923 tūkst. Lt. Be paramos akvakultūros tvenkinių žuvininkystė, kaip ir žemės ūkis, ypač daugiau į šiaurę esančiose šalyse, dirbtų nuostolingai, ir būtų sunku šalies gyventojus aprūpinti žuvų produktais.

Kasmet tvenkinių žuvų auginimui nepanaudojama apie 30 proc. tvenkinių ploto. Faktinė tvenkinių vandens kubatūra siekia tik apie 40–50 proc. projektinės. Tai lemia dalies tvenkinių projektai, numatantys, kad 105 mln. m³ vandens į tvenkinius gali būti prileista tik siurbliais. Tačiau taupant lėšas, vanduo siurbliais į tvenkinius tiekiamas tik būtiniaisiais atvejais. Pakilus elektros energijos kainoms, dalis įmonių siurblių visai nebenaudoja. Siekiant mažinti elektros energijos sąnaudas, dalis siurblių modernizuojamos naudojant ES struktūrinių fondų lėšas.

2000–2005 m. laikotarpiu tvenkiniai iš esmės nebuvo renovuojami. 2007–2013 m. planuojama vykdyti naudojamų tvenkinių renovacijos programą tam panaudojant ES žuvininkystės fondo paramą.

1. Karpių selekcija

Pagrindinė tvenkinių prekinė produkcija – stambūs (1–1,5 kg) veidrodiniai arba plikieji karpiai. Programiniai karpių veislininkystės darbai Lietuvoje vykdomi nuo 1972 m. Tuo tikslu į Išlaužo žuvininkystės ūkio karpių selekcijos specializuotą Šilavoto skyrių (Prienų r.) buvo įvežti lietuviški Bubių (B), Vakarų Ukrainos (U) ir vokiški (V) karpiai, vėliau – Paros karpiai, veidrodiniai ir plikieji lenkiški ir vengriški karpiai, kitos karpių veislės. Ilgamečiais tyrimais buvo įvertinti įvairūs tarpveisliniai mišrūnai, paruoštos rekomendacijos prekinių karpių veisimui, veislinių karpių reprodukcijai, numatytos Lietuvos karpių veislės išvedimo gairės. Vyksta baigiamieji šios veislės, sukurtos panaudojant Bubių veislinės grupės karpių genofondą, aprobavimo darbai. Procesas stringa dėl Lietuvoje kol kas dar nesukurtos gyvūnų veislių aprobavimo sistemos. 2000–2005 m. karpius veisiančioms bendrovėms realizuota per 4,0 tūkst. vnt. įvairių linijų karpių reproduktorių.

2. Upėtakių auginimas

Pagal Eurostato teikiamą statistiką daugumoje Europos šalių karpių užauginama vis mažiau, o daug daugiau auginama lašišinių žuvų. Pastarųjų kaina sumažėjo. Nors Lietuvoje upėtakius auginti buvo pradėta dar XIX a., šiuo metu jų auginama labai nedaug. Trūksta tinkamų upėtakių tvenkinių ir aikštelių baseinų statybai, nėra šių žuvų vartojimo tradicijų. Jie auginami Lietuvos valstybinio žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centro (LVŽŽTC) Žeimenos ir Vokės filialuose, AB „Vasaknos“ baseinuose, Trakų, Klaipėdos, Skuodo, Šalčininkų ir kai kurių kitų rajonų ūkininkų bei įmonių tvenkiniuose. 2000–2005 m. kasmet buvo užauginama ir realizuojama iki 30 t šių vertingų žuvų. Pašarai upėtakiams auginti įvežami iš Danijos ir Lenkijos, tačiau naudojami ir savos gamybos. Kadangi šių žuvų Europoje pakanka, parduoti Lietuvoje išaugintus upėtakius Europos rinkoje būtų sunku, todėl orientuojamasi į vidaus rinką.

3. Ekologiška žuvininkystės produkcija

Stiprėjanti šalies ekonomika, augantis gyvenimo lygis, orientacija į natūralių produktų vartojimą diktuoja naujas sąlygas, keičia požiūrį į produktų asortimentą ir kokybę. Vakarų Europos šalių patirtis rodo, kad gerėjant gyvenimo kokybei, didėja ekologiškų produktų poreikis. Ekologiškos produkcijos vienetai užauginti ar pagaminti reikalingos didesnės išlaidos. Pagal LAEI atliktus tyrimus sertifikuotuose ekologiškai produkcijai išauginti tvenkinių plotuose gamybos išlaidos (skaičiuojant tonai produkcijos) yra 22–25 proc. didesnės negu kituose, o rentabilumas 27,8 proc. mažesnis nei nesertifikuotuose. Siekiant kompensuoti prarastas lėšas ir užtikrinti ūkio subjektų analogišką tradiciniam ūkininkavimui pajamingumą, reikalinga finansinė parama.

Maisto kokybė ir aplinkos apsauga yra visų ES valstybių bendrosios žemės ūkio politikos dalis, kurią vykdyti yra įsipareigojusios ir naujosios narės (tarp jų ir Lietuva).

Maisto produktų gamyba ekologiniu būdu, t. y. švarioje ir saugioje aplinkoje, be mineralinių trąšų ir sintetinių augalų apsaugos priemonių, be antibiotikų, augimo stimuliatorių ir genetiškai modifikuotų organizmų ir produktų – tampa svarbi ir mūsų šalyje. Ekologiškų maisto produktų paklausa ES ypač sparčiai augo paskutinįjį praėjusio amžiaus dešimtmetį. Ekologinės žemdirbystės plotai 2000 m., palyginti su 1993-iaisiais, išsiplėtė daugiau nei penkis kartus. Žuvininkystėje šis procesas vyksta lėčiau, kadangi Lietuvoje jis prasidėjo tik 2003 m.

2003 m. kovo 18 d. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-94 patvirtintos ekologinės žuvininkystės taisyklės, kurias paruošė VĮ „Ekoagros“, Lietuvos žemės ūkio universiteto Aplinkos institutas, VU Ekologijos instituto mokslininkai bei Nacionalinės akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacijos specialistai. Šios taisyklės naujai patvirtintos 2004 m. balandžio 29 d. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-253. Taisyklės parengtos pagal ES Tarybos 1991 m. birželio 24 d. reglamentą Nr. 2092/91/EEB „Dėl ekologiškos žemės ūkio produkcijos gamybos ir žemės ūkio ir maisto produktų ženklinimo“ ir Tarptautinės ekologinio žemės ūkio judėjimų federacijos (*International Federation of Organic Agriculture Movements* – IFOAM) normas „Dėl ekologiškos produkcijos gamybos ir perdirbimo“. Ekologinės žuvininkystės taisyklės nustato ekologiškų žuvininkystės produktų tvenkiniuose gamybos, perdirbimo, gabenimo, saugojimo, realizavimo ir sertifikavimo reikalavimus. Produktai, atitinkantys šių taisyklių reikalavimus, vadinami ekologiškais ir ženklinami ekologiškų produktų sertifikavimo ženklu. Tai padeda pirkėjams atskirti produktus rinkoje.

2004 m. balandžio 29 d. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-253 patvirtintos naujos Ekologinio žemės ūkio taisyklės, kurios apima ir ekologinę žuvininkystę. Šios taisyklės ne kartą buvo koreguotos.

ŽŪM su Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija įsteigė VĮ „Ekoagros“ ir pavedė jai vykdyti ekologinio žemės ūkio sertifikavimo darbus. Ši įstaiga tikrina bei sertifikuoja ūkius ir įmones, gaminančias ekologiškus produktus, taip pat sertifikuoja pagalbines priemones, kurios naudojamos šių produktų gamybai.

Ekologinės žuvininkystės pagrindiniai principai: aukštos kokybės produktų gamyba, nenaudojant dirbtinių priedų; gamybos metodai pagrįsti minimalių išorinių šaltinių naudojimu; minimalaus poveikio aplinkai ir produktų apsaugai nuo taršos iš aplinkos užtikrinimas; gera sveikatos priežiūra, gera aplinka ir minimalus stresas, mažiau susirgimų; gero žuvų gyvybingumo užtikrinimas, atsižvelgiant į tai žuvų rūšiai būdingus psichologinius ir elgesio poreikius; aukštos kokybės vadyba, užtikrinanti minimalų veterinarinių preparatų naudojimą; pesticidų nenaudojimas; organinių ir mineralinių medžiagų, išvardytų taisyklėse, naudojimas tręšimui; vietinių išteklių naudojimas.

Pagrindinės priežastys, skatinančios gaminti ekologiškus žuvininkystės produktus: ekologiškų produktų paklausos didėjimas Lietuvoje, kitose ES ir

trečiojoje šalyse; didesnės ekologiškų produktų kainos ES šalyse ir dėl to didesnės gamintojų pajamos; ekologiškų žuvininkystės produktų ženklavimas, padedantis pirkėjams juos atskirti rinkoje (tai didina paklausą); didesnės galimybės gauti ES struktūrinių fondų paramą; geresni gamtosauginių problemų sprendimai; gerėjantis šalies įvaizdis tarptautiniu lygiu, galimybė dalyvauti tarptautinėse mugėse ir seminaruose; ekologinės žemdirbystės vystymosi skatinimas dėl didėjančio ekologiškų grūdų poreikio žuvų šėrimui.

22 lentelė. **Ekologinei žuvininkystei sertifikuoti ir įveisti tvenkinių plotai 2003–2005 m., ha**

Įmonės pavadinimas	2003	2004	2005
AB „Išlaužo žuvis“	234,33	288,73	288,73
UAB „Juodasis gandrai“	264,00	264,00	264,00
UAB „Raseinių žuvininkystė“	134,60	285,50	615,00
UAB „Žemaitijos žuvis“	262,60	262,60	264,30
UAB „Šalčininkų žuvininkystės ūkis“	265,10	265,10	265,10
UAB „Abulitas“	80,70	92,30	92,30
UAB „Arvydai“	244,30	271,79	291,22
UAB „Kintai“	0	0	274,70
AB „Vasaknos“	465,00	647,10	649,90
UAB „Daugų žuvis“	0	221,30	345,50
UAB „Armolė“	351,25	357,00	367,50
UAB „Akvilegija“	435,60	501,80	536,80
UAB „Birvėtos tvenkiniai“	0	318,50	439,30
UAB „Šventjonis“	0	33,20	54,20
Antano Bartašiaus IĮ	0	16,18	0
ŽKB* „Ratisa“	30,70	0	0
Iš viso	2768,18	3825,10	4748,55

* Žuvininkystės kooperatinė bendrovė.

Ekologinės žuvininkystės sertifikavimo darbų kainos patvirtintos 2003 m. liepos 31 d. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-315. Ekologinės gamybos ir pereinamojo laikotarpio žuvininkystės ūkių sertifikavimo darbų įkainis už inspektuojamą įveisto žuvininkystės tvenkinio ha – 20 Lt (be PVM).

Kasmet Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymu tvirtinamos taisyklės ekologinei žuvininkystei remti. Jos reglamentuoja paramos teikimą už deklaruotą ir sertifikuotą įveistų tvenkinių plotą, naudojamą ekologiškiems žemės ūkio ir maisto produktams auginti. Maksimalus paramos dydis patvirtintas Europos Komisijos 2004 m. balandžio 4 d. dokumentu C(2004) 1500 ir Lietuvoje sudaro 207 Lt už sertifikuotą įveistų tvenkinių hektarą. Remiantis LAEI skaičiavimais, parama pagal šiuo metu esančias ekonomines gamybos sąlygas

turėtų būti apie 500 Lt/ha įveisto ir sertifikuoto tvenkinių ploto. Siekiant išvengti lygiavos, paramos dydis yra diferencijuojamas pagal sertifikuotų tvenkinių produktyvumą. Paramos teikimą administruoja rajonų savivaldybės ir Nacionalinė mokėjimo agentūra prie ŽŪM (NMA).

Dalis tvenkinių žuvininkystės plėtros problemų vis dar išlieka. Pvz., neišspręstas klausimas dėl žemės nuosavybės po žuvininkystės tvenkiniais ir saugykloomis; sunkumai registruojant tvenkinius kaip turta, sudarant nuomos sutartis; mažiau akvakultūros mokslinių tiriamųjų darbų šalies mokslinėse institucijose; sudėtingas ES lėšų įsisavinimas modernizuojant žuvininkystės bendrovių gamybinius pajėgumus, nes bendrovėms trūksta nuosavų lėšų, darbus gali vykdyti tik specializuotos organizacijos, sudėtinga šių programų priėmimo procedūra ir kt.

Tvenkinių žuvininkystės plėtros kryptyse numatyta auginti tik aukštos kokybės iki 1,5 kg vidutinio svorio gyvus karpius. Be jų, tvenkiniuose auginti daugiau upėtakių ir kitų rūšių žuvų prekybei produkcijai bei žuvų jauniklius natūralių vandens telkinių įveisimui. Siekiant kuo mažiau teršti gamtinę aplinką, žuvų šėrimui naudoti visaverčius, kuo geriau įsisavinamus pašarus. Vartotojams pateikti ne tik gyvas, bet ir skrostas tvenkinių žuvis, užauginti daugiau ekologiškos tvenkinių produkcijos. Pačioms įmonėms realizuoti produkciją bei aktyviau ieškoti užsienio partnerių Vakarų ir Rytų rinkose. Palaikyti gerą tvenkinių techninę būklę, tvenkinius modernizuoti. Daugiau lėšų skirti reklamai, žuvų ligų profilaktinėms priemonėms, kovai su žuvilesiais paukščiais. Rengti žuvininkystės specialistus, kelti jų kvalifikaciją.

4. Žuvų auginimas recirkuliacinėse (uždaroje) sistemose

Žuvų auginimu uždaroje sistemose Lietuvoje susidomėta 1986 m. Tam buvo įkurta eksperimentinė laboratorija, kurioje buvo ne tik išbandyti naujausi to laiko žuvų auginimo metodai, bet ir suprojektuota 13 modernių žuvų auginimo linijų. Uždaros žuvų auginimo sistemos buvo pastatytos Jonavos azoto trąšų gamykloje ir „Šilo Pavėžupio“ žuvininkystės ūkyje. Pasikeitus ekonominei situacijai, dalis projektų šiuose objektuose neįgyvendinti. Pabrangus energijos ištekliams bei pašarams, recirkuliacinė žuvų auginimo sistema Jonavoje nebeeksploatuojama, o AB „Šilo Pavėžupis“ dabar užsiima tik ankstyvu karpių ikrių inkubavimu. Klaipėdos ir Švenčionių rajonuose buvo pastatytos ungurių auginimo linijos.

Žuvis auginti uždaroje sistemose perspektyvu. Šios sistemos plačiai taikomos Vakarų Europos šalyse, ypač paauginant žuvų jauniklius natūralių vandens telkinių įveisimui, vykdant mokslinius eksperimentus. Sėkmingą sistemų darbą gali užtikrinti aukštos kvalifikacijos specialistai, techniškai gerai įrengti auginimo kompleksai ir juose auginamos tik tam tinkamų rūšių žuvis. Perspektyvą turi vertingų žuvų – ungurių, eršketų, šamų, sterkių jauniklių ir kai kurių kitų žuvų auginimas tokiose sistemose. Šiuo metu sėkmingai dirba UAB „Aukštinis unguris“ (Švenčionių r.), kur kasmet iki 1,5–5 g svorio paauginama ir realizuojama apie 0,2–0,5 mln. vnt. jauniklių ir 40–50 t prekinių ungurių. Atlikti

gamybiniai bandymai ir paruošti bei pradėti vykdyti šamų, sykų, sterkų jauniklių paauginimo projektai uždarose sistemose LVŽŽTC Simno ir Rusnės filialuose.

5. Tvenkinių žuvininkystei nusipelnę darbuotojai

Lietuvos tvenkinių žuvininkystei daug nusipelnė buvę ilgamečiai tvenkinių žuvininkystės ūkių vadovai: K. Valiulis ir S. Valiukas (Molėtų r. Arnionių žuvininkystės ūkis), P. Kizalas (Alytaus r. Daugų žuvininkystės ūkis), K. Valiulis ir A. Paukštė (Prienu r. Išlaužo žuvininkystės ūkis), M. Kaušinis (Kietaviškių žuvininkystės ūkis (Elektrėnų sav.)), V. Matusevičius (Telšių r. Pasruojo žuvininkystės ūkis), Č. Kenstavičius (Raseinių r. Paupio žuvininkystės ūkis), V. Žilėnas, V. Gečys (Kelmės r. Šilo Pavėžupio žuvininkystės ūkis), L. Seliukas (Rokiškio r. Rokiškio žuvininkystės ūkis), J. Čižas (Zarasų r. Vasaknų žuvininkystės ūkis), A. Bagdanavičius (LVŽŽTC Ignalinos filialas), M. Marcinkevičienė (buvusios Lietuvos vidaus vandenų eksploatacijos valdybos Žūklės ir tvenkinių žuvininkystės skyriaus viršininkė), V. Bružinskas, S. Ragaišienė, A. Jakubauskienė, A. Daulenskis (buvę šio skyriaus darbuotojai), L. Janėnas (buvęs šio skyriaus, o vėliau – Žuvininkystės departamento prie ŽŪM darbuotojas).

Svarų indėlį įnešę eiliniai darbininkai, dirbę žuvininkystėje ne vieną dešimtmetį: P. Koskus (Kurtuvėnų karpių ūkis), R. Pluščiauskas (Šilo Pavėžupio žuvininkystės ūkis), J. Raslanienė (Arvydų, Vasaknų, Išlaužo žuvininkystės ūkiai), A. Macijauskas (Vasaknų žuvininkystės ūkis) ir kt.

VI. ŽUVŲ PERDIRBIMAS. VIDAUS IR UŽSIENIO PREKYBA

1. Žuvų perdirbamoji pramonė

Lietuvos žuvų perdirbamoji pramonė yra reikšminga ir pajėgi maisto pramonės šaka, apimanti žuvų ir kitų jūrų gyvūnų perdirbimą į maisto, medicinos, pašarų ir techninę produkciją. Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo žuvų perdirbimo pramonėje įvyko esminių permainų. Jos ūkio subjektai susidūrė su problemomis, būdingomis ir kitoms ūkio šakoms pertvarkos į rinkos ekonomiką laikotarpiu. Tačiau buvo ir tik šiai ūkio šakai būdingų problemų.

Iki ūkio pertvarkymo pradžios didžiąją žuvų perdirbimui reikalingos žaliavos dalį sudarė tolimuosiuose žvejybos rajonuose Lietuvos laivyno žvejų sužvejotos žuvis. Dalis jų buvo perdirbama pačiuose laivuose, plaukiojančiuose bazėse ir gamykliniuose refrižeratoriuose (šaldymas, sūdymas, žuvų miltų gamyba, kt.). Bankrutavus pagrindinei žaliavų tiekėjai VŽLĮ „Jūra“, pasikeitė žaliavų tiekimo šaltiniai. Įmonių veiklą sunkino apyvartinių lėšų žaliavoms ir medžiagoms pirkti stoka. Trūko lėšų investicijoms, dėl ko buvo neįmanoma diegti naujų technologijų, modernizuoti gamybą. Sumažėjo labai pabrangusių žuvų ir jų produktų paklausa šalies rinkoje ir užsienyje. Ne vienerius metus buvusios nepalankios kreditų gavimo sąlygos ribojo gamybą.

Žuvų perdirbamąją pramonę žlugdė sutrikęs ne vien žaliavų tiekimas, bet ir orientacija tik į Rytų rinką, kainų pokyčiai pasaulinėje rinkoje, gyventojų perkamosios galios sumažėjimas. Vykstant sparčiam ir radikaliai ūkio pertvarkymui, sumažėjo žuvų perdirbimo pramonės gaminamų svarbiausių produktų apimtys. Tai lėmė veiksniai, būdingi ir kitoms pereinamosios ekonomikos šalims: susiaurėjusi vietinė rinka, prarastos užsienio rinkos, ekonominė krizė tradicinėse Rusijos ir kitose buvusios SSRS rinkose.

Lietuvos ūkio sistemos reformavimas keičiant nuosavybės santykius, liberalizuojant kainas formavo naujus santykius ir žuvininkystėje. Atsiradus konkurencijai, kokybės užtikrinimas ir asortimento išplėtimas tapo svarbūs šios ūkio šakos plėtros veiksniai.

Po 1990 m. sunyko buvusios valstybinės stambios žuvų perdirbimo įmonės, kūrėsi naujos mažos ir vidutinės įmonės, jos buvo modernizuojamos, buvo investuojamas nacionalinis ir užsienio partnerių kapitalas į naujų modernių įmonių statybą. Įsteigtose bendrose su užsienio kapitalu įmonėse buvo pradėta naujų, paklausių žuvų ir jūros produktų gamyba, iš užsienio specialistų perimama pažangi gamybos praktika, rinkodaros patirtis.

Pertvarkant Lietuvos žuvų perdirbimo pramonę talkino ES šalių specialistai, ypač Danijos. Jie konsultavo ir teikė paramą, pirmiausia sprendžiant valdymo problemas, susijusias su įmonių privatizavimu, žuvų produktų kokybės gerinimu ir jų saugumo užtikrinimu, įgyvendinant rizikos veiksnių analizės ir

svarbių jos valdymo taškų programos principus. Privačios iniciatyvos dėka žuvų perdirbimo sektorius buvo atkurtas ir plėtojosi gana sparčiai. 2005 m. jame dirbo per 6000 darbuotojų. Buvo sukurti nauji pajėgumai ir darbo vietos Klaipėdoje, Marijampolėje, Plungėje, Raseiniuose, Panevėžyje, Šiauliuose, Kaune bei daugelyje kaimo vietovių.

2000 m. pradžioje buvo 116 registruotų žuvų perdirbimo įmonių, tačiau tik dalis iš jų aktyviai veikė. Kiekviena iš pusės įmonių per savaitę perdirbdavo mažiau kaip 2,5 t žuvų žaliavos. Nepakankama buvo ir kokybiškų šviežių žuvų žaliavos pasiūla. Didesnės ir modernios įmonės orientavosi į šaldytų žuvų žaliavos perdirbimą. Didžioji įmonių dalis gamino šviežius, atšaldytus ir šaldytus bei marinuotus produktus, 9 įmonės – žuvų kulinarius produktus, 4 – žuvų konservus, 5 – kitus žuvų produktus (krabų lazdeles, gaminius iš krevečių, žuvų filė).

Siekiant užtikrinti, kad į šalies rinką patektų tik saugūs ir kokybiški produktai, buvo taikomos įvairios užsienio prekybos reguliavimo priemonės – muitinės, veterinarijos, kokybės reikalavimų ir produktų saugos kontrolė. Maisto saugos ir kokybės reikalavimų įgyvendinimas padidino produktų galimybes patekti į kitų šalių rinkas, stiprino jų konkurencingumą.

Buvo privalu laikytis ES nustatytų griežtų maisto produktų saugos reikalavimų. Daugelis Lietuvos teisės aktų, reglamentuojančių maisto saugą ir produktų kokybę, (Lietuvos Respublikos maisto įstatymas, higienos normos, kt.) atitiko ES *acquis*.

Pasirengimo stoti į ES laikotarpiu buvo sutelktos pastangos tam, kad Lietuvos maisto produktai būtų konkurencingi bendrojoje ES rinkoje, nustatyti griežti reikalavimai įmonėms sudaryti tinkamas gamybos sąlygas. Dalis įmonių, nesugebėjusių pasiekti nustatytų reikalavimų lygio, turėjo pasitraukti iš rinkos. 2001 m. – 10, o 2003 m. – 12 žuvų perdirbimo įmonių Lietuvos Respublikos valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos buvo sertifikuotos gaminti ir tiekti produktus į ES rinką. Be to, tokia teisė buvo suteikta 9 Atlanto vandenyne žvejojusiems laivams. 2004 m. pabaigoje šalyje buvo 38 žuvų perdirbimo įmonės, iš kurių 27 buvo suteikta eksporto į ES rinką teisė, 8 – tik į Lietuvos rinką, o dar 3 įmonėms nustatytas pereinamasis laikotarpis kokybės reikalavimams įgyvendinti. 18 žvejybos laivų turėjo teisę tiekti žuvų produktus į kitas šalis. 2005 m. pabaigoje buvo 35 veikiančios įmonės, iš jų 29 buvo suteikta teisė tiekti žuvų produktus į ES rinką, 5 – į vietinę rinką, 1 suteiktas pereinamasis laikotarpis.

Žuvų perdirbamoji pramonė gamina ir tiekia vartotojams plataus asortimento produkciją: atšaldytus, šaldytus, tarp jų išdarinėtus, sūdytus ir marinuotus, rūkytus, džiovintus ir vytintus, aromatizuotus žuvų produktus, kulinarius žuvų gaminius, įvairius žuvų konservus. Kasmet rinkai pasiūloma naujų žuvų produktų, įvairinamas asortimentas. Didelę produkcijos dalį sudaro delikatesiniai surimio produktai – krabų lazdelės, žuvų piršteliai, vėžių uodegėlės ir kiti panašūs gaminiai. Dvi perdirbimo įmonės gamina žuvų konservus, kitos – mišrų žuvų produktų asortimentą. Mažiausią žuvų produktų dalį sudaro džiovinti ir vytinti žuvų produktai bei konservai (2005 m. – atitinkamai apie 0,1 ir 1,5 proc.). 2003 m. žuvų konservų gamyba sudarė 3,7 proc. visų žuvų produktų gamybos.

23 lentelė. Maistinių žuvų ir kitų jūros produktų ir žuvų konservų gamyba 1995–2005 m., tūkst. t

Metai	Žuvų produktai*	Žuvų konservai
1995	7,9	4,5
1996	13,1	6,6
1997	11,7	7,0
1998	11,3	5,9
1999	32,0	2,7
2000	51,5	0,8
2001	65,9	7,8
2002	58,6	7,9
2003	58,1	1,8
2004	64,0	0,6
2005	72,8	0,9

* Be konservų.

Be maistinės produkcijos, žuvų perdirbimo įmonės per metus pagamina iki 3,8 tūkst. t nemaistinės žuvų produkcijos.

Stambiausios žuvų perdirbimo įmonės yra: UAB „Plungės kooperatinė prekyba“, UAB „Vičiūnai ir partneriai“, UAB „Norvelita“, UAB „Lignesa“, UAB „Plungės šaltis“, UAB „Espersen Lietuva“, UAB „P ir P Provit Industrija“.

Įmonių grupė „Vičiūnai“ – privataus nacionalinio kapitalo įmonė. Lietuvoje veikia 2 įmonės fabrikai – UAB „Plungės kooperatinė prekyba“ ir UAB „Vičiūnai ir partneriai“. Įmonės padaliniai įkurti Estijoje, Rusijoje (Sovetske, Kaliningrado sr.), Lenkijoje, Latvijoje, Ukrainoje, Belgijoje.

UAB „Plungės kooperatinė prekyba“ (įkurta 1995 m.) – viena didžiausių įmonių Europoje, gaminanti natūralius ir sveikus surimio produktus – krabų lazdeles, snieginio krabo mėsą, kt. Surimio produktai gaminami tik iš menkių šeimos žuvų. Jų sudėtyje daug vitamino B₁₂, kalcio, magnio, geležies, fosforo, mažai riebalų ir daug baltymų.

UAB „Vičiūnai ir partneriai“ veiklą pradėjo 2002 m. Tai didžiausia rytinėje ES dalyje įsikūrusi įmonė, kurioje gaminami plataus asortimento sūdyti ir rūkyti Atlanto vandenyne sužvejojtų žuvų gaminiai. Įmonėje naudojamos naujausios technologijos, įdiegti kokybės standartai. Pagaminti produktai buvo realizuojami Baltijos valstybėse, Rusijoje, Ukrainoje JAV, Čekijoje, Slovakijoje. 2004 m. šiai žuvų produktų perdirbimo įmonei buvo suteikta teisė eksportuoti produkciją į ES šalių rinkas.

Lietuvos ir Norvegijos bendra įmonė UAB „Norvelita“ įkurta 1995 m. Raseinių rajone. Bendrovė importuoja ir eksportuoja šaldytas žuvis, gamina žuvų produktus, užsiima šaldytų žuvų ir žuvų produktų didmenine ir mažmenine prekyba. Joje yra 4 gamybiniai padaliniai, juose gaminami kulinariniai sūdytų ir marinuotų silkių gaminiai, rūkytų ir marinuotų lašišų gaminiai, įvairios karšto ir šalto rūkymo žuvys, krabų skonio surimio gaminiai.

Nuolat investuodama į gamybos plėtrą, diegdama naujausias technologijas, įsigydama moderniausių įrengimų, keldama personalo kvalifikaciją, UAB „Norvelita“ tapo viena didžiausių ir moderniausių tarptautinių pripažinimą turinti žuvų perdirbimo įmonių šalyje. Ji savo produkciją realizuoja vietinėje ir užsienio rinkose – Vokietijoje, Danijoje, Švedijoje, Belgijoje ir kai kuriose kitose ES valstybėse, o taip pat Rusijoje, JAV ir kt.

UAB „Provīt Industrija“ svarbiausia veiklos sritis – delikatesinių žuvų produktų gamyba. Įmonė gamina daugiau kaip 30 pavadinimų žuvų produktus, kurie pakuojami į tradicinius metalinius arba naujoviškus stiklinius indelius. Produkcija ne kartą buvo įvertinta „Lietuvos metų gaminio“ apdovanojimu. Produktai tiekiami šalies vidaus rinkai ir užsieniui, suteikta teisė eksportuoti į kitas ES valstybes. Įmonė veža savo produkciją į Vokietiją, Lenkiją, Airiją, Jungtinę Karalystę, Rusiją.

UAB „Baltijos delikatesai“ gamina natūralių sardinių, skumbrių, silkių, jūrų lydekų su aliejumi bei menkių kepenų konservus figūrinės skardos „Easy open“ tipo dėžutėse, kuriose produkcija ilgai išlieka saugi. Didžiausią dalį žaliavos įmonei tiekia Atlanto vandenyne žvejojanti UAB „Baltlanta“ laivai. Įmonė produktus tiekia Lietuvos rinkai ir eksportuoja į kai kurias kitas ES ir NVS valstybes.

Per 2003–2005 m. laikotarpį Lietuvos žuvų perdirbimo įmonės 32 proc. padidino žuvų produktų gamybos apimtį. Beveik 80 proc. padidėjo rūkytų žuvų produktų gamyba. Didžiausią žuvų produktų dalį sudaro aromatizuoti surimio produktai (2005 m. jų pagaminta 39 proc.), šaldyti žuvų ir jūrų produktai (2005 m. – 21,5 proc.), sūdyti ir marinuoti žuvų produktai (2005 m. – daugiau kaip 17 proc.).

Lietuvos žvejybos ir žuvų perdirbimo pramonės įmonės daugiausia pateikia šaldytų Atlanto vandenyno žuvų ir jūrų produktų, Baltijos šprotų, jūrų lydekų ir menkių. Iš silkių pagaminama 95 proc. sūdytų ir marinotų žuvų. Didžiąją dalį rūkytų produktų (46,3 proc.) sudaro lašišinės žuvys, skumbrės (25,5 proc.), taip pat strimelės, silkės, jūrų lydekos, karšiai, šprotai bei kitos jūrinės ir gėlavandenės žuvys.

24 lentelė. **Žuvų perdirbimo įmonių produkcija pagal produktų grupes 2003–2005 m., t***

Produkto pavadinimas	2003	2004	2005
Šaldyti žuvų produktai	9 214,0	14 071,0	13 958,9
Sūdyti ir marinuoti žuvų produktai	9 199,0	11 606,0	11 290,6
Rūkyti žuvų produktai	1 897,0	3 146,0	3 401,3
Džiovinti ir vytinti žuvų produktai	126,0	373,0	76,7
Kulinariniai žuvų gaminiai	2 964,0	5 511,0	4 415,9
Aromatizuoti jūros produktai (surimio produktai)	19 962,0	20 545,0	25 206,0
Žuvų konservai	1 808,0	576,0	942,8

* Žuvininkystės departamento prie ŽŪM duomenys.

2. Importas ir eksportas

Lietuva yra žuvų žaliavą importuojanti, perdirbanti žuvis ir eksportuojanti gatavus gaminius šalis. Dalis produkcijos reeksportuojama.

Importas. Žuvų perdirbimo įmonės gamina žuvų produktus daugiausia iš importuojamos žaliavos.

Po šalies nepriklausomybės atkūrimo įvežamiems produktams buvo taikoma diferencijuota importo muitų tarifų sistema, susidedanti iš preferencinių ir autonominių muitų tarifų, ir netarifinių reguliavimo priemonių.

Palankiausias užsienio prekybos režimas – preferenciniai importo muitų tarifai buvo taikomi šalims, su kuriomis Lietuva buvo pasirašiusi laisvosios prekybos sutartis: Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) šalimis, Bulgarija, Čekija, Estija, Latvija, Lenkija, Rumunija, Slovakija, Turkija, Ukraina, Vengrija. Konvenciniai importo muitų tarifai taikomi prekyboje su šalimis, kurioms pagal susitarimus buvo suteiktas didžiausio palankumo prekyboje statusas. Tokie susitarimai galiojo Lietuvos prekyboje su PPO šalimis bei Baltarusija, Kazachstanu, Kinija, Rusija, Uzbekistanu, Vietnamu. Prekyboje su šalimis, su kuriomis Lietuva nebuvo pasirašiusi jokių prekybos sutarčių ir kurios nebuvo PPO narės, buvo taikomi autonominiai importo muitų tarifai. Per 36 proc. į Lietuvą įvežamų žemės ūkio ir maisto produktų pozicijų (pagal KN) buvo taikomas nulinis importo muitų tarifas.

Siekiant apsaugoti Lietuvos rinką nuo subsidijuojamos produkcijos importo, darančio žalą vietiniams gamintojams, buvo sukurta atitinkama rinkos apsaugos teisinė bazė: Lietuvos Respublikos antidempingo įstatymas, ginantis Lietuvos maisto produktų gamintojus nuo importo dempingo kainomis, Lietuvos Respublikos kompensacinių muitų įstatymas, sudarantis sąlygas Lietuvos maisto produktų gamintojams apsiginti nuo subsidijuojamos produkcijos importo, Lietuvos Respublikos protekcinį (apsaugos) priemonių įstatymas, numatantis galimybę griežtinti rinkos apsaugą taikant importo muitus ir importo kvotas tuo atveju, jei atlikto tyrimo metu būtų nustatyta reali didelė žala vietiniams gamintojams. Visi minėti įstatymai tuo metu atitiko tarptautinius reikalavimus. Lietuvai įstojus į ES pradėjo galioti ES teisės aktai, reglamentuojantys Bendrijos valstybių užsienio prekybą su trečiosiomis šalimis ir ES vidaus rinkos apsaugos priemonės. Pasirašydama stojimo į ES sutartį, Lietuva išsipareigojo nutraukti dvišales ir daugiašales buvusias laisvosios prekybos sutartis su kitomis šalimis.

Lietuva iki įstojimo į ES taikė importo muitus tiktai perdirbtiems žuvų produktams ir tik toms šalims, su kuriomis nebuvo pasirašytos laisvosios prekybos sutartys. 1992 m. laisvosios prekybos sutartis buvo pasirašyta su Norvegija, kuriai nuo 1993 m. buvo taikomas nulinis šviežių ir šaldytų žuvų importo muitų tarifas. Tuo buvo užtikrintas žaliavų tiekimas šalies žuvų perdirbimo pramonei bei kitiems šalies vartotojams. 1993–1995 m. daugiausia žuvų ir jų produktų buvo įvežama iš Norvegijos, kiek mažiau iš Airijos, Jungtinės Karalystės, Danijos, Rusijos. Vėlesniais metais iš Norvegijos tiekiamų

žuvų svarba nemažėjo, pvz., 1997 m. jų importas sudarė 27 proc., 1998 m. – 36 proc. Svarbus buvo ir žuvų importas iš Olandijos. 1997 ir 1998 m. jis atitinkamais metais sudarė 20 ir 22,3 proc. Tuo laikotarpiu žuvų produktų prekybos su ES šalimis muitų tarifai buvo nuosekliai mažinami iki pat Lietuvos įstojimo į ES. 2000 m. žuvų ir jų produktų importas iš ES šalių sudarė 27 proc., o 2005 m. – jau 48 proc. viso žuvų ir jų produktų importo.

Iki įstojimo į ES daugiausia žuvų žaliavos buvo įvežama iš ELPA šalių (Norvegijos, Islandijos), su kuriomis buvo pasirašytos laisvosios prekybos sutartys. Įstojus į ES ir pasikeitus muitų tarifams. padėtis iš dalies pasikeitė, nes Lietuva, stodama į ES, išpareigojo taikyti prekyboje tokius pat tarifinius muitus kaip ir kitos ES šalys. Pagrindinės šalys, iš kurių 2004 metais į Lietuvą buvo importuojamos žuvis ir jų produktai: Norvegija, Islandija, JAV, Olandija, Latvija. Iš Norvegijos ir Islandijos 2004 m. buvo importuota net 31 proc. visų įvežtų žuvų. Taip pat išaugo importas iš JAV.

Žuvų importas 1995 m. sudarė 41 tūkst. t, 2000 m. – 60,4 tūkst. t, 2001 m. – 79,1 tūkst. t, 2003 m. – 75,4 tūkst. t, 2004 m. – 69,8 tūkst. t, 2005 m. – 89,7 tūkst. t.

Eksportas. Po nepriklausomybės atkūrimo iki Lietuvos įstojimo į ES buvo įgyvendinama nemažai priemonių, skatinančių užsienio prekybą. Buvo pasirašomos laisvosios prekybos sutartys su ES, Baltijos, ELPA (Islandija, Norvegija, Šveicarija), Vidurio Europos laisvosios prekybos sutarties šalimis (Lenkija, Čekija, Slovakija), NVS ir kt. Formuojant užsienio prekybos ir muitų politiką ji buvo siejama su narystės ES ir PPO reikalavimais, siekiant, kad prekybos režimas ir liberalizuota užsienio prekyba nepadarytų žalos žuvų ūkiui, perdirbamajai pramonei. Svarbiausios žuvų ir jų produktų eksporto partnerės buvo NVS šalys (Rusija, Baltarusija, Kazachstanas, Ukraina, Moldova).

Žuvų perdirbimo įmonės eksportuoja apie 75 proc. visų pagamintų žuvų produktų. 2000–2005 m. žuvis ir jų gaminiai sudarė nuo 7 iki 13 proc. viso Lietuvos maisto produktų eksporto. Pagrindinį eksportuojamų žuvininkystės produktų asortimentą sudarė aromatizuoti surimio produktai ir vakuume įpakuotų šaldytų žuvų filė. Kitų grupių produktai – atšaldytos, šaldytos, sūdytos, rūkytos žuvis bei kulinariniai gaminiai iš silkių ir skumbrių daugiausia buvo parduodami vidaus rinkoje. Aštrėjant konkurencijai rinkoje, mažėjo žuvų konservų gamyba, nes pigesnė produkcija (pvz., rūkyti šprotai aliejuje) buvo įvežama iš Latvijos ir Estijos. Vartotojai daugiau dėmesio skyrė ne produkto kokybei ar prekės ženklui, o mažesnei kainai. Daliai smulkių ir vidutinių žuvų produktus gaminančių įmonių pagrindinė rinka buvo NVS šalys. Tai joms turėjo neigiamų pasekmių, lėmusių gamybos smukimą, sutrikdžiusių atsiskaitymus ir produktų eksportą dėl Rusijos 1998 m. ekonominės krizės. Tradicinė žuvų konservų rinka buvo Rusija ir kitos NVS šalys, todėl labiausiai nuo minėtos krizės nukentėjo ši žuvų perdirbimo pramonės dalis. Sumažino gamybą arba bankrutavo didžiausios šalies žuvų konservų įmonės (AB „Žuvų konservai“, AB „Maisto konservai“, AB „Senoji Baltija“). Vyko žuvų produktų eksporto pokyčiai. Nuo 2000 m. sumažėjus eksportui į NVS, daugiau žuvų produkcijos eksportuota į ES šalis.

Didelis dėmesys šalyje buvo ir yra skiriamas maisto produktų kokybei ir gamybos kontrolei, todėl taikomos priemonės padidino lietuviškų žuvų produktų konkurencingumą ES rinkoje. Dauguma produkciją gaminančių ir eksportuojančių įmonių perėmė ir įgyvendino ES taikomą gamybos kontrolės praktiką, jos sėkmingai taiko tarptautinę maisto prekių žymėjimo ir kodavimo sistemą. Patvirtinti privalomieji žuvų produktų gamybos reikalavimai, žuvų perdirbimo įmonėse įdiegta gamybos savikontrolės sistema, parengti žuvų produktų gamybą bei jų kokybę reglamentuojantys standartai.

Praradus eksporto į NVS šalis galimybes, šalies vidaus rinka Lietuvos žuvų produktų gamintojams tapo per maža, todėl orientuotos į eksportą įmonės, pagerinę gamybos sąlygas ir produktų kokybę bei gavę Lietuvos valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos atitinkamą patvirtinimą dėl eksporto į ES šalis, persiorientavo į kitas rinkas. Jau 2000–2001 m. ES rinkoje buvo parduodama apie 60 proc. lietuviškų žuvų produktų, nuo 2004 m. – net iki 65 proc.

Didžiąją dalį gaminamos produkcijos eksportuoja UAB „Ostsee Kretinga“, UAB „Vičiūnai ir partneriai“, UAB „Plungės kooperatinė prekyba“, UAB „P ir P Provit Industrija“ ir kitos žuvų perdirbimo įmonės.

Kai kurios įmonės užsiima didmenine ir mažmenine prekyba žuvimis ir žuvų produktais, neperdirbtų žuvų importu ir eksportu bei reeksportu. Pvz., UAB „Pelagic partners Baltija“, UAB „Inbruka“, UAB „Atlantic fish products“, UAB „Baltlanta“, UAB „Plungės šaltis“ ir kt.

Statistikos departamento duomenimis, iki 2002 m. (išskyrus 1997 ir 1998 m.) prekybos žuvimis ir žuvų produktais balansas buvo neigiamas, 2003–2005 m. – teigiamas.

25 lentelė. Žuvų produktų gamyba, importas ir eksportas 2000–2005 m.

Rodikliai	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Maistinė žuvų ir kitų jūros produktų produkcija, tūkst. t	51,5	65,9	58,6	58,1	64,0	72,8
Nemaistinė žuvų produkcija, tūkst. t	–	0,8	2,0	1,8	4,1	3,8
Žuvų ir jų produktų importas:						
kiekis, tūkst. t	60,4	79,1	71,7	75,4	69,8	89,7
vertė, mln. Lt	192,9	270,9	260,3	261,9	297,0	469,4
Žuvų ir jų produktų eksportas:						
kiekis, tūkst. t	29,2	56,4	63,8	78,4	85,9	91,0
vertė, mln. Lt	69,1	159,5	213,8	268,0	342,8	508,5
Prekybos balansas	-123,8	-111,4	-46,5	+6,1	+45,8	+39,1

Didelę įtaką eksporto plėtrai daro teigiamas gamintojų įvaizdis. Jis kuriamas dalyvaujant tarptautinėse parodose, eksportuojant produkciją, pažymėtą prekiniu ženklu. Vičiūnų grupės žuvų perdirbimo įmonės, UAB „Norvelita“,

UAB „Baltijos delikatesai“ aktyviai dalyvauja šalies ir tarptautinėse parodose. Dalyvavimas parodose įmonėms suteikia galimybę pademonstruoti savo prekes, palyginti jas su kitų šalių įmonių gaminiais, įvertinti, ką reikia gerinti, tobulinti, aptarti bendradarbiavimą, sudaryti prekybinius sandorius.

Žuvų perdirbimo įmonės aktyviausiai dalyvauja Lietuvoje nuo 1992 m. kasmet rengiamoje tarptautinėje specializuotoje žemės ūkio ir maisto pramonės parodoje „AgroBalt“ bei kasmet Briuselyje (Belgijoje) vykstančioje ir daugiausia jūros produktais perdirbančių bei jais prekiaujančių įmonių sutraukiančioje didžiausioje Europoje tarptautinėje jūros produktų parodoje „European Seafood Exposition“.

„Agrobalt“ organizuojamame eksponatų konkurse apdovanota ir žuvų perdirbimo įmonių produkcija: 2000 m. medaliu buvo apdovanotas UAB „Makvelos“ (Vilniaus r.) silkių filės su grybais gaminyš, 2005 m. diplomu – G. Kanaševičiaus IĮ „Desė“ (Kaišiadorių r.) silpnai sūdytų silkių filės su prieskoniais ir aliejumi gaminyš.

Periodiškai Briuselyje vykstančioje jūros produktus perdirbančių bei jais prekiaujančių įmonių tarptautinėje parodoje „European Seafood Exposition“ Lietuvos įmonės dalyvauja nuo 2001 m. Jau 2002 m. „European Seafood Exposition“ organizuojamame „Seafood Prix d'Elite“ (Elitiniai jūros produktai) konkurse tarp įvairiausių jūros produktų iš daugelio pasaulio šalių pristatytas UAB „Vičiūnai“ *Snieginis krabas* laimėjo specialų prizą ir diplomą kaip sveikiausias naujas jūros produktas. „Seafood Prix d'Elite“ prizai yra teikiami tarptautinės komisijos sprendimu už geriausius jūros maisto produktus, skirtus Europos rinkai. Be minėto apdovanojimo Briuselyje, 2003 m. Maskvoje vykusioje parodoje atšaldytos krabų lazdelės laimėjo aukso medalį, o krabų makaronai – sidabro. 2005 m. snieginių krabų lazdelės apdovanotos Prancūzijoje.

Lietuvos pramonininkų konfederacijos rengiamuose konkursuose kai kurie įmonės „Baltijos delikatesai“ gaminiai buvo įvertinti aukso medaliais arba diplomais: auksu – „Natūralioji skumbrės filė su aliejumi“ (2003 m.), „Skumbrės filė paprikų padaže“ (2005 m.), „Lietuvos metų gaminių 2004“ diplomu – „Skumbrės filė aliejuje su ananasais“, tarptautiniame maisto produktų ir gėrimų konkurse „*World Food Moscow'2004*“ žuvų konservai „Pelamidės filė aliejuje su česnakais“ įvertinti diplomu „Metų produktas – 2004“.

3. Gamintojų organizacijos

Žvejyba, rinkų organizavimas turi užtikrinti pasiūlos atitiktį paklausai kiekybės ir kokybės požiūriais, rinkos kainų stabilumą, didinti gamintojų pelną. ES bendrosios rinkos organizavimas reikalauja neleisti blogos kokybės produktams patekti į rinką, užtikrinti sąžiningą konkurenciją. Produktai turi būti tikrinami, numatyta jų kontrolės galimybė. Esant didelei žuvininkystės produktų, ypač šviežių ir šaldytų, įvairovei, svarbu vartotojams pateikti nors minimalią informaciją apie šiuos produktus.

Žvejyba labai svarbi kai kurių Bendrijos pakrančių regionų ekonomikai, kadangi garantuoja žvejams pajamas. Turi būti užtikrintas rinkos stabilumas, kartu laikantis EB tarptautinių išipareigojimų ir ypač PPO nuostatų dėl gamybos EB viduje rėmimo, susitarimų dėl muitų.

1999 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 104/2000 „Dėl bendro žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo“ pabrėžė gamintojų organizacijų bendrojoje rinkoje svarbą. Kadangi ne visi rinkos dalyviai yra gamintojų organizacijų nariai, ES valstybės narės gamintojų organizacijų priimtas veiklos taisyklės, ypač gamybą ir pardavimą reglamentuojančias, turi leisti taikyti ir ne šių organizacijų nariams.

Racionalus išteklių naudojimas turi skatinti gamintojų organizacijos narius tiekti rinkai aukštos kokybės produkciją, gauti jiems kuo didesnę pelną. Kiekvienų metų pradžioje turi būti parengtos programos, kuriose numatytos priemonės sunkiau parduodamiems žuvininkystės produktams realizuoti.

2000 m. rugsėjo 11 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1924/2000, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 104/2000 dėl specialaus pripažinimo suteikimo žuvininkystės sektoriaus gamintojų organizacijoms taikymo taisyklės, nurodo, kokią informaciją turi pateikti gamintojų organizacijos, kad jos būtų pripažintos tokiomis organizacijomis ar pripažinimą paskelbti netekusiu galios.

Lietuvoje 2004 m. ŽŪM pripažino 2 gamintojų organizacijas: Lietuvos žuvininkystės produktų gamintojų asociaciją ir Nacionalinę akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociaciją. Pirmoji jungia 21 atviroje Baltijos jūroje ir 49 Baltijos jūros Lietuvos priekrantėje žvejojančias įmones. Antroji – 18 akvakultūros įmonių ir LVŽŽTC.

VII. ŽUVŲ (VĖŽIŲ) IŠTEKLIAI IR ŽVEJYBA VIDAUS VANDENS TELKINIUOSE

Žuvų išteklių išsaugojimo politikos formavimo vidaus vandens telkiniuose funkcijas atlieka Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. Verslinė žvejyba vidaus vandens telkiniuose vykdoma pagal aplinkos ministro patvirtintas Verslinės žvejybos Lietuvos žuvininkystės vidaus vandens telkiniuose taisykles. Kiekvienais metais Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymais nustatomos žvejybos Kuršių, Kauno mariose bei kituose natūraliuose vidaus vandens telkiniuose kvotos bei kitos žvejybos reguliavimo priemonės (žvejybos terminai, draudžiamos žvejybos vietos). Naudotojams kvotos paskirstomos pagal Žuvininkystės departamento prie ŽŪM direktoriaus patvirtintas Žvejybos kvotų skyrimo taisykles.

1. Kuršių marios

Kuršių marios – vienas svarbiausių žuvininkystės požiūriu Lietuvos vidaus vandens telkinių. Bendras Kuršių marių plotas – 1584 km². Lietuvai priklausančioje Kuršių marių dalyje (413 km² – 26 proc. marių ploto) sužvejojama daugiau žuvų nei visuose kituose natūraliuose vidaus vandens telkiniuose kartu.

Didelė Kuršių marių akvatorija, ypatinga geologinė struktūra ir geografinė padėtis sąlygoja tai, kad čia nuolat ar laikinai gyvena didelis ir sudėtingas ichtiofaunos kompleksas, susidedantis iš gėlavandenių, praeivių (migruojančių) ir jūrinių žuvų rūšių. Mariose registruotos net 58 žuvų rūšys. Eksperimentiniai ir versliniai laimikiai – daugiausia gėlavandenės ir praeivės žuvų rūšys. Jūrinių žuvų (upinės plešnės, strimelės) dažniausiai sužvejojama tik šiaurinėje marių dalyje.

Žuvų ištekliai tiriami taikant seklių priekrantės vandenių tyrimų metodikas. 2000–2005 m. bendra pagrindinių verslinių žuvų biomasė Kuršių marių Lietuvos akvatorijoje siekė 8–12 tūkst. t. Didžiausia žuvų koncentracija buvo stebima pavasarį ir vasarą. Skirtingose marių dalyse užfiksuoti gana žymūs skirtumai: centrinėje marių dalyje žuvų biomasė dažnai viršijo net 300 kg/ha, šiaurinėje – 140–180 kg/ha. Gausiausi nustatyti kuoju, karšių, plakių, ešerių ir sterkų ištekliai. Pastaraisiais metais nuolat gausėja į marias migruojančių perpelių ir žiobrių.

Remiantis kasmetiniais žuvų išteklių Kuršių mariose tyrimais, buvo limituojama, kiek galima sugauti karšių, sterkų ir stintų verslui bei prognozuojamas bendras verslinis Kuršių marių žvejų laimikis. Karšių žvejojimo limitai šiuo laikotarpiu svyravo nuo 390 iki 465 t, sterkų – 90–130 t. Karšių ir sterkų sugauta tiek, kiek buvo prognozuota (kaip ir bendras laimikis Kuršių mariose). Stintų, kurios žvejojamos Baltijos priekrantėje, Kuršių mariose ir Nemuno deltoje, taip pat buvo nustatomas bendras limitas – 440–470 t. Kitų žuvų rūšių žvejojimo limitai nebuvo nustatomi, tačiau jų laimikiai išliko stabilūs.

Nors pastaruoju metu Kuršių marių žuvų išteklių eksploatuojami intensyviai, didesnių pokyčių nei verslinių, nei eksperimentinių laimikių struktūroje nepastebėta. Tik nuolat išuvinant marias vertingų žuvų jaunikliais, galimi verslinės laimikių struktūros pokyčiai.

Bendri Kuršių marių žvejų verslininkų laimikiai pastaraisiais metais yra beveik stabilūs. Manoma, kad ir ateityje tokie versliniai laimikiai galėtų išlikti net ir didėjant rekreacinės žvejybos apimtims. Daugiausia Lietuvos žvejai sugauna kuojų, sterkų, žiobrių, stintų.

Kuršių mariose žvejojama gana intensyviai. Lietuvai priklausančioje Kuršių marių dalyje per metus sugaunama vidutiniškai apie 26 kg/ha žuvų, tuo tarpu maždaug trigubai didesnėje Kaliningrado sričiai priklausančioje marių dalyje – tik apie 17 kg/ha. Kuršių mariose žvejoja 72 Lietuvos įmonės (23 UAB ir 49 II). 37 įmonės – ir Kuršių mariose, ir Baltijos jūros priekrantėje.

Pagal VU Ekologijos instituto pateiktas rekomendacijas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu kiekvienais metais nustatomi žuvų sugavimo ir žvejybos įrankių limitai bei kitos žvejybos reguliavimo priemonės. Įmonėms karšių ir sterkų kvotos skiriamos atsižvelgiant į paskutiniųjų trejų metų kvotų išnaudojimo vidurkį. Karšių kvota išnaudojama 93–97 proc., sterkų – 80–90 proc.

Kadangi Kuršių marios priklauso Lietuvos ir Rusijos jurisdikcijai, labai svarbu abiem valstybėms bendradarbiauti žuvų išteklių apsaugos ir jų racionalaus naudojimo klausimais. Nuo 1994 m. laikantis susitarimo tarp Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės dėl bendradarbiavimo žuvininkystės srityje kiekvienais metais rengiamos Lietuvos–Rusijos bendros komisijos žuvininkystės klausimais sesijos, kurių metu keičiamasi informacija apie žuvų išteklių būklę, žuvų apsaugą ir žvejybos rezultatus Kuršių mariose, apie mokslo tiriamųjų darbų, vykdomų Kuršių mariose, rezultatus ir žvejybos reguliavimo priemones, numatomos tolesnio bendradarbiavimo kryptys, svarstomi šio telkinio žuvų išteklių atkūrimo klausimai, suderinamos žuvų sugavimo Kuršių mariose kvotos.

Laikotarpiais tarp minėtos komisijos sesijų dirba abiejų šalių žuvininkystės specialistų darbo grupės. Jų sudarytos dvi: Žuvų išteklių atkūrimo darbo grupė ir Mokslinių tyrimų darbo grupė. Į šias grupes įtraukti mokslininkai, ŽŪM ir Aplinkos ministerijų specialistai bei žvejai verslininkai.

Siekiant išsaugoti ir pagausinti Kuršių marių bei Nemuno žemupio žuvų išteklius, kasmet šiuose telkiniuose atliekami žuvų įveisimo darbai. LVŽŽTC, vykdydamas neišnuomotinų valstybinės reikšmės vandens telkinių išuvinimo programą, kiekvienais metais Kuršių marias bei Nemuno žemupį išuvinina vertingų rūšių žuvų jaunikliais. 2005 m. į Kuršių marias bei Nemuno žemupio telkinius išleista 550 tūkst. vnt. sterkų, 2 mln. lydekų, 2,5 mln. vnt. lynų ir 29,75 mln. vėgėlių lervučių.

Kuršių marias unguriais Lietuva paskutinį kartą išuvinė 2003 m. – įleista 60 tūkst. vnt. stiklinių unguriukų.

2. Upės

Lietuvoje yra 29,9 tūkst. upių, upelių, upokšnių, kanalų, ilgesnių kaip 0,5 km, o jų vagų bendras ilgis – 63,7 tūkst. km. Upokšniai ir kanalai iki 10 km ilgio sudaro per 90 proc. visų upių. Yra 19 upių, kurių kiekviena ilgesnė nei 100 km. Vidutinis upių tinklo tankumas yra 0,99 km². Valstybinės reikšmės patvirtintą upių sąrašą sudaro 662 įvairaus dydžio Lietuvos upės (2003 m. spalio 14 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1268 „Dėl valstybinės reikšmės vidaus vandens telkinių sąrašo ir jų ploto patvirtinimo“). Apie 46 proc. visų upių yra upokšniai iki 10 km ilgio. 44 (6,7 proc.) valstybinės reikšmės upės yra išnuomos. 174 upės reikšmingos ichtiologiniu požiūriu.

Upėse gyvena iki 50 žuvų ir bežandžių rūšių. Žuvų įvairovė ir gausa priklauso nuo upių dydžio, biotopinės struktūros ir ekologinių veiksnių. Turtinga ichtiofauna būdinga didesnėms upėms.

Pagal žuvų bendrijų struktūrą visas upes galima suskirstyti į dvi pagrindines grupes: lašišines ir karpines. Lietuvoje yra daugiau nei 180 lašišinių upių. Jose gyvena upėtakiai, šlakiai, lašišos ir kitų stenobiontinių rūšių žuvys. Lašišinių žuvų paplitimas Lietuvos upėse priklauso nuo rūšies specifikos ir upių ekologinių sąlygų. Gausiausiai paplitę upėtakiai, šlakiai gyvena 76 upėse, lašišos – 14–16 šio tipo upių. Kadangi lašišinės žuvys yra daug reiklesnės aplinkos sąlygoms, lašišinių upių ekologinė būklė yra žymiai geresnė nei karpinių. Daugelis lašišinių upių yra šaltavandenės, todėl jos gyvybiškai svarbios praeivėms ir kitoms stenobiontinėms žuvims veistis. Visos lašišinės žuvys dauginasi gėlame vandenyje, todėl praeivių formų žuvys neršti migruoja į upių aukštupius. Didžioji dalis Lietuvos upių yra karpinio tipo.

26 lentelė. Valstybinės reikšmės upių tipai pagal žuvų bendrijų struktūrą

	Upės ilgis, km								Iš viso
	<10		10–50		50–200		>200		
Žuvų rūšis	L*	K**	L	K	L	K	L	K	
Upių skaičius	38	260	91	225	22	17	5	4	662
Dalis bendrame upių skaičiuje, proc.	5,7	39,3	13,7	34	3,3	2,6	0,8	0,6	100

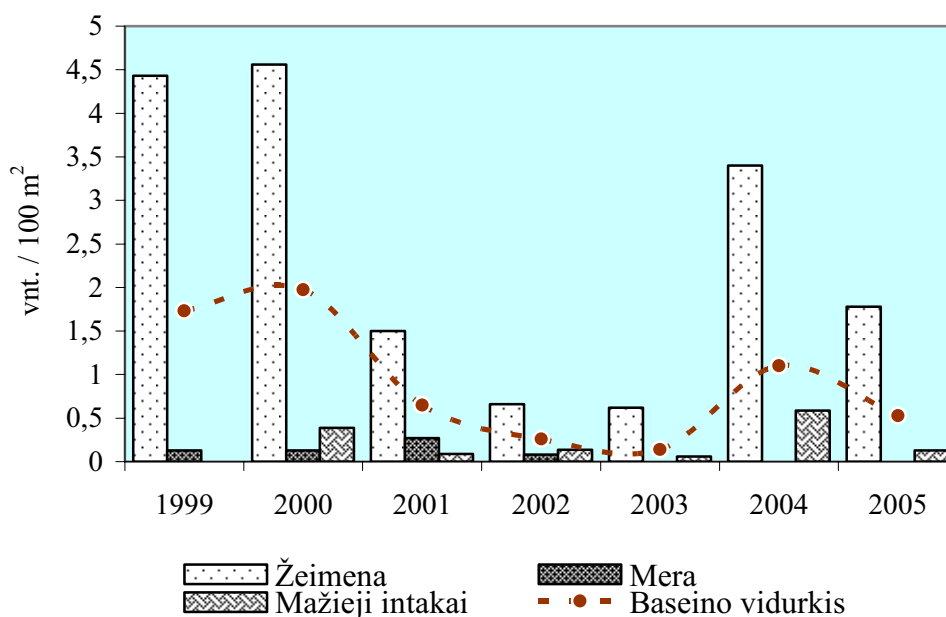
* Lašišinės.

** Karpinės.

Lietuvos upės, palyginti su kai kuriomis Vakarų Europos upėmis, yra mažo arba vidutinio produktyvumo. Pagal apibendrintus tyrimo duomenis įvairaus dydžio Lietuvos upėse žuvų bendrijų biomasė įvairuoja nuo 2 iki 250 kg/ha. Mažiausia biomasė upokšniuose – 2–10 kg/ha. Upeliuose ir upių aukštupiuose – apie 20–40 kg/ha. Vidutinio dydžio upėse, didžiųjų upių vidurupiuose – 50–100 kg/ha. Didžiosiose upėse, ypač Nemuno žemupyje, žuvų biomasė siekia 250 kg/ha ir daugiau.

Žuvų biomasė upėse priklauso nuo daugelio faktorių: upės dydžio, tipo, regioninės vietos, biotopų struktūros. Pastarųjų metų tyrimo duomenys rodo, kad tyrinėtuose upėse žuvų tankis ir biomasė kinta gana smarkiai. Nemuno tiesioginiuose mažesniuose intakuose žuvų biomasė – 10,2–89,1 kg/ha, Merkio baseine – 3–50,4 kg/ha, Neries mažuosiuose intakuose – 7–106 kg/ha, Žeimenos baseine – 9,7–139,1 kg/ha, Šventosios – 4–51,5 kg/ha, Dubysos – 47,1–102,1 kg/ha, Šešupės – 15,5–90 kg/ha, Jūros – 29,2–94,4 kg/ha, Minijos – 1,0–100 kg/ha, Ventos – 13–66,8 kg/ha, Mūšos – 23–63,9 kg/ha, Baltijos pajūrio upėse – 12,3–84,8 kg/ha. Vakarų Lietuvos upėse – Jūroje, Minijoje, Veivirže ypač gausu lašišinių žuvų, ypač upėtakių ir šlakių. Nedidelis migracijos kelias iš Baltijos jūros į nerštavietes upėse užtikrina šlakių populiacijos klestėjimą. Lašišinių žuvų biomasė vidutiniškai Veivirže sudarė 10,561 kg/ha (35 proc. visos žuvų biomasės), o intakuose – net 42,021 kg/ha (70,1 proc.). Lašišinių žuvų jaunikliai vyravo beveik visose vietose. Ypač daug šlakių jauniklių buvo Aisėje – 89,24 kg/ha, o kitų žuvų rūšių – 11,92 kg/ha. Kai kuriose Veiviržo upės aukštupio vietose lašišinių žuvų vidurkis sudarė 950 vnt./ha, o intakuose jis neretai buvo didesnis kaip 1500–3000 vnt./ha. Vidutinė biomasė Veiviržo upėje – 44,6 kg/ha. Atskirose upėse ji smarkiai svyravo: didelė žuvų biomasė – Aisės ir Ašvos upėse (100,2–75,33 kg/ha), vidutinė – Šalpės ir Veiviržo (57,75–30,16 kg/ha), maža – Šlūžmės ir Upytos upėse (2,76–1,39 kg/ha). Žuvų tankis Minijoje – vidutiniškai 8006 vnt./ha (561–15746 vnt./ha), biomasė – 48,38 kg/ha (7,03–159,87 kg/ha).

Lašišų ritualių produkcija yra vienas svarbiausių rodiklių, apibūdinančių lašišų populiacijų būklę. Lašišų jauniklių tankio dinamika įvairaus tipo upėse Žeimenos baseine 1999–2005 m. pateikiama 11 paveiksle.

11 pav. Lašišų jauniklių gausumo kaita Žeimenos upės baseine 1999–2005, vnt./100 m²

Pastaruoju metu Lietuvos lašišų rituolių produkciją sudaro ir natūralios kilmės, ir dirbtinai veisiamos žuvys. Natūralios kilmės laukinė lašišų populiacija gyvena Žeimenos baseine ir Neries upėje. Lietuvoje pradėjus veisti lašišas, jos buvo atkurtos potencialiose upėse (Šventojoje, Vilnioje, Šventojoje (Baltijos j.), Dubysoje). Pastaruoju metu kai kuriose upėse lašišų populiacijos yra mišrios t. y. dirbtinio veisimo ir natūralios kilmės populiacijos. 2005 m. monitoringo tyrimo duomenimis, lašišų rituolių Lietuvoje buvo 7148 vnt. Gausiausiai rituolių migravo iš 3 upių: Siesarties – 2825, Žeimenos – 1628, Vilnios – 1356 vnt. Palyginti su 2004 m., lašišų rituolių pagausėjo 1,6 karto. Duomenys apie natūralios kilmės lašišų rituolių produkciją Lietuvos upėse pateikiami 27 lentelėje.

27 lentelė. Lašišų rituolių produkcija Lietuvos upėse 2005 m.

Upė	Produktyvus plotas, m ²	Potenciali produkcija, tūkst. vnt.	Elektrožūklės duomenys							
			stočių skaičius	ištirtas plotas, m ²	margiukės O+	margiukės >O+	margiukės O+/100m ²	margiukės >O+/100m ²	lašišų rituolių produkcija	lašišų rituolių produkcijos 2003–2005 vidurkis
Neris	480000	50	9	4670	499	125	0,1	0,03	276	575
Šventoji	70000	15	4	2140	350	322	0,50	0,46	333	130
Žeimena	200000	30	5	1490	2664	936	1,33	0,47	1628	1700
Mera	60000	5	2	1780	0	0	0	0	0	4
Vilnia	70000	5	3	1360	3136	93	4,48	0,13	1356	546
Siesartis	60000	8	2	950	4362	1800	7,27	3,0	2825	999
Šventoji (Baltijos j.)	30000	5	9	2770	0	6	0	0,22	140	113
Dubysa	70000	10	8	1900	28	0	1,47	0	590	590
Iš viso	1040000	128	42	17060	11039	3282			7148	3127

Populiariausia žvejyba upėse – tai migruojančių stintų žvejyba. Specializuota stintų žvejyba Nemuno žemupyje reglamentuojama Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. 534 „Dėl stintų žvejybos vietų ir įrankių“ nustatytose vietose. Pagal minėtą įsakymą šiame telkinyje nustatyta 61 stintų žvejybos vieta. Stintų žvejybai leidžiama naudoti 112 traukiamųjų tinklų. Sugautos stintos įskaitomos į Kuršių marioms nustatytą žuvų sugavimo limitą. Vidutiniškai Nemuno žemupyje kasmet sugaunama 130–160 t stintų. 2005 m. migruojančias stintas žvejojo 23 įmonės ir sugavo 160,7 t žuvų.

Verslinė žvejyba Nemune buvo užsiimama dar 3 atkarpose: nuo Jurbarko–Šilutės r. ribos iki Rusnės (žvejojo 13 įmonių), Druskininkai–Kaniūkų tiltas (3 įmonės) ir Punia–Naravai (2 įmonės). Iš viso šiose Nemuno atkarpose 2005 m. sugauta 123,1 t žuvų.

Senas tradicijas turi upinių nėgių žvejyba. Jos žvejojamos Nemuno žemupyje, pajūrio Šventosios upėje (Kretingos r. ir Palangos m., išskyrus 500 m atkarpą nuo žiočių). Upinių nėgių Šventosios upėje žvejybos limitas – 2 t, Nemuno žemupyje – 10 t. 2005 m. šiuose vandens telkiniuose žvejojusios 4 įmonės sugavo 2,53 t upinių nėgių.

Migruojančių ungurių žvejyba buvo reglamentuojama Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. kovo 21 d. įsakymu Nr. 3D-158 „Dėl ungurių žvejybos vietų ir įrankių limitų neišnuomotuose valstybiniuose vandens telkiniuose ir vandens telkiniuose, į kuriuos neišduoti leidimai naudoti žūklės plotus, patvirtinimo“ 65 upeliuose (69 žvejybos vietose). 2005 m. migruojančius ungurius žvejojusios 24 įmonės sugavo 6,35 t ungurių. Iš viso tais metais upėse buvo sugauta 182,3 t žuvų.

Verslinė žvejyba vykdoma 19 Nemuno žemupio polderių. Žuvų šiuose telkiniuose sugaunama nedaug. 2005 m. čia žvejojusios 11 įmonių sugavo 8,2 t. 2004 m. daugiau – 18,7 t. Daugiausia Nemuno žemupio polderiuose sugaunama karšių. Žvejybos Nemuno žemupio polderiuose tvarka nustatyta Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. gegužės 1 d. įsakymu Nr. 238 „Dėl žuvų apsaugos ir verslinės žvejybos Šilutės r. polderiuose“.

3. Ežerai

Lietuvoje yra daugiau kaip 6000 ežerų. Dauguma šalies ežerų yra maži: didesnių nei 1000 ha ežerų yra 13, nuo 500 iki 1000 ha ploto – 19, nuo 100 iki 500 ha – 117, didesnių nei 200 ha – 86, nuo 50 iki 100 ha – 137, likusieji ežerai mažesni nei 50 ha (28 lentelė).

28 lentelė. Lietuvos ežerai pagal dydį

Dydis, ha	Skaičius		Plotas	
	vnt.	proc.	tūkst. ha	proc.
>1000	13	0,46	20,5	23,4
500–1000	19	0,67	12,5	14,3
100–500	117	4,13	24,6	28,0
50–100	137	4,84	9,4	10,7
10–50	655	23,12	15,0	17,1
0,5–10	1892	66,78	5,7	6,5
Iš viso	2833	100	87,7	100

Beveik visi didesnieji Lietuvos ežerai yra pratakūs, trečdalis jų vandenskyriniai (apie 300), ir tik maža dalis yra benuotakiniai (80), dažniausiai tai maži, vos kelių hektarų ploto ežerai. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą ežerų sąrašą iš viso šalyje yra 957 valstybinės reikšmės ežerai

(Alytaus apskr. – 160, Kauno ir Klaipėdos apskr. – po 16, Marijampolės apskr. – 24, Panevėžio apskr. – 43, Šiaulių apskr. – 37, Tauragės apskr. – 17, Telšių apskr. – 43, Utenos apskr. – 328, Vilniaus apskr. – 277 ežerai), kurių bendras plotas – 75 391 ha.

Lietuvos ežeruose ir tvenkiniuose gyvena daugiau nei 36 žuvų rūšys, įskaitant ir retas, nykstančias ar introdukuotas rūšis, priklausančios 13 šeimų: lašišinių (*Salmonidae*) – vaivorykštiniai upėtakiai, sykinių (*Coregonidae*) – seliavos, sykai, peledės; stintinių (*Osmeridae*) – ežerinės stintos; lydekinių (*Esocidae*) – lydekos; karpinių (*Cyprinidae*) – karšiai, kuojos, lynai, raudės, žiobriai, aukšlės, meknės, salačiai, strepečiai, šapalai, plakiai, paprastieji karosai, sidabriniai karosai, baltieji amūrai, gruzliai, karpiai, saulažuvės, kartuolės; vijūninių (*Cobitidae*) – kirtikliai, vijūnai, šlyžinių (*Balitoridae*) – šlyžiai; šaminių (*Siluridae*) – šamai; ungurinių (*Anguillidae*) – unguriai; dygliinių (*Gasterosteidae*) – trispyglės ir devynspyglės dyglės; ešerinių (*Percidae*) – sterkai, ešeriai, pūgžliai; menkinių (*Gadidae*) – vėgėlės, plerninių (*Cottidae*) – kūjagalviai. Iš jų 12 rūšių – vertingos verslinės žuvys (vaivorykštiniai upėtakiai, seliavos, peledės, lydekos, karšiai, kuojos, lynai, unguriai, karpiai, sidabriniai karosai, sterkai, ešeriai), 17 – mėgėjiškai žūklei svarbios žuvys (stintos, lydekos, karšiai, kuojos, plakiai, aukšlės, šapalai, paprastieji karosai, sidabriniai karosai, lynai, karpiai, raudės, šamai, pūgžliai, sterkai, ešeriai, vėgėlės). Kitų rūšių žuvys neverslinės, retai sugaunamos žvejų mėgėjų, tačiau svarbios ežerų ir tvenkinių bendrijoms.

Ežeruose gausiausios ir labiausiai paplitusios šilumamėgės žuvys – kuojos, lydekos, ešeriai, lynai, aukšlės, sidabriniai karosai. Gilesniųjų ežerų pelogialėse paplitę stenobiontinės šaltavandenės žuvys – seliavos, stintos. Upinės žuvų rūšys – šapalai, meknės, salačiai, strepečiai, gruzliai, žiobriai, kūjagalviai ir kitos paplitę tik pratakiose ežeruose bei tvenkiniuose.

Mėgėjiškos žūklės laimikių apskaita nepatikima, nors mėgėjiškos žvejybos poveikis žuvų ištekliais vis labiau didėja. Remiantis moksliniais tyrimais, šalyje mėgėjiškos žvejybos priemonėmis kasmet sugaunama 1350–1500 t žuvų. Žuvininkystės departamento prie ŽŪM duomenimis – 250–340 t žuvų. Racionalus išteklių panaudojimas ir jų atkūrimas galimas tik optimaliai suderinus žuvivaisą ir žuvų išteklių eksploataciją, o realus ekonominis žuvininkystės efektas gali būti įvertintas tik esant tiksliai visų žuvų laimikių apskaitai.

Aplinkos ministerijos duomenimis, 273 ežerai ir vandens talpyklos (apie 16000 ha) ir 13 upių atkarpų (apie 20 ha) yra išnuomoti verslinei žvejybai. 63 verslinei žvejybai išnuomoti ežerai ir vandens talpyklos yra didesni nei 50 ha. Į 1300 telkinių išduoti leidimai naudoti plotus mėgėjiškai žūklei.

Aplinkos ministerija 2004 m. gegužės 6 d. įsakymu Nr. D1-254 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ministerijos 1995 m. birželio 12 d. įsakymo Nr. 99 „Dėl verslinės žūklės mėgėjiškai žūklei išnuomotuose vandens telkiniuose“ pripažinimo netekusiu galios“ uždraudė verslinę žvejybą mėgėjiškai žūklei išnuomotuose vandens telkiniuose. Be to, nuolat griežtinama verslinės žvejybos tvarka: mažinami žuvų sugavimo limitai ežeruose ir upėse, didinamas leidžiamų naudoti žvejybos įrankių akių dydis, apribojamas leidžiamas žvejybos periodas. Pagal Žvejybos kvotų skyrimo taisykles mažesniuose kaip 500 ha

vandens telkiniuose (išskyrus upes) žvejojimo kvota skiriama tik vienam naudotojui.

Kiekvienais metais Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu patvirtinamas sąrašas vandens telkinių, kuriuose leidžiama verslinė žvejojimo bei nustatomi žuvų sugavimo limitai. Verslinė žvejojimo ežeruose kasmet vis labiau ribojama. 2002 m. buvo organizuojama 37 ežeruose (žvejojimo 16 įmonių), 2003 m. – 38 (16 įmonių) 2004 m. – 33 (20 įmonių), 2005 m. – 19 ežerų (19 įmonių). Versliniai žuvų sugavimai ežeruose kasmet mažėja – nuo 59 t 2000 m. sumažėjo iki 39 t 2005 m.

4. Vandens talpyklos

Lietuvoje yra per 650 vandens talpyklų, didesnių nei 0,5 ha (neįskaitant per 10 tūkst. ha specializuotų žuvininkystės tvenkinių), jų bendras plotas – per 35 tūkst. ha. Valstybinės reikšmės vandens talpyklų sąrašė nurodyti 478 telkiniai, kurių bendras plotas yra 5872,5 ha (12 jų – karjerai). Tarp valstybinės reikšmės vandens talpyklų vyrauja mažos, iki 50 ha ploto, talpyklos (411 talpyklų, arba 86 proc. bendro talpyklų skaičiaus). 143 talpyklos yra išnuomos, absoliuti dauguma – mėgėjiškai žvejojimui. Valstybinės reikšmės vandens talpyklose aptinkamos 34 žuvų rūšys, tarp jų – introdukuotos (karpiai, amūrai, plačiakakčiai, peledės, vaivorykštiniai upėtakiai, kt.). Žuvų bendrijas dažniausiai sudaro 8–12 rūšių, ir tik didžiosiose talpyklose žuvų rūšinė įvairovė siekia daugiau kaip 20. Žuvų bendrijos talpyklose formuojasi spontaniškai arba paraleliai dėl žmogaus vykdomų introdukcijų. Spontaniškai susiformavusią žuvų bendrijų struktūrą ir išteklių dydį talpyklose lemia daug veiksnių: tvenkinio plotas, gylis, forma, maitinančiosios vandentėkmės dydis, vandens apykaitos greitis, tvenkinį maitinančio vandens kokybė bei temperatūra, vyraujantys dirvožemiai, vandens mineralizacija.

Dėl žmogaus vykdomų introdukcijų daugumoje vandens talpyklų žuvų bendrijos smarkiai pakitusios. Mėgėjiškos ar verslinės žvejojimo tikslais į talpyklas buvo leidžiami karpiai, sidabriniai karosai, sterkai, peledės bei kitos vietinės ir nevietinės žuvų rūšys. Vienos rūšys sėkmingai aklimatizavosi ir nuolat sudaro žymią bendrijos dalį (sterkai, sidabriniai karosai), kitos dažnai egzistuoja tik nuolatinės žuvivaisos dėka, nes jų natūraliai reprodukcijai sąlygos mūsų šalyje nėra palankios (karpiai, baltieji amūrai, peledės ir kt.). Pastarosios dėl intensyvios žuvivaisos dažnai nustelbia vietines žuvų rūšis. Nepaisant to, analizuojant žuvų bendrijų struktūros priklausomybę nuo aplinkos veiksnių visumos, pastebima tam tikrų dėsnų.

Pačiose mažiausiose (iki 2 ha), sekliose, prastos vandens kokybės ar labai mažos vandens apykaitos vandens talpyklose, kuriose ledo dangos metu pasireiškia anoksija, dažnai gyvena tik karosai. Jei deguonies pakanka, mažosiose talpyklose, maitinamose priemolio ar molio dirvožemiais tekančių vandentėkmių, taip pat gyvena lydekos, kuojos, ešeriai, lynai, trispyglės dyglės. Mažosiose talpyklose, maitinamose švartų, šaltavandenių, smėlio dirvožemiais tekančių vandentėkmių, paprastai gyvena tų pačių rūšių žuvis, kaip ir

maitinančiojoje vandentėkmėje, arba būna santykinai daugiau euribiontinių žuvų rūšių (lydekų, kuojų).

2–10 ha ploto vandens talpyklose dominuoja gyvenamosios aplinkos sąlygoms mažiau reikšios euribiontinės žuvų rūšys – lydekos, kuojos, ešeriai, trispyglės dyglės. Didelės reikšmės turi maitinančios vandentėkmės dydis, terminis režimas. Priemolio ar molio dirvožemiais tekančių ar prastesnės vandens kokybės vandentėkmių maitinamose talpyklose santykinai daugiau karosų.

Daugelyje vandens talpyklų, be minėtų rūšių, gyvena lynų, o kai kuriose talpyklose jų labai gausu; didesnėse kaip 50 ha talpyklose įprastinė rūšis – karšiai (karšiai dominuoja ir kai kuriose gilesnėse, iki 50 ha ploto, vandens talpyklose). Minėtos žuvys yra viena dominuojančių rūšių visose didesnėse kaip 300 ha Lietuvos valstybinės reikšmės vandens talpyklose bei daugumoje 50–300 ha ploto talpyklų, kurių vidutinis gylis (patvankos aukštis) – daugiau nei 5 m.

Kitų žuvų (reofilinių, euribiontinių) rūšinė sudėtis vandens talpyklose tiesiogiai priklauso nuo maitinančios vandentėkmės tipo, būklės ir tvenkinio ploto. Karosai ir margieji upėtakiai dažniau gyvena mažuosiuose tvenkiniuose (tačiau šios rūšys – antagonistai, jos niekada nebūna tame pačiame tvenkinyje); strepečiai, gruzliai, saulažuvės taip pat santykinai dažnesni mažesniuose tvenkiniuose; plakiai, lydekos, kuojos ir ešeriai sutinkami dažniau didesniuose tvenkiniuose; sterkai dažnesni didesnėse kaip 50 ha vandens talpyklose, o karšių sutinkamumo dažnis jose siekia daugiau kaip 90 proc. 29 lentelėje pateikti duomenys apie bendrą verslinę produkciją ir indikatorinių žuvų rūšių verslinę produkciją įvairių žuvininkystės tipų vandens talpyklose

29 lentelė. **Bendra produkcija ir pagrindinių (indikatorinių) žuvų rūšių verslinė produkcija įvairių žuvininkystės tipų vandens talpyklose**

Talpyklos žuvininkystės tipas	Vyraujančių žuvų rūšių skaičius		Verslinė metinė produkcija, kg/ha				
	vidutinis	ribos	vidutinė	pagrindinių rūšių žuvų			
				lydekų	lynų	karšių	sterkų
Karosinis	4	3–5	4,9				
Lydekinis	6	4–10	20,7	6,48	2,26		
Lyninis	7	6–8	34,2	2,50	10,32	0,80	2,08
Karšinis	9	7–11	29,5	1,14	7,70	9,73	1,61
Sterkinis	10	9–12	27,3	1,85	0,29	5,32	5,04

Remiantis šiais skaičiais, orientacinė bendra žuvų verslinė produkcija per metus karosinio žuvininkystės tipo valstybinės reikšmės vandens talpyklose apytikriai galėtų siekti 3,5 t, lydekinio – 32,9 t, lyninio – 57,6 t, karšinio (be Kauno marių) – 208,2 t, sterkinio – 67,8 t. Absoliuti dauguma vandens talpyklų, priskirtų karpiniam žuvininkystės tipui, savo parametrais atitinka natūralaus lyninio arba karšinio žuvininkystės tipo vandens talpyklas, kurių vidutinė verslinė metinė produkcija siekia apie 30 kg/ha. Taikant šį rodiklį karpinėms talpykloms, pastarųjų bendra metinė produkcija gali siekti 63 t per metus.

Atitinkamai žuvininkystės tipams nepriskirtinas mažasias valstybinės reikšmės vandens talpyklas prilyginant karosiniams vandens telkiniams (metinė verslinė produkcija – apie 3 kg/ha), jų bendra metinė produkcija siektų apie 0,2 t. Orientacinė pagrindinių (indikatorinių) žuvų rūšių bendra metinė produkcija valstybinės reikšmės vandens talpyklose (be Kauno marių) sudarytų apie 33 t lydekų, 118 t lynų, 75 t karšių, 36 t sterkų (30 lentelė).

30 lentelė. **Pagrindinių (indikatorinių) rūšių žuvų verslinė metinė produkcija valstybinės reikšmės vandens talpyklose, t**

Talpyklos žuvininkystės tipas	Iš viso	iš jų:			
		lydekų	lynų	karšių	sterkų
Karosinis	3,5				
Lydekinis	32,9	9,96	3,47		
Lyninis	57,6	4,02	16,60	1,29	3,34
Karšinis	208,2	14,41	97,32	61,2	20,35
Sterkinis	67,8	4,35	0,68	12,52	11,86
Karpinis	63,1				
Nepriskirta	0,2				
Iš viso	433,3	32,74	118,07	75,01	35,55

4.1. Kauno marios

Kauno marios yra didžiausias dirbtinis vandens telkinys šalyje. Jos užima 6350 ha plotą. Šiame vandens telkinyje dėl gerų mitybos sąlygų susidarė vertingas ichtiofaunos kompleksas, kuriame dominuoja greitai augantys karšiai. Gana gausūs sterkų, lydekų, karpinių išteklių, iš mažiau vertingų žuvų – kuojų, ešerių ir plakių. Per visą Kauno marių gyvavimo laikotarpį jose rastos 34 žuvų rūšys. Pirmaisiais metais po užtvėnkimo dar nemažai buvo sugaunama reofilinių žuvų, tačiau palaipsniui jų mažėjo, ir šiuo metu ichtiofaunos branduolį sudaro ežerinių ir ežerinių-upinių žuvų kompleksas.

2000–2005 m. eksperimentinių tyrimų duomenimis, bendra Kauno marių žuvų biomasė buvo 0,9–1,4 tūkst. t. Didžiausi buvo kuojų, karšių, plakių, sterkų, ešerių ir sidabrinių karosų išteklių. Bendras nustatytas verslinės žvejybos limitas siekė 140–160 t.

Kadangi Kauno mariose vykdoma ir verslinė, ir rekreacinė žvejyba, dauguma žuvų rūšių pastaruoju metu eksploatuojamos labai intensyviai. Visų pirma tai atsiliepa karšių ištekliams. Eksperimentiniuose laimikiuose vidutinis sužvejojamų žuvų ilgis ir masė pastaraisiais metais sumažėjo, taigi galima spręsti, kad šios žuvys žvejojamos maksimaliai.

Kadangi Kauno marių pašarinė bazė nėra iki galo išnaudojama, žuvų kiekį reikia gausinti įžuvinant bei panaudojant dirbtines nerštavietes. Pastaraisiais metais į Kauno marias įleidžiama daug įvairaus amžiaus sterkų jauniklių, todėl jų pastebimai gausėja bei versliniai laimikiai didėja. Dėl intensyvaus žuvinimo pagunama daugiau karpių ir sidabrinių karosų.

Kauno mariose per metus iš hektaro sugaunama apie 17–23 kg žuvų. Šiame telkinyje žvejojančios 7 įmonės 2003 m. susijungė į kooperatinę bendrovę „Kauno marių žuvis“. Dėl to šiame vandens telkinyje žvejojančių įmonių skaičius nuo 15 (2000 m.) sumažėjo iki 8 (2005 m.). Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymais kasmet nustatomi žvejojimo šiame telkinyje limitai. Kauno mariose ribojama svarbiausių verslinių žuvų (karšių, sterkų, lydekų, salačių ir lynų) žvejojimas ir leidžiamų naudoti žvejojimo įrankių kiekis. Karšių limitas nuo 19 t (2000 m.) sumažėjo iki 16 t (2005 m.). Lydekų, lynų ir salačių (kiekvienos rūšies atskirai) priegauda negali būti didesnė kaip 5 proc., o sterkų – 15 proc. bendro šių rūšių žuvų laimikio svorio. Kauno mariose leidžiama naudoti ne daugiau kaip 70 vnt. 70 mm akių dydžio statomųjų tinklaičių ir 140 vnt. 40–46 mm akių dydžio statomųjų tinklaičių nuo liepos 1 d. iki rugpjūčio 31 d. ir 100 vnt. – kitu verslinei žvejojimui nedraudžiamu metu. Šiame telkinyje verslinė žvejojimas ribojama poilsio ir švenčių dienomis (išskyrus žvejojimą nuo ledo).

4.2. Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės aukštutinis baseinas

Kruonio hidroakumuliacinė elektrinė (HAE) aukštutinis baseinas ypač svarbus energetikai. Šiame dirbtiniame vandens telkinyje kaupiamos vandens atsargos, kad jas HAE piko metu galėtų naudoti papildomai energijai gauti. Šio vandens baseino plotas – 306 ha. Visas baseino tūris – 48 mln. m³. Pirmasis HAE agregatas pradėjo veikti 1992 m.

Aukštutinis baseinas tiriamas nuo pat jo eksploatacijos pradžios. Kadangi į šį baseiną vanduo pumpuojamas iš Kauno marių, čia sutinkamos dauguma mariose gyvenančių žuvų rūšys. Registruota apie 30 aukštutiniame baseine gyvenančių žuvų rūšių, tarp kurių dominuoja karpinių žuvų rūšys (kuojos, karšiai, plakiai), tačiau pastebima ir skirtumų nuo Kauno marių. Kadangi ties reversiniu kanalu, kuriuo marių vanduo patenka į baseiną, gausu sterkų nerštaviečių, šių žuvų čia kur kas gausiau nei Kauno mariose. Daugiau ir žiobrių, kuriuos vilioja didesnės srovės ties reversiniu kanalu.

Žuvų biomasė aukštutiniame baseine ankstesniais metais buvo labai didelė ir prilygo ypač produktyvioms Kuršių marioms. 1993–1998 m. baseine nustatyta žuvų biomasė svyravo nuo 60 iki 90 t. Nuo 1999 m., pradėjus verslinę žvejojimą, žuvų baseine sumažėjo. Jų biomasė dar labiau sumažėjo 2003 m., kai buvo galutinai baigtas statyti baseinas ir vidutinis gylis baseine padidėjo iki 15–16 m. Pastaraisiais metais žuvų išteklių baseine svyravo nuo 40 iki 60 t. Baseine dominuoja kuojos, karšiai, plakiai, ešeriai ir sterka. Verslinės žvejojimo limitai 2000–2005 m. siekė 7–11 t (karšių – 1–2, sterkų – 0,5–1 t).

5. Žuvų praėjimo takai

Šiuo metu esantis 169 ekologiniu ir kultūriniu požiūriu vertingų upių ar jų ruožų sąrašas buvo patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 8 d. nutarimu Nr. 1144 „Dėl ekologiniu ir kultūriniu požiūriu vertingų upių ar jų ruožų sąrašo patvirtinimo“ (*Žin.*, 2004, Nr. 137-4995). Pagal šį upių sąrašą atlikta detali saugomų ir globojamų žuvų rūšių paplitimo ir gausumo analizė, įvertinti upių hidrologiniai rodikliai.

Pastaraisiais metais, kai statoma vis daugiau hidroelektrinių prie esamų ar buvusių užtvankų, didelis dėmesys skiriamas žuvų praėjimo takų, kurie leidžia praeivėms ir pusiau praeivėms žuvų rūšims (nėgėms, lašišoms, šlakiams, žiobriams, unguriams ir kt.) migruoti iš žemutinio užtvankos bjefo į aukštutinį ir atvirkščiai, įrengimui. Norint pasiekti lašišų ir šlakių išteklių atkūrimo programoje užsibrėžtus tikslus, viena svarbiausių priemonių yra gerinti žuvų migracijos ir neršto sąlygas lašišinių ir kitų vertingų praeivių žuvų rūšių migracijos keliuose.

Šiuo metu Lietuvoje yra 17 įvairaus tipo žuvų praėjimo takų (31 lentelė).

31 lentelė. Lietuvoje pastatytų žuvų praėjimo takų sąrašas

Eil. Nr.	Pralaidos pavadinimas	Pralaidos tipas	Upės ilgis, km	Užtvankos atstumas nuo žiočių, km	Pastatymo metai	Rajonas
1	Tauragės	šliuzas	Jūra (172)	43,0	1980	Tauragės
2	Anykščių	šliuzas	Šventoji (246)	86,0	1987	Anykščių
3	Belmonto	akmeninis kanalas su slenksčiais	Vilnia (80)	11,8	2000	Vilniaus
4	Valtūnų	akmeninis kanalas su slenksčiais	Siesartis (75,6)	9,2	2001	Ukmergės
5	Kavarsko	baseinėliai su vertikaliais plyšiais pertvarėlėse	Šventoji (246)	41,0	2003	Anykščių
6	Užpalių	baseinėliai su vertikaliais plyšiais pertvarėlėse	Šventoji (246)	153,7	2002	Utenos
7	Jautakių	baseinėliai su vertikaliais plyšiais pertvarėlėse	Venta (343,3)	197,3	2004	Mažeikių
8	Rudikių (Papartynės)	baseinėliai su išpjovomis pertvarėlėse	Venta (343,3)	261,7	2002	Akmenės
9	Agluonėnų	baseinėliai su išpjovomis pertvarėlėse	Agluona (20,4)	11,0	1988	Klaipėdos
10	Kertuojų	baseinėliai su išpjovomis pertvarėlėse	Kertuoja (1,3)	1,3	1984	Molėtų

Eil. Nr.	Pralaidos pavadinimas	Pralaidos tipas	Upės ilgis, km	Užtvankos atstumas nuo žiočių, km	Pastatymo metai	Rajonas
11	Strėvos	baseinėliai su išpjovomis pertvarėlėse	Strėva (80,5)	0,0	1990	Kaišiadorių
12	Petešos	baseinėliai su vientisomis pertvarėlėmis	Peteša (12,1)	8,0	1988	Vilniaus
13	Kelmytės	baseinėliai su vientisomis pertvarėlėmis	Peteša (12,1)	3,2	1984	Vilniaus
14	Naudžių	baseinėliai su vientisomis pertvarėlėmis	Juodė (15,5)	4,5	1990	Vilniaus
15	Rokantiškių	<i>Denil</i> tipo	Vilnia (80)	13,0	1998	Vilniaus
16	Gražčių	akmeninis kanalas su slenksčiais	Minija (201,8)	182,0	2005	Plungės
17	Kuodžių	baseinėliai su vertikaliais plyšiais pertvarėlėse	Venta (343,3)	189,5	2005	Mažeikių

Šliuzo tipo žuvų praėjimo takai pagal konstrukciją yra vieni sudėtingiausių, jų Lietuvoje yra 2: Tauragės ir Anykščių. Šio tipo žuvų praėjimo takų vienas iš trūkumų yra jų darbo cikliškumas: šliuzo užpildymo vandeniu ir žuvų išplaukimo metu žuvys negali patekti į pralaidą. Be to, jei valdymas neautomatizuotas, perkeltų žuvų kiekis priklauso ne tik nuo objektyvių, bet ir nuo subjektyvių veiksnių.

Lietuvoje daugiausia pastatyta įvairių baseinėlių tipo žuvų praėjimo takų. Jie laikomi efektyviausiais, nes galima perkelti daugelio rūšių žuvis. Dažniausiai šio tipo žuvų praėjimo takai – tai gelžbetoninis latakas, pertvarėlėmis suskirstytas į atskirus baseinėlius. Tokios pralaidos yra Kavarsko, Agluonėnų, Kertuojų, Strėvos, Petešos, Kelmytės, Naudžių, Užpalių, Jautakių, Rudikių bei 2005 m. pastatytuose Kuodžių ir Gražčių žuvų praėjimo takuose.

Denil tipo žuvų praėjimo taką sudaro gelžbetoninis latakas, kuriame gana arti viena kitos išdėstytos srovę slopinančios pertvarėlės. Vandens srovė, tekėdama šiuo latakų, yra labai turbulentiška, todėl šio tipo žuvų praėjimo takai tinka tik lašišinėms žuvų rūšims, kurios sugeba ilgiau išsilaikyti stiprioje srovėje. Kad žuvys plaukdamos taku galėtų pailsėti, įrengiami poilsio baseinėliai – kas 10–12 m – suaugusioms lašišoms bei šlakiams ir kas 6–8 m – mažesnėms žuvims (upėtakiams). *Denil* tipo žuvų pralaidos įrengiamos, kai viršutinio bjefo vandens lygis mažai svyruoja. Lietuvoje toks takas tik vienas – Rokantiškių.

Kanalo tipo praėjimo takas – tai dirbtinis kanalas, kuris apeina užtvanką iš šono, sujungdamas jos apatinį ir viršutinį bjefus. Šio tipo žuvų praėjimo takų privalumas yra nedidelis nuolydis (4–10 proc.), leidžiantis žuvims lengvai įveikti šias kliūtis. Lietuvoje yra 3 šio tipo žuvų praėjimo takai: Belmonto, Valtūnų ir Gražčių.

Ateityje numatoma pastatyti dar 25 žuvų praėjimo takus, kurių statybos darbų kaina būtų apie 5 mln. Lt. Jau yra parengti septynių žuvų praėjimo takų techniniai darbo projektai.

6. Vėžių ištekliai

Lietuvos vandenyse šiuo metu paplitę 4 rūšių vėžiai: plačiažnypliai vėžiai (*Astacus astatus*), siauražnypliai vėžiai (*Astacus leptodactylus*), žymėtieji vėžiai (*Pacifastacus leniusculus*) ir rainuotieji vėžiai (*Orconectes limosus*). Tik plačiažnypliai vėžiai yra vietiniai. Atskirų rūšių vėžių reikšmė nevienoda, todėl turėtų skirtis ir jų apsaugos bei naudojimo verslui ar rekreacijai nuostatos.

Tyrimais nustatyta, kad daugiau kaip pusšimtyje ištirtų įvairaus ploto ežerų galėtų būti apie 900 tūkst. verslinio dydžio vėžių. Iš viso šalies vandenyse galėtų būti apie milijoną verslinio dydžio (10 cm ir didesnių) plačiažnyplių vėžių. Tai jau prielaida pradėti verslą. Plačiažnypliai vėžiai – vienintelė reikalinga apsaugos vėžių rūšis Lietuvos vandenyse. Dabartiniu metu jų ištekliai atsikuria ir gausėja. Todėl pagrindinė jų apsaugos priemonė būtų buveinių apsauga. Plačiažnyplių vėžių išteklius reikėtų gausinti juos perkeltiant ir veisiant.

Siauražnyplių vėžių turėtų būti apie pusė milijono. Jų ištekliai galėtų būti naudojami intensyviau. Reikėtų tik riboti šios rūšies vėžių perkėlimą iš vieno vandens telkinio į kitus, nes jie gali išstumti plačiažnyplius.

Rainuotųjų vėžių ištekliai dideli. Šie vėžiai yra kolonizavę didžiulius Ančios (490 ha), Veisiejų (776,5 ha) ežerus, Baltosios Ančios vandens saugyklą (249,5 ha). Jų daugybę galima sutikti Nemune, Šešupėje, Dovinėje ir jų intakuose. 144,8 ha ploto Vilkinio ežere apskaičiuota esant apie 185 tūkst., o 21,3 ha ploto Peleko ežere – apie 35 tūkst. rainuotųjų vėžių. Minėti vėžiai dėl mažo dydžio ir didelių spyglių ant kiauto neturi verslinės reikšmės, bet milžiniški ištekliai leidžia tikėtis, kad jie taps puikiu mėgėjiškos žūklės objektu.

Siauražnypliai vėžiai sudaro didžiąją verslinių sugavimų dalį. 2002 m. sugauta 6900 vnt., 2003 m. – 8290 vnt. vėžių. Didžioji dalis – Rokiškio r. Jūžintų ežere.

Pastaraisiais metais padėtis keičiasi iš esmės. 2002 m. masiškai gaišo siauražnypliai vėžiai Ignalinos r., Apvardų ežere – buvusiam svarbiausiam šių vėžių telkinyje.

2002–2003 m. rainuotieji vėžiai masiškai gaišo Baltosios Ančios ir Nemuno intakuose bei su šiomis upėmis susisiekiančiuose ežeruose. Šis regionas buvo siūlomas rekreacinei vėžių žūklei plėtoti, bet dabar šias nuostatas tenka peržiūrėti.

Šių masinių įvairių rūšių vėžių gaišimo priežastys neišaiškintos.

7. Mėgėjiškos žūklės reglamentavimas

2004 m. liepos 15 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos mėgėjiškos žūklės įstatymas (*Žin.*, 2004, Nr. 118-4395), kuris pakeitė daugelį mėgėjišką žūklę reglamentavusių nuostatų.

Vienas svarbiausių pakeitimų – vietoje vandens telkinių nuomos mėgėjiškai žūklei išduodami leidimai naudoti žūklės plotus. Sprendimus išduoti leidimus naudoti žūklės plotus vandens telkiniuose, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais perduotuose patikėjimo teise savivaldybėms, priima savivaldybės tarybos, o kituose vandens telkiniuose – apskrities viršininkas.

Vandens telkinių, į kuriuos negali būti išduoti leidimai naudoti žūklės plotus, sąrašas patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 382 „Dėl valstybinių vandens telkinių, į kuriuos neišduodami leidimai naudoti žūklės plotus, sąrašo patvirtinimo“ (*Žin.*, 2005, Nr. 47-1568). Jame nurodoma, kad leidimų naudoti žūklės plotus klausimus sprendžia vandens telkinių valdytojas.

Vandens telkinio valdytojas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. D1-216 „Dėl vandens telkinių pagal žuvininkystės vystymo kryptis sąrašų ir vandens telkinių tvarkymo tipinių planų patvirtinimo“, tvirtina žuvų išteklių naudojimo, atkūrimo ir apsaugos vandens telkinyje priemonių planą. Jei vandens telkinys nepatenka nei į vieną iš patvirtintų sąrašų, priemonių planas parengiamas vadovaujantis kitų vandens telkinių tvarkymo tipiniu planu. Žuvų išteklių naudojimo, atkūrimo ir apsaugos vandens telkinyje priemonių planai galioja leidimo naudoti žūklės plotą laikotarpiu. Ištyrus žuvų išteklius ir turint mokslo rekomendacijas dėl kitokių, nei numatyta plane, žuvų išteklių naudojimo, atkūrimo ar apsaugos priemonių, turi būti parengiamas ir patvirtinamas naujas priemonių planas. Iširti žuvų išteklius privaloma didesniuose nei 50 ha vandens telkiniuose per pirmuosius dvejus metus ir baigiantis nuomos sutarčiai ar leidimo galiojimo laikui naudoti žūklės plotą.

Sprendimas išduoti leidimą naudoti žūklės plotą kartu su vandens telkinio valdytojo patvirtintu žuvų išteklių naudojimo, atkūrimo ir apsaugos priemonių planu pateikiamas atitinkamo regiono aplinkos apsaugos departamentui. Šie departamentai, vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. sausio 18 d. įsakymu Nr. D1-35 „Dėl leidimų naudoti žūklės plotus išdavimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*Žin.*, 2005, Nr. 14-442) nustatyta tvarka išduoda leidimą naudoti žūklės plotą užpildžius Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. D1-117 „Dėl leidimo naudoti žūklės plotą tipinės formos patvirtinimo“ (*Žin.*, 2005, Nr. 31-1014) patvirtintą formą.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 28 d. nutarimu Nr. 1348 „Dėl Lietuvos Respublikos mėgėjiškos žūklės įstatymo įgyvendinimo“ (*Žin.*, 2004, Nr. 159-5793) Lietuvos Respublikos aplinkos ministras 2004 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. D1-614 „Dėl mėgėjiškos žūklės leidimų išdavinio taisyklių ir mėgėjiškos žūklės leidimų valstybiniuose vandens telkiniuose naudojimo ir apskaitos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*Žin.*, 2004, Nr. 180-6684) patvirtino mėgėjiškos žūklės leidimų išdavimo taisyklės, pagal kurias regionų aplinkos apsaugos departamentai ar valstybinių parkų direkcijos išduoda žūklės leidimus, galiojančius visuose valstybiniuose vandens telkiniuose, kuriuose neišduoti leidimai naudoti žūklės plotus, taip pat neišnuomotuose valstybiniuose vandens telkiniuose, išskyrus tuos, kuriuose organizuota licencinė žūklė (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. D1-75 „Dėl licencinės žūklės organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*Žin.*, 2005, Nr. 24-784, Nr. 39-1281, Nr. 126-4514; 2006, Nr. 95-3742, Nr. 104-3987, Nr. 118-4514)).

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos mėgėjiškos žūklės įstatymo 9 straipsnio 7 dalies nuostatas bet kurioje leidimų platinimo vietoje (regionų aplinkos apsaugos departamentuose, valstybinių parkų direkcijose ar sutartis dėl leidimų platinimo su regiono aplinkos apsaugos departamentu sudariusių asmenų leidimų platinimo vietose), suteikiama galimybė įsigyti leidimus žvejoti ir į bet kuri išnuomotą valstybinį vandens telkinį ar vandens telkinį, į kurį išduotas leidimas naudoti žūklės plotą, o privačių vandens telkinių savininkų sutikimu – ir į privatų vandens telkinį.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos mėgėjiškos žūklės įstatymu ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 14 d. nutarimu Nr. 265 „Dėl maksimalių mėgėjiškos žūklės leidimų kainų nustatymo ir nemokamos žvejybos teisės suteikimo“ (*Žin.*, 2005 Nr. 35-1141) žvejoti be žūklės leidimų, turėdami šią teisę patvirtinančius dokumentus, gali:

- vaikai iki 16 m. ir pensininkai – visuose vandens telkiniuose;
- vandens telkinių savininkai – jiems privačios nuosavybės teise priklausančiuose vandens telkiniuose;
- žūklės plotų naudotojai – fiziniai asmenys – vandens telkiniuose, kuriuose jiems išduoti leidimai naudoti žūklės plotus; vandens telkinių nuomininkai – fiziniai asmenys – vandens telkiniuose, kuriuos jie išsinuomojo verslinei žvejybai;

Valstybiniuose vandens telkiniuose, kuriuose neišduotas leidimas naudoti žūklės plotus gali žvejoti neįgalieji bei asmenys ir jų šeimos nariai, kurių žemė arba miško sklypas, priklausantys nuosavybės teise, ribojasi su valstybiniu vandens telkiniu, kuriame neišduotas leidimas naudoti žūklės plotą, arba šio vandens telkinio pakrantės apsaugos juosta.

Valstybės rinkliava už leidimus ir licencijas mėgėjiškai žūklei buvo patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 17 d. nutarimu Nr. 293 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d.

nutarimo Nr. 1458 „Dėl valstybės rinkliavos objektų sąrašo, šios rinkliavos dydžių ir mokėjimo ir gražinimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“. Valstybės rinkliavų dydžiai už mėgėjiškos žūklės valstybiniuose vandens telkiniuose, į kuriuos neišduotas leidimas naudoti žūklės plotus, leidimo išdavimą: metams – 11 Lt, mėnesiui – 3 Lt, vienkartinio (parai) – 1 Lt.

Privačiuose vandens telkiniuose ir valstybiniuose vandens telkiniuose, į kuriuos išduotas leidimas naudoti žūklės plotą, maksimali žūklės leidimo kaina negali būti daugiau nei du kartus didesnė, negu nustatyta valstybės rinkliava už atitinkamo termino mėgėjiškos žūklės leidimo valstybiniuose vandens telkiniuose, kuriuose neišduotas leidimas naudoti žūklės plotus, leidimo išdavimą: metams – 22 Lt, mėnesiui – 6 Lt, vienkartinio (parai) – 2 Lt.

Žūklės leidimai išduodami taikant ne mažesnę kaip 50 proc. nuolaidą visuose vandens telkiniuose neįgaliesiems ir vietiniams gyventojams, gyvenantiems kaimuose, esančiuose ne toliau kaip už 1 km nuo vandens telkinio.

Leidimas mėgėjiškai žūklei privačiame ar išnuomotame vandens telkinyje negali būti daugiau kaip du kartus brangesnis už atitinkamą valstybės rinkliavą. Leidimas metams tokiam vandens telkinyje negali kainuoti brangiau kaip 22 Lt, mėnesiui – brangiau kaip 6 Lt, parai – brangiau kaip 2 Lt.

Paminėtos nuostatos dėl maksimalių žūklės leidimų kainų, nemokamos žvejybos teisės ir lengvatų netaikomos privatiems žuvininkystės tvenkiniams, taip pat vandens telkiniams, kuriuose organizuota licencinė žūklė. Privačiuose tvenkiniuose žvejybos tvarką ir leidimų kainas nustato šių tvenkinių savininkai.

Nuomininkai, suleidę į vandens telkinius didelius kiekius paaugintų žuvų (vadovaujantis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir aplinkos ministrų 2004 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. 3D-567/D1-551 „Dėl Specialiosios žvejybos ir jos kompensavimo taisyklių, žuvivaisos valstybiniuose žuvininkystės vandens telkiniuose taisyklių, žuvų ir vėžių įveisimo normų patvirtinimo“ (*Žin.*, 2004, Nr. 157-5744) nustatytais žuvų įveisimo licencinei žūklei normomis) ar atlikę mokslinius tyrimus, įrodančius, kad jų nuomojamuose telkiniuose išlikusios gausios stambių individų populiacijos, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. vasario 10 d. įsakymu Nr. D1-75 „Dėl licencinės žūklės organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (*Žin.*, 2005, Nr. 24-784) nustatyta tvarka gali organizuoti licencinę žūklę ir nustatyti didesnes žūklės leidimų (licencijų) kainas bei socialines asmenų grupes, kurioms taikomos nuolaidos. Norint organizuoti licencinę žūklę privačiame vandens telkinyje, įveisti žuvų ir atlikti mokslinius tyrimus nebūtina – savininkui užtenka suderinti licencinės žūklės sąlygas su Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. Licencinės žūklės sąlygos neišnuomotuose, išnuomotuose ir privačiuose vandens telkiniuose tvirtinamos Licencinės žūklės organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo 2 priede.

8. Žuvivaisos organizavimas žuvų ir vėžių ištekliams gausinti

1989 m. Lietuvoje buvo sukurta žuvų išteklių apsaugos tarnyba – Žuvisaugos, žuvivaisos ir žvejybos reguliavimo valdyba. Ši valdyba 1991 m. buvo perduota Aplinkos apsaugos departamentui prie Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos.

Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo už žuvivaisą buvo atsakingos dvi žinybos: ŽŪM (Žuvų ūkio departamentas) ir 1990 m. įkurtas Aplinkos apsaugos departamentas, atskaitingas Lietuvos Aukščiausiajai Tarybai. 1994 m. Aplinkos apsaugos departamentas buvo pertvarkytas į Aplinkos apsaugos ministeriją, o ši 1998 m. – į Aplinkos ministeriją.

Aplinkos apsaugos ministerija esminį dėmesį skyrė retų ir nykstančių Lietuvos žuvų rūšių veisimui. ŽŪM ir Aplinkos ministerijoms priklausančios 7 žuvivaisos įmonės veisė lašišines ir karpines žuvis (lašišas, šlakius, seliavas, peledes, karpius, lydekas ir kt.).

Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymo pakeitimo įstatymas, Lietuvos Respublikos Seimo priimtas 2004 m. balandžio 29 d., nurodo, kad žuvivaisa valstybiniuose žuvininkystės vandens telkiniuose vykdoma pagal ŽŪM patvirtintą ir su Aplinkos ministerija suderintą programą. Žuvivaisos valstybiniuose žuvininkystės vandens telkiniuose tvarką nustato ŽŪM kartu su Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija.

Žymiai sumažėjus pramonės ir žemės ūkio produkcijos gamybai, sumažėjo ir vandens telkinių tarša, tačiau iškilo būtinybė atkurti ir gausinti nykstančius žuvų išteklius.

Siekiant plėtoti žuvininkystės mokslinius tyrimus ir koordinuoti žuvivaisos darbus, 1994 m. įkurtas LVŽŽTC, kuriam buvo perduotos ir Aplinkos ministerijai priklausios žuvivaisos įmonės. Buvo pradėtos veisti naujų rūšių žuvis, o jų jaunikliai išleidžiami į natūralius vandens telkinius. LVŽŽTC turi 6 filialus: Ignalinos, Žeimenos, Vokės, Simno, Šilavoto, Rusnės. Šilavoto filialas užsiima karpių selekcija, Žeimenos – veisia ir paaugina lašišinių žuvų jauniklius.

Naudojant sukauptą žuvivaisos patirtį, gamybinius pajėgumus, laikantis tarpvalstybinių įsipareigojimų į vidaus vandens telkinius sistemingai leidžiamos įvairaus amžiaus žuvis, veisiamos į Raudonąją knygą bei Berno konvencijos sąrašą įrašytų rūšių žuvis.

Žuvivaisos darbai daugiausia finansuojami iš valstybės biudžeto.

Privatizuotus arba išsinuomotus vandens telkinius privalo išžuvinti jų savininkai arba nuomininkai pagal nustatytas orientacines išžuvinimo normas. Dalis LVŽŽTC išaugintų žuvų ir vėžių jauniklių parduodama vandens telkinių savininkams ir naudotojams.

LVŽŽTC ir jo filialų funkcija – pagal programas palaikyti, atkurti ir gausinti žuvų (vėžių) išteklius, vykdyti ichtiopatologinę priežiūrą žuvivaisos ir

tvenkinių žuvininkystės įmonėse, tirti vidaus vandenu pašarinių organizmų išteklius, žuvų pašarus ir tvenkinių vandens kokybę.

Vienas pagrindinių žuvivaisos tikslų yra stabilios žuvų išteklių būklės palaikymas Lietuvos valstybiniuose vandens telkiniuose. Tai vertingų žuvų rūšių gausinimas ir kryptingas žuvų populiacijų formavimas Lietuvos vandens telkiniuose. Vykdamas intensyvią verslinę žvejybą ir mėgėjišką žūklę, žuvų gausa labai priklauso nuo išleidžiamų žuvų kiekio, amžiaus, žuvų išteklių apsaugos, žuvivaisos darbų efektyvumo.

LVŽŽTC filialuose kasmet inkubuojamos ir auginamos įvairios žuvis:

- Ignalinos (Ignalinos r.) filiale inkubuojamos seliavos, (12 mln.), lynai (1 mln.), paauginami sterka, lydekos, karosai, plačiažnypliai vėžiai;
- Rusnės (Šilutės r.) filiale inkubuojami sterka (25 mln.), lynai (6 mln.), karšiai (3 mln.), vėgėlės (25 mln.);
- Simno (Alytaus r.) filiale inkubuojami syka (2 mln.), peledės (20 mln.), karpiai (0,5 mln.), auginami vėžiai (20 tūkst. šiųmetukų), paauginami sterka, lydekos, syka, peledės, karpiai, sidabriniai, karosai, baltieji amūrai;
- Šilavoto (Prienu r.) filiale kasmet išauginama 500–600 vnt. įvairių linijų karpų reproduktorių;
- Trakų Vokės (Vilniaus m.) filiale paauginami sterka, margieji ir vaivorykštiniai upėtakiai, kiršliai, lydekos;
- Žeimenos lašišinių žuvų veislyne (Švenčionių r.) inkubuojamos ir paauginamos lašišos, šlakiai, margieji upėtakiai, vaivorykštiniai upėtakiai, lydekos (30 mln. lervučių);
- VĮ Laukystos žuvų veislyne paauginama 250 tūkst. vnt. sterku, išauginama apie 20 t lydekų ir kitų vertingų žuvų jauniklių;
- akvakultūros AB kartu su auginamais prekiniais karpiais įveisimui į vandens telkinius išauginama lydekų, peledžių, sterku, lynų, karosų, šamų jauniklių;
- privačios įmonės taip pat veisia įvairių rūšių žuvis nedideliais kiekiais.

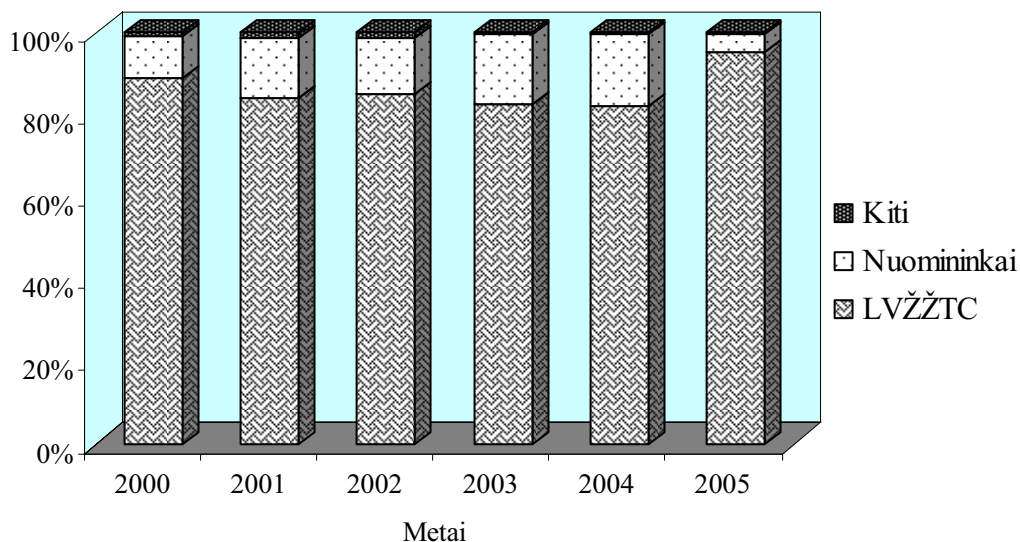
Žuvis į Lietuvos vandens telkinius išleidžia:

- LVŽŽTC ir VĮ Laukystos žuvų veislynas – į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius, vykdydami ŽŪM patvirtintus ir su Aplinkos ministerija bei VU Ekologijos institutu suderintus Žuvų įveisimo į valstybinius neišnuomotus vandens telkinius planus;
- vandens telkinių nuomininkai bei žūklės plotų naudotojai (nuomininkai) – į nuomojamus vandens telkinius arba vandens telkinius, kuriuose žūklės plotų naudojimui turi leidimus;
- kitos organizacijos – savivaldybės, nacionalinių parkų direkcijos, kai kurie kiti vandens telkinių naudotojai – į jiems priskirtus vandens telkinius.

Daugiausia žuvų išleidžiama į valstybinės reikšmės neišnuomotus vandens telkinius. 2000–2005 m. vidutiniškai į juos buvo išleista apie 85,7 proc. visų išleistų žuvų. LVŽŽTC žuvų jaunikius ne tik išleido į valstybinės reikšmės vandens telkinius, bet vadovaudamasis Žuvininkystės įstatymu, teikė paramą vandens telkinių nuomininkams. Visų naudotojų į vandens telkinius išleistų žuvų kiekis parodytas 32 lentelėje, o pagal atskiras naudotojų kategorijas – 12 paveiksle.

32 lentelė. 2000–2005 m. į vandens telkinius išleistų žuvų kiekis, mln. vnt.

Vandens telkinių kategorija	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Vidutiniškai	
							mln. vnt.	proc.
Valstybiniai neišnuomoti	209,79	216,19	165,13	195,91	148,75	184,47	186,7	86,1
Išnuomoti	25,05	37,45	26,5	39,8	31,79	8,08	28,1	13,0
Kiti	1,71	3,18	2,82	1,48	1,14	0,88	1,9	0,9
Iš viso	236,55	256,82	194,45	237,19	181,68	193,43	216,7	100

12 pav. Išleista žuvų pagal naudotojus 2000–2005 m., proc.

Didžioji išleistų žuvų dalis (98 proc.) – lervutės. Pastaraisiais metais vis daugiau praktikuojamas žuvų paauginimas, kai lydekų ir sterkų lervutės auginamos iki kanibalizmo stadijos. Tokių paaugintų žuvų išgyvena žymiai daugiau nei lervučių. Paaugintų žuvų jaunikių išleidžiama apie 0,5 proc., kitų įvairaus amžiaus (šiūmetukų, metinukų, dvišasarių ir kt.) – apie 0,6 proc. (33 lentelė).

33 lentelė. 2000–2005 m. į vandens telkinius išleistų žuvų kiekis pagal amžiaus grupes, mln. vnt.

Žuvų amžius	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Vidutiniškai	
							mln. vnt.	proc.
Lervutės	234,7	255,63	193,37	234,25	178,24	190,44	214,4	98,9
Paaugintos	0,26	0,18	0,15	1,25	2,09	2,01	0,99	0,5
Įvairiaamžės	1,59	1,01	0,93	1,68	1,35	0,98	1,3	0,6
Iš viso	236,55	256,82	194,45	237,18	181,68	193,43	216,7	100

Pagal mokslo rekomendacijas darniose žuvų bendrijose plėšriosios žuvys turi sudaryti apie 25 proc. Plėšriosios žuvys, tokios kaip lydekos, sterka, šamai, vėgėlės, unguariai, – pageidaujami mėgėjų ir verslinės žvejybos objektai. Atsižvelgiant į tai, daugiausia išleidžiamų žuvų (73 proc.) – plėšriosios.

34 lentelė. 2000–2005 m. į vandens telkinius išleista žuvų ir vėžių, mln. vnt.

Rūšis	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Vidutiniškai	
							mln. vnt.	proc.
Karpinės	0,75	0,6	2	6,42	2,71	7,03	3,3	1,5
Sykinės	56,42	66,33	46,06	29,91	58,85	64,55	53,68	24,8
Lašišos	0,08	0,12	0,08	0,12	0,14	0,2	0,12	0,0
Šlakiai	0,13	0,08	0,08	0,08	0,15	0,1	0,10	0,0
Plėšriosios	179,17	189,59	146,21	200,63	119,8	121,49	159,5	73,6
Vėžiai	–	0,1	0,01	0,03	0,03	0,05	0,04	0,0

Pastaraisiais metais daugiausia buvo išleidžiama vėgelių lervučių – nuo 37 iki 137 mln. per metus, tačiau tai nedavė teigiamų rezultatų – vėgelių sugauta tiek pat ar vos daugiau. Šiuo metu stengiamasi vėgelių įveisti tik į tuos ežerus, kuriuose būtina sureguliuoti kai kurių žuvų (pvz., stintų, pūgžlių) kiekį. Tikimasi patobulinti vėgelių veisimo technologiją paauginant jas iki šiųmetukų amžiaus tvenkiniuose ir taip pasiekti didesnę įveisimo efektą. Antrą vietą pagal gausumą užima lydekos – jų kasmet išleidžiama nuo 37 iki 57 mln.

Dėl aukštų stiklinių unguariukų kainų unguarių įveisiama palyginti nedaug, nors šių žuvų paklausa yra didelė ir jų veisti reikėtų daugiau.

Maždaug 25 proc. viso išleidžiamų žuvų kiekio sudaro sykinės žuvys. Daugiausia išleidžiama seliavų. 1998–2005 m. buvo atliekami tyrimo darbai vertinant seliavų įveisimo efektyvumą seliavinio tipo ežeruose. Nuolat išleidžiant seliavų lervutes į ežerus nustatyta, kad padidėjo šių ežerų produktyvumas. Išliko gera seliavų populiacijų būklė Tauragnų, Baluošo bei kai kuriuose kituose ežeruose, kuriuose renkami seliavų ikrai dirbtiniam veisimui. Ežeruose išleistos sparčiau augančios seliavos.

Sykai iš Platelių, Vištyčio ir Lūšių ežerų dirbtinai veisiami daugiausia LVŽŽTC Simno filiale. Optimalu veisti vietinius, prisitaikiusius prie Lietuvos sąlygų, sykus. Nustatyta, kad sykų įveisimas pasiteisino tik tuose ežeruose, kur šios žuvys turi palankiausias sąlygas neršti. Pvz., 1994–1997 m. introdukuoti Platelių ežero sykai Asvejės ežere suformavo reprodukcinę bandą, jie neršia ir kasmet populiacija pasipildo naujais individais. 2003 metais į Galvės ežerą buvo įleista 500 tūkst. lervučių ir 15,6 tūkst. šiųmetukų Vištyčio ežero sykų. Kadangi šiame ežere sykams yra daug tinkamų nerštaviečių, tikimasi, kad sykai šiame ežere prigis.

Kasmet išleidžiama nuo 5 iki 30 mln. vnt. lervučių ir paaugintų peledžių.

Apie 1,5 proc. visų išleidžiamų žuvų sudaro karpinės žuvys: karpiai, sidabriniai karosai, lynai, karšiai.

Paskutinįjį XX a. dešimtmetį Baltijos lašišomis buvo susirūpinta tarptautiniu mastu. 1997 m. vasarį Varšuvoje įvykusios IBSFC nepaprastojoje sesijoje buvo priimtas IBSFC veiksmų planas „Lašiša 1997–2010“. Šio plano pagrindiniai tikslai – pasiekti, kad iki 2010 m. laukinių lašių produkcija pasiektų mažiausiai 50 proc. potencialaus produktyvumo kiekvienos upės, kuriose jos dar natūraliai veisiasi, ir būtų atkurtos laukinių lašių populiacijos tose upėse, kuriose yra tinkamos sąlygos joms veistis (potencialiose lašišinėse upėse). Pagal tarptautinį planą 1998 m. parengta ir aplinkos bei žemės ūkio ministrų patvirtinti Lašių išteklių atkūrimo ir apsaugos Lietuvos vandenyse programa ir veiksmų planas 1997–2010 m. 2003 m. patvirtinta Šlakių išteklių atkūrimo ir apsaugos programa. Šių programų tikslas – atkurti ir pagrausinti lašių ir šlakių išteklius, užtikrinant mėgėjiškos ir verslinės šlakių žvejybos perspektyvas. Vienas svarbiausių šių veiksmų planų tikslas – dirbtinis šių žuvų veisimas ir išleidimas į upes, siekiant atkurti arba sustiprinti natūralias populiacijas. Pradėjus veikti LVŽŽTC Žeimenos lašių veislynui, į Lietuvos upes 1995–2005 m. išleista apie 652 tūkst. vnt. įvairaus amžiaus šlakių ir 560 tūkst. vnt. lašių jauniklių ir rituolių. Šiuo metu veislynas plečiamas, įrengti lašių ir šlakių paauginimo cechai. Numatoma, kad LVŽŽTC Žeimenos lašišinių žuvų veislynas kasmet išaugintų 300 tūkst. vnt. šlakių jauniklių ir 200 tūkst. vnt. lašių jauniklių – pasiekti, kad Lietuvos lašišinėse upėse lašių ir šlakių rituolių produkcija užtikrintų natūralią jų reprodukciją. Žeimenos lašišinių žuvų veislyne atliekami ir margųjų upėtakių bei kiršlių eksperimentinio veisimo darbai.

Siekiant atkurti vertingų žuvų išteklius, būtina sustiprinti žuvų apsaugą nuo brakonierių, antraip didelės žuvų veisimo investicijos neduos laukiamo rezultato. Šiuo metu aplinkos apsaugos inspektoriai nepajėgūs apsaugoti žuvis nuo brakonierių.

VIII. ŽUVININKYSTĖS MOKSLINIAI TYRIMAI

1. Mokslo institucijos ir svarbesnės tyrimų kryptys

Žuvininkystės tyrimus visą dešimtmetį po Antrojo pasaulinio karo daugiausia vykdė Lietuvos Mokslų Akademija (LMA). Tyrimai, susiję su jūrų žuvininkyste, buvo plačiai vykdomi kitose SSRS mokslinio tyrimo institucijose. Išskyrus LMA, iki 1956 m. ministerijos bei žinybos mokslinio tyrimo įstaigų beveik neturėjo. 1945 m. pradėjo darbą Biologijos ir Ekonomikos institutai. 1959 m. pabaigoje, pertvarkius Biologijos institutą, buvo įkurtas Zoologijos ir parazitologijos institutas, kuris 1989 m. pavadintas Ekologijos institutu, o 2003 m. tapo VU Ekologijos institutu.

Zoologijos ir parazitologijos institutas tyrė tvenkinių natūralų produktyvumą, parengė jo didinimo teorinius ir dalinai praktinius pagrindus, kompleksiskai tyrinėjo Kuršių marias, parengė žvejybos reguliavimo jose ir Nemuno žemupyje biologinius pagrindus, ištyrė didžiuosius ežerus, sprendė kai kuriuos kitus klausimus. Žvejybos laivyno efektyvumo klausimus nagrinėjo LMA Ekonomikos institutas.

Sovietmečiu ilgą laikotarpį Lietuvos mokslo darbuotojams nebuvo leidžiama tyrinėti Baltijos jūros išplaukiant į jos vandenį. Tokią teisę turėjo Baltijos žuvų ūkio mokslinio tyrimo institutas (Rygoje). Lietuvos mokslininkai pradėjo dalyvauti bendruose Baltijos jūros tyrimuose su šiuo institutu nuo 1977 m.

Tyrinėjęs Baltijos jūros žuvų išteklius buvusios SSRS žvejybinėje zonoje Baltijos žuvininkystės mokslinio tyrimo institutas turėjo skyrių ir Taline. Šiam institutui buvo suteiktas vadovaujančiojo statusas tiriant SSRS Baltijos jūros akvatorijoje žuvų išteklius nuo Kaliningrado iki Sankt Peterburgo (buv. Leningrado), atstovaujant SSRS ICES ir IBSFC.

Po nepriklausomybės atkūrimo Baltijos šalyse įkurti Latvijos ir Estijos žuvininkystės institutai. Rusijoje žuvų išteklių tyrimai organizuoti Atlanto moksliniame tiriamajame žuvų ūkio ir okeanografijos institute (Kaliningrade) ir Valstybiniame ežerų ir upių žuvų ūkio moksliniame tiriamajame institute (Sankt Peterburge). SSRS laikais šie institutai reguliariai vykdė Baltijos jūros žuvų išteklių bei okeanologinius tyrimus, teikė ataskaitas apie žuvų išteklių, pašarų bazės, vandens sudėties bei kokybės būklę atitinkamose jūros zonose ICES (Kopenhagoje). Ši taryba rekomendacijas apie bendrą leistiną keturių limituojamų žuvų rūšių (menkių, strimelių, šprotų, lašišų) sugavimą teikdavo IBSFC (Varšuvoje), kur kiekvienai valstybei šios komisijos narei buvo skiriamos nacionalinės žvejybos kvotos, tarp jų ir Lietuvai. Dabartiniu metu minėta Komisija panaikinta, o ICES savo rekomendacijas teikia Europos Komisijai ir Rusijai.

Lietuva, vienintelė iš Baltijos valstybių, SSRS laikais neturėjo nei specializuotos žuvininkystės mokslinės institucijos, tiriančios Baltijos jūros žuvų

ištekliais, nei tam reikiamos techninės bazės. Dėl to po nepriklausomybės atgavimo ji negalėjo tinkamai atstovauti šalies interesams tarptautinėse organizacijose ir gauti Šiaurės bei kitų Europos valstybių finansinės bei materialinės paramos, kuri buvo skiriama tarptautinių Baltijos jūros mokslinių tyrimų programų vykdymui.

Iki Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo žuvų išteklius Kuršių mariose ir vidaus vandenyse tyrinėjo LMA Zoologijos ir parazitologijos institutas, o po pertvarkymo – Ekologijos institutas. Pastarasis taip pat tyrinėjo akvakultūros biotechnologijas. Tyrimus žvejybos technikos ir technologijų srityje vykdė Verslinės žvejybos specialaus eksperimentinio konstravimo biuro Klaipėdos filialas. Vandenų epizootinę būklę kontroliavo ir žuvų susirgimų profilaktikos priemonės ruošė Respublikinė veterinarinė-bakteriologinė laboratorija.

Atkūrus nepriklausomą Lietuvą, sumažėjo mokslinių tyrimų finansavimas, keitėsi mokslo įstaigų statusas, sumažėjo darbuotojų.

Po šalies nepriklausomybės atkūrimo mokslinius tyrimus žuvininkystės srityje vykdo įvairios Lietuvos mokslo ir mokymo institucijos: LVŽŽTC Žuvininkystės tyrimų laboratorija, VU Ekologijos institutas, Kauno technologijos universiteto Maisto institutas, Klaipėdos universitetas, Aplinkos ministerijos Klaipėdos jūrinių tyrimų laboratorija, LAEI ir kai kurios kitos institucijos, pvz., Lietuvos hidrobiologų draugija.

1993 m. reorganizavus Klaipėdos elektrožūklės metodų tyrimo valstybinę įmonę „Elmar“, buvo įkurta LAEI Žuvininkystės tyrimų laboratorija. 1997 m. ši laboratorija, orientuota į Baltijos jūros žuvų išteklių tyrimus ir gausinimą, buvo perduota LVŽŽTC.

Pagrindinės Žuvininkystės tyrimų laboratorijos funkcijos yra tirti žuvų išteklius Baltijos jūros Lietuvos teritoriniuose vandenyse ir išskirtinėje ekonominėje zonoje, jų kaitos tendencijas, teikti informaciją Žuvininkystės departamentui prie ŽŪM, kuris šiais remiasi, pagrįsdamas nacionalinių žvejybos kvotų dydį, teikia informaciją ICES, Europos Komisijai. Apibendrinti nacionaliniai tyrimų duomenys padeda nustatyti leistiną sugauti limituojamų žuvų kiekį, prognozuoti žvejybos Baltijos jūroje kvotų dydį, rengti regionines žuvų išteklių tausojančio naudojimo priemones.

Europos Tarybos 1992 m. gruodžio 20 d. reglamente (EEB) Nr. 3760/92, nustatančiame EB žuvininkystės ir akvakultūros sistemą (kai kurie pakeitimai padaryti vėliau), numatyta, kad STECF reguliariai vertintų žuvų išteklius ir ekonominę šio sektoriaus padėtį.

ES privalo dalyvauti vykdant žuvų išteklių išsaugojimo tarptautiniuose vandenyse politiką, remtis regioninių žuvininkystės organizacijų priimtomis rekomendacijomis. FAO žuvininkystės kodeksas ir susitarimas dėl žuvų atsargų išsaugojimo ir reguliavimo nurodo, kad būtina tobulinti tyrimus, rinkti duomenis, sukaupti kuo daugiau mokslinės informacijos. Esamos situacijos vertinimui ir jos prognozavimui turi būti panaudota turima statistinė informacija, surenkami biologiniai duomenys, įvertintas žvejybos laivyno ekonominis efektyvumas ir jūrinės žvejybos darbuotojų socialinė padėtis.

2000–2005 m. žuvininkystės taikomųjų tyrimų tematika buvo formuojama atsižvelgiant į užsakovų – Žuvininkystės departamento prie ŽŪM, LVŽŽTC, gamintojų organizacijų, Aplinkos ministerijos siūlymus.

Mokslo įstaigos dalyvavo rengiant studijas dėl pasirengimo dalyvauti ES bendrojoje žuvininkystės politikoje iki įstojimo ir stojus į ES. LAEI parengė atskirų Lietuvos žuvininkystės sektorių integracijos į ES strategijas, Baltijos jūros žvejybos laivyno valdymo ir restruktūrizavimo planą, akvakultūros plėtros, ekologiškos produkcijos gamybos tvenkiniuose, produkcijos konkurencingumo didinimo studijas ir rekomendacijas. LAEI nuo 2002 m. aktyviai dalyvauja tarptautinėse žuvininkystės ekonomikos tyrimuose (laivyno ekonominis vertinimas, kuro kainų augimo įtaka žuvininkystės sektoriui), įvairiose STECF darbo grupėse bei kitoje mokslinėje veikloje.

VU Ekologijos institutas tiria įvairius aktualius Baltijos jūros priekrantės, vidaus vandens telkinių (Kuršių marių, Kauno marių, upių, ežerų, kitų vandens saugyklų) produktyvumo didinimo klausimus – bioįvairovės palaikymo ir atsinaujinimo Baltijos jūros Lietuvos priekrantėje, žuvų pašarų bazės ir vandens kokybės, verslinių pelaginių žuvų gausinimo priemonių, naujų rūšių žuvų auginimo ir veisimo tvenkiniuose, vertina introdukuotų augalėdžių ir planktofaginių žuvų poveikį vandens telkinių produktyvumui bei kitus svarbius klausimus.

Lietuvos žuvininkystės tyrimams daug nusipelnė tyrimų vadovai ir vykdytojai: Juozas Maniukas, Juozas Virbickas, Ričardas Volskis, Kazys Gaigalas, Albertas Pečiukėnas, Rimantas Repečka, Petras Gargasas, Vytenis Sukackas, Eugenija Milerienė, Bronislovas Bagdžius, Gražina Balkuvienė, Vytautas Kesminas, Egidijus Bukelskis.

2. Lietuvos Baltijos jūros laivyno ekonominės padėties vertinimas

Siekiant efektyvaus laivyno panaudojimo bei vertinimo, pagal ES bendrosios žuvininkystės politiką Europos Komisijos užsakymu buvo sukurta laivyno grupavimo bei atskirų segmentų vertinimo metodika. Jos esmė – suskirstyti žvejybos laivyną į grupes pagal naudojamus žvejybos įrankius ir laivų ilgį bei, surinkus techninius, iškrovimų, finansinius bei kitus laivų žvejybinės veiklos rodiklius, atlikti kiekvieno segmento bendrąjį ekonominį vertinimą. Ši metodika šiuo metu ir toliau plėtojama Europos žuvininkystės ekonomistų asociacijos (angl. *European Association of Fisheries Economists* – EAFE) bei Europos Komisijos siekiant sukurti efektyvią kvotų panaudojimo ir laivyno vertinimo metodiką.

Svarbiausias metodikos privalumas yra palyginamumas, t. y. kai ES šalys narės suskirsto savo laivynus į tam tikrus segmentus, jie gali būti palyginami tarpusavyje. Žinant, kokie segmentai sudaro nacionalinį laivyną, galima palyginti ir atskirų šalių laivynus, jų dydį, orientaciją į tam tikrus žvejybos būdus.

Vertinant Baltijos jūros žvejybos laivyną pagal minėtą metodiką, buvo apskaičiuoti šie ekonominės veiklos rezultatų rodikliai: pajamos (iš laivo iškrautų

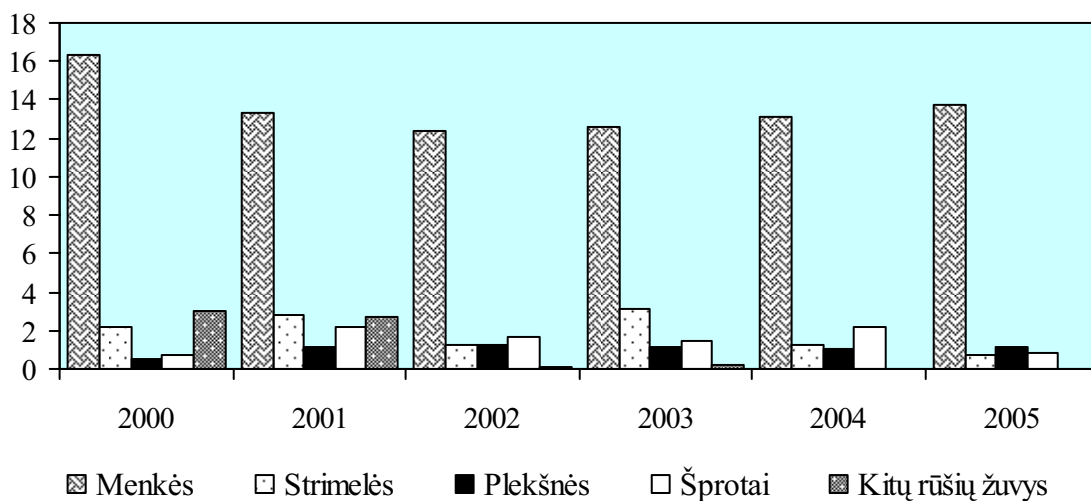
apdorotų ir neapdorotų žuvų vertė), išlaidos degalams (ir tepalams), kitos operatyvinės veiklos išlaidos (uosto mokesčiai, produkcijos pristatymo į rinką sąnaudos, transportavimas ir kitos su žuvų pardavimu susijusios išlaidos, kt.), laivo remonto išlaidos (korpuso dažymas ir pan.), įgulos darbo užmokestis (įskaitant socialinio draudimo įmokas ir maistpinigius), nusidėvėjimas, palūkanos.

Pagal šiuos rodiklius buvo apskaičiuotas bendrasis pinigų srautas, bendrasis pelnas, bendroji pridėtinė vertė. Be to, įvertintas užimtumas bei žvejybos pastangos (laivo praleistų jūroje dienų skaičius).

2002–2005 m. LAEI pagal tyrimų programą „Europos žuvininkystės ekonominis vertinimas“ rinko atitinkamą informaciją ir atliko Lietuvos žvejybos laivyno ekonominio efektyvumo tyrimą. Nuo 2005 m. šių duomenų rinkimas yra Lietuvos nacionalinės žuvininkystės duomenų rinkimo programos sudedamoji dalis.

2.1. Atvira Baltijos jūros dalis

2000–2005 m. Lietuvos atviroje Baltijos jūros dalyje žvejojusios įmonės daugiausia pajamų (apie 71 proc.) gavo už sužvejotas menkes, strimeles (10 proc.), plekšnes (4 proc.), šprotus (8 proc.) (13 pav.). Dėl mažos kainos, nepakankamai išplėtos smulkių pelaginių žuvų žvejybos ir perdirbimo infrastruktūros bei nepalankių rinkos sąlygų išnaudojama tik nedidelė dalis šprotų žvejybos kvotų: 2000–2005 m. iš visų Lietuvai skirtų šprotų žvejybos kvotų buvo išnaudota tik apie 26,5 proc., 2005 m. – 39 proc.

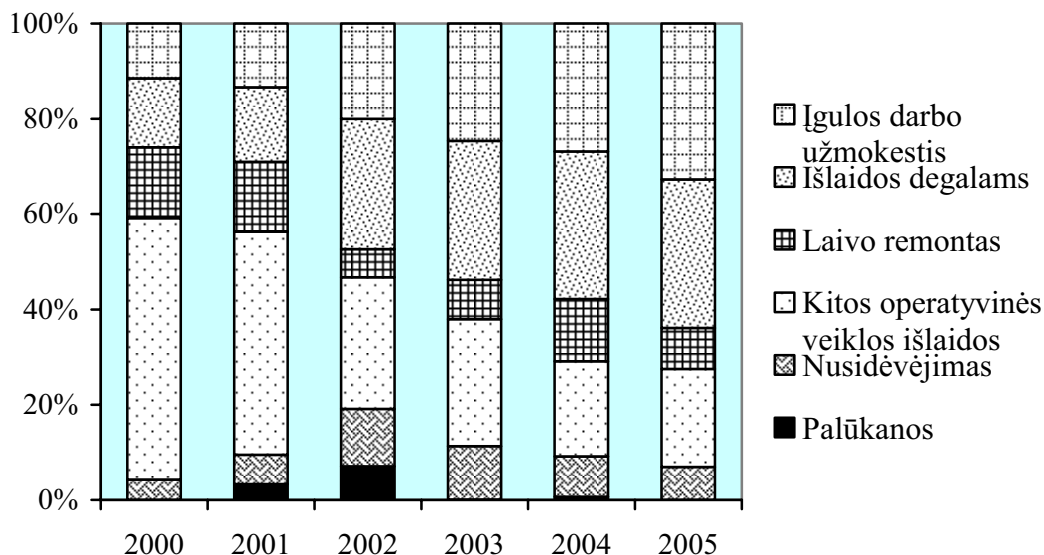
13 pav. Atviroje Baltijos jūros dalyje sugautų žuvų vertė 2000–2005 m., mln. Lt

Kiekvienais metais, atsižvelgiant į duomenų rinkimo programos reikalavimus, Lietuvos žvejybos laivai suskirstomi į grupes pagal naudojamus žvejybos įrankius ir laivų dydį. Kiekvienos laivų grupės pajamos apskaičiuojamos, atsižvelgiant į sugautą žuvų svorį ir vidutines pirminio pardavimo žuvų rinkos kainas. Išlaidos nustatomos, apklausiant žvejybos įmones.

Atsižvelgiant į laivų grupių dydį, surinktų anketų duomenys agreguojami naudojant statistinius ir matematinius metodus.

Žvejybai atviroje Baltijos jūros dalyje daugiausia naudojami dviejų tipų žvejybos įrankiai – tralais ir tinklais. Analizė rodo, kad šių įrankių naudojimo efektyvumas ir žvejybos išlaidos skiriasi – tinklais žvejojantių įmonių išlaidos yra mažesnės nei žvejojantių tralais.

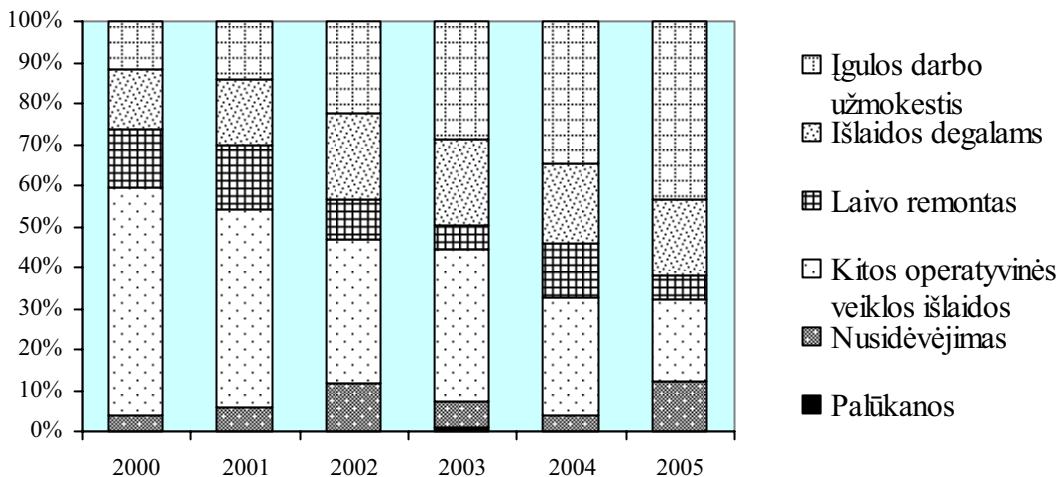
Tralais žvejojantių laivų pelningumas 2004 m. siekė beveik 48 proc., tačiau dėl žymiai padidėjusio darbo užmokesčio ir išlaidų degalams 2005 m. jis sumažėjo iki 17 proc. Žvejybos verslas kol kas išliko pelningas. Beveik 2/3 tralais žvejojantių laivų išlaidų sudaro išlaidos degalams ir įgulos darbo užmokesčiui (14 pav.). Nuo 2001 m. šių išlaidų lyginamasis svoris visose išlaidose žymiai padidėjo.

14 pav. Baltijos jūroje tralais žvejojusių laivų išlaidų struktūra 2000–2005 m., proc.

Žvejyba tinklais, palyginti su žvejyba tralais, 2005 m. buvo pelningesnė. Tinklais žvejojantių laivų išlaidos yra mažesnės, nes jie sunaudoja mažiau degalų – nereikia tempti sunkių tralų. Tinklais žvejojantių laivų vidutinė bendroji talpa ir variklių galia yra daug mažesnės už tralais žvejojantių laivų. Tačiau tinklais žvejojantys laivai yra senesni (vidutinis jų amžius – 33 m., tralais žvejojantių laivų – 24 m.).

Didžiąją tinklais žvejojantių laivų išlaidų dalį 2005 m. sudarė įgulos darbo užmokestis (43 proc.), išlaidos degalams – apie 19 proc. Žvejojant tinklais buvo analogiška žvejybiniams tralais darbo užmokesčio ir išlaidų degalams augimo tendencija (15 pav.). Tačiau tinklais žvejojantys laivai yra senesni, todėl jų remontui skiriama daugiau lėšų. Dėl šios priežasties bei investicijų trūkumo 2005 m. buvo supjaustyta daugiau nei pusė šiai laivų grupei priklausančių laivų, žvejojantių atviroje Baltijos jūros dalyje.

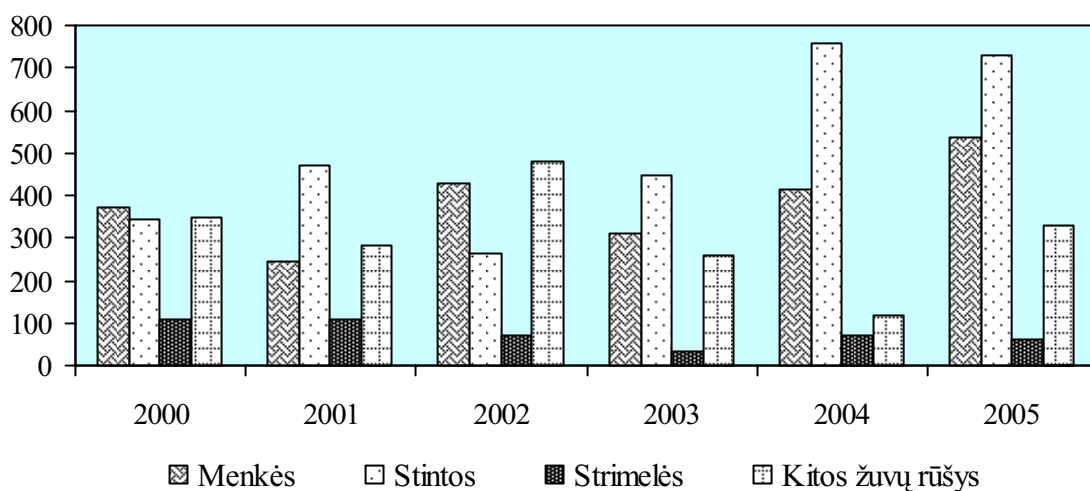

15 pav. Baltijos jūroje tinklais žvejojusių laivų išlaidų struktūra 2000–2005 m., proc.

2.2. Baltijos jūros priekrantė

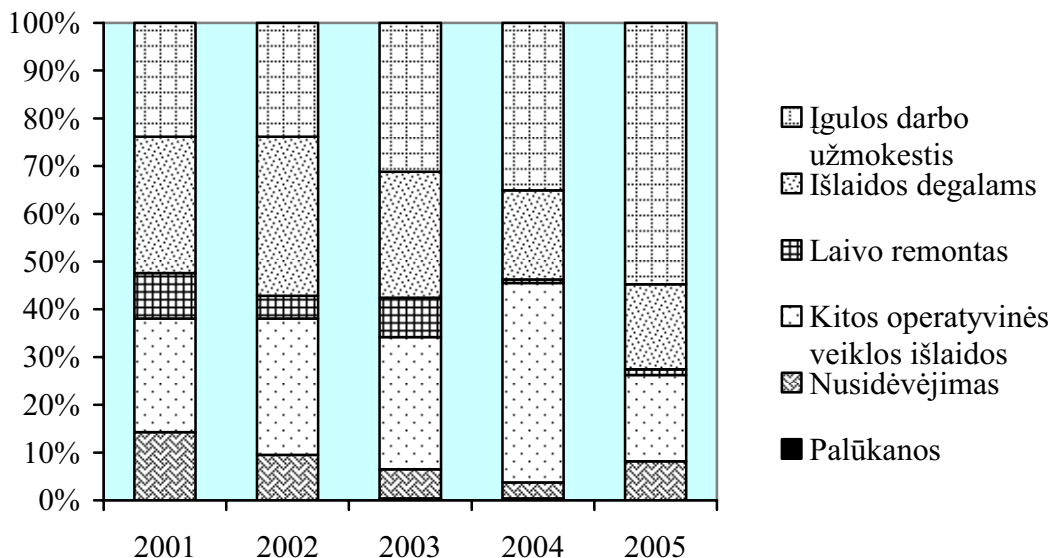
2000–2005 m. už parduotas stintas priekrantės žvejai gavo didžiausią pajamų dalį – apie 44 proc. Kita labai svarbi priekrantėje žvejojama žuvų rūšis yra menkės. Už sugautas menkes 2000–2005 m. gauta vidutiniškai apie 32 proc. pajamų. Taip pat priekrantėje žvejojamos strimelės, otai, plekšnės, sterka bei kitų rūšių žuvis. Pardavus šias žuvis, buvo gauta mažiau nei $\frac{1}{4}$ pajamų.

Pagrindinių rūšių žuvų žvejybos įtaka pajamoms kiekvienais metais keičiasi (16 pav.). Daugiausia tai lemia besikeičianti pardavimo kaina ir gamtinės sąlygos. Pvz., 2002 m. stintų sugauta per pusę mažiau nei 2001 m., tačiau dėl išaugusios kainos pajamos sumažėjo nedaug. 2004–2005 m. už sužvejotas menkes bei stintas gauta daugiau pajamų nei 2000–2002 m.

16 pav. Baltijos jūros priekrantėje sugautų žuvų vertė 2000–2005 m., tūkst. Lt

Baltijos jūros priekrantėje žvejojusių laivų išlaidų pasiskirstymas tarp išlaidų grupių 2001–2005 m. pateiktas 17 paveiksle. Vidutiniškai apie 38 proc. išlaidų minėtu laikotarpiu sudarė išlaidos įgulos darbo užmokesčiui, o 2005 m. šių išlaidų lyginamasis svoris sudarė daugiau nei 50 proc. Dėl 2005 m. žymiai išaugusių išlaidų degalams ir darbo užmokesčiui priekrantėje žvejojusių laivų grynasis pelningumas sumažėjo nuo 32 iki 5 proc.

17 pav. Baltijos jūros priekrantėje žvejojusių laivų išlaidų struktūra 2001–2005 m., proc.

2005 m. Baltijos jūros priekrantėje žvejojo 105 įmonės, t. y. kiekvienai įmonei vidutiniškai teko apie 1 km Baltijos jūros pakrantės. Tokia intensyvi žvejyba turi įtakos žuvų ištekliams ir mažina žvejybos efektyvumą ir pajamas. Apie 55 proc. žvejybos įmonių pajamos per metus neviršija 10 tūkst. Lt. Tokios pajamos neužtikrina įmonių efektyvios veiklos, investicijų į verslo plėtrą, higienos, sanitarijos ir darbų saugos sąlygų gerinimą bei aplinkosaugos reikalavimų įgyvendinimą. Manoma, kad sumažinus Baltijos jūros priekrantėje žvejojančių valčių kiekį, žvejybos galimybės bei efektyvumas padidėtų.

IX. ES STRUKTŪRINĖ POLITIKA

ES struktūrinės politikos tikslas – finansinėmis priemonėmis ir koordinuojant nacionalinę regioninę politiką mažinti ES valstybių ekonominio bei socialinio išsivystymo skirtumus. Ji apima regioninę politiką ir tam tikrus socialinės politikos bei bendrosios žemės ūkio politikos aspektus. Politika vykdoma per keturis pagrindinius struktūrinius fondus – Europos socialinį fondą, Europos regioninės plėtros fondą, Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondą, Žuvininkystės orientavimo finansinę priemonę – bei ES (Mastrichto) sutartimi įsteigtą Sanglaudos fondą.

Europos Ekonominės Bendrijos steigimo (Romos) sutarties preambulėje minimas siekis sumažinti įvairių regionų skirtumus ir regionų, kuriuose yra nepalankesnės sąlygos plėtrai, atsilikimą. Aštuntajame dešimtmetyje, išryškėjus struktūrinės politikos poreikiui, ji buvo formuojama remiantis Romos sutarties 308 straipsniu. Po EB viršūnių susitikimų 1972 ir 1974 m. buvo įkurtas Europos regioninės plėtros fondas (1975 m.). Struktūrinės politikos susiformavimas sietinas su antruoju (pietiniu) Bendrijos išsiplėtimu, kai į EB buvo priimtos Graikija (1981 m.), Ispanija ir Portugalija (1986 m.), t. y. valstybės, kurių ekonominio išsivystymo lygis buvo gerokai žemesnis už Bendrijos vidutinį lygį. Dėl naujų narių reikalavimų Suvestiniame Europos akte atsirado naujas (V) skyrius, kuriame regioninių išsivystymo skirtumų mažinimas buvo siejamas su konkrečia struktūrine politika, apėmusia ir tam tikrus socialinės politikos aspektus, pirmiausia kovą su nedarbu. Buvo susitarta dėl struktūrinei politikai skiriamų lėšų padidinimo.

1993 m. įsigaliojusioje ES sutartyje ekonominė ir socialinė sanglauda buvo įtvirtinta kaip vienas pagrindinių ES tikslų. Buvo įkurtas Sanglaudos fondas ir Regionų komitetas. Sanglaudos esmė – sumažinti atskirų ES valstybių ir regionų ekonominio bei socialinio išsivystymo lygio skirtumus.

1986 m., pasirašius Suvestinį Europos aktą, EB steigimo (Romos) sutartis buvo papildyta nauju skyriumi, kuris vadinosi „Ekonominė ir socialinė sanglauda“.

Sanglaudos tikslo suformulavimas ir įteisinimas buvo didelis neturtingųjų EB valstybių, ypač Pietų Europos, laimėjimas, nes buvo nuspręsta per specialius struktūrinius fondus finansuoti įvairius modernizacijos projektus tose šalyse. Sanglaudos tikslui pasiekti skiriamos lėšos nuolat didėjo, kartu vis aiškiau buvo apibrėžiamos šio tikslo siekimo priemonės, formuluojama ir įgyvendinama regioninė politika.

Struktūrinės pagalbos programos gali būti inicijuojamos ir nacionaliniu, ir Bendrijos lygmeniu. 1994–1999 m. 90 proc. pagalbos buvo teikiama pagal valstybių narių inicijuotas programas.

1995 m. pabaigoje pateiktoje Europos Komisijos studijoje apie ES plėtros padarinius buvo nurodyta, kad struktūrinę politiką reikia reformuoti

nepriklausomai nuo to, plėsis ES ar ne. Išvadose teigiama, kad išsaugant pačią struktūrinės politikos esmę naujoms ES narėms ją reikėtų vykdyti palaipsniui, taikant pereinamojo laikotarpio priemones.

1997 m. Europos Komisija dokumente „Darbotvarkė 2000“ pateikė savo nuomonę ir apie ES plėtros padarinius Bendrijos politikai, ypač bendrajai žemės ūkio ir struktūrinei.

ES struktūrinė politika ir dalyvavimas joje buvo pateikiamas kaip vienas patraukliausių narystės ES padarinių, nes yra siejamas su didžiulėmis išmokomis iš ES biudžeto. Tai papildomi investicijoms skiriami pinigai. Struktūrinės paramos dydį apsprendžia Europos Komisija.

Problema, su kuria nuolat susidūrė ES, perskirstydama pinigus ekonominiu atžvilgiu menkiau išsivysčiusių šalių naudai ir apie kurią viešai pradėta kalbėti visai neseniai, yra korupcija.

Prieš įstodama į ES, Lietuva, kaip ir kitos šalys, prisiėmė ES keliamus reikalavimus dėl *acquis* perėmimo. Žuvininkystės teisės aktai buvo derinami su ES bendrąją žuvininkystės politiką reglamentuojančiais teisės aktais.

Valstybės narės negali atsisakyti vykdyti tam tikrų galiojančių *acquis* dalių, nors jos, nepriklausydamos ES, nedalyvavo priimant tam tikras normas. Tai viena svarbiausių narystės ES sąlygų. Taigi naujosios ES valstybės narės turi ne tik prisijungti prie steigimo sutarčių, bet ir perimti visą Bendrijų teisės aktų visumą bei Europos Bendrijų tarptautinius įsipareigojimus.

Lietuvai tapus ES nare, pradėjo veikti ES bendrosios žuvininkystės politikos nuostatos, teisės aktai. Tiesioginei šalies kompetencijai liko žvejybos reglamentavimas tik teritoriniuose jūros ir vidaus vandenyse.

Vienas svarbiausių faktorių, užtikrinančių sėkmingą bendrosios žuvininkystės politikos įgyvendinimą, yra šalies administraciniai gebėjimai.

Valstybės narės, priimdamos bendrus sprendimus dėl žuvų išteklių panaudojimo, apsaugos ir jų atkūrimo, žvejybos kvotų ir įrangos, santykių su trečiosiomis šalimis reguliavimo, žvejų darbo ir socialinės apsaugos reikalavimų, privalo laikytis ES bendrosios žuvininkystės politikos.

Žuvininkystės plėtros tikslai – efektyviai tvarkyti šį Lietuvos ūkio sektorių, geriau panaudoti gamybos potencialą, sugebėti konkuruoti vidaus ir užsienio rinkose.

1. ES fondai iki Lietuvos įstojimo į ES ir svarbiausieji šalies žuvininkystės projektai

ES priėmus sprendimą dėl jos išplėtimo ir naujų narių priėmimo bei norint padėti narystės siekiančioms šalims pasirengti įgyvendinti teisinius, technologinius reikalavimus, ES nustatė paramos šaltinius bei jų skyrimo sistemą. 1999 m. birželio 21 d. Europos Taryba patvirtino reglamentą Nr. 1268/1999 dėl Bendrijos paramos žemės ūkiui ir kaimo plėtrai Vidurio ir Rytų Europos šalims kandidatėms.

Remiantis šiuo dokumentu, narystės ES siekiančioms šalims 2000–2006 m. laikotarpiu buvo numatyta teikti finansinę paramą pagal SAPARD.

ES skiriamos lėšos pagal SAPARD – tai paramos lėšos (ne paskola), ir jų gražinti nereikia, išskyrus tuos atvejus, kai parama panaudojama ne pagal paskirtį. Europos Komisija griežtai kontroliavo, kaip ši parama naudojama. ES galėjo sustabdyti ar net nutraukti programos finansavimą, nustačiusi, kad parama naudojama netinkamai.

SAPARD buvo įgyvendinama remiantis Nacionaline žemės ūkio ir kaimo plėtros programa, oficialiai patvirtinta 2000 m. lapkričio 27 d. Europos Komisijos sprendimu Nr. 3329. Šios programos įgyvendinimui ES numatė Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtrai kasmet iki 2006 m. skirti apie 29,829 mln. eurų (apie 103 mln. Lt), kiekvienais kitais metais šią sumą padidinant po 1,7 proc.

SAPARD parama skiriama su sąlyga, kad projektai bus bendrai finansuojami ir iš šalies nacionalinės paramos fondų.

SAPARD paramos lėšos skiriamos per daugiametes programas. Tokių programų rengimas, lėšų įsisavinimas suteikė šaliai kandidatėi galimybę narystės siekimo laikotarpiu išmokti dirbti su struktūrinių fondų programomis, kadangi tuo pačiu principu skiriamos ir ES struktūrinių fondų lėšos.

Lietuvos Nacionalinėje žemės ūkio ir kaimo plėtros programoje buvo numatytos šios prioritetinės paramos žemės ūkio ir kaimo plėtrai kryptys:

- Investicijos į pirminę žemės ūkio gamybą;
- Žemės ūkio ir žuvininkystės produktų perdirbimas ir marketingo tobulinimas;
- Ekonominės veiklos plėtra ir alternatyvių pajamų skatinimas;
- Kaimo infrastruktūros tobulinimas;
- Miškų infrastruktūros tobulinimas ir apželdinimas;
- Agrarinė aplinkosauga;
- Profesinis mokymas;
- Techninė parama, informavimas.

Žuvininkystės sektoriui parama buvo teikiama pagal dvi SAPARD paramos kryptis: „Žemės ūkio ir žuvininkystės produktų perdirbimo ir marketingo tobulinimas“ ir „Ekonominės veiklos plėtra ir alternatyvių pajamų skatinimas“.

Pagrindinis paramos žuvininkystei pagal kryptį „Žemės ūkio ir žuvininkystės produktų perdirbimo ir marketingo tobulinimas“ tikslas buvo žuvų produktų perdirbimo pramonės restruktūrizavimo (koncentracijos ir racionalizacijos) bei modernizavimo skatinimas, perdirbtų produktų kokybės gerinimas, naujoviškų ir efektyvių gamybos metodų taikymas, ES higienos, sanitarijos ir veterinarijos reikalavimų įgyvendinimas.

Žuvininkystei nustatytos paramos lėšos buvo skirtos finansuoti šioms priemonėms:

- žvejybos laivų, kuriuose atliekamas pirminis žuvų apdorojimas ir perdirbimas, rekonstrukcija ir įrangos modernizavimas. Kontrolės ir kokybės sistemos, atitinkančios ES reikalavimus, įdiegimas;
- kokybiškos, biologiškai vertingos, ekologiškos ir paklausios produkcijos gamyba;
- darbo sąlygų gerinimas, aplinkos užterštumo mažinimas, šalutinių produktų ir atliekų perdirbimas;
- uostų ir priplaukų infrastruktūros tobulinimas (ir žuvų aukciono įsteigimas);
- žuvų perdirbimo įmonių statyba, rekonstravimas bei įrangos modernizavimas, šiuolaikinės kontrolės ir kokybės sistemos įdiegimas;
- finansinė kompensacija žvejams ir laivų savininkams, nutraukiantiems žvejybinę veiklą visam laikui ir atiduodantiems laivus į metalo laužą.

Žuvininkystės srityje pereinamųjų laikotarpių nebuvo numatyta.

Nacionalinėje žemės ūkio ir kaimo plėtros programoje žuvininkystės sektoriui 2000–2006 m. buvo numatyta 6 mln. eurų (22,9 mln. Lt). Parama buvo skirta 8 projektams, susijusiems su žuvų perdirbimo pramonės modernizavimu, produktų kokybės gerinimu bei ES reikalavimų įgyvendinimu. Tačiau 1 paramos sutartis buvo nutraukta (1,8 mln. Lt).

35 lentelė. SAPARD parama žuvų perdirbimo įmonėms

Paramos gavėjas	Apskritis	Parama, Lt	Projekto užbaigimo metai
UAB „Jūros turtas“ („Palink“)	Vilniaus	903 193	2004
UAB „Vičiūnai ir partneriai“	Telšių	4 427 707	2004
J. Simučio IĮ „Bajorų žuvis“	Panevėžio	203 073	2004
UAB „Pelamidė“	Kauno	1 760 715	2005
UAB „Norvelita“	Kauno	4 255 010	2005
UAB „Laitvės žuvis“	Klaipėdos	4 465 123	2005
KB „Baltlantos žuvis“	Klaipėdos	5 092 282	2006
Iš viso		21 107 103	

Bendras trečiosios paramos krypties „Ekonominės veiklos plėtra ir alternatyvių pajamų skatinimas“ tikslas buvo sukurti tinkamas sąlygas veiklai įvairinti ir suteikti galimybę kaimo gyventojams gauti papildomų pajamų, gerinti gyvenimo ir darbo sąlygas kaimo vietovėse. Siekiant šių tikslų, parama pagal pastarąją kryptį gali būti teikiama dviem žuvininkystės sektoriaus sritims – akvakultūrai ir žvejybai vidaus vandenyse. Minėtoms žuvininkystės veiklos sritims 2000–2006 m. buvo numatyta skirti 230 tūkst. eurų (794,1 tūkst. Lt).

Tačiau nė viena paraiška, susijusi su žuvininkystės veikla, pagal minėtą paramos kryptį 2000–2004 m. laikotarpiu nebuvo pateikta.

Nors SAPARD parama buvo skirta 2000–2006 m. laikotarpiui, tačiau 2004 m. Lietuvai tapus ES nare, SAPARD teikiama paramą žuvininkystės sektoriui pakeitė ES struktūrinio fondo – Žuvininkystės orientavimo finansinės priemonės (ŽOFP) – parama.

2. ES paramą administruojančios institucijos

Vadovaujantis 1999 m. birželio 21 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1260/1999, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1166 „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų administravimo Lietuvoje“ (*Žin.*, 2001, Nr. 48-1676; 2003, Nr. 88-3999), buvo nustatyta ES struktūrinių fondų administravimo tvarka. Lietuvos Respublikos finansų ministerija paskirta vadovujančiaja institucija, atsakinga už ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų planavimą, priemonių įgyvendinimą ir priežiūrą. Konkrečios funkcijos, susijusios su ŽOFP paramos administravimu, priskirtos ŽŪM – tarpinei institucijai, kuri dalį jai priskirtų funkcijų pavedė vykdyti Žuvininkystės departamentui prie ŽŪM. NMA paskirta įgyvendinančiaja institucija, kuri tiesiogiai administruoja paramą: skelbia projektų paraiškų konkursus, prižiūri projektų įgyvendinimą, rengia ataskaitas, teikia informaciją. Pastarajai institucijai taip pat priskirtos projektų vertinimo ir išvadų dėl finansavimo 2004–2006 m. pagal BPD žuvininkystės priemonės pateikimo projektų atrankos komitetui funkcijos. Projektų atrankos komitetas teikia rekomendacijas ŽŪM dėl konkrečių projektų finansavimo. ŽŪM paramą pareiškėjams skiria ministerijos valstybės sekretoriaus potvarkiais, kuriais vadovaudamasi NMA pasirašo paramos sutartis su pareiškėjais. Pasirašius paramos sutartis, visą projektų įgyvendinimo laikotarpį bei dar penkerius metus po jo pabaigos NMA prižiūri, kaip paramos gavėjai įgyvendina projektuose numatytas priemones.

Bendrijos finansinė parama žuvininkystės sektoriui yra įteisinta Europos Komisijos reglamentuose. Lietuva gali pasinaudoti 4 struktūrinių fondų teikiama parama: Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo, Europos žemės ūkio valdymo ir garantijų fondo, ŽOFP.

3. ES struktūrinių fondų paramos gavimo sąlygos ir jos panaudojimas

Lietuva, 2004 m. gegužės 1 d. tapusi ES nare, įgijo teisę pasinaudoti ES struktūrinių fondų parama.

Vieno iš struktūrinių fondų – ŽOFP – parama skiriama tiesiogiai žuvininkystės sektoriui.

ŽOFP parama Lietuvos žuvininkystei 2004–2006 m. laikotarpiu teikiama pagal Lietuvos 2004–2006 m. BPD, patvirtintą Europos Komisijos 2004 m. birželio 18 d. sprendimu Nr. C (2004) 2120 ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimu Nr. 935, nuostatas. BPD išdėstyti ES struktūrinių fondų ir Lietuvos veiksmų tikslai, sektorių plėtros strategija, nurodyta ES struktūrinių fondų ir kitų finansavimo šaltinių įnašų dalis, detalios aprašytos BPD numatytos paramos priemonės, kurių reikalavimai pateikiami gairėse pareiškėjams, tvirtinamose žemės ūkio ministro įsakymais.

BPD numatytos paramos žuvininkystei priemonės parengtos vadovaujantis 1999 m. birželio 21 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1263/1999 dėl Žuvininkystės orientavimo finansinės priemonės ir 1999 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2792/1999, nustatančiu išsamias Bendrijos struktūrinės paramos žuvininkystės sektoriui taisykles ir tvarką.

ŽOFP skirta tik žuvininkystės sektoriui remti. Iš kitų struktūrinių fondų gali būti teikiama parama darbuotojų mokymui, infrastruktūros kūrimui ir plėtrai.

Kaimo plėtrai ir žuvininkystei BPD skirtas 4 prioritetas, pagal kurį 2004–2006 m. buvo numatyta apie 660 mln. Lt iš Europos Žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Orientavimo dalies, ŽOFP bei Lietuvos Respublikos lėšų.

Žuvininkystės sektorius ES struktūrinių fondų parama gali pasinaudoti pagal tris toliau nurodytas BPD 4 prioriteto priemones ir remtinas veiklos sritis:

- 4.8 priemonė. Veikla, susijusi su žvejybos laivynu:
  - Žvejybos laivų atidavimas į metalo laužą (nuo 2005 m. – Laivų žvejybinės veiklos nutraukimas visam laikui);
  - Žvejybos laivų modernizavimas.
- 4.9 priemonė. Vandens išteklių apsauga ir plėtra, akvakultūra, žvejybos uosto įrengimai, perdirbimas ir rinkodara bei žvejyba vidaus vandenyse:
  - Gyvųjų vandens išteklių apsauga ir plėtra;
  - Akvakultūra;
  - Žvejybos uosto įrenginių statyba, plėtra ir modernizavimas;
  - Žuvų perdirbimas ir rinkodara;
  - Žvejyba vidaus vandenyse.
- 4.10 priemonė. Kita veikla, susijusi su žuvininkyste.
  - Kompensacijos žvejams, netekusiems darbo žvejybos laive dėl jo veiklos nutraukimo visam laikui;
  - Kompensacijos už laikiną žvejybinės veiklos nutraukimą;
  - Parama gamintojų organizacijų kūrimui, veiklai ir kokybės gerinimo planų įgyvendinimui;
  - Kolektyviniai mažos apimties priekrantės žvejybos projektai.

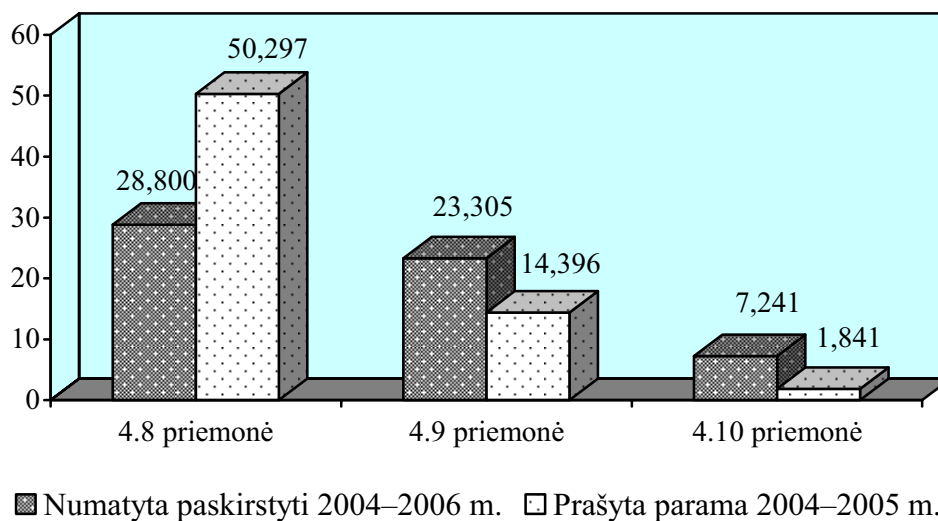
Lietuvos žuvininkystei remti iš ŽOFP 2004–2006 m. buvo skirta 41,836 mln. Lt, iš Lietuvos valstybės biudžeto – 17,509 mln. Lt, iš viso – 59,345 mln. Lt. Kiekvieniems metams numatytos lėšos turi būti panaudotos ne vėliau kaip per dvejus metus, to neįvykdžius, jos turi būti gražinamos į ES biudžetą. Todėl 2004–2006 m. paramos lėšos turi būti panaudotos iki 2008 m. pabaigos.

Nuo 2007 m. prasideda kitas septynerius metus (2007–2013 m.) truksiantis finansavimo laikotarpis, kuriam rengtis pradėta 2005 m. Siekiant nuo 2007 m. pradėti naudoti Europos žuvininkystės fondo paramą, reikėjo parengti 2 programinius dokumentus: Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. nacionalinis strateginis planas ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programa. Pirmajame apibrėžiamos pagrindinės žuvininkystės sektoriaus plėtros kryptys, antrajame nurodoma, kokios veiklos sritys remiamos iš Europos žuvininkystės fondo. Strateginį planą tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Veiksmų programą – Europos Komisija.

3.1. Veikla, susijusi su žvejybos laivynu (4.8 priemonė)

Priemonės „Veikla, susijusi su žvejybos laivynu“ tikslas – suderinti žvejybos pajėgumus su esamais žuvų ištekliais, sukurti modernų, konkurencingą ir pelningą žvejybos laivyną. Minėto tikslo numatyta siekti įgyvendinant tokius uždavinius: užtikrinti subalansuotą žvejybą, padidinti likusių žvejybos laivų konkurencingumą ir pelningumą, užtikrinti Lietuvai skirtų žvejybos kvotų išnaudojimą, pagerinti žuvų laikymo ir žvejų darbo sąlygas laivuose ir navigacijos saugumą. Pagal šią priemonę remiamos dvi veiklos sritys – „Laiivų žvejybinės veiklos nutraukimas visam laikui“ ir „Žvejybos laivų modernizavimas“. Priemonei „Veikla, susijusi su žvejybos laivynu“ įgyvendinti iš pradžių buvo skirta 32,4 mln. Lt (iš ŽOFP – 25,1 mln. Lt, nacionalinio biudžeto – 7,3 mln. Lt).

Jau 2004–2005 BPD žuvininkystės priemonių įgyvendinimo metais žuvininkystės sektoriuje įvyko permainingi: žymiai išaugus kuro kainoms ir sumažėjus menkių žvejybos kvotoms Baltijos jūroje, sumažėjo žvejybos įmonių galimybės įgyvendinti žvejybos laivų modernizavimo projektus, mažesnis, nei prognozuota, buvo privataus sektoriaus susidomėjimas kitomis remiamomis sritimis – žvejybos uosto įrenginių plėtra, vidaus vandenų žvejybos laivų modernizavimu ir kt. Siekiant, kad parama atitiktų realius sektoriaus poreikius ir finansines galimybes, 2005 m. pabaigoje buvo pakeistas BPD žuvininkystės priemonių finansavimo planas. Įvertinus tai, kad nebus surinktos numatytos privačių subjektų lėšos, skirtos remiamiems projektams bendrai finansuoti, buvo sumažinta šių lėšų dalis bei perskirstytos lėšos tarp BPD žuvininkystės priemonių. Daugiau lėšų skirta 4.8 priemonės veiklos sričiai „Laiivų žvejybinės veiklos nutraukimas visam laikui“ įgyvendinti. Po lėšų perskirstymo priemonei 4.8 „Veikla, susijusi su žvejybos laivynu“ iš viso numatyta skirti 28,8 mln. Lt (ŽOFP – 21,7 mln. Lt, nacionalinio biudžeto – 7,1 mln. Lt).

18 pav. Parama pagal BPD žuvininkystės priemones, mln. Lt

Pagal 4.8 priemonės veiklos sritį „Laivų žvejybinės veiklos nutraukimas visam laikui“ remiamas žvejybos laivų veiklos nutraukimas visam laikui, laivus atiduodant į metalo laužą ir savininkams išmokant kompensacijas, kurios apskaičiuojamos pagal Tarybos reglamente (EB) Nr. 2792/1999 nurodytą formulę. 2004 m. prioritetas buvo teikiamas Baltijos jūroje (atviroje jūros dalyje ir priekrantėje) menkes žvejojusiems senos statybos laivams bei laivams, kurių pagrindiniai žvejybos įrankiai – tralai. Be to, atsižvelgus į reglamento nuostatas ir pareiškėjų pageidavimus, 2005 m. buvo numatyta žvejybos laivų veiklą nutraukti ne tik juos atiduodant į metalo laužą, bet ir keičiant jų veiklą. Todėl buvo pakoreguoti ir paramos skyrimo prioritetai. Numatyta pirmenybę teikti projektams, kurių tikslas – pakeisti Baltijos jūroje menkes žvejojusių, senesnių laivų veiklą. Žvejybos laivų veiklos nutraukimui visam laikui buvo numatyta skirti 26,3 mln. Lt paramos lėšų, o po 2005 m. pabaigoje įvykusio lėšų perskirstymo šiai veiklos sričiai skirtos paramos lėšos padidintos beveik 2 mln. Lt.

Pagal 4.8 priemonės veiklos sritį „Žvejybos laivų modernizavimas“ remiamas žvejybos laivų modernizavimas, prioriteta teikiant Baltijos jūroje strimeles, šprotus ir lašišas žvejojantiems laivams ir naujesniems laivams bei projektams, kuriuose numatytos investicijos sugautų ir laivuose laikomų žuvų kokybei ir saugumui palaikyti. Žvejybos laivų modernizavimui buvo numatyta paskirstyti 6,1 mln. Lt paramos lėšų, tačiau ši priemonė nesulaukė didesnio potencialių pareiškėjų susidomėjimo dėl reikalaujamo didelio pareiškėjų indėlio (60 proc. projekto vertės). Todėl po paramos perskirstymo šiai veiklos sričiai skirtos lėšos buvo sumažintos iki 0,8 mln. Lt.

Paramos panaudojimas. Pirmieji kvietimai teikti projektų paraiškas pagal BPD priemones, skirtas žuvininkystės sektoriui remti, buvo paskelbti 2004 m. rugsėjo 1 d. Per mažiau nei 3 mėnesius pagal BPD 4.8 priemonės

veiklos sritį „Žvejojimo laivų atidavimas į metalo laužą“ buvo pateiktos 23 paraiškos (prašyta 50,1 mln. Lt paramos). Tuo metu prašoma suma pusantrą karto viršijo paramos sumą, numatytą skirti šiai priemonei per visą 2004–2006 m. laikotarpį. Vertinimo metu pareiškėjai atsiėmė 2 paraiškas, dar 1 neatitiko ES nustatytų projekto tinkamumo kriterijų, todėl buvo atmesta. Visiems likusiems 20 projektų, kurie atitiko reikalavimus paramai gauti, 2004 m. pabaigoje buvo skirta 21,8 mln. Lt kompensacijų, ir jau 2005 m. į metalo laužą buvo supjaustyta 20 Baltijos jūros žvejojimo laivų (iš jų 2 žvejojimo Baltijos jūros priekrantėje). Jų savininkams už žvejojimo verslo atsisakymą buvo skirta kompensacija iš ES ir Lietuvos Respublikos biudžeto. Atidavus šiuos laivus į metalo laužą, sumažėjo Baltijos jūros žvejojimo laivyno pajėgumai ir net apie 40 proc. padidėjo vidutiniškai 1 likusiam žvejojimo laivui skiriama didelė paklausa rinkoje turinčių Baltijos jūros žuvų – menkių – kvota. Taigi šios BPD priemonės įgyvendinimas 2004–2005 m. leido pradėti Lietuvos žvejojimo laivyno pertvarkymą, pritaikant jo pajėgumus prie mažėjančių žuvų išteklių ir skiriamų menkių kvotų bei užtikrinant pakankamas versle liekančių laivų savininkų pajamas.

2004 m. pagal veiklos sritį „Žvejojimo laivų modernizavimas“ jūrų žvejojimo laivams modernizuoti buvo pateiktos 2 paraiškos (prašyta 0,204 mln. Lt paramos). Parama skirta nebuvo, nes projektai neatitiko nustatytų tinkamumo reikalavimų. Siekiant modernizuoti žvejojimo laivus ir pagerinti jų sanitarines, navigacijos bei darbo sąlygas bei pritaikyti laivus žvejojimui žuvų, kurių kvotos nuolat nėra iki galo išnaudojamos, 2005 m. pabaigoje buvo paskelbtas antrasis kvietimas teikti paraiškas.

3.2. Vandens išteklių apsauga ir plėtra, žuvininkystė, žvejojimo uosto įrengimai, žuvų perdirbimas, rinkodara ir žvejojimo vidaus vandenyse (4.9 priemonė)

BPD žuvininkystės 4.9 priemonės tikslas – sukurti palankias sąlygas žvejojimo veiklos plėtrai, užtikrinti vertingų žuvų išteklių didėjimą, plėtoti akvakultūrą, modernizuoti ir racionalizuoti žuvininkystės produktų perdirbimą ir rinkodarą, didinti konkurencingumą. Šiam tikslui pasiekti numatyti uždaviniai: pagerinti laivų aptarnavimą, žuvų iškrovimo ir pardavimo sąlygas, saugoti vandens išteklius, skatinti inovacijų įgyvendinimą akvakultūros bendrovėse, plėsti juose akvakultūros produktų asortimentą bei jas modernizuoti, gerinti žuvų perdirbimo įmonių sanitarinę ir higieninę būklę, diegti jose naujas technologijas, užtikrinti maisto saugos ir aplinkosaugos reikalavimų įgyvendinimą, modernizuoti vidaus vandenyse žvejojiančius laivus pagal veterinarijos, higienos ir sanitarijos reikalavimus.

Pagal 4.9 priemonę „Vandens išteklių apsauga ir plėtra, žuvininkystė, žvejojimo uosto įrengimai, žuvų perdirbimas, rinkodara ir žvejojimo vidaus vandenyse“ buvo remiamos 5 veiklos sritys:

- Gyvųjų vandens išteklių apsauga ir plėtra – prioritetą teikiant projektams, kuriuose numatytos investicijos, skirtos saugoti ir plėtoti lašišinių žuvų rūšių išteklius, ir kuriuos atitinkamoje teritorijoje įgyvendinti rekomenduoja Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija.
- Akvakultūra – prioritetą teikiant projektams, teikiamsiems įmonių, kurių pajamos iš akvakultūros sudaro ne mažiau kaip 60 proc.; projektams, kuriuose numatytos investicijos į naujų rūšių žuvų veisimą ir auginimą; projektams, kurių investicijos yra skirtos aplinkosauginių reikalavimų atitinkamai pagerinti. Taip pat prioritetą numatyta teikti projektams, kuriuose prašoma parama mažesnė nei 60 proc. visų tinkamų kompensuoti išlaidų.
- Žvejybos uosto įrengimų statyba, plėtra ir modernizavimas – prioritetą teikiant pirminio žuvininkystės produktų pardavimo aukcionui įrengti Klaipėdoje su valstybinio kapitalo dalimi, investicijoms, skirtoms pagerinti žuvų realizavimo bei žvejybos laivų aprūpinimo sąlygas, investicijoms į informacines technologijas ir paslaugas.
- Žuvų perdirbimas ir rinkodara – prioritetą teikiant mikro įmonėms ir mažoms įmonėms; įmonėms, kurių pajamos iš žuvų perdirbimo sudaro ne mažiau kaip 60 proc.; įmonėms, kurioms veterinariniams reikalavimams įgyvendinti buvo suteiktas pereinamasis laikotarpis iki 2006 m. gruodžio 31 d. Taip pat prioritetą teikiamas projektams, kuriuose numatoma pagerinti veterinarines ir sanitarines sąlygas bei projektams, kuriems įgyvendinti prašoma parama mažesnė nei 60 proc. visų tinkamų kompensuoti išlaidų.
- Žvejyba vidaus vandenyse – prioritetą teikiant Kuršių mariose žvejojantiems didesnės talpos bei naujesniems laivams.

Šiai priemonei ir pagal ją remiamos veiklos sritims įgyvendinti 2004–2006 m. laikotarpiu numatyta paskirstyti 21,8 mln. Lt (ŽOFP – 12,8 mln. Lt, nacionalinio biudžeto – 8,9 mln. Lt). Po 2005 m. pabaigoje įvykusio lėšų perskirstymo tarp BPD žuvininkystės priemonių minėtajai priemonei skirtos paramos lėšos padidėjo iki 23,3 mln. Lt (ŽOFP – 14,7 mln. Lt, nacionalinio biudžeto – 8,6 mln. Lt).

Paramos panaudojimas. 2004 m. rudenį buvo renkamos paraiškos pagal 4.9 priemonės veiklos sritis „Gyvųjų vandens išteklių apsauga ir plėtra“, „Akvakultūra“, „Žvejybos uosto įrenginių statyba, plėtra ir modernizavimas“, „Žvejyba vidaus vandenyse“. Šių kvietimų metu buvo pateiktas 1 gyvųjų vandens išteklių apsaugos ir plėtros projektas (prašyta 0,25 mln. Lt paramos), 4 akvakultūros įmonių modernizavimo projektai (prašyta 1,6 mln. Lt paramos) bei 1 vidaus vandenyse žvejojančio laivo modernizavimo projektas (prašyta 0,04 mln. Lt paramos). Tačiau iš visų šių paraiškų 2005 m. buvo skirta 1,6 mln. Lt paramos tik 4 projektams, pateiktiems pagal veiklos sritį „Akvakultūra“ įgyvendinti. 2005 m. panaudojant BPD numatytas lėšas buvo pradėti modernizavimo darbai bei įsigyjama nauja įranga šiose akvakultūros įmonėse: AB „Vasaknos“ (Zarasų r.), UAB „Raseinių žuvininkystė“ (Raseinių r.), UAB „Karpis“ (Kazlų Rūdos sav.), UAB „Akvilegija“ (Vilniaus r.). 2004 m. nebuvo

gauta projektų, tinkamų finansuoti pagal likusias šios BPD priemonės veiklos sritis. Tačiau jų įgyvendinimas būtų labai svarbus siekiant bendrą Lietuvos žuvininkystės ūkio modernizavimo 2004–2006 m. laikotarpiu tikslų. Todėl 2005 m. pabaigoje buvo pradėtas antrasis paraiškų pagal minėtąją priemonę rinkimo etapas.

BPD numato skirti paramą žvejybos uosto įrenginių statybai, plėtrai ir modernizavimui. Siekiant paramos lėšas panaudoti efektyviausiai, buvo numatyta jas skirti žuvininkystės produktų aukciono Klaipėdoje statybai bei įrengimui. Galimybė investuoti į žvejybos uosto plėtrą, pasinaudojant struktūrine parama, buvo sudaryta ir privatiems ūkio subjektams. Tačiau dėl didelės tokio pobūdžio projektų apimties ir sudėtingumo privataus verslo iniciatyvos šioje srityje nebuvo sulaukta. Valstybė, atsižvelgdama į žuvų aukciono svarbą žvejybos uoste žvejams teikiamų paslaugų plėtrai bei gerinimui, ėmėsi iniciatyvos įgyvendinti pirminio žuvininkystės produktų aukciono įsteigimo projektą. ŽŪM įsteigta UAB „Klaipėdos žuvininkystės produktų aukcionas“ parengė ir 2005 m. pavasarį įvykusio antrojo kvietimo metu pateikė paraišką, kurioje prašyta 6,5 mln. Lt paramos žuvų aukciono statybai ir įrengimui. Ištaisius nustatytus trūkumus, patobulintas projektas (prašyta 5,6 mln. Lt paramos) pakartotinai buvo pateiktas 2005 m. lapkričio mėnesį. Šiame projekte numatyta per metus Klaipėdoje pastatyti bei įrengti pirmąjį Baltijos šalyse žuvų aukcioną. Buvo tikimasi, kad jam pradėjus savo veiklą bus sudarytos palankesnės sąlygos žuvų pirminiam pardavimui ir saugojimui, pagerės žuvų iškrovimo ir laikymo sąlygos, sukoncentravus pirminį pardavimą vienoje vietoje padidės superkamų žuvų kaina bei žvejų pajamos, taip pat atsakingoms institucijoms taps paprasčiau vykdyti pirminio žuvininkystės produktų pardavimo ir ES bendrosios žuvininkystės politikos įgyvendinimo kontrolę.

3.3. Kita veikla, susijusi su žuvininkyste (4.10 priemonė)

BPD žuvininkystės priemonės „Kita veikla (susijusi su žuvininkyste)“ tikslas – sudaryti sąlygas bendram rinkos organizavimui, pagerinti priekrantės žvejybos sąlygas ir sušvelninti žvejybos veiklos nutraukimo socialinius padarinius. Siekiant šio tikslo pagal minėtąją priemonę, numatyta:

- siekiant sušvelninti žvejybos veiklos nutraukimo socialinius padarinius, išmokėti kompensacijas žvejams, netekusiems darbo žvejybos laive dėl jo atidavimo į metalo laužą;
- išmokėti kompensacijas už laikiną žvejybinės veiklos nutraukimą, kurį lėmė atitinkami ES nustatyti laikini apribojimai vykdyti žvejybos veiklą;
- teikti paramą žuvininkystės produktų gamintojų organizacijų kūrimui, veiklai ir kokybės gerinimo planų įgyvendinimui;
- teikti paramą kolektyviniams mažos apimties priekrantės žvejybos projektams, skatinant žvejų bendradarbiavimą, priekrančių žvejybos veiklos plėtrą bei didinant jos konkurencingumą.

Priemonei „Kita veikla (susijusi su žuvininkyste)“ bei pagal ją remiamoms veiklos sritims įgyvendinti 2004–2006 m. skirta 5,2 mln. Lt (iš ŽOFP – 3,9 mln. Lt, nacionalinio biudžeto – 1,3 mln. Lt). Po lėšų perskirstymo šiai priemonei numatyta skiriamas lėšas padidinti iki 7,2 mln. Lt (iš ŽOFP – 5,4 mln. Lt, nacionalinio biudžeto – 1,8 mln. Lt).

Paramos panaudojimas. 2004 m. pirmą kartą buvo renkamos paraiškos pagal BPD žuvininkystės 4.10 priemonę „Kita veikla (susijusi su žuvininkyste)“, kuri papildė pirmąsias dvi priemones. Didesnio pareiškėjų aktyvumo pirmaisiais metais nebuvo sulaukta: gautos 2 paraiškos (prašyta 0,6 mln. Lt paramos) dviejų Lietuvoje veikiančių žuvininkystės produktų gamintojų organizacijų kūrimuisi bei veiklai pirmaisiais trejais metais ir 1 paraiška (prašyta 0,4 mln. Lt paramos) kolektyviniam mažos apimties priekrantės žvejojimo projektui įgyvendinti. Pastarasis projektas neatitiko reikalavimų, o 2 gamintojų organizacijoms – Lietuvos žuvininkystės produktų gamintojų asociacijai ir Nacionalinei akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacijai – 2005 m. buvo skirta 0,5 mln. Lt parama jų steigimosi ir veiklos pradžios išlaidoms kompensuoti.

2005 m. atidavus į metalo laužą 20 žvejojimo laivų, juose darbo netekę žvejai taip pat neliko be paramos: 2005 m. balandžio mėnesį buvo paskelbtas kvietimas teikti paraiškas dėl vienkartinį 17 tūkst. Lt dydžio kompensacijų darbo laivuose netekusiems žvejams išmokėjimo. Dėl šių išmokų kreipėsi 53 žvejai, tačiau įvertinus pateiktus dokumentus 2005 m. parama buvo skirta 40-čiai jų (bendra skirtų kompensacijų suma – 0,7 mln. Lt). Iš likusių 13 pateiktų paraiškų 8 buvo atmestos vertinimo metu, 5 paraiškos 2005 m. pabaigoje dar buvo vertinamos.

Siekiant apsaugoti mažėjančius menkių išteklius, 2005 m. buvo nustatytas 8 savaitėmis ilgesnis (palyginti su ankstesniais metais) menkių žvejojimo Baltijos jūroje vasaros draudimo laikotarpis. Tai neigiamai paveikė žvejų pajamas. Todėl, siekiant sušvelninti laikino žvejojimo sustabdymo pasekmes žvejojimo įmonėms, 2005 m. rudenį buvo pradėtos rinkti paraiškos pagal 4.10 priemonės veiklos sritį „Kompensacijos už laikiną žvejojimo sustabdymo pasekmes žvejojimo įmonėms“, iš pradžių kvietimo teikti paraiškas pabaiga buvo numatyta 2005 m. gruodžio 16 d., tačiau atsižvelgus į potencialių pareiškėjų prašymą šis terminas buvo nukeltas iki 2006 m. sausio 31 d. 2005 m. gruodžio 31 d. pagal minėtąją veiklos sritį nė viena paraiška dar nebuvo pateikta.

X. PAPILDOMA INFORMACIJA

1. Adresai ir telefonai

1.1. Žuvininkystės departamentas prie ŽŪM

J. Lelevelio g. 6, 01031 Vilnius, tel. (8 5) 239 1175, faks. (8 5) 239 1176,
el. paštas zuvis@zum.lt

Pareigos	Vardas, pavardė	Telefonas	El. paštas
Generalinis direktorius	Aidas Adomaitis	(8 5) 239 1174 8 610 22512	AidasA@zum.lt
Generalinio direktoriaus pavaduotojas	Algirdas Rusakevičius	(8 5) 239 1183 8 698 42848	AlgirdasR@zum.lt
Generalinio direktoriaus pavaduotojas	Antanas Gonta	(8 5) 239 1195 8 686 91374	AntanasG@zum.lt

Žvejybos Baltijos jūroje departamentas

Naujojo uosto g. 8A, 92119 Klaipėda, tel. (8 46) 365 745, faks. (8 46) 257746

Departamento direktorius Vaclovas Petkus, tel. (8 46) 310 660, el. paštas VaclovasP@zum.lt

1.2. Žuvininkystės asociacijos

Pavadinimas	Adresas	Telefonas, faksas	El. paštas
Lietuvos žuvininkystės produktų gamintojų asociacija	Senosios smiltelės g. 7-15, 93263 Klaipėda	Tel./faks. (8 46) 345 045; 8 687 53859	lfpa@takas.lt
Lietuvos žuvininkystės produktų gamintojų asociacijos Klaipėdos filialas	Karklės k., 92282 Klaipėdos r.	Tel. (8 46) 291 391; 8 685 46411	
Lietuvos žuvininkystės produktų gamintojų asociacijos Palangos filialas	Klaipėdos pl. 64-24, 00116 Palanga	Tel. (8 46) 051 036; 8 698 35082	
Nacionalinė akvakultūros ir žuvininkystės produktų gamintojų asociacija	Konarskio g. 49, 03123 Vilnius	Tel./faks. (8 5) 216 1626	akvavyt@takas.lt
Asociacijų sąjunga „Žuvininkų rūmai“	Kuosų g. 12-1, 10311 Vilnius	Tel./faks. (8 5) 271 1889; (8 5) 272 3363; 8 682 79587; 8 687 56355	

Pavadinimas	Adresas	Telefonas, faksas	El. paštas
Vakarų Lietuvos žvejų ir žuvies perdirbėjų konfederacija	Nemuno g. 143, 93262 Klaipėda	Tel./faks. (8 46) 341 141; 8 699 33918	baltzvej@takas.lt
Žuvininkystės įmonių asociacija „Lampetra“	Lietuvininkų g. 26-3, 99179 Šilutė	Tel. (8 441) 52 289; 8 687 57634	info@lampetra.w3.lt
Žuvininkų sąjunga	Erfurto g. 46-64, 04102 Vilnius	Tel. (8 5) 231 8111	leonaske@takas.lt
Žvejybos verslo asociacija	Naglių g. 18, Nida 93123 Neringa; Taikos g. 10-28, Nida, 93121 Neringa	Tel. 8 687 51387	
Žvejų ir žuvies perdirbėjų asociacija „Baltijos žvejas“	Nemuno g. 143A, 93262 Klaipėda	Tel. (8 46) 365 215; 8 699 33918 Faks. (8 46) 341 141	baltzvej@takas.lt

1.3. Gamintojų organizacijos

Pavadinimas	Adresas	Telefonas, faksas	El. paštas
Lietuvos žuvininkystės produktų gamintojų organizacija	Nemuno g. 40B, 93277 Klaipėda	Tel./faks. (8 46) 345 045	lfpa@takas.lt
Nacionalinė akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų organizacija	Konarskio g. 49, 602 kab., 03123 Vilnius	Tel./faks. (8 5) 216 1626	akvavyt@takas.lt

Lietuvos žuvininkystės produktų gamintojų asociacija pripažinta gamintojų organizacija Žuvininkystės departamento prie ŽŪM direktoriaus 2004 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. VI-17 „Dėl Lietuvos žuvininkystės produktų gamintojų asociacijų pripažinimo žuvininkystės produktų gamintojų organizacija“, o Nacionalinė akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacija – Žuvininkystės departamento prie ŽŪM direktoriaus 2004 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. VI-23 „Dėl Nacionalinės akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacijos pripažinimo žuvininkystės produktų gamintojų organizacija“.

1.4. Atlanto vandenyne žvejojantčios įmonės

Pavadinimas	Adresas	Telefonas, faksas
UAB „Anuva“	S. Šimkaus g. 14-1, 92127 Klaipėda	Tel. (8 46) 312 216 Faks. (8 46) 312 393
UAB „Baltlanta“	Artojo g. 7E, 92105 Klaipėda	Tel. (8 46) 340 069 Faks. (8 46) 341 648
UAB „Marestana“	M. Gimbutienės g. 35, 52337 Kaunas	Tel. (8 37) 370 656 Faks. (8 37) 370 664

UAB „Norgertus“	Nemuno g. 139A, 93262 Klaipėda	Tel./faks. (8 46) 340 043
UAB „Seivalas“	S. Šimkaus g. 14-1, 92127 Klaipėda	Tel. (8 46) 312 216 Faks. (8 46) 312 393
UAB „Atlantic High Sea Fishing company“	Jono g. 12, 91249 Klaipėda; Pušų g. 12-4, 08120 Vilnius	Tel. (8 46) 493 105 Faks. (8 46) 311 552

1.5. Baltijos jūroje žvejojančios įmonės

Pavadinimas	Adresas
AB „Senoji Baltija“	Nemuno g. 143A, Klaipėda
A. Džiojevo IĮ	Kuncų g. 5-7, Klaipėda
E. Narbuto IĮ	Smiltelės g. 29-65, Klaipėda
A. Nikolajevo IĮ	Jūrininkų g. 6-32, Klaipėda
UAB Prekybos namai „Aistra“	Stadiono g. 11-2, Klaipėda
UAB „Baltenera“	S. Daukanto g. 2-21, Klaipėda
UAB „Baltijos žuvis“	Nemuno g. 40B, Klaipėda
UAB „Baltijos menkė“	Savanorių g. 42-20, Kretinga
UAB „Baltlanta“	Artojo g. 7, Klaipėda
UAB „Banginis“	Nemuno g. 143, Klaipėda
UAB „Briz“	Alksnynės g. 6A-10, Klaipėda
UAB „Bruzė“	Nemuno g. 143A, Klaipėda
UAB „Freisa“	Dusetų g. 1, Klaipėda
UAB „Grinvita“	Nemuno g. 24, Klaipėda
UAB „JPD“	Bandužių g. 21-68, Klaipėda
UAB „Kilvateris“	Senosios smiltelės g. 7-1, Klaipėda
UAB „Klaifiš“	Naujakiemio g. 7-127, Klaipėda
UAB „Mažas laivas“	Reikjaviko g. 2-92, Klaipėda
UAB „Palankus vėjas“	Pietinės g. 11-21, Klaipėda
UAB „Roanda“	Sūkurio g. 16, Klaipėda
UAB „Sedija“	Pievų tako g. 25-1A, Klaipėda
UAB „Senlina“	Dusetų g. 1, Klaipėda
UAB „Sėkmės žvejas“	Kretingos 33-1, Klaipėda
UAB „Spika“	Karklės k., Kretingalės sen., Klaipėdos r.
UAB „Starkis“	Statybininkų g. 7A-11, Klaipėda
UAB „Stekutis“	Kretingos g. 24A, Klaipėda
V. Malinausko gamybinė-komercinė firma „Stilma“	Jurbarko g. 19, Klaipėda

Pavadinimas	Adresas
UAB „Vantana“	Vyturio g. 13-1, Klaipėda
R. Žeknio IĮ	Nidos g. 40C-38, Klaipėda

1.6. Baltijos jūros priekrantėje žvejojančios įmonės

Pavadinimas	Adresas
A. Akmono žvejybos įmonė	Kretingalė, Klaipėdos r.
A. Antiušino IĮ	Plytų g. 44, Palanga
T. Areškevičiaus IĮ	Debreceno g. 96-40, Klaipėda
R. Austermano žvejybos įmonė	Užkanavės g. 3, Palanga
J. Auželio personalinė įmonė	Preilos 85-1, Neringa
A. Bakevičiaus firma	L. Rėzos g. 26-3, Neringa
V. Bako įmonė	Kalno g. 4-2, Neringa
M. Banaičio žvejybos įmonė	Rambyno g. 3-32, Klaipėda
A. Baužio žvejybos įmonė	Smilčių g. 52, Palanga
R. Bendiko suvenyrų IĮ	Žemaičių g. 28, Palanga
V. Beniušio IĮ	Mokyklos g. 14-36, Palanga
V. Bogušo pramogų įmonė	Būtingės g. 23, Palanga
A. Bubelio žvejybos įmonė	Maironio g. 16, Palanga
P. Bučio žvejybos įmonė	Karklės k., Kretingalės sen., Klaipėdos r.
V. Butavičiaus žemės ūkio įmonė	Klaipėdos pl. 64-24, Palanga
E. Butavičiaus IĮ	Klaipėdos pl. 64-24, Palanga
V. Chlebavičiaus personalinė įmonė	Purvynės g. 6, Neringa
R. Daukšo įmonė	Žuvėdrų g. 5-5, Palanga
V. Dobrovolskio įmonė	L. Rėzos g. 4-1, Neringa
E. Gedgaudo įmonė	Purvynės g. 9-2, Nida
A. Ginaičio IĮ	Kretingos g. 14-42, Klaipėda
V. Griciaus personalinė įmonė	Drumulių k., Kretingos r.
A. Grigaičio firma	L. Rėzos g. 9-3, Neringa
V. Jako žuvies apdirbimo įmonė	Preilos 61-2, Neringa
S. Jarulio įmonė	Mokyklos g. 41-3, Palanga
R. Jaugos žvejybos įmonė	Klaipėdos g. 43, Tauralaukis, Klaipėdos r.
B. Jockaus žvejybos įmonė	Melioratorių g. 79-19, Kretinga
V. Juravičiaus IĮ	Kęstučio g. 31A-1, Palanga
Z. Kairio firma	Taikos g. 24-9, Neringa
V. Karolio IĮ	Sodų g. 51-22, Palanga
A. Kauneckio IĮ	L. Rėzos g. 1-2, Neringa

Pavadinimas	Adresas
E. Kavaliauskienės įmonė	Dusetų g. 10, Klaipėda
A. Kazlauskio įmonė	Kopų g. 7-10, Neringa
A. Kelmelio žuvies apdirbimo įmonė	L. Rėzos g. 44-2, Neringa
R. Kubelsko personalinė įmonė	Gubojų g. 1, Palanga
M. Kulakauskio žvejojimo įmonė	Aušros g. 6, Klaipėda
S. Lajausko žvejojimo įmonė	Jonpapurčio g. 3, Palanga
S. Lisovskio firma	Preilos g. 15-1, Neringa
K. Lisovskio įmonė	Preilos g. 25-8, Neringa
J. Mikaločiaus įmonė „Alis“	Topolių g. 5-53, Kretinga
K. Milašiaus IĮ	Taikos g. 17-7, Palanga
R. Mišeikio IĮ	Molo g. 30, Klaipėda
A. Montvydo žvejojimo įmonė	Gintaro g. 44-10, Palanga
A. Montvydo įmonė	Saulėtekio g. 22-22, Palanga
B. Motiejauskienės IĮ	Mokyklos g. 14-15, Palanga
J. Nikoličiaus įmonė	Naglių g. 3-1, Neringa
A. Noro žuvies perdirbimo įmonė	Taikos g. 14-51, Neringa
V. Novikovo IĮ	Taikos g. 14-4, Neringa
K. Pesio žvejojimo įmonė	Ganyklų g. 53-34, Palanga
J. Petkevičiaus IĮ	I. Simonaitytės g. 32-19, Klaipėda
G. Petrausko IĮ	Žuvėdrų g. 3-4, Palanga
J. Petriko IĮ	Paliepgirių kelias 2, Palanga
S. Pociaus gintaro apdirbimo ir realizavimo įmonė	Taikos g. 14-41, Neringa
J. Putriaus personalinė įmonė	Gubojų g. 4, Palanga
A. Raukčio firma	Ievos kalno g. 14-6, Neringa
V. Razmo žvejojimo įmonė	Molo g. 54-1, Klaipėda
S. Rybakovo įmonė	Ievos kalno g. 24-6, Neringa
K. Rudžio komercijos įmonė	Kretingos g. 41-3, Palanga
Š. Rukšėno žvejojimo įmonė	K. Požėlos g. 11-19, Palanga
M. Rumsko įmonė	Šiaulių g. 5-36, Klaipėda
V. Silkauskio IĮ	Aušros g. 19, Klaipėda
A. Skudikio įmonė	Ošupio tako g. 6, Palanga
P. Skurvydo įmonė	Ganyklų g. 47-7, Palanga
V. Stančaičio žvejojimo įmonė	Drevernos k., Klaipėdos r.
V. Stonkaus IĮ	Veterinarijos g. 2-32, Klaipėda
E. Stulgaičio įmonė	Taikos g. 6-33, Neringa
V. Šakalio įmonė	Basanavičiaus g. 155, Kretinga

Pavadinimas	Adresas
J. Šato žuvies apdirbimo įmonė	Naglių g. 6-1, Neringa
A. Šimkevičiaus IĮ	Taikos g. 13, Neringa
V. Šinkonio įmonė	Pamario g. 27-1, Neringa
E. Šlepetienės žvejybos įmonė	Kastyčio g. 19, Palanga
V. Šopos įmonė	L. Rėzos g. 16-3, Neringa
A. Švaro žvejybos įmonė	Kopų g. 44-1, Klaipėda
V. Tamašausko IĮ	Mažojo kaimelio g. 24, Klaipėda
V. Tamošausko įmonė	Naglių g. 19-6, Neringa
A. Tapino prekybos IĮ	Žuvėdrų g. 6-4, Palanga
G. Tidikio žvejybos įmonė	II Melnragė 1A, Klaipėda
R. Tupiko firma	Gintaro įlankos g. 14-4, Neringa
UAB „Drevernos žuvis“	Smėlio g. 5, Dreverna, Klaipėdos r.
UAB „Edmarodenas“	Bandužių g. 21-3, Klaipėda
UAB „Gero vėjo žvejams“	Serviso g. 19, Klaipėda
UAB „Jūros vėjas“	Melioratorių g. 7-12, Šilutė
UAB „Jūrų kelias“	Laukininkų g. 45-48, Klaipėda
UAB „Kopos“	Kalno g. 18-3, Neringa
UAB „Melnragės molas“	Vėtros g. 9, Klaipėda
UAB „Nemuno žuvis“	Užlieknių k., Šilutės r.
UAB „Tauro laukas“	Įgulos g. 24-5, Klaipėda
UAB „Vikmina“	Taikos pr. 75-36, Klaipėda
UAB „Žvejo laimikis“	Galinio pylimo g. 28-9, Klaipėda
O. Ulvydienės žvejybos įmonė	L. Rėzos g. 64, Neringa
V. Vaivados žvejybos įmonė	Kalotės k., Klaipėdos r.
L. Valiaus žvejybos įmonė	Taikos pr. 19B-4, Klaipėda
A. Valiuko valčių nuomos įmonė	Mokyklos g. 15, Šventoji, Palangos sav.
A. Varžaičio prekybos įmonė	L. Rėzos g. 36-2, Neringa
G. Venckauskio personalinė įmonė	Žuvėdrų g. 49, Palanga
L. Vismanto įmonė	Statybininkų g. 22-144, Klaipėda
R. Visockio žvejybos įmonė	Žvejų g. 22, Palanga
P. Žąsyčio žvejybos įmonė	Karklės k., Klaipėdos r.
R. Žąsino personalinė įmonė	L. Rėzos g. 26-5, Neringa
R. Žeknio IĮ	Nidos g. 40C-38, Klaipėda
A. Žukausko IĮ	Medžiotųjų g. 10-1, Palanga
S. Žulkaus prekybos įmonė	Sodų g. 26-14, Palanga

1.7. Kuršių mariose žvejojantčios įmonės

Pavadinimas	Adresas
A. Antiušino personalinė įmonė	Plytų g. 44, Palanga
J. Auželio personalinė įmonė	Preilos g. 85-1, Neringa
A. Bakevičiaus firma	L. Rėzos g. 26-3, Neringa
V. Bako įmonė	Kalno g. 4-2, Neringa
H. Beresnevičiaus žvegybos įmonė	K. Donelaičio g. 3-15, Rusnė, Šilutės r.
V. Chlebavičius personalinė įmonė	Purvynės g. 6, Neringa
V. Dobrovolskio įmonė	L. Rėzos g. 4-1, Neringa
V. Eidukonienės įmonė	Kintų k., Saugų sen., Šilutės r.
E. Gedgaudo įmonė	Purvynės g. 9-2, Neringa
M. Griciūno įmonė „Venteris“	Santaros g. 3, Šilutė
A. Grigaičio firma	L. Rėzos g. 9-3, Neringa
V. Jako žuvies apdirbimo įmonė	Preilos g. 61-2, Neringa
Z. Kairio firma	Taikos g. 24-9, Neringa
A. Kauneckio personalinė įmonė	L. Rėzos g. 1-2, Neringa
E. Kavaliauskienės įmonė	Dusetų g. 10, Klaipėda
A. Kazlausko įmonė	Kopų g. 7-10, Neringa
A. Kelmelio žuvies apdirbimo įmonė	L. Rėzos g. 44-2, Neringa
K. Lisovskio įmonė	Preilos g. 25-8, Neringa
S. Lisovskio firma	Preilos g. 15-1, Neringa
Z. Lubio personalinė įmonė	Pervalkos g. 54-2, Neringa
S. Mockaus IĮ	Šilutės g. 4-10, Rusnė, Šilutės r.
P. Montvydo žvegybos įmonė	Saulėtekio g. 22-22, Palanga
J. Nikoličiaus įmonė	Naglių g. 3-1, Neringa
A. Noro žuvies apdirbimo įmonė	Taikos g. 14-51, Neringa
V. Novikovo įmonė	Taikos g. 14-4, Neringa
S. Papievio įmonė	Šturmu k., Saugų sen., Šilutės r.
S. Petrošiaus įmonė	Minijos k., Saugų sen., Šilutės r.
S. Pociaus gintaro apdirbimo ir realizavimo įmonė	Taikos g. 14-41, Neringa
E. Pužo firma	Taikos g. 28-4, Neringa
S. Rastenio veterinarinė įmonė	Drevernos k., Priekulės sen., Klaipėdos r.
A. Raukčio firma	Ievos kalno g. 14-6, Neringa
A. Repino įmonė	Taikos g. 11-10, Šilutė
V. Stančaičio žvegybos įmonė	Drevernos k., Klaipėdos r.
E. Stulgaičio įmonė	Taikos g. 6-33, Neringa
P. Sungailos įmonė	Nidos g. 5, Šilutė

Pavadinimas	Adresas
J. Šato žuvies apdirbimo įmonė	Naglių g. 6-1, Neringa
A. Šimkevičiaus įmonė	Taikios g. 13, Neringa
V. Šinkonio įmonė	Pamario g. 27-1, Neringa
V. Šopos įmonė	L. Rėzos g. 16-3, Neringa
V. Tamošausko įmonė	Naglių g. 19-6, Neringa
V. Toliušio žvejybos įmonė	Svencelės k., Klaipėdos r.
T. Tumosos įmonė	Liepų g. 9-24, Šilutė
R. Tupiko firma	Gintaro įlankos g. 14-4, Neringa
UAB „Astviras“	Suvernų k., Kintų sen. Šilutės r.
UAB „Atmatos upė“	Lakštingalų g. 2, Rusnė, Šilutės r.
UAB „Drevernos žuvis“	Smėlio g. 5, Drevernos k., Klaipėdos r.
UAB „Drevernos žvejys“	Drevernos k., Klaipėdos r.
UAB „Edita“	Preilos g. 2-1, Neringa
UAB „Ikras“	Neringos g. 55, Rusnė, Šilutės r.
UAB „Gero vėjo žvejams“	Serviso g. 19, Klaipėda
UAB „Jūros vėjas“	Melioratorių g. 7-12, Šilutė
UAB „Kopos“	Kalno g. 18-3, Neringa
UAB „Kuršių marios“	Drevernos k., Klaipėdos r.
UAB „Logusta“	Neringos g. 59B, Rusnė, Šilutės r.
UAB „Marių ežia“	Užlieknių k., Šilutės r.
UAB „Marių žvejys“	Kęstučio g. 20, Šilutė
UAB „Nemuno žuvis“	Užlieknių k., Šilutės r.
UAB „Omulis“	Lietuvininkų g. 26-3, Šilutė
UAB „Pamarėnas“	Santaros g. 3, Šilutė
UAB „Pamario žuvis“	Kintai, Šilutės r.
UAB „Rusnės žvejys“	Neringos g. 2, Rusnė, Šilutės r.
UAB „Smiltalė“	Neringos g. 42, Rusnė, Šilutės r.
UAB „Šturmu žuvininkystės įmonė“	Šturmai, Šilutės r.
UAB „Tatamiškis“	Žalgirio g. 27, Šilutė
UAB „Uostadvaris“	Uostadvaris, Šilutės r.
UAB „Valdo žuvis“	Ventės k., Kintų sen., Šilutės r.
UAB „Ventžuvė“	Ventės k., Šilutės r.
O. Ulvydienės žvejybos įmonė	L. Rėzos g. 64, Neringa
A. Varžaičio prekybos įmonė	L. Rėzos g. 36-2, Neringa
K. Viršilos žvejybos įmonė	Žvejų g. 5-1, Dreverna, Klaipėdos r.
D. Žarnausko įmonė	Preilos g. 93, Neringa
R. Žašino personalinė įmonė	L. Rėzos g. 26-5, Neringa
A. Žukausko žvejybos įmonė	Žvejų g. 14, Dreverna, Klaipėdos r.

1.8. Tvenkinių žuvininkystės įmonės

Pavadinimas	Adresas	Telefonas, faksas	Vadovas
UAB „Akvilėgija“	Žvejų g. 1, Kalveliai, Vilniaus r.	(8 5) 249 5271 8 612 86582	Genutė Pivoriūnienė
UAB „Armolė“	Arnionių k., Molėtų r.	(8 383) 42144 8 687 10905	Kęstutis Varanka
UAB „Arvydai“	Arvydų k., Vilniaus r.	(8 5) 254 6138 8 618 00680	Vytautas Petružis
UAB „Bartžuvė“	Kietaviškės, Kaišiadorių r.	(8 346) 44662 8 699 37481	Arūnas Saltonas
UAB „Birvėtos tvenkiniai“	Navikų k., Ignalinos r.	(8 386) 59114 8 698 44506	Edita Brūkštuvienė
UAB „Daugų žuvis“	Skabeikių k., Alytaus r.	(8 315) 40644 8 687 84086	Giedrius Kizalas
AB „Išlaužo žuvis“	Išlaužas, Prienų r.	8 685 26971	Darius Svirskis
UAB „Juodasis gandras“	Baltoji Vokė, Šalčininkų r.	(8 380) 43160 8 687 94767	Zenonas Pakarklis
UAB „Karpis“	Bebruliškių k., Marijampolės r.	(8 343) 91539 8 614 09635	Evaldas Kakarieka
UAB „Kintai“	Kintai, Šilutės r.	(8 441) 47149 8 698 44853	Rimgaudas Višinskas
UAB „Kabelių žuvis“	Kabelių k., Varėnos r.	(8 310) 48137 8 612 47707	Gytis Juškevičius
UAB „Žemaitijos žuvis“	Gedrimų k., Telšių r.	(8 444) 45748 8 686 05920	Feliksas Petkus
UAB „Raseinių žuvininkystė“	Gapšių k., Raseinių r.	(8 428) 70376 8 698 73839	Česlovas Kenstavičius
UAB „Šalčininkų žuvininkystės ūkis“	Tribonių k., Šalčininkų r.	(8 5) 270 5050 8 614 36644	Algimantas Gylys
UAB „Šilo Pavėžupis“	Laikšių k., Kelmės r.	(8 427) 45425 8 685 68818	Arvydas Jucius
UAB „Šventjonis“	Kurtuvėnai, Šiaulių r.	(8 41) 370 135 8699 91912	Bronius Astrauskas
AB „Vasaknos“	Vasaknų k., Zarasų r.	(8 385) 56221 8 686 15301	Algirdas Šiukščius
UAB „Kaplių žuvų veislynas“	Kaplių k., Kėdainių r.	(8 347) 40225 8 685 43745	Vytautas Molevičius
VĮ „Laukystos žuvų veislynas“	Mančiūnų k., Kaišiadorių r.	8 612 73458	Marijonas Kiela

1.9. LVŽŽTC ir jo padaliniai

LVŽŽTC ir jo padaliniai	Adresas	Telefonas, faksas, el. paštas	Vadovas
LVŽŽTC	Konstitucijos pr. 23, 08105 Vilnius	Tel. (8 5) 272 7916 Faks. (8 5) 272 2146 lvzztc@zuvivaisa.lt	Povilas Kinduryš
Ignalinos filialas	Strigailiškių k., Palūšės sen., 30200 Ignalinos r.	Tel./faks. (8 386) 54120	Algirdas Bagdanavičius
Simno filialas	Kalesninkų k., Simno sen., 64314 Alytaus r.	Tel./faks. (8 315) 35424	Vydas Baravykas
Rusnės filialas	Šyškrantės k., Rusnės sen., 99344 Šilutės r.	Tel./faks. (8 441) 58505	Stasys Aleksandravičius
Šilavoto filialas	Mikalinės k., Šilavoto sen., 95272 Prienų r.	Tel./faks. (8 319) 41449	Antanas Paukštė
Žeimenos lašišinių žuvų veislynas	Meškerinės k., Pabradės sen., 18174 Švenčionių r.	Tel./faks. (8 387) 49130	Antanas Vaznys
Vokės filialas	Vinkšnų g. 6, 02232 Vilnius	Tel./faks. (8 5) 264 5146	Donatas Galentas
Vidaus vandenų ir ichtiopatologijos laboratorija	Juozapavičiaus g. 9, 09311 Vilnius	Tel. (8 5) 272 3262 Faks. (8 5) 272 3686	Petras Sakalauskas
Žuvininkystės tyrimų laboratorija	Smiltynės pl. 1, 93100 Klaipėda	Tel. (8 46) 391 122; tel./faks. (8 46) 391 104 ztl@is.lt	Šarūnas Toliušis

1.10. Mokslo institucijos

Pavadinimas	Adresas	Telefonas, faksas	El. paštas
Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas	V. Kudirkos g. 18, 03105 Vilnius	Tel. (8 5) 261 4525 Faks. (8 5) 261 4524	laei@laei.lt
VU Ekologijos institutas	Akademijos g. 2, 08412 Vilnius	Tel. (8 5) 272 9257 Faks. (8 5) 272 9352	ekoi@ekoi.lt
VU Gamtos mokslų fakultetas	M. K. Čiurlionio g. 21/27, 03101 Vilnius	Tel.: (8 5) 239 8200 Faks. (8 5) 239 8204	
Klaipėdos universiteto Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo institutas	H. Manto g. 84, 92294 Klaipėda	Tel. (8 46) 398 846 Faks. (8 46) 398 845	simona@corpi.ku.lt , art@corpi.ktu.lt

1.11. Žuvų perdirbimo įmonės ir laivai

(turintys Lietuvos valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos leidimą tiekti gaminamus produktus į rinką (2005 m. gruodžio 29 d. duomenys))

Nr.	Veterinarinio patvirtinimo Nr.	Įmonės pavadinimas	Adresas
Žuvų perdirbimo įmonės, turinčios teisę gaminamus produktus tiekti į ES rinką			
1	46-17	UAB „Edega“	Rukla, Jonavos r.
2	49-08	G. Kanaševičiaus „Desė“	Naujajėžio k., Kaišiadorių r.
3	69-11	A. Urbono firma	Dambravos k., Prienų r.
4	52-30	UAB „Pelamidė“	Piliuonos k., Kauno r.
5	52-38	UAB „Saldoga“	Jiesios g. 6, Ilgakiemio k., Kauno r.
6	72-09	UAB „Norvelita“	Gabšių k., Raseinių r.
7	55-29	UAB „Provit Industrija“	Grobštų k., Agluonėnų sen., Klaipėdos r.
8	55-11	UAB „JVA Partneriai“	Priekulė, Pamario g. 15, Klaipėdos r.
9	56-01	UAB „Reba“	Geštautų k., Kretingos r.
10	56-05	UAB „Ost See Fisch Kretinga“	Tiekėjų g. 33A, Kretinga
11	56-14	UAB „Nokvėja“	Žvainių k., Kretingos r.
12	21-04	UAB „Makvela“	Kalnuvėnų k., Klaipėda
13	21-07	UAB „Ižas“	Lypkių g. 55, Klaipėda
14	21-10	UAB „Fishlita“	Artojo g. 7B, Klaipėda
15	21-15	UAB „Espersen Lietuva“	Pramonės g. 15, Klaipėda
16	25-01	UAB „Baltijos delikatesai“	Ganyklų g. 8B, Palanga
17	55-31	L. Šemetulskio IĮ	Girkaliai, Kretingalė, Klaipėdos r.
18	51-06	UAB „Kraitenė“	Fabriko g. 8, Marijampolė
19	66-25	UAB „Lipresa“	Naujamiesčio sen., Berniūnų k., Panevėžio r.
20	66-33	Želnio IĮ „Grundalas“	Upytės sen., Vaišvilčių k., Panevėžio r.
21	73-10	J. Simučio IĮ „Bajorų žuvis“	Bajorų k., Rokiškio r.
22	77-07	UAB „Lignesa“	Taurų k., Tauragė
23	77-06	UAB „Baltoji snaigė“	Gaurės g. 31, Tauragė
24	68-08	UAB „Plungės kooperatinė prekyba“	Birutės g. 50, Plungė
25	68-10	UAB „Plungės šaltis“	Stoties g. 9, Plungė
26	68-11	UAB „Vičiūnai ir partneriai“	Birutės g. 50, Plungė
27	41-27	UAB „Makvela“	Gėlių g. 2, Avižieniai, Vilniaus r.
28	86-01	UAB „Jolada“	Strūnaičio g. 43, Švenčionys

Nr.	Veterinarinio patvirtinimo Nr.	Įmonės pavadinimas	Adresas
29	01-15	UAB „Palink“	Kirtimų g. 57D, Vilnius
30	85-02	UAB „Šiaurės kompanija“	Vilniaus g. 3, Šalčininkai
Žvejybos laivai, turintys teisę gaminamus produktus tiekti į ES rinką			
1	LT-003	ŽL „Borgin“	UAB „Norgertus“, Nemuno g. 139, Klaipėda
2	LT-009	DŽTŠ „Koralas“	UAB „Baltlanta“, Artojo g. 7, Klaipėda
3	LT-013	ŽL „Radvila“	UAB „Atlantic high sea fishing company“, Jono g. 12, Klaipėda
4	LT-017	ŽL „Baltik“	UAB „Baltlanta“, Artojo g. 7, Klaipėda
5	LT-018	ŽL „Atlant“	UAB „Baltlanta“, Artojo g. 7, Klaipėda
6	LT-004	ŽL „Vyturys“	UAB „Baltlanta“, Artojo g. 7, Klaipėda
7	LT-005	ŽL „Captain G. Koval“	UAB „Baltlanta“, Artojo g. 7, Klaipėda
8	LT-008	ŽL „Balandis“	UAB „Baltlanta“, Artojo g. 7, Klaipėda
9	LT-010	ŽL „Anuva“	UAB „Anuva“, S. Šimkaus g. 14-1, Klaipėda
10	LT-014	ŽL „Aras-1“	UAB „Baltlanta“, Artojo g. 7, Klaipėda
11	LT-015	ŽL „Irvinga“	UAB „Baltlanta“, Artojo g. 7, Klaipėda
12	LT-016	ŽL „Sakalas-1“	UAB „Baltlanta“, Artojo g. 7, Klaipėda
Žuvų perdirbimo įmonės, turinčios teisę gaminamus produktus tiekti į Lietuvos Respublikos rinką			
1	55-17	UAB „Dauparų žuvis“	Dauparų k., Klaipėdos r.
2	88-30	B. Venckienės IĮ	Traksėdžiai, Šilutės r.
3	88-36	S. Puidoko IĮ	Rusnė, Šilutės r.
4	84-04	UAB „Smulkios žuvys“	Žeimių k., Krūkų sen., Šakių r.
5	85-20	UAB „Engure“	Jašiūnų k., Šalčininkų r.
6	86-09	UAB „Jolada“	Cirkliškio k., Švenčionių r.
Žuvų perdirbimo įmonė, kuriai reikalavimams įgyvendinti suteiktas pereinamasis laikotarpis			
1	55-27	UAB „Baltijos konservai“	Klemiškės II k., Sendvario sen., Klaipėdos r.

2. Žuvų sugavimo kvotos

2.1. 2005 m. Lietuvai skirtos žuvų sugavimo Atlanto vandenyne kvotos

Šiaurės Vakarų Atlanto žvejybos organizacijos (NAFO) reguliuojamoje akvatorijoje

Šiaurinės krevetės 3L kvadrato	144
Šiaurinės krevetės 3M kvadrato	579 dienos
Jūrų ešeriai 1F, 3K kvadratuose ir 2 parajonyje	3 625 (galima žvejoti ir NEAFC V, XII ir XIV parajoniuose)
Jūrų ešeriai 3 M kvadrato	1 571
Kalmarai 2 ir 3 parajoniuose	128
Juodieji (Grenlandijos) otai 3LMNO kvadratuose	27
Rajos 3LNO kvadratuose	119

Šiaurės Rytų Atlanto žvejybos komisijos (NEAFC) reguliuojamoje akvatorijoje

Skumbrės IIa, VI, VII, VIIIa, b, d, e, XII ir XIV parajoniuose	85
Jūrų ešeriai V, XII ir XIV parajoniuose	3 625 (galima žvejoti ir NAFO 1F, 3K kvadratuose ir 2 parajonyje)
Juodieji (Grenlandijos) otai II, IV ir VI parajoniuose	10

Giliavandenės žuvis

Giliavandeniai rykliai V, VI, VII, VIII ir IX parajoniuose	10
Juodosios kardžuvės V, VI, VII ir XII parajoniuose	1
Bukasnukės ilgauodegės Vb, VI ir VII parajoniuose	99
Bukasnukės ilgauodegės VIII, IX, X, XII ir XIV parajoniuose	10
Melsvosios molvos VI ir VII parajoniuose	2

2.2. 2000–2005 m. Lietuvai skirtos žuvų sugavimo Baltijos jūroje kvotos

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Menkės, t	4672	4672	3382	3338	2741	2768
Strimelės, t	8670	6420	4280	3068	3068	3405
Šprotai (brėtlingiai), t	18000	15980	17100	15345	18901	24750
Lašišos, vnt.	6840	6840	6840	6992	6992	6992

2.3. 2000–2005 m. žuvų sugavimo ir leidžiamų naudoti Kuršių mariose žvejybos įrankių limitai

Rodikliai	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Žuvų sugavimas, t						
Karšiai	400	390	465	395	420	455
Sterkai	80	90	125	120	125	125
Stintos					415	250
Žvejybos įrankiai, vnt.						
Traukiamieji iki 500 m ilgio tinklai	5	5	5	5	5	5
40–45 mm akių dydžio statomieji tinklaičiai	300	300	300	300	300	300
70 mm akių dydžio statomieji tinklaičiai	500	500	500	500	500	500
Ungurinės gaudyklės	350	350	350	350	350	350
Ungurinės gaudyklės su selektyviniais intarpais	–	–	–	40	40	40
Stambiaakės gaudyklės (vartos)	–	–	–	–	100	100
Stintinės gaudyklės	–	–	–	–	150	150
Nėginės gaudyklės	–	–	–	–	40	40

3. Lietuvos žvejybos įmonių žuvų sugavimas (gyvuoju svoriu), t

3.1. Jūrose ir vidaus vandenyse 1995–2005 m.

Žvejybos rajonai	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Iš viso	57137	89829	56627	69458	43884	45330	153527	151532	159106	160665	141789
Šiaurės Vakarų Atlantas (NAFO)	980	1585	1785	3107	3370	4047	7596	10946	11670	8644	5321
Šiaurės Rytų Atlantas (NEAFC)	29805	28434	11391	4825	11269	11128	21357	22100	17767	7410	4327
iš jų Svalbardo žvejybos rajonas Barenco jūroje	-	-	-	233	797	2781	2645	3319	1652	2111	1920
Grenlandijos ekonominė zona	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46	163
Maroko ekonominė zona	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8651	38509
Angolos ekonominė zona	-	-	-	-	-	-	-	-	4686	-	-
Pietryčių Atlantas (Mauritanijos ekonominė zona)	10800	36730	25680	45804	16400	18100	111100	106434	111567	118997	76367
Baltijos jūra	12919	20470	14824	12679	9698	8455	10024	8591	9411	12625	13542
Kuršių marios	652	784	1053	1167	1095	1258	1096	1313	1292	1237	1168
Vidaus vandens telkiniai	267	289	378	365	402	346	353	398	365	358	379
Akvakultūra	1714	1537	1516	1511	1650	1996	2001	1750	2348	2697	2014

3.2. Atlanto vandenyne 2000–2005 m.

2000 m.

Žuvų rūšys	Iš viso	Šiaurės Vakarų Atlantas (NAFO)	Svalbardo rajonas	Šiaurės Rytų Atlantas (NEAFC)	Mauritanijos ekonominė zona
Ilgauodegės	1,1	1,1	-	-	-
Juodieji otai	20,7	20,7	-	-	-
Jūrų ešeriai	6687,4	430,4	-	6257,0	-
Krevetės	6376,1	3595,1	2781,0	-	-
Sardinėlės	3400,0	-	-	-	3400,0
Skumbrės	3285,0	-	-	2085,0	1200,0
Stauridės	13105,0	-	-	5,0	13100,0
Kitos žuvys	400,0	-	-	-	400,0
Iš viso	33275,3	4047,3	2781,0	8347,0	18100,0

2001 m.

Žuvų rūšys	Iš viso	Šiaurės Vakarų		Šiaurės Rytų		Mauritanijos ekonominė zona
		Atlantas (NAFO)	Svalbardo rajonas	Atlantas (NEAFC)		
Ilgauodegės	165,2	28,2	-	137,0	-	-
Juodieji otai	394,8	391,8	-	3,0	-	-
Jūrų ešeriai	20181,9	4395,9	-	15786,0	-	-
Krevetės	5413,0	2768,0	2645,0	-	-	-
Molvos	16,0	-	-	16,0	-	-
Amerikinės plekšnės	2,8	2,8	-	-	-	-
Geltonuodegės plekšnės	1,1	1,1	-	-	-	-
Raudonosios plekšnės	3,1	3,1	-	-	-	-
Rajos	4,0	4,0	-	-	-	-
Sardinėlės	30800,0	-	-	-	-	30800,0
Sardinės	8800,0	-	-	-	-	8800,0
Skumbrės	11849,0	-	-	1949,0	-	9900,0
Spygliuotieji rykliai	14,0	-	-	14,0	-	-
Stauridės	57544,0	-	-	344,0	-	57200,0
Žuvys kalavijai	3,0	-	-	3,0	-	-
Kitos žuvys	4860,7	0,7	-	460,0	-	4400,0
Iš viso	140052,72	7595,72	2645,0	18712,0		111100,0

2002 m.

Žuvų rūšys	Iš viso	Šiaurės Vakarų		Šiaurės Rytų		Mauritanijos ekonominė zona
		Atlantas (NAFO)	Svalbardo rajonas	Atlantas (NEAFC)		
Alfonsinos	98,0	-	-	-	-	98,0
Ančiuviai	22390,0	-	-	-	-	22390,0
Barakudos	40,0	-	-	-	-	40,0
Didžiadantės	121,0	-	-	-	-	121,0
Ilgauodegės	1851,5	16,2	-	1835,1	-	-
Juodieji otai	345,6	297,8	-	47,8	-	-
Jūrų ešeriai	21852,7	7196,0	-	14656,7	-	-
Jūrų karosai	137,0	-	-	-	-	137,0
Jūrų lydekos	189,0	-	-	-	-	189,0
Jūrų šamai	113,0	-	-	-	-	113,0
Karališkosios skumbrės	298,0	-	-	-	-	298,0

Žuvų rūšys	Iš viso	Šiaurės Vakarų		Šiaurės Rytų		Mauritanijos ekonominė zona
		Atlantas (NAFO)	Svalbardo rajonas	Atlantas (NEAFC)		
Juodosios kardžuvės	9,7	-	-	9,7	-	-
Kefalės	102,0	-	-	-	-	102,0
Krevetės	6706,3	3387,3	3319,0	-	-	-
Lichijos	386,0	-	-	-	-	386,0
Melsvažuvės	742,0	-	-	-	-	742,0
Molvos	28,9	-	-	28,9	-	-
Pelamidės	793,0	-	-	-	-	793,0
Amerikinės plekšnės	25,7	25,7	-	-	-	-
Raudonosios plekšnės	1,9	1,9	-	-	-	-
Rajos	18,3	18,3	-	-	-	-
Raudonakiai	8,0	-	-	-	-	8,0
Sardinėlės	22205,0	-	-	-	-	22205,0
Saulėžuvės	1,0	-	-	-	-	1,0
Skumbrės	13719,2	-	-	1600,2	-	12119,0
Spygliuotieji rykliai	39,9	-	-	39,9	-	-
Stauridės	46282,0	-	-	-	-	46282,0
Taukžuvės	51,0	-	-	-	-	51,0
Tunai	216,0	-	-	-	-	216,0
Kitos žuvys	708,9	3,1	-	562,7	-	143,0
Iš viso	139480,2	10946,3	3319,0	18780,9	106434,0	

2003 m.

Žuvų rūšys	Iš viso	Šiaurės Vakarų		Šiaurės Rytų		Mauritanijos ekonominė zona	Angolos ekonomi nė zona
		Atlantas (NAFO)	Svalbardo rajonas	Atlantas (NEAFC)			
Ančiuviai	26590,0	-	-	-	-	26590,0	-
Barakudos	4,0	-	-	-	-	4,0	-
Berdo švelniagalvės	234,9	-	-	234,9	-	-	-
Beriksai	18,0	-	-	-	-	18,0	-
Chimeros	4,3	-	-	4,3	-	-	-
Didžiadantės	104,0	-	-	-	-	104,0	-
Ilgauodegės	847,0	8,3	-	838,7	-	-	-
Juodieji otai	68,5	43,1	-	25,4	-	-	-

Žuvų rūšys	Iš viso	Šiaurės Vakarų Atlantas (NAFO)	Svalbardo rajonas	Šiaurės Rytų Atlantas (NEAFC)	Mauritanijos ekonominė zona	Angolos ekonomi nė zona
Jūrų ešeriai	21630,0	7308,9	-	14321,1	-	-
Jūrų šamai	359,0	-	-	-	359,0	-
Jūrų karosai	139,0	-	-	-	139,0	-
Jūrų karšiai	3,0	-	-	-	3,0	-
Jūrų lydekos	392,0	-	-	-	392,0	-
Kapitonai	56,0	-	-	-	56,0	-
Kefalės	109,0	-	-	-	109,0	-
Krevetės	5538,6	3886,6	1652,0	-	-	-
Lichijos	475,0	-	-	-	475,0	-
Melsvažuvės	623,0	-	-	-	623,0	-
Molvos	37,4	-	-	37,4	-	-
Pelamidės	630,0	-	-	-	625,0	5,0
Portugališkieji šunrykliai	6,5	-	-	6,5	-	-
Pristipomos	84,0	-	-	-	84,0	-
Rajos	405,6	405,6	-	-	-	-
Raudonakiai	19,0	-	-	-	19,0	-
Sardinėlės	31332,0	-	-	-	29517,0	1815,0
Saulonės	8,0	-	-	-	8,0	-
Skumbrės	22608,3	-	-	582,309	21718,0	308,0
Spygliuotieji rykliai	21,3	-	-	21,3	-	-
Stauridės	32439,0	-	-	-	30498,0	1941,0
Stromatėjai	24,0	-	-	-	24,0	-
Taukžuvės	73,0	-	-	-	73,0	-
Tunai	129,0	-	-	-	129,0	-
Žuvys kalavijai	13,3	-	-	13,3	-	-
Kitos žuvys	664,0	17,6	-	29,4	-	617,0
Iš viso	145689,8	11670,0	1652,0	16114,8	111567,0	4686,0

2004 m.

Žuvų rūšys	Iš viso	Šiaurės Vakarų Atlantas (NAFO)	Svalbar do rajonas	Šiaurės Rytų Atlantas (NEAFC)	Grenlan- dijos ekonominė zona	Mauri- tanijos ekonominė zona	Maroko ekonominė zona
Ančiuviai	27627,0	-	-	9,0	-	26707,0	911,0
Berdo švelniagalvės	546,0	-	-	546,0	-	-	-
Chimeros	26,0	-	-	26,0	-	-	-

Žuvų rūšys	Iš viso	Šiaurės Vakarų Atlantas (NAFO)	Svalbar do rajonas	Šiaurės Rytų Atlantas (NEAFC)	Grenlandijos ekonominė zona	Mauritanijos ekonominė zona	Maroko ekonominė zona
Didžiadantės	111,0	-	-	-	-	111,0	-
Ilgauodegės	1081,0	-	-	1081,0	-	-	-
Juodieji otai	42,0	-	-	42,0	-	-	-
Jūrų ešeriai	7136,0	3698,0	-	3392,0	46,0	-	-
Jūrų šamai	129,0	-	-	-	-	129,0	-
Jūrų karosai	33,0	-	-	-	-	33,0	-
Jūrų lydekos	302,0	-	-	-	-	302,0	-
Kapitonai	58,0	-	-	-	-	58,0	-
Kefalės	71,0	-	-	-	-	71,0	-
Krevetės	7057,0	4946,0	2111,0	-	-	-	-
Lichijos	427,0	-	-	-	-	427,0	-
Melsvažuvės	370,0	-	-	-	-	370,0	-
Molvos	42,0	-	-	42,0	-	-	-
Pelamidės	571,0	-	-	-	-	571,0	-
Portugališkieji šunrykliai	17,0	-	-	17,0	-	-	-
Pristipomos	10,0	-	-	-	-	10,0	-
Rajos	2,0	-	-	2,0	-	-	-
Sardinėlės	35141,0	-	-	-	-	35045,0	96,0
Skumbrės	14493,0	-	-	-	-	13208,0	1285,0
Spygliuotieji rykliai	56,0	-	-	56,0	-	-	-
Stauridės	47706,0	-	-	-	-	41347,0	6359,0
Stromatėjai	2,0	-	-	-	-	2,0	-
Taukžuvės	51,0	-	-	-	-	51,0	-
Tunai	320,0	-	-	-	-	320,0	-
Žuvys kalavijai	86,0	-	-	86,0	-	-	-
Kitos žuvys	235,0	-	-	-	-	235,0	-
Iš viso	143748,0	8644,0	2111,0	5299,0	46,0	118997,0	8651,0

2005 m.

Žuvų rūšys	Iš viso	Šiaurės Vakarų Atlantas (NAFO)	Svalbar do rajonas	Šiaurės Rytų Atlantas (NEAFC)	Grenlan- dijos ekonomi- nė zona	Maurita- nijos ekonominė zona	Maroko ekonominė zona
Ančiuviai	21056,0	-	-	-	-	16326,0	4730,0
Alfonsinos	11,0	-	-	-	-	11,0	-
Atlantinės kasabos	2,0	-	-	-	-	2,0	-
Barakudos	1,0	-	-	-	-	1,0	-
Berdo švelniagalvės	735,6	-	-	735,6	-	-	-
Chimeros	64,3	-	-	64,3	-	-	-
Didžiadantės	1016,0	-	-	-	-	17,0	999,0
Grenadieriai	272,1	-	-	272,1	-	-	-
Bukasnukės ilgauodegės	151,1	46,564	-	104,5	-	-	-
Jūrų ešeriai	2357,0	1168,502	-	1026,6	162,877	-	-
Jūrų karosai	4,0	-	-	-	-	4,0	-
Jūrų karšiai	20,0	-	-	-	-	20,0	-
Jūrų lydekos	122,0	-	-	-	-	58,0	64,0
Jūrų šamai	25,0	-	-	-	-	25,0	-
Juodosios kardžuvės	5,0	-	-	5,0	-	-	-
Sidabrinės kardžuvės	12,4	-	-	12,4	-	-	-
Kapitonai	32,0	-	-	-	-	32,0	-
Kefalės	6,0	-	-	-	-	6,0	-
Krevetės	5859,8	3940,3	1919,5	-	-	-	-
Lichijos	142,0	-	-	-	-	142,0	-
Melsvažuvės	117,0	-	-	-	-	117,0	-
Melsvosios molvos	15,42	-	-	15,42	-	-	-
Juodieji (Grenlandijos) otai	79,7	77,1	-	2,6	-	-	-
Pelamidės	149,0	-	-	-	-	149,0	-
Amerikinės plekšnės	15,6	15,6	-	-	-	-	-
Geltonuodegės plekšnės	13,9	13,9	-	-	-	-	-
Raudonosios plekšnės	1,6	1,6	-	-	-	-	-

Žuvų rūšys	Iš viso	Šiaurės Vakarų Atlantas (NAFO)	Svalbar do rajonas	Šiaurės Rytų Atlantas (NEAFC)	Grenlandijos ekonominė zona	Mauritanijos ekonominė zona	Maroko ekonominė zona
Portugališkieji šunrykliai	2,2	-	-	2,2	-	-	-
Pristipomos	21,0	-	-	-	-	21,0	-
Rajos	62,3	50,5	-	11,8	-	-	-
Raudonakiai	6,0	-	-	-	-	1,0	5,0
Rudagalvės menkės	149,0	1,4	-	148,6	-	-	-
Sardinėlės	19328,0	-	-	-	-	16861,0	2467,0
Sardinės	920,0	-	-	-	-	807,0	113,0
Saulonės	11,0	-	-	-	-	5,0	6,0
Siūlapelekės vėgėlės	2,8	2,8	-	-	-	-	-
Skumbrės	14962,0	-	-	-	-	6355,0	8607,0
Stauridės	55831,0	-	-	-	-	35074,0	20757,0
Šunrykliai (giliavandeniai rykliai)	8,2	1,9	-	6,3	-	-	-
Taukžuvės	1,0	-	-	-	-	1,0	-
Tunai	277,0	-	-	-	-	277,0	-
Vilkžuvės	1,5	1,5	-	-	-	-	-
Kitos žuvys	816,0	-	-	-	-	55,0	761,0
Iš viso	124687,4	5321,5	1919,5	2407,5	162,9	76367,0	38509,0

3.3. Baltijos jūroje 2000–2005 m.

Atviroje Baltijos jūros dalyje

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Menkės	4620,221	3778,180	2857,653	2789,549	3228,863	2875,580
Strimelės	1071,021	1515,478	1455,724	2040,194	1734,237	688,314
Šprotai (brėtlingiai)	1681,260	3134,447	2799,632	3043,020	6184,431	8635,098
Lašišos, t	0,333	0,588	1,306	0,251	0,233	-
<i>Lašišos, vnt.</i>	78	152	363	74	49	-
Plekšnės	590,202	1111,409	1044,534	1079,609	879,236	927,137
Otai	3,637	4,112	1,871	1,835	0,952	1,246
Stintos	22,327	6,576	9,004	12,891	4,253	1,884

Karšiai	-	0,025	-	-	-	-
Sterkai	0,170	7,542	7,061	0,406	-	0,050
Sykai	-	0,100	-	0,010	-	-
Iš viso	7989,171	9558,457	8176,785	8967,765	12032,205	13129,309

Baltijos jūros priekrantėje

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ešeriai	1,599	1,023	1,987	0,594	0,735	0,600
Karosai	-	-	0,001	-	-	-
Karšiai	5,340	2,287	2,941	2,159	3,104	2,671
Kuojos	0,463	0,051	0,097	0,240	0,302	0,362
Lašišos, t	5,251	3,832	9,151	2,979	2,158	1,993
<i>Lašišos, vnt.</i>	<i>1458</i>	<i>1053</i>	<i>2975</i>	<i>967</i>	<i>655</i>	<i>556</i>
Lydekos	0,073	0,099	0,064	0,025	0,024	0,026
Menkės	101,100	73,485	106,774	104,866	153,260	111,800
Otai	19,176	14,038	16,060	10,883	6,518	16,567
Perpelės	0,073	0,085	0,516	0,009	0,301	2,260
Plakiai	0,005	-	-	-	-	-
Plekšnės	28,127	25,589	36,314	23,288	21,391	21,818
Raudės	0,321	0,203	1,433	1,150	0,301	0,281
Salačiai	0,010	0,004	0,004	0,006	-	-
Sykai	2,793	2,924	1,385	0,810	0,487	0,539
Sterkai	20,544	20,049	48,127	24,979	4,921	12,424
Stintos	131,288	175,186	87,086	197,163	280,652	163,398
Strimelės	126,740	123,698	81,304	58,196	110,767	59,693
Šlakiai, t	4,018	2,156	2,345	1,195	0,361	0,478
<i>Šlakiai, vnt.</i>	<i>1210</i>	<i>588</i>	<i>740</i>	<i>387</i>	<i>108</i>	<i>123</i>
Šprotai (brėtlingiai)	0,243	0,229	0,196	0,162	0,078	0,284
Unguriai	0,157	0,250	0,163	0,566	0,313	0,108
Upėtakiai	0,100	0,046	0,024	0,008	0,002	0,007
Vėgėlės	0,040	-	0,001	0,002	0,002	-
Vėjažuvės	0,590	0,464	0,035	0,216	0,158	0,363
Žiobriai	18,015	19,453	18,311	13,938	6,742	16,593
Kitos žuvys	0,145	-	0,046	0,103	0,017	0,112
Iš viso	466,211	465,151	414,365	443,537	592,594	412,377

3.4. Vidaus vandens telkiniuose 2000–2005 m.

Visuose vidaus vandens telkiniuose

Vandens telkiniai	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Iš viso (be tvenkinių)	1604,245	1448,618	1711,246	1656,693	1594,603	1546,713
iš jų:						
Kuršių marios	1257,767	1095,638	1312,986	1291,571	1236,557	1168,192
kiti vandens telkiniai	346,478	352,980	398,260	365,122	358,046	378,521
iš jų:						
Kauno marios	112,140	105,794	141,681	138,705	229,509	149,528
upės	172,994	172,079	196,801	159,009	75,308	182,266
ežerai	51,381	58,446	50,323	59,479	31,388	30,425
vandens talpyklos	7,720	10,722	7,587	4,040	3,066	8,141
<i>iš jų Kruonio HAE</i>	<i>5,454</i>	<i>8,623</i>	<i>5,668</i>	<i>2,102</i>	<i>1,364</i>	<i>7,003</i>
polderiai	2,243	5,939	1,868	3,889	18,775	8,161
Tvenkiniai (akvakultūra)	1996,395	2001,495	1750,000	2348,000	2697,100	2013,500

Kuršių mariose

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Aukšlės	-	-	0,120	0,001	-	-
Dyglės	21,879	17,661	5,534	3,530	2,608	2,632
Ešeriai	46,109	44,657	45,831	39,654	41,570	51,263
Karšiai	388,055	379,676	422,895	369,450	387,877	353,632
Karosai	17,169	12,313	14,708	13,508	14,766	12,402
Karpiai	-	0,013	0,007	0,036	0,005	0,230
Kuojos	465,475	373,996	516,718	585,389	506,24	441,787
Lašišos	0,139	0,194	0,482	0,277	0,198	0,499
Lydekos	11,107	6,631	8,281	9,197	7,338	12,335
Lynai	0,057	0,141	0,203	0,221	0,100	0,133
Meknės	-	0,001	0,008	0,002	0,002	0,002
Nėgės	0,016	0,010	0,005	0,824	3,836	5,287
Ožkos	7,614	12,065	4,039	6,229	8,891	4,728
Perpelės	0,44	0,057	0,112	0,284	1,268	3,659
Plakiai	3,786	8,668	9,506	16,155	41,478	19,954
Plekšnės	0,019	0,257	0,796	0,022	0,089	0,505
Pūgžliai	96,284	61,357	30,686	8,660	3,519	8,406
Raudės	0,003	1,243	0,917	1,635	1,982	0,775
Salačiai	4,886	3,767	8,381	9,710	6,002	3,603

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Sykai	0,539	0,731	0,593	0,510	0,318	0,332
Sterkai	70,140	79,435	106,573	108,058	109,197	101,243
Strimelės	0,263	1,486	1,822	4,578	0,605	0,867
Stintos	57,122	33,911	51,802	39,994	27,404	45,259
Šamai	0,058	0,025	0,078	0,318	0,107	0,104
Šapalai	-	0,003	0,002	0,006	-	-
Šlakiai	0,462	0,372	0,644	0,774	0,183	0,648
Unguriai	8,086	9,184	10,444	9,670	9,702	12,363
Vėgėlės	10,121	7,765	12,465	10,078	6,277	9,514
Žiobriai	47,938	39,936	59,324	52,780	54,933	75,807
Kitos žuvys	-	0,083	0,010	0,021	0,062	0,223
Iš viso	1257,767	1095,638	1312,986	1291,571	1236,557	1168,192

Kauno mariose

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ešeriai	4,267	3,198	7,625	6,521	8,620	6,444
Karosai	0,266	0,800	2,605	5,477	5,775	5,616
Karpiai	0,166	0,222	0,441	0,517	1,650	1,284
Karšiai	15,186	14,915	17,480	14,864	17,263	12,008
Kuojos	83,998	71,744	91,108	89,669	162,654	90,825
Lydekos	0,610	0,487	0,508	0,533	0,981	0,67
Lynai	0,023	0,280	0,507	0,630	0,305	0,245
Meknės	0,002	0,007	0,010	0,051	-	0,002
Plakiai	4,190	11,143	15,700	13,539	20,963	23,842
Pūgžliai	-	-	0,095	0,005	0,058	-
Raudės	0,031	0,040	0,150	0,128	0,002	0,025
Salačiai	0,390	0,271	0,550	0,938	0,840	0,751
Sterkai	3,011	2,658	4,831	5,743	10,351	7,732
Šamai	-	0,020	0,068	0,010	0,039	-
Šapalai	-	-	0,002	0,070	0,007	0,033
Ūsoriai	-	0,002	-	-	-	-
Žiobriai	-	-	0,001	-	-	-
Kitos žuvys	-	0,007	-	0,010	0,001	0,055
Iš viso	112,140	105,794	141,681	138,705	229,509	149,528

Upėse

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Aukšlės	-	0,002	0,001	0,002	0,030	-
Dyglės	-	0,595	-	-	-	-
Ešeriai	1,134	2,276	4,908	4,290	3,668	2,258
Karosai	0,012	0,015	0,323	0,12	0,178	0,012
Karpiai	0,020	-	-	-	0,001	0,003
Karšiai	5,628	9,366	6,201	8,063	8,092	5,650
Kiršliai	0,001	0,002	-	-	-	-
Kuojos	2,807	8,275	45,040	15,526	21,23	3,164
Lašišos	0,001	0,134	0,156	0,129	0,006	0,036
Lydekos	0,062	0,406	0,333	0,170	0,172	0,233
Lynai	0,002	0,009	0,010	0,091	0,034	0,032
Meknės	-	-	0,004	0,013	0,001	-
Nėgės	3,670	2,752	2,025	3,859	3,006	2,527
Plakiai	0,175	0,093	0,093	0,082	0,322	0,050
Pūgžliai	0,400	2,340	0,039	0,580	0,661	0,015
Raudės	-	0,001	0,002	0,017	0,004	0,016
Salačiai	0,124	0,095	0,136	0,144	0,225	0,204
Sterkai	0,372	0,628	0,683	0,545	0,687	0,381
Stintos	156,501	143,250	134,355	123,674	33,799	160,740
Šamai	0,031	0,033	0,045	0,015	0,018	-
Šapalai	0,121	0,011	0,006	0,091	0,002	0,003
Šlakiai	0,003	0,212	0,122	0,173	0,005	0,355
Unguriai	1,205	1,256	1,582	0,749	3,118	6,347
Upėtakiai	0,038	-	-	-	-	0,022
Ūsorai	0,008	0,012	0,004	0,001	0,001	0,004
Vėgėlės	0,538	0,194	0,578	0,586	0,019	0,004
Žiobriai	0,130	0,022	0,150	0,028	0,022	0,064
Kitos žuvys	0,011	0,100	0,005	0,061	0,007	0,146
Iš viso	172,994	172,079	196,801	159,009	75,308	182,266

Ežeruose

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Aukšlės	0,710	2,066	0,678	1,346	-	-
Ešeriai	4,200	5,918	4,898	5,542	2,586	3,982
Karosai	0,849	1,563	0,968	1,461	0,515	0,508
Karpiai	3,258	1,667	1,063	1,223	0,744	0,733
Karšiai	7,881	10,912	7,869	13,797	5,183	4,269

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kuojos	14,212	17,101	14,31	13,798	9,464	4,626
Lydekos	4,863	3,909	3,698	4,971	3,523	2,761
Lynai	3,364	4,336	4,038	5,157	2,541	2,457
Peledės	0,001	0,105	0,025	-	-	0,068
Plačiakakčiai	-	0,020	0,001	-	-	-
Plakiai	1,260	1,320	1,360	2,435	0,845	3,714
Pūgžliai	-	0,076	0,009	0,272	0,132	0,005
Raudės	1,193	0,993	0,748	0,746	0,492	0,383
Seljavos	6,753	5,700	4,064	4,426	0,785	1,375
Sykai	0,085	0,245	0,269	0,191	-	0,274
Sterkai	0,250	0,759	0,427	1,597	1,246	1,427
Stintelės	0,780	0,680	4,953	1,011	0,102	0,002
Šamai	0,004	0,023	0,005	0,005	0,010	0,032
Unguriai	1,698	1,004	0,862	1,394	3,212	3,535
Vėgėlės	0,012	0,017	0,028	0,012	0,008	0,010
Kitos žuvys	0,008	0,032	0,050	0,095	-	0,264
<i>Vėžiai, vnt.</i>	<i>9175</i>	<i>2434</i>	<i>7770</i>	<i>10836</i>	-	<i>3027</i>
Iš viso	51,381	58,446	50,323	59,479	31,388	30,425

Vandens talpyklose

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Aukšlės	0,002	-	-	-	-	-
Ešeriai	0,347	0,639	0,566	0,134	0,120	0,199
Karosai	0,294	0,218	0,462	0,117	0,176	0,186
Karpiai	0,429	0,225	0,233	0,178	0,177	0,277
Karšiai	2,314	3,774	2,354	1,115	0,648	1,072
Kuojos	3,039	4,459	2,092	0,892	0,787	3,661
Lydekos	0,394	0,277	0,245	0,248	0,294	0,222
Lynai	0,399	0,502	0,338	0,262	0,277	0,175
Meknės	-	0,001	0,004	-	-	0,063
Plakiai	0,215	0,205	0,724	0,494	0,391	1,434
Pūgžliai	-	0,002	0,001	0,001	0,003	-
Raudės	0,065	0,047	0,080	0,027	0,044	-
Salačiai	0,064	0,088	0,064	0,002	-	0,127
Sterkai	0,154	0,219	0,396	0,438	0,148	0,695
Stintelės	-	-	-	0,121	-	-
Šamai	-	0,003	-	-	-	-
Šapalai	0,001	0,002	-	-	-	-

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Unguriai	-	0,049	-	-	-	-
Vėgėlės	-	0,001	0,022	0,008	-	0,001
Kitos žuvys	0,003	0,011	0,006	0,003	0,001	0,029
Vėžiai, vnt.	35	-	1	-	-	-
Iš viso	7,720	10,722	7,587	4,040	3,066	8,141

Kruonio HAE

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ešeriai	0,191	0,470	0,392	0,024	-	0,092
Karosai	0,141	0,066	0,255	0,028	0,010	0,013
Karpiai	0,309	0,152	0,128	0,011	0,007	0,071
Karšiai	1,751	3,274	1,956	0,770	0,320	0,876
Kuojos	2,672	4,122	1,833	0,640	0,547	3,563
Lydekos	-	0,004	0,009	-	-	0,083
Lynai	-	0,062	-	-	-	-
Meknės	-	-	0,002	-	-	-
Plakiai	0,207	0,191	0,709	0,477	0,372	1,434
Salačiai	0,064	0,085	0,064	0,002	-	0,127
Sterkai	0,119	0,197	0,320	0,150	0,108	0,651
Vėgėlės	-	-	-	-	-	0,001
Kitos žuvys	-	-	-	-	-	0,092
Iš viso	5,454	8,623	5,668	2,102	1,364	7,003

Polderiuose

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ešeriai	0,013	0,019	0,008	0,045	0,009	0,005
Karosai	0,225	0,087	0,171	0,367	0,635	0,331
Karpiai	-	-	-	-	-	0,011
Karšiai	1,366	5,042	0,901	1,469	15,902	5,760
Kuojos	0,349	0,586	0,329	1,030	1,191	0,817
Lydekos	0,135	0,070	0,279	0,168	0,591	0,676
Lynai	0,075	0,085	0,072	0,100	0,293	0,453
Meknės	0,004	0,006	-	0,010	-	-
Plakiai	-	0,044	0,012	0,700	0,125	0,008
Raudės	0,075	-	-	-	0,029	0,020
Sterkai	0,001	-	0,096	-	-	0,080
Iš viso	2,243	5,939	1,868	3,889	18,775	8,161

**3.5. Akvakultūros tvenkiniuose užaugintų žuvų prekybinė produkcija
2000–2005 m.**

Žuvų rūšys	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Amūrai	-	-	2,611	17,621	9,590	1,256
Eršketai	-	-	-	-	-	5,000
Ešeriai	-	-	-	-	-	1,050
Karosai	37,035	22,327	37,539	48,476	26,197	10,298
Karpiai	1937,255	1957,555	1675,845	2259,361	2618,506	1931,659
Karšiai	-	3,200	1,300	-	-	-
Lydekos	16,005	10,313	9,076	20,608	29,230	15,992
Lynai	-	-	0,473	1,134	1,920	2,110
Peledės	-	0,100	2,000	0,800	2,510	-
Seliavos	-	0,400	0,132	-	-	-
Sterkai	-	-	0,157	-	1,237	0,135
Šamai	-	-	-	-	0,010	-
Upėtakiai	6,100	7,600	20,800	-	7,900	46,000
Vėgėlės	-	-	0,067	-	-	-
Iš viso	1996,395	2001,495	1750,000	2348,000	2697,100	2013,500

4. Žuvų (vėžių) išleidimas į vandens telkinius 2000–2005 m., tūkst. vnt.

2000 m.

Žuvų (vėžių) rūšis	Žuvų amžius						Iš viso
	lervutės	paaugintos	šiųmetukai	metinukai	dvivasariai- dvimečiai	įvairios	
Baltieji amūrai	-	-	6,54	-	-	-	6,54
Karpiai	20,0	-	-	187,08	238,66	77,81	523,55
Lašišos	-	-	79,9	-	-	-	79,9
Lydekos	40873,1	140,0	471,24	16,4	0,6	-	41501,34
Lynai	-	-	8,4	-	10,69	7,78	26,87
Peledės	31380,0	-	115,51	-	-	6,76	31502,27
Sidabriniai karosai	-	-	91,83	27,6	34,38	41,18	194,99
Seliavos	24139,6	-	-	-	-	-	24139,6
Sterkai	6970,0	-	37,59	-	-	-	7007,59
Vištyčio sykai	-	-	30,0	-	-	-	30,0
Lūšių sykai	750,0	-	-	-	-	-	750,0
Šlakiai	-	80,25	47,46	-	-	-	127,71
Unguriai	-	39,5	-	-	-	-	39,5
Vėgėlės	130565,0	16,5	9,3	-	-	-	130590,8
Plačiažnypliai vėžiai	-	-	1,0	-	-	-	1,0
Kitos žuvys	-	-	-	-	-	32,5	32,5
Iš viso	234698,0	276,25	898,77	231,08	284,33	166,03	236554,16

2001 m.

Žuvų (vėžių) rūšis	Žuvų amžius						Iš viso
	lervutės	paaugintos	šiųmetukai	metinukai	dvivasariai- dvimečiai	įvairios	
Baltieji amūrai	-	-	-	1,0	0,78	-	1,78
Karpiai	20,0	-	34,95	18,97	157,73	5,19	236,84
Lašišos	-	100,0	20,0	-	-	-	120,0
Lydekos	39552,59	-	139,78	22,62	-	0,18	39715,17
Lynai	80,0	-	-	-	6,35	0,11	86,46
Peledės	18111,0	-	70,0	-	-	-	18181,0
Sidabriniai karosai	-	-	229,15	10,48	3,49	33,95	277,07

Žuvų (vėžių) rūšis	Žuvų amžius						Iš viso
	lervutės	paaugintos	šiųmetukai	metinukai	dvivasariai- dvimečiai	įvairios	
Seliavos	47570,0	-	-	-	-	-	47570,0
Sterkai	12505,0	-	136,83	-	-	-	12641,83
Vištyčio syakai	60,0	-	-	-	-	-	60,0
Lūšių syakai	517,5	-	-	-	-	-	517,5
Šlakiai	-	66,97	12,0	-	-	-	78,97
Unguriai	-	9,18	-	-	-	-	9,18
Vėgėlės	137217,0	-	1,55	-	-	-	137218,55
Plačiažnypliai vėžiai	-	-	101,0	-	-	-	101,0
Kitos žuvys	-	-	-	-	0,53	-	0,53
Iš viso	255633,0	176,15	745,26	53,07	168,88	39,43	256815,88

2002 m.

Žuvų (vėžių) rūšis	Žuvų amžius						Iš viso
	lervutės	paaugintos	šiųmetukai	metinukai	dvivasariai- dvimečiai	įvairios	
Baltieji amūrai	-	-	8,01	-	2,63	0,5	11,14
Karpiai	31,0	-	215,71	4,55	1,32	34,56	287,14
Karšiai	620,0	-	-	-	-	-	620,0
Lašišos	-	71,0	-	-	8,0	-	79,0
Lydekos	45838,1	-	165,68	16,19	-	-	46019,97
Lynai	800,0	-	2,3	-	2,02	0,26	804,58
Peledės	6010,0	-	10,0	1,99	-	-	6021,99
Sidabriniai karosai	-	-	40,69	40,96	3,4	194,36	279,41
Seliavos	38726,5	-	-	-	-	-	38726,5
Sterkai	19932,48	-	74,22	-	-	-	20006,7
Lūšių syakai	1000,0	-	-	-	-	-	1000,0
Vištyčio syakai	300,0	-	15,4	-	-	-	315,4
Šlakiai	-	41,0	35,64	-	-	-	76,64
Vėgėlės	80107,0	-	44,0	-	-	-	80151,0
Plačiažnypliai vėžiai	-	-	10,0	-	-	-	10,0
Kitos žuvys	-	-	6,8	11,46	18,12	0,46	36,84
Iš viso	193365,0	112,0	628,45	75,15	35,49	230,14	194446,31

2003 m.

Žuvų (vėžių) rūšis	Žuvų amžius						Iš viso
	lervutės	paaugintos	šiųmetukai	metinukai	dvivasariai- dvimečiai	įvairios	
Baltieji amūrai	-	-	8,89	-	4,2	-	13,09
Karpiai	10,0	-	70,95	276,78	33,98	120,46	512,17
Lašišos	-	108,5	-	-	8,6	-	117,1
Lydekos	57257,21	500,0	334,55	2,92	-	23,89	58118,57
Lynai	3445,0	-	13,03	-	-	48,82	3506,85
Peledės	5350,0	-	-	-	-	-	5350,0
Sidabriniai karosai	-	-	58,27	25,0	5,77	294,11	383,15
Seliavos	22965,0	-	-	-	-	-	22965,0
Sterkai	13839,0	209,9	156,04	-	-	14,75	14219,69
Platelių sykai	-	-	25,23	-	-	-	25,23
Vištyčio sykai	1500,0	-	15,6	-	-	-	1515,6
Lūšių sykai	50,0	-	-	-	-	-	50,0
Šlakiai	-	80,0	-	-	-	-	80,0
Unguriai	200,0	153,18	-	-	-	-	353,18
Vėgėlės	127837,0	-	-	-	-	0,14	127837,14
Plačiažnypliai vėžiai	-	-	24,0	-	-	10,8	34,8
Kitos žuvys	2000,0	-	4,36	2,0	11,77	87,53	2105,66
Iš viso	234253,0	1051,58	710,92	306,7	64,32	600,5	237187,23

2004 m.

Žuvų (vėžių) rūšis	Žuvų amžius						Iš viso
	lervutės	paaugintos	šiųmetukai	metinukai	dvivasariai- dvimečiai	įvairios	
Baltieji amūrai	-	-	-	1,45	0,6	-	2,05
Karpiai	10,0	-	84,73	40,67	17,62	5,0	158,02
Lašišos	-	120,0	30,0	-	-	4,13	154,13
Lydekos	69526,65	550,0	413,36	3,16	-	-	70493,17
Lynai	2075,0	-	49,25	-	-	86,7	2210,95
Sidabriniai karosai	-	-	55,42	170,33	69,19	39,11	334,05
Seliavos	56722,0	-	-	-	-	-	56722,0
Sterkai	10413,0	609,8	155,32	-	-	-	11178,12
Platelių sykai	220,0	-	-	-	-	-	220,0

Žuvų (vėžių) rūšis	Žuvų amžius						Iš viso
	lervutės	paaugintos	šiųmetukai	metinukai	dvivasariai- dvimečiai	įvairios	
Vištyčio syakai	1300,0	600,0	10,0	-	-	-	1910,0
Šlakiai	-	135,0	5,0	-	-	-	140,0
Unguriai	-	70,82	-	-	-	-	70,82
Vėgėlės	37350,0	50,0	-	-	-	-	37400,0
Plačiažnypliai vėžiai	-	-	33,9	-	-	-	33,9
Kitos žuvys	625,0	-	1,2	-	5,0	21,81	653,01
Iš viso	178242,0	2135,62	838,18	215,61	92,41	156,75	181680,22

2005 m.

Žuvų (vėžių) rūšis	Žuvų amžius						Iš viso
	lervutės	paaugintos	šiųmetukai	metinukai	dvivasariai- dvimečiai	įvairios	
Baltieji amūrai	-	-	3,9	-	-	-	3,9
Karpiai	-	-	157,7	-	30,16	-	187,86
Karšiai	3000,0	-	-	-	-	-	3000,0
Lašišos	-	60,0	15,0	29,05	-	-	104,05
Lydekos	36946,8	200,0	249,69	-	-	-	37396,49
Lynai	3600,0	-	30,0	-	74,75	-	3704,75
Peledės	11000,0	500,0	61,95	-	-	-	11561,95
Sidabriniai karosai	-	-	-	-	136,8	-	136,8
Seliavos	52320,2	-	-	-	-	-	52320,2
Sterkai	15150,0	567,0	81,04	-	-	-	15798,04
Lūšių syakai	170,0	-	-	-	-	-	170,0
Vištyčio syakai	-	500,0	-	-	-	-	500,0
Šlakiai	-	160,0	40,0	-	-	-	200,0
Unguriai	-	2,1	-	-	-	-	2,1
Vėgėlės	68252,0	20,0	-	-	0,11	-	68272,11
Plačiažnypliai vėžiai	-	-	10,0	-	41,13	-	51,13
Kitos žuvys	-	-	-	1,31	21,41	-	22,72
Iš viso	190439,0	2009,1	649,28	30,36	304,36	-	193432,1

5. Baltijos jūros žuvų išteklių ir jų panaudojimas (ICES 2005 m. duomenys)

Menkės Baltijos jūros 25–32 rajonuose 1982–2004 m.

Metai	2 m. amžiaus menkių skaičius, tūkst. vnt.	Neršto biomasė, t	Sugauta menkių, t	4–7 m. amžiaus menkių verslinio mirštamumo koeficientas	Sugautų menkių dalis nuo neršto biomasės, proc.
1982	693 291	670 901	316 052	0,7301	47,11
1983	472 096	645 211	332 148	0,7124	51,48
1984	302 749	657 621	391 952	0,895	59,60
1985	252 862	544 873	315 083	0,7333	57,83
1986	260 080	399 341	252 558	1,0936	63,24
1987	367 738	320 421	207 081	0,9196	64,63
1988	224 075	299 193	194 787	0,801	65,10
1989	122 056	240 157	179 178	1,1485	74,60
1990	128 152	215 711	153 546	1,2457	71,18
1991	83 238	151 092	122 517	1,4076	81,08
1992	140 890	92 611	54 882	1,1300	59,26
1993	182 984	113 930	45 183	0,4519	39,66
1994	127 058	194 596	93 354	0,6967	47,97
1995	119 215	243 718	107 718	0,7636	44,19
1996	115 107	169 895	121 889	0,9143	71,74
1997	87 868	148 574	88 600	0,9201	59,63
1998	149 556	112 125	67 429	0,9816	60,14
1999	153 325	89 696	72 989	0,9964	81,37
2000	177 707	115 279	89 168	1,1252	77,35
2001	138 626	105 055	91 325	1,2645	86,93
2002	139 730	85 775	67 740	1,0734	78,97
2003	113 055	87 427	71 368	0,8207	81,63
2004	89 517	93 584	67 768	0,9584	72,41

Strimelės Baltijos jūros 25–29, 32 rajonuose (išskyrus Rygos įlanką) 1989–2004 m.

Metai	1 m. amžiaus strimelių skaičius, tūkst. vnt.	Neršto biomasė, t	Sugauta strimelių, t	3–6 m. amžiaus strimelių verslinio mirštamumo koeficientas	Sugautų strimelių dalis nuo neršto biomasės, proc.
1989	15 473 083	935 620	275 501	0,3105	29,4
1990	19 029 214	851 065	228 572	0,2619	26,9

1991	15 829 065	815 699	197 676	0,2396	24,2
1992	17 286 222	854 909	189 781	0,2316	22,2
1993	15 580 974	800 814	209 094	0,2705	26,1
1994	13 143 152	788 444	218 260	0,3119	27,7
1995	18 641 766	678 237	188 181	0,3114	27,7
1996	15 442 807	581 415	162 578	0,3130	28,0
1997	8 962 099	544 478	160 002	0,3913	29,4
1998	14 590 964	463 749	185 780	0,4378	40,1
1999	7 625 732	390 100	145 922	0,3824	37,4
2000	14 336 629	385 697	175 646	0,4699	45,5
2001	12 194 824	368 455	148 404	0,3922	40,3
2002	12 493 580	398 221	129 222	0,3374	32,4
2003	18 397 866	490 591	113 584	0,2481	23,2
2004	13 865 957	483 978	93 006	0,2035	19,2

Šprotai Baltijos jūros 22–32 rajonuose (išskyrus Rygos įlanką) 1990–2004 m.

Metai	1 m. amžiaus šprotų skaičius, tūkst. vnt.	Neršto biomasė, t	Sugauta šprotų, t	3–6 m. amžiaus šprotų verslinio mirštamumo koeficientas	Sugautų šprotų dalis nuo neršto biomasės, proc.
1990	53 812 696	661 327	85 578	0,0987	12,9
1991	57 788 568	880 491	103 200	0,1312	11,7
1992	87 081 688	1133 385	142 195	0,1699	12,5
1993	87 275 864	1 390 270	178 100	0,1350	12,8
1994	61 912 556	1 393 893	288 700	0,2463	20,7
1995	248 371 392	1 449 673	313 000	0,3284	21,6
1996	160 050 816	1 806 329	441 100	0,3051	24,4
1997	50 873 384	1 777 980	529 400	0,4038	29,8
1998	157 824 240	1 323 756	470 770	0,4014	35,6
1999	47 436 632	1 354 150	421 397	0,3734	31,1
2000	105 748 672	1 301 450	389 140	0,3151	29,9
2001	56 776 488	1 244 432	342 200	0,3005	27,5
2002	76 440 128	1 057 062	343 191	0,3690	32,5
2003	154 744 176	982 989	308 260	0,3816	31,4
2004	190 954 400	1 216 545	373 675	0,3503	30,7

6. Baltijos jūros laivų charakteristika ir veiklos rodikliai 2002–2005 m.

Tralais žvejojantys laivai

Rodikliai	2002		2003		2004		2005	
	iš viso	vidurkis 1 laivui	iš viso	vidurkis 1 laivui	iš viso	vidurkis 1 laivui	iš viso	vidurkis 1 laivui
Laivų skaičius, vnt.	40	1	48	1	38	1	30	1
Bendras variklių galingumas, kW	8519	213	9922	207	9067	239	6429	214
Bendroji talpa, BT	4849	121	5729	119	4874	128	3655	122
Ilgis, m	22,7		23,8		26,5		26,2	
Amžius, metai	23,7		24,0		24,6		24,0	
Užimtumas, vnt.	240	6	288	6	213	6	181	6
Žvejybos pastangos*, dienos	3240	81	4900	102	3100	82	4110	137
Iškrautų žuvų kiekis, t	6900	173	6818	142	11172	294	6509	217
Pajamos, tūkst. Lt	13235	330,86	11574	241,12	14174	372,99	14163	472,10
Išlaidos degalams, tūkst. Lt	3211	80,28	3436	71,57	2289	60,24	3665	122,18
Kitos operatyvinės veiklos išlaidos, tūkst. Lt	3246	81,14	3146	65,53	1474	38,80	2422	80,74
Laivo remonto išlaidos, tūkst. Lt	691	17,26	974	20,29	967	25,44	1006	33,54
Įgulos darbo užmokestis, tūkst. Lt	2348	58,70	2900	60,42	1982	52,16	3851	128,37
Bendrasis pinigų srautas, tūkst. Lt	3729	93,23	1119	23,31	7458	196,26	3218	107,28
Nusidėvėjimas, tūkst. Lt	1416	35,39	1316	27,41	625	16,45	812	27,07
Palūkanos, tūkst. Lt	829	20,72	10	0,22	48	1,27	0	0,00
Bendroji pridėtinė vertė, tūkst. Lt	6077	151,92	4019	83,73	9440	248,42	7069	235,65
Bendrasis pelnas, tūkst. Lt	1485	37,12	-207	-4,32	6785	178,55	2406	80,21
Bendrasis pelningumas, proc.	11,2		-		47,9		17,0	

Tinklais žvejojantys laivai

Rodikliai	2002		2003		2004		2005	
	iš viso	1 laivui	iš viso	1 laivui	iš viso	1 laivui	iš viso	1 laivui
Laivų skaičius, vnt.	15	1	19	1	19	1	8	1
Bendras variklių galingumas, kW	2162	144	2628	138	2712	143	1222	153
Bendroji talpa, BT	953	64	1249	66	1328	70	609	76
Ilgis, m	22,0		21,0		23,9		25,2	
Užimtumas, vnt.	96	6	124	7	104	5	67	8
Žvejojimo pastangos*, dienos	1750	116,67	2700	142	1468	77	705	88
Iškrautų žuvų kiekis, t	800	53,33	2155	113	817	43	458	57
Pajamos, tūkst. Lt	3453	230,19	6747	355,09	3415	179,73	2191	273,81
Išlaidos degalams, tūkst. Lt	691	46,04	825	43,43	801	42,16	302	37,80
Kitos operatyvinės veiklos išlaidos, tūkst. Lt	1139	75,96	1478	77,78	1167	61,42	325	40,65
Laivo remonto išlaidos, tūkst. Lt	311	20,72	242	12,72	532	27,99	102	12,76
Įgulos darbo užmokestis, tūkst. Lt	725	48,34	1139	59,97	1412	74,33	707	88,44
Bendrasis pinigų srautas, tūkst. Lt	587	39,13	3063	161,19	-497	-26,17	753	94,18
Nusidėvėjimas, tūkst. Lt	380	25,32	252	13,27	169	8,90	197	24,64
Palūkanos, tūkst. Lt	0	0,00	31	1,64	0	0,00	0	0,00
Bendroji pridėtinė vertė, tūkst. Lt	1312	87,47	4202	221,16	915	48,16	1461	182,62
Bendrasis pelnas, tūkst. Lt	211	14,04	2780	146,29	-670	-35,25	556	69,54
Bendrasis pelningumas, proc.	6,1		41,2		–		25,4	

Priekrantėje žvejojantys laivai

Rodikliai	2002		2003		2004		2005	
	iš viso	vidurkis 1 laivui	iš viso	vidurkis 1 laivui	iš viso	vidurkis 1 laivui	iš viso	vidurkis 1 laivui
Laivų skaičius, vnt.	67	1	65	1	189	1	221	1
Bendras variklių galingumas, kW	2177	32	2220	34	4305	23	5514	25
Bendroji talpa, BT	302	5	284	4	391	2	578	3
Ilgis, m	8,4		8,2		6,2		6,5	
Amžius, metai	...		...		20,1		21,3	
Užimtumas, vnt.	111	2	110	2	295	2	222	1
Žvejybos pastangos*, dienos	8300	124	7900	122	3946	21	5751	26
Iškrautų žuvų kiekis, t	414	6	444	7	591	3	412	2
Pajamos, tūkst. Lt	1243	18,55	1053	16,20	1360	7,20	1659	7,51
Išlaidos degalams, tūkst. Lt	242	3,61	211	3,24	173	0,91	280	1,27
Kitos operatyvinės veiklos išlaidos, tūkst. Lt	207	3,09	221	3,40	387	2,05	285	1,29
Laivo remonto išlaidos, tūkst. Lt	35	0,52	66	1,01	7	0,04	19	0,09
Įgulos darbo užmokestis, tūkst. Lt	173	2,58	249	3,82	325	1,72	863	3,90
Bendrasis pinigų srautas, tūkst. Lt	587	8,76	307	4,73	470	2,48	211	0,96
Nusidėvėjimas, tūkst. Lt	69	1,03	48	0,74	31	0,16	128	0,58
Palūkanos, tūkst. Lt	0	0,00	3	0,05	3	0,02	0	0,00
Bendroji pridėtinė vertė, tūkst. Lt	760	11,34	556	8,55	794	4,20	1074	4,86
Bendrasis pelnas, tūkst. Lt	518	7,73	256	3,93	435	2,30	83	0,37
Bendrasis pelningumas, proc.	41,7		24,3		32,0		5,0	

* Jūroje praleistų dienų skaičius.

7. ES teisės aktų, reglamentuojančių žuvininkystę, sąrašas

1991 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3880/91 dėl valstybių narių, žvejojančių Šiaurės Rytų Atlante, nominalių sugavimų statistinių duomenų pateikimo.

(*OJL 365, 31.12.1991, P. 1–18*)

1993 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2847/93, nustatantis bendrosios žuvininkystės politikos kontrolės sistemą.

(*OJL 261, 20.10.1993, P. 1*)

1996 m. kovo 4 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 414/96, nustatantis tam tikras kontrolės priemones, taikytinas žvejybinei veiklai Baltijos jūros, *Belts* ir *Sound* vandenyse.

(*OJL 059, 08.03.1996, P. 1*)

1997 m. balandžio 24 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 779/97, nustatantis žvejybos pastangų Baltijos jūroje valdymo tvarką.

(*OJL 113, 30.04.1997, P. 1–3*)

1998 m. rugsėjo 30 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2092/98 dėl žvejybos pastangų, susijusių su tam tikrais Bendrijos žvejybos rajonais ir ištekliais, deklaravimo.

(*OJL 266, 01.10.1998, P. 47*)

1997 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 88/98, nustatantis tam tikras technines Baltijos jūros, *Belts* ir *Sound* vandenyse esančių žuvies išteklių išsaugojimo priemones.

(*OJL 9, 15.1.1998, P. 1*)

1998 m. liepos 13 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1520/98, iš dalies keičiantis reglamentą (EB) Nr. 88/98, nustatantį tam tikras technines Baltijos jūros, *Belts* ir *Sound* vandenyse esančių žuvų išteklių išsaugojimo priemones.

(*OJL 201, 17 7 1998, P. 1*)

2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 27/2005, nustatantis 2005 m. tam tikrų žuvų išteklių ir žuvų išteklių grupių bendrąsias žvejybos galimybes ir susijusias sąlygas, taikomas Bendrijos vandenyse ir Bendrijos laivams vandenyse, kuriuose privaloma nustatyti sugavimo apribojimus.

(*OJL 012, 14.01.2005, P. 1–83*)

2005 m. vasario 17 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 289/2005, iš dalies keičiantis reglamento (EB) Nr. 88/98 nuostatas dėl žvejybos tralu draudimo taikymu Lenkijos vandenyse.

(*OJL 49, 22.02.2005, P. 1*)

2005 m. gruodžio 21 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2187/2005 dėl žuvų išteklių apsaugos techninėmis priemonėmis Baltijos jūroje, Beltų ir Zundo sąsiauriuose, iš dalies keičiantis reglamentą (EB) Nr. 1434/98 ir panaikinantį reglamentą (EB) Nr. 88/98.

(*OJL 349, 31 12 2005, P. 1-23*)

2005 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 52/2006, nustatantis Baltijos jūroje 2006 m. taikomas tam tikrų žuvų išteklių ir žuvų išteklių grupių žvejybos galimybes ir susijusias sąlygas.

(*OJL 16, 20 01 2006, P. 184-199*)

1999 m. vasario 8 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 308/1999 iš dalies keičiantis reglamentą (EB) Nr. 850/98 dėl žuvininkystės išteklių apsaugos, taikant technines priemones jūrų gyvūnų jaunikliams apsaugoti.

(OJ L 38, 12.02.1999, P. 6)

2000 m. birželio 8 d. Tarybos reglamentas, penktą kartą iš dalies keičiantis reglamentą (EB) Nr. 850/98 dėl žuvininkystės išteklių apsaugos taikant technines priemones jūrų gyvūnų jaunikliams apsaugoti.

(OJ L 148, 22.06.2000, P. 1)

2002 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2371/2002 dėl žuvų išteklių išsaugojimo ir tausojančio naudojimo pagal bendrąją žuvininkystės politiką.

(OJ L 358, 31.12.2002, P. 59)

2003 m. sausio 4 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 129/2003, nustatantis išsamias žvejybos tinklų akių dydžio ir gijų storio nustatymo taisykles.

(OJ L 022, 25.01.2003, P. 5)

1986 m. rugsėjo 22 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2930/86, nustatantis žvejybos laivų charakteristikas.

(OJ L 274, 25.09.1986, P. 1)

1987 m. gegužės 20 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 1381/87, nustatantis žvejybos laivų ženklavimo ir jų dokumentacijos išsamias taisykles.

(OJ L 132, 21.05.1987, P. 9–10)

1987 m. gegužės 20 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 1382/87, nustatantis išsamias žvejybos laivų tikrinimo taisykles.

(OJ L 132, 21.05.1987, P. 11–13)

1993 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 3690/93, numatantis Bendrijos sistemą, nustatančią taisykles dėl žvejybos leidimuose pateiktinų minimalių duomenų.

(OJ L 341, 31.12.1993, P. 93–95)

1998 m. rugsėjo 30 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2090/98 dėl Bendrijos žvejybos laivų rejestro.

(OJ L 266, 1.10.1998, P. 27)

1998 m. rugsėjo 30 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 2091/98 „Dėl Bendrijos žvejybos laivyno suskirstymo segmentais ir žvejybos pastangų įgyvendinant daugiametes orientavimo programas“.

(OJ L 266, 01.10.1998, P. 36)

1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 3259/94, iš dalies keičiantis reglamentą (EEB) Nr. 2930/86, nustatantį žvejybos laivų charakteristikas.

(OJ L 339, 29.12.1994, P. 11–13)

2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo.

(OJ L 008, 12.01.2001, P. 1–22)

2004 m. birželio 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1242/2004, leidžiantis naujosioms valstybėms narėms nukrypti nuo tam tikrų reglamento (EB) Nr. 2371/2002 nuostatų, susijusių su žvejybos laivynų atskaitos lygiais.

(OJ L 236, 07.07.2004, P. 1)

1994 m. balandžio 22 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 897/94, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2847/93 dėl bandomųjų projektų, susijusių su nuolatiniu Bendrijos žvejybos laivų buvimo vietos stebėjimu, taikymo taisykles.

(OJL 104, 23.04.1994, P. 18)

1997 m. balandžio 14 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 686/97, iš dalies keičiantis reglamentą (EEB) Nr. 2847/93, nustatantį bendros žuvininkystės politikos kontrolės sistemą.

(OJL 102, 19.04.1997, P. 1–3)

2003 m. gruodžio 18 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2244/2003, nustatantis išsamias nuostatas dėl palydovinio ryšio laivų stebėjimo sistemų.

(OJL 333, 20.12.2003, P. 17–27)

1998 m. birželio 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1434/98, nustatantis sąlygas, kuriomis silkes galima iškrauti pramonės, išskyrus žmonių vartojimą, poreikiams.

(OJL 191, 07.07.1998, P. 10–12)

1999 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 104/2000 dėl bendro žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo.

(OJL 17, 21.1.2000, P. 22)

2000 m. rugsėjo 6 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1886/2000, iš dalies pataisantis reglamentą (EB) Nr. 104/2000 dėl žuvininkystės sektoriaus gamintojų organizacijų priimtų tam tikrų taisyklių taikymo ne gamintojų organizacijų nariams.

(OJL 227, 7.9.2000, P. 11)

2000 m. rugsėjo 11 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1924/2000, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 104/2000 dėl specialaus pripažinimo suteikimo žuvininkystės sektoriaus gamintojų organizacijoms, siekiant jų produktų kokybės pagerinimo, taikymo taisykles.

(OJL 230, 12.9.2000, P. 5)

2000 m. lapkričio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2509/2000, nustatantis Tarybos reglamento (EB) Nr. 104/2000 dėl finansinės kompensacijos suteikimo už tam tikrų žuvininkystės produktų pašalinimą iš rinkos išsamias taikymo taisykles.

(OJL 289, 16.11.2000, P. 11–15)

2000 m. gruodžio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2813/2000, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 104/2000 taikymo taisykles dėl privataus sandėliavimo pagalbos suteikiamo sandėliuojant tam tikrus žuvininkystės produktus.

(OJL 326, 22.12.2000, P. 30)

2000 m. gruodžio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2814/2000, nustatantis Tarybos reglamento (EB) Nr. 104/2000 dėl pagalbos už perkėlimus teikimo už tam tikrus žuvininkystės produktus išsamias taikymo taisykles.

(OJL 326, 22.12.2000, P. 34)

2001 m. sausio 12 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 70/2001 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo valstybės pagalbai mažoms ir vidutinėms įmonėms.

(OJL 010, 13.01.2001, P. 33–42)

2001 m. gegužės 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 939/2001, nustatantis Tarybos reglamento (EB) Nr. 104/2000 dėl vienodo dydžio pagalbos teikimo už tam tikrus žuvininkystės produktus išsamias taikymo taisykles.

(OJL 132, 15.5.2001, P. 10)

2004 m. vasario 25 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 364/2004, iš dalies keičiantis reglamentą (EB) Nr. 70/2001, įtraukiant į reglamento taikymo sritį pagalbą moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai.

(OJ L 63, 28.2.2004, P. 22)

2004 m. balandžio 26 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 812/2004, nustatantis priemones dėl atsitiktinio banginių šeimos gyvūnų sugavimo žūklės rajonuose ir iš dalies keičiantis reglamentą (EB) Nr. 88/98.

(OJ L 150, 30.4.2004, P. 12)

1983 m. rugsėjo 22 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 2807/83, nustatantis išsamias informacijos apie valstybių narių sugautą laimikį registravimo taisykles.

(OJ L 276, 10.10.1983, P. 1)

1999 m. gruodžio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2740/1999, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1447/1999, nustatančio bendrosios žuvininkystės politikos taisykles šurkščiai pažeidžiančių veikimo būdų sąrašą, taikymo taisykles.

(OJ L 328, 22.12.1999, P. 62–64)

1999 m. birželio 24 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1447/1999, nustatantis bendrosios žuvininkystės politikos taisykles šurkščiai pažeidžiančių veikimo būdų sąrašą.

(OJ L 167, 02.07.1999, P. 5–6)

2003 m. gruodžio 30 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 26/2004 dėl Bendrijos žvejybos laivų registro.

(OJ L 005, 09.01.2004, P. 25)

2002 m. gegužės 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 839/2002, iš dalies keičiantis reglamentą (EB) Nr. 2090/98 dėl Bendrijos žvejybos laivų rejestro.

(OJ L 005, 09.01.2004, P. 25–35)

2000 m. birželio 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1543/2000, nustatantis duomenų, būtinų Bendrijos bendrosios žuvininkystės politikos vykdymui, rinkimo ir tvarkymo sistemą.

(OJ L 176, 15.07.2000, P. 1)

2001 m. liepos 25 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1639/2001, nustatantis Bendrijos minimalią ir išplėstinę duomenų rinkimo žuvininkystės sektoriuje programas bei nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1543/2000 taikymo taisykles.

(OJ L 222, 17.08.2001, P. 53–115)

2004 m. rugpjūčio 27 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1581/2004, iš dalies keičiantis reglamentą (EB) Nr. 1639/2001, nustatantį Bendrijos minimalią ir išplėstinę duomenų rinkimo žuvininkystės sektoriuje programą bei nustatantį išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1543/2000 taikymo taisykles.

(OJ L 289, 10.09.2004, P. 6)

SANTRAUKA

Leidinyje pateikta informacija apie Lietuvos žuvininkystę nuo 1918 m. Per tą laikotarpį iš pavienių žvejų, žuvų perdirbėjų ir tvenkinių ūkių susikūrė modernus žuvininkystės sektorius, kurio produkcija sėkmingai konkuruoja ES ir NVS šalių rinkose.

Dabartinio Žuvininkystės departamento prie ŽŪM pradininkė buvo ŽŪVTM, įkurta 1918 m. Ši ministerija 1924 m. buvo pertvarkyta į ŽŪM. Svarbiausias ministerijos padalinys – Žemės ūkio departamentas, kuriam buvo pavestas ir žuvininkystės administravimas. Vėliau vidaus vandenų sfera priskirta Miškų departamentui. Šis departamentas tvarkė ežerų, upių, žuvininkystės tvenkinių veiklą. Jūrų žvejyba rūpinosi Lietuvos Respublikos finansų ministerija.

Tarpukario Lietuvoje natūralius vidaus vandens telkinius valstybė nuomojo atskiriems piliečiams. Žvejyba ežeruose ir Nemune, Kuršių mariose ir Baltijos jūros priekrantėje vertėsi pavieniai žvejai. Plėtota žvejų kooperacija. Atviros Baltijos jūros dalyje beveik nebuvo žvejojama. Kuršių mariose ir Baltijos priekrantėje sugautas žuvis žvejai suvartodavo patys, parduodavo šviežias ar sūdydavo amatininkišku būdu. Žuvų konservus nedideliais kiekiais gamino įmonės „Liesil“ ir „Skanėstas“ Kaune bei 1934 m. Klaipėdoje pastatytas modernus žuvų konservų fabrikas, priklausęs AB „Žuvis“. Ši bendrovė sūdė, rūkė ir konservavo Baltijos jūros žuvis.

1940 m. Sovietų Sąjungai okupavus Baltijos valstybes – Lietuvą, Latviją ir Estiją, pertvarkant centrinį ūkio administravimą pagal bendrą modelį, ministerijos buvo pavadintos liaudies ūkio komisariatais, nacionalizuotos stambios įmonės buvo perduotos trestams. Lietuvoje vietoje AB „Žuvis“ buvo įkurtas Valstybinis žuvų pramonės trestas.

Per Antrąjį pasaulinį karą vokiečiams užėmus Lietuvą, okupacinė valdžia neleido savivaldos institucijų pavadinti nepriklausomybę primenančiais pavadinimais. 1942 m. maitinimo ir žemės ūkio generalinio tarėjo žiniai kartu su kitais trestais buvo perduotas Valstybinis žuvų pramonės trestas. Karo metais žvejyba sunyko, buvusią Baltijos pajūrio ir Kuršių marių žvejybos bazę sunaikino vykę mūšiai.

1944 m. antroje pusėje sovietų valdžia vėl atkūrė Žemės ūkio liaudies komisariatą. 1945 m. buvo įkurtas Mažosios žvejybos trestas, žvejus centralizuotai aprūpindavęs žvejybos ir kitomis priemonėmis. Tų metų pabaigoje buvo įkurtas Žuvų pramonės liaudies komisariatas, kuris nuo 1946 m. kovo 25 d. buvo pervadintas į Žuvų pramonės ministeriją. Pastaroji buvo panaikinta 1957 m. įkūrus Lietuvos LŪT. Taryba egzistavo iki 1965 m. spalio 10 d.

LŪT buvo įkurta Žuvų pramonės valdyba. 1963 m. ši valdyba buvo perduota SSRS Vakarų baseino Vyriausiajai žuvų pramonės valdybai („Zapryba“). 1965 m. SSRS panaikino LŪT ir įkūrė Žuvų ūkio ministeriją, bet

Lietuvoje ši ministerija nebuvo atkurta. Žuvų perdirbamąją pramonę iki 1976 m. administravo Lietuvos žuvų pramonės gamybinė valdyba, kuri tais pačiais metais pavadinta Lietuvos žuvų pramonės gamybiniu susivienijimu.

1945–1956 m. vidaus vandenų žuvininkystė buvo administruojama kelių Lietuvos žinybų: Žuvų pramonės ministerijos, Tarybinių ūkių ministerijos, ŽŪM, Žvejybos kolūkių sąjungos. 1948–1949 m. buvo įsteigta 14 vidaus vandenyse ir žvejybos Baltijos jūroje žvejų kolūkių. Deja, ši ūkininkavimo forma nepasiteisino, todėl 1958–1959 m. vidaus vandenų žvejų kolūkiai buvo pertvarkyti į valstybinius žuvininkystės ūkius, kurių 1989 m. buvo 22. Iki 1990 m. išliko tik vienas žvejų kolūkis „Baltija“ Klaipėdoje.

Vidaus vandenų žuvininkystės administravimo įstaigos 1945–1989 m. ne kartą keitė pavaldumą ir pavadinimus. Dabartiniu metu valstybinio žuvininkystės administravimo vidaus vandens telkiniuose funkcijas (išskyrus akvakultūrą, valstybinę žuvivaisą) vykdo Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. Akvakultūrą ir valstybinę žuvivaisą administruoja ŽŪM ir Žuvininkystės departamentas prie ŽŪM.

Sovietų laikotarpiu žuvininkystei buvo skiriamas didelis dėmesys, todėl žuvų ūkis tapo viena strateginių Lietuvos ūkio šakų. Jo plėtra daugelį metų buvo finansuojama centralizuotai iš SSRS biudžeto, o Lietuvos Vyriausybė neturėjo didesnės įtakos tvarkant jūrų žvejybą ir žuvų perdirbimą. Žvejybos produkcija buvo planuojama ir paskirstoma SSRS regionams centralizuotai (Maskvoje).

1945 m. Lietuvoje daugiausia žuvų buvo sugauta vidaus vandenyse, 1946 m. – Kuršių mariose, 1947 m. – Baltijos jūroje, vėliau – Šiaurės jūroje ir Atlanto vandenyne. Žuvų sugavimas Atlanto vandenyne ir jūrose didėjo iki 1976 m., t. y. kol jūrinės valstybės nustatė 200 jūrmylių nacionalines ekonomines zonas. Dėl šios priežasties SSRS (ir Lietuvos) žvejybos laivynas prarado teisę žvejoti dideliuose tradiciniuose Atlanto vandenyno rajonuose.

Žlugus SSRS, buvo prarastos žvejybos teisės pasauliniame vandenyne. Bankrutavus pagrindinei žuvų ir kitos jūrų produkcijos žaliavų tiekėjai Lietuvos VŽLI „Jūra“, žuvų perdirbimo pramonei teko persiorientuoti į importuojamą žuvų žaliavą. Nuo 1990 m. žuvų perdirbimo pramonėje vyko esminės permainos. Vietoje buvusių stambių įmonių kūrėsi mažos ir vidutinės, buvo investuojamas nacionalinis, užsienio partnerių ir mišrus kapitalas į pažangias technologijas, naujų įmonių statybą. Maisto saugos ir kokybės reikalavimų įgyvendinimas padidino lietuviškų produktų konkurencingumą vidaus ir užsienio rinkose.

Atgavus nepriklausomybę, Lietuva įgijo išskirtinę ekonominę zoną Baltijos jūroje. Teritoriniai vandenys ir išskirtinė ekonominė zona kartu sudaro 7000 km², t. y. apie 2 proc. viso Baltijos jūros ploto.

2004 m. Lietuvai įstojus į ES, Atlanto vandenyne teisę žvejoti turėjo 23 laivai, atviroje Baltijos jūros dalyje – 67. Baltijos jūros priekrantėje buvo 219 laivų ir valčių, ne ilgesnių nei 12 metrų. 2005 m. Lietuvos žvejybos laivynas sugavo 142 tūkst. t žuvų. Atlanto vandenyno rajonuose buvo sugauta 87,9 proc., Baltijos jūroje (atviroje ir priekrantėje) – 9,6 proc., vidaus vandens telkiniuose – 2,5 proc. (1,4 proc. akvakultūros tvenkiniuose).

Lietuvoje iškraunama tik apie 10 proc. Atlanto vandenyne Lietuvos laivų sužvejojūtų žuvų. Kitos žuvys parduodamos užsienio šalių uostuose arba tiesiog jas perkraunant iš žvejybos laivų į laivus-šaldytuvus.

Siekiant suderinti žvejybos laivyno pajėgumus su žuvų ištekliais, 2005 m. į metalo laužą buvo nurašyta 20 žvejybos laivų. Dėl to Baltijos jūros žvejybos laivynas sumažėjo 20,2 proc. žvejybos laivų bendrosios talpos ir 16,4 proc. pagrindinių variklių galingumo.

Kartu su žvejybos plėtojimu buvo kuriama žuvų perdirbimo pramonė. Dalis žuvų buvo apdorojama ir žuvų produktai iš jų gaminami laivuose. Po šalies nepriklausomybės atkūrimo naujai susikūrė žuvų perdirbimo įmonės, daugiausia naudojančios importinę žaliavą. Žuvų perdirbimo pramonę daugiausia sudaro mikro ir mažos įmonės.

Didelės reikšmės, aprūpinant gyventojus gėlųjų vandenų žuvimis, turi akvakultūros įmonės. Lietuvoje dirbtiniai tvenkiniai buvo statomi jau viduramžiais stambių žemvaldžių dvaruose. Juose buvo veisiami tik karpiai. Vėliau jau buvo auginami ir vaivorykštiniai upėtakiai. Sparčiai tvenkinių žuvininkystė pradėta plėtoti apie 1960 m. 1990 m. žuvininkystės ūkiai turėjo per 10,5 tūkst. ha tvenkinių, 2000 m. šalyje buvo 21 tvenkinių žuvininkystės (akvakultūros) bendrovė (UAB ir AB). Kasmet Lietuvoje ir užsienyje parduodama apie 2000 t išaugintų žuvų. 2000–2005 m. vidaus rinkoje buvo parduodama apie 70 proc., o eksportuojama apie 30 proc. išaugintų karpių. Akvakultūros bendrovių gamybos ir ekonominių rodiklių gerėjimui įtakos turi nacionalinio biudžeto teikiama parama žuvų ligų profilaktinėms ir gydymosi priemonėms vykdyti, ekologiškos žuvų produkcijos auginimui.

Šalyje sukurtas teisinis pagrindas žuvininkystės plėtrai.

SUMMARY

The publication presents information on Lithuanian fishery since 1918. During this period a modern sector of fishery has been developed from individual fishers, fish processors and pond farms, the production of which is now successfully competing on the markets of the European Union and the Commonwealth of Independent States.

The initiator of the current Fisheries Department under the Ministry of Agriculture was the Ministry of Agriculture and the State Wealth, established in 1918. In 1924 this Ministry has been reorganised into the Ministry of Agriculture. The main subdivision of the Ministry was the Department of Agriculture, which was also delegated to administer fishery. Later, the inland fishery has been commissioned to the Department of Forestry. This department was handling the fishing activities in lakes, rivers and ponds. The marine fishery was under the auspices of the Ministry of Finance of the Republic of Lithuania.

In the period between the two wars the state rented natural inland waters to individual citizens. Individual fishermen were involved in fishing activities in the lakes and the Nemunas river, in the Curonian lagoon, and in the coastal Baltic Sea. Cooperative fishing was also developed to some extent. Almost no fishing was performed in the open waters of the Baltic Sea. The amount of fish caught in the Curonian lagoon and the coastal Baltic Sea was consumed by the fishermen themselves, sold out fresh or salted in the amateur way. Canned fish was produced in small quantities by the enterprises “Liesil” and “Skanėstas” in Kaunas and by a modern fish canning factory built in Klaipėda in 1934 and owned by the private company AB “Žuvis“. This company had the facilities for salting, smoking and preserving fish from the Baltic Sea.

In 1940 following the occupation of the Baltic States – Lithuania, Latvia and Estonia – and restructuring of the economy under the single model of central administration, the ministries were renamed as People’s Commissariats of the Economy, large companies were nationalised and transferred into the possession of trusts. In Lithuania the AB “Žuvis“ has been substituted by the State Trust of Fishery Industry.

During the Second World War, when Lithuania was occupied by Germany, the occupational regime did not allow to give names to self-governing institutions that reminded independence. In 1942 the State Trust of Fishery Industry alongside with other trusts has been referred to the competence of the General Advisor on food and agriculture. During the war period fishery fell into decay, and the former basis of fishing in the Curonian lagoon and the coastal Baltic Sea has been destroyed by war attacks.

In 1945 the Trust of Small Scale Fishery has been established for providing fishermen with fishing equipment and other related means in a centralised way. By the end of 1945, the People’s Commissariat of Fishery

Industry was established, which on 25 March 1946 was renamed into the Ministry of Fishery Industry. The latter has been eliminated in 1957 following the establishment of the Lithuanian Council of National Economy. The Council existed until 10 October 1965.

Within the structure of the Lithuanian Council of National Economy a Board of Fishery Industry was instituted. In 1963 the Board was referred to the competence of the USSR General Board of Fishery Industry in the Western basin (“Zapryba”). In 1965 the USSR eliminated the Council of National Economy and established the Ministry of Fishery Industry, but in Lithuania such ministry has not been restored. Until 1976 the fish processing industry has been administered by the Lithuanian industrial fishery board, which has been renamed in the same year into the Industrial Association of Lithuanian Fisheries.

In 1945–1956 the inland fishery in Lithuania has been administered by several authorities: the Ministry of Fishery Industry, the Ministry of State Farms, the Ministry of Agriculture, and the Society of Collective Fishery. 14 collective fishery farms were established during the 1948–1949 period for fishing in the inland waters and in the Baltic Sea. However, this form of farming did not justify itself, subsequently, in 1958–1959 collective fishery farms of inland waters were restructured into state fishery farms, amounting to 22 in 1989. Only one collective fishery farm – “Baltija” in Klaipėda – remained functioning until 1990.

Administrative institutions of the inland fishery have changed their subordination and titles for several times during the 1945–1989 period. Currently, the state administrative functions of the inland fishery (except aquaculture and state pisciculture) are carried out by the Ministry of Environment of the Republic of Lithuania. Aquaculture and state pisciculture is administered by the Ministry of Agriculture and the Fisheries Department under the Ministry of Agriculture.

Great attention to fisheries was given during the soviet period; therefore, the fishery sector has become a strategic branch of the Lithuanian economy. The development of this sector has been centrally funded from the USSR budget, and the Lithuanian Government did not make any major impact on the administration of sea fishery and fish processing sector. Fish production has been centrally planned (in Moscow) and distributed for the USSR regions.

In 1945 most fish in Lithuania was caught in the inland waters, in 1946 – in the Curonian lagoon, and in 1947 – in the Baltic Sea, later – in the North Sea and the Atlantic Ocean. Fish catches in the Atlantic Ocean and the seas was continuously increasing until 1976, i. e. before the marine states had established national economic zones of 200 nautical miles. Due to this reason the fishery fleet of the USSR (Lithuania inclusive) lost the right to catch fish in vast traditional regions of the Atlantic Ocean.

Collapse of the USSR resulted in losing fishing rights in the global oceanic waters. Bankruptcy of the main fish and other sea raw production supplier, the Lithuanian state fishery fleet enterprise “Jūra”, forced the fish processing industry to reorganise its activities oriented on imported raw fish. Since 1990 fish processing industry witnessed major changes. Small and medium

scale enterprises substituted the former large companies. National, foreign and joint investments were made into the development of new technologies and the construction of modern companies. The implementation of food safety and quality requirements increased the competitiveness of Lithuanian products on the internal and foreign markets.

Lithuania gained an exclusive economic zone in the Baltic Sea after the restoration of independence. Territorial waters and the exclusive economic zone total to 7000 sq. km., i. e. about 2% of the total area of the Baltic Sea.

In 2004, when Lithuania joined the European Union, the right to fishing in the Atlantic Ocean was granted to 23 vessels, and in the open area of the Baltic Sea – to 67 vessels. There were 219 vessels and boats of no more than 12 meters long in the coastal Baltic Sea. In 2005 the Lithuanian fishery fleet caught in total 142 thousand tons of fish: 87.9% was caught in the regions of the Atlantic Ocean, 9.6% – in the Baltic Sea (the open waters and the coastal zone), 2.5% – in the inland waters (1.4% in the ponds of aquaculture).

Only about 10% of fish caught by the Lithuanian vessels in the Atlantic Ocean are unloaded in Lithuania. The remaining amount of fish is sold at the ports of foreign countries or simply reloaded from fishing vessels into the vessels-refrigerators.

Aiming at coordinating the capacities of the fishing fleet with the fish resources, 20 fishing vessels were delivered to scrap metal in 2005, reducing thus the Baltic fishing fleet by 20.2% of the general capacity, and by 16.4% of the general engine power.

Alongside with the development of the fishery the fish processing industry has been created. Part of the caught fish was processed and fish products made on vessels. New fish processing companies using mostly the imported raw fish were established after the restoration of independence in Lithuania. Fish processing industry consists mostly of micro and small enterprises.

Aquaculture enterprises are of great importance in supplying the population with fresh water fish. Artificial ponds used to be constructed in large estates of landlords since middle ages in Lithuania. Usually only carp fish was bred in them. Later rainbow trout was introduced. The most rapid period in the development of pond fishery started around 1960. In 1990 national fishing farms owned over 10.5 thousand ha of ponds, and in 2000 there were 21 private capital pond fishery (aquaculture) companies. Every year about 2000 tons of bred fish is sold in Lithuania and abroad. In 2000–2005 about 70% of carp fish was sold on the domestic market, and about 30% was exported. Support provided from the national budget for the preventive and treatment measures against fish diseases and for the development of organic fish production is of significant importance for the improvement of production and economic indicators of aquaculture enterprises.

Legal background has been created in Lithuania for further development of the fishery industry.

SAVOKOS

Acquis communautaire (sutrump. *acquis*) – Europos Bendrijų teisės ir jos taikymo praktikos visuma, apimanti visa tai, kas buvo pasiekta įgyvendinant Bendrijų steigimo sutartis. Paprastai šis prancūziškas terminas į kitas kalbas neverčiamas.

Akvakultūra – žuvų, moliuskų, vėžiagyvių ir kitų organizmų auginimas gėlame arba jūros vandenyje, sudarant jiems optimalias mitybos ir gyvenimo sąlygas.

Botas – nedidelis irklinis, burinis arba motorinis laivas.

Bendroji talpa (BT) – bendroji laivo talpa, nustatyta pagal 1969 m. Tarptautinę laivo matmenų nustatymo konvenciją (*Žin.*, 1991, Nr. 32-881).

Izobata – dinaminė kranto linija – žemėlapiu linija, jungianti vaizduojamojo vandens baseino (ežero, jūros, vandenyno) vienodo gylio vietas; rodo dugno reljefą.

Išskirtinė ekonominė zona – už teritorinių vandenų ribos esanti Baltijos jūros dalis, kurioje Lietuvos Respublika turi tam tikras suverenias teises, jurisdikciją ir pareigas, nustatytas pagal Lietuvos Respublikos įstatymus ir tarptautinius susitarimus, ir kurios ribas su kaimyninėmis valstybėmis nustato Lietuvos Respublikos tarptautiniai susitarimai.

Klasifikacinės bendrovės – tai tarptautinės įstaigos, išduodančios įvairius liudijimus dviejose pagrindinėse kategorijose. Klasės liudijimai patvirtina atitiktį pačių organizacijų taisyklėms, o privalomieji liudijimai – atitiktį tarptautinėms taisyklėms.

Konvencija – specialiu reikalu sudaryta tarpvalstybinė sutartis.

Kvota – administracinė priemonė produkcijai (prekybai) apriboti.

Laivo talpa – laivo vidaus patalpų tūris, išreiškiamas registro tonomis (1 RT=2,832 m³). Skiriamos: bendroji (bruto) talpa, talpa žemiau denio ir grynoji (neto) talpa.

Lietuvos Respublikos žvejbos laivas – bet koks laivas su jame esančia verslinės žvejbos įranga arba laivas, naudojamas šiai žvejbai ir įregistruotas Lietuvos Respublikos jūrų laivų registre ar Lietuvos Respublikos vidaus vandenų laivų registre ir įgaliotos klasifikacinės bendrovės išduotuose laivo dokumentuose turintis įrašą „Žvejbos laivas“. Lietuvos Respublikos žvejbos laivas, žvejojantis jūrų vandenyse, turi būti įregistruotas Žvejbos laivų rejestre.

Lietuvos žuvininkystės vidaus telkiniai – Lietuvos teritorinė jūra ir išskirtinė ekonominė zona Baltijos jūroje, visi paviršiniai Lietuvos Respublikos vidaus vandenys, kurie naudojami žuvininkystei.

Mažos apimties priekrantės žvejyba – žvejyba laivais, kurių ilgis mažesnis kaip 12 metrų.

Mėgėjiška žvejyba – žvejyba mėgėjiškais žvejbos įrankiais pagal mėgėjiškai žvejbai nustatytą tvarką.

Pasitraukimas iš žvejybos – žvejybos laivo išbraukimas iš ES valstybės narės žvejybos laivyno rejestro; sąlygos nurodytos 2002 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamento Nr. 2371/2002 15 straipsnio 1 dalyje.

Pirminis žuvininkystės produktų pardavimas – pirminis didmeninis sužvejotų, apdorotų ar laive perdirbtų žuvininkystės produktų, iškrautų uoste, pardavimas arba pardavimas iš žvejybos bei kitų žuvininkystės produktus vežančių laivų.

Pirminis žuvininkystės produktų supirkimas – pirminis didmeninis sužvejotų, apdorotų ar laive perdirbtų žuvininkystės produktų, iškrautų uoste, supirkimas arba supirkimas iš žvejybos bei kitų žuvininkystės produktus vežančių laivų.

Registras – oficialus sąrašas, juridinę galią turintis registracijos dokumentas.

Reglamentas – vienas iš Europos Bendrijos steigimo (Romos) sutarties 249 straipsnyje numatytų EB institucijų leidžiamų teisės aktų, privalomas ir taikomas visose valstybėse narėse.

Romos sutartis – Europos Bendrijos steigimo ir Euratomo steigimo sutartys, pasirašytos 1957 m. kovo 25 d. ir įsigaliojusios 1958 m. sausio 1 d.

Saugios biologinės ribos – išteklių būklės arba jų naudojimo rodikliai, kurie parodo, kad yra pavojus peržengti ribinius orientyrus.

Seineris – nedidelis jūrinis žvejybos laivas, žvejojantis gaubiamuoju tinklu arba tralu (tralinis seineris). Denyje turi įrangą tinklams išmesti ir iškelti.

Struktūrinė politika – ES vykdoma politika, kurios tikslas – finansinėmis priemonėmis ir koordinuojant nacionalines regionines politikos kryptis mažinti ES valstybių ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumus.

Sutartis – susitariamasis aktas, dokumentas, susitarimas; tai dviejų ar daugiau asmenų susitarimas dėl teisinių santykių sukūrimo, pakeitimo ar panaikinimo.

Tarpiniai vandenys – paviršinio vandens telkiniai aplink upių žiotis, kurie yra iš dalies sūrūs, nes yra arti pakrančių vandenų, ir kuriems didelės įtakos turi įtekantis gėlas vanduo (direktyva 2000/60/EB). Šiai vandenų kategorijai Lietuvoje priskiriamos Kuršių marios (be Klaipėdos sąsiaurio) bei Kuršių marių gėlojo ir jūrinio vandens susimaišymo zona Baltijos jūroje.

Teritoriniai vandenys – Lietuvos Respublikos pakrantės 12 jūrmylių pločio Baltijos jūros vandenų juosta, kuri sudaro Lietuvos Respublikos teritorijos dalį ir kurios ribas su kaimyninėmis valstybėmis nustato Lietuvos Respublikos tarptautiniai susitarimai.

Traleris – žvejybos laivas žvejybai tralu. Pagal vandens talpą skirstomi į mažuosius (iki 250 BT), vidutiniuosius (iki 900 BT) ir didžiuosius (daugiau kaip 900 BT).

Tvenkinių žuvininkystė – žuvų veisimas, auginimas ir žvejyba žuvininkystės tvenkiniuose.

Variklių galia – didžiausias bendras ilgalaikis visų pagrindinių laivo eigos variklių galingumas (kilovatais), nurodytas laivo registracijos liudijime ar kitame oficialiame dokumente.

Vandens ištekliai – konkrečioje teritorijoje (valstybėje, apskrityje, upės baseine ir kt.) paviršinio ir požeminio vandens telkiniuose (gelmėse) esantis vanduo, apibrėžtas kiekybės rodikliais.

Vandens naudotojai – juridiniai ir fiziniai asmenys, imantys iš vandens telkinio vandenį arba išleidžiantys į gamtinę aplinką nuotekas, taip pat naudojantys vandens telkinį įvairioms reikmėms (žuvininkystei, hidroenergetikai, laivybai ir kt.).

Vandens telkiniai – paviršinio arba požeminio vandens telkiniai (vidaus vandenys).

Vandens telkinio savininkas – fizinis asmuo, kurio nuosavybė yra paviršinio vandens telkinys.

Verslinė žvegyba – žvegyba versliniais žvegybos įrankiais komerciniams tikslams.

Vidaus vandenys – visi Lietuvos Respublikos sausumos teritorijoje esantys paviršinio vandens telkiniai ir teritoriniai vandenys.

Viešojo parama – ES struktūrinių fondų parama ir valstybės biudžeto lėšos.

Žuvininkystė – su žuvų išteklių valdymu, išsaugojimu ir atkūrimu, žvegyba, akvakultūra, žuvų perdirbimu, pirminiu žuvininkystės produktų pardavimu ir supirkimu susijusi veikla.

Žuvininkystės produktai – žuvis ir iš jų pagaminti produktai.

Žuvininkystės produktų gamintojų organizacija – juridinis asmuo, vienijantis fizinius ir (ar) juridinius asmenis, kurie užsiima versline žvegyba arba akvakultūra ir pirminiu žuvininkystės produktų pardavimu, jei apdorojant ar perdirbant žuvininkystės produktus atitinkamos procedūros atliekamos žvegybos laivuose, pripažintas ŽŪM ar jos įgaliotos institucijos tam tikros rūšies ar rūšių žuvininkystės produktų gamybai (žvegybai ar akvakultūrai) bei prekybai ir siekiantis savo įstatuose (nuostatuose) numatytų šių svarbiausių tikslų – užtikrinti žuvų išteklius tausojančią žvegybą ir gerinti žuvininkystės produktų pardavimo sąlygas. Įgyvendindamas nustatytus tikslus, taiko šiuos būdus: gamybos planavimą pagal paklausą, gamintojų organizacijos narių pagamintų produktų pasiūlos ir tiekimo į rinką koncentraciją, palaiko žuvininkystės produktų stabilias kainas, žvegybos metodus, užtikrinančius žuvų išteklius tausojančią žvegybą.

Žuvininkystės ūkis – ūkio šaka, apimanti žuvų ūkio veiklą.

Žuvininkystės tvenkinys – hidrotechninis statinys (pylimai, krantų stiprinimo įrenginiai, vandens padavimo, nuleidimo ir dugno sausinimo kanalai, įleistuvai, išleistuvai, šliuzai, slenksčiai, pralaidos), įrengtas žemės paviršiuje, jo įdaubeje, iškasoje arba upės vagoje ir naudojamas žuvims auginti ir veisti.

Žuvivaisa – žuvų veisimas, paauginimas bei perkėlimas iš vienu vandens telkinių į kitus, taip pat reproduktorių gaudymas ir laikymas žuvų išteklių atkūrimo, palaikymo ir gausinimo tikslais.

Žuvų augintojai – fiziniai ar juridiniai asmenys, kurie užsiima žuvų auginimu gėlame ar jūros vandenyje, sudarydami joms dirbtines mitybos ir gyvenimo sąlygas.

Žuvų ištekliai – visos gėlujų ir jūros vandenų žuvis, išskyrus dirbtinai auginamas žuvis, kurias žmogus naudoja arba gali naudoti savo poreikiams.

Žuvų išteklių apsauga ir atkūrimas – teisinių, techninių ir finansinių priemonių, padedančių išlaikyti stabilias, natūraliai atsikuriančias arba nykstančias žuvų populiacijas, visuma.

Žuvų išteklių atkūrimas – teisinės, materialios ir finansinės priemonės, padedančios išlaikyti stabilias, natūraliai atsikuriančias arba atkurti nykstančias žuvų populiacijas.

Žuvų išteklių naudotojai – fiziniai ir juridiniai asmenys, turintys teisę naudoti žuvų išteklius.

Žvejyba – žuvų gaudymas verslo, veisimo ar moksliniais tikslais ir visa kita veikla, susijusi su žvejyba, žuvų perdirbimu laivuose, pervežimu laivais ir pagalbinių laivų naudojimu.

Žvejyba atviroje jūroje – žvejyba vandenyse už valstybių teritorinių jūrų ir ekonominių zonų ribų, neutraliuose vandenyse, konvencijomis reguliuojamuose jūros žvejybos rajonuose.

Žvejybos laivynas – žvejybos, žuvų apdorojimo, transportavimo ir aptarnavimo laivų visuma. Priklauso visi versliniai laivai, refrižeratoriai.

Žvejybos limitas – žuvininkystės vandens telkiniui nustatytas didžiausias žuvų sugavimo kiekis arba žvejybos įrankių kiekis, arba žvejybos dienų skaičius, arba nustatytos žvejybos vietos.

Žvejybos pajėgumas – laivo talpa, išreikšta bruto tonomis (BT), ir jo galia, išreikšta kilovatais (kW) (Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2930/86 4 ir 5 straipsniai. Tam tikroms žvejybos rūšims Taryba gali pajėgumą apibrėžti ir kitaip, pvz., atsižvelgiant š laivo žvejybos įrankių kiekį ir (arba) dydį.).

Žvejybos pastangos – žvejybos laivo pajėgumo ir laivo žvejybos trukmės sandauga; laivų grupės žvejybos pastangų suma.

LITERATŪRA

1. Bubnys A. Vokiečių okupuota Lietuva (1941–1944) / Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. – V.: Lietuvos tautinis kultūros fondas, 1998.
2. Bulavas J. Vokiškųjų fašistų okupacinis Lietuvos valdymas. – Vilnius, 1969.
3. Europos Sąjunga – Enciklopedinis žinynas / sudarytojas Gediminas Vitkus. – V.: Eugrimas, 1999.
4. Gaigalas K. Kuršių marių baseino žuvys ir žvejojimas. – Klaipėda, 2001.
5. Gargasas P. Lietuvos TSR jūrinė žvejojimas ir jos materialinė techninė bazė. – V.: Mintis, 1965.
6. Gargasas P. Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai. Serija A2/11, V., 1961; A1(14), V., 1963; A2(19). – V.: 1965.
7. Lietuva / Lietuvių enciklopedija; antrasis leidimas. – V.: Lietuvos enciklopedijų redakcija, 15 t, 1991.
8. Lietuvos centrinio valstybinio archyvo bylos. – LVA, f.R. 111–132-157-292-547-928.
9. Lietuvos Respublikos žemės fondas 2006 m. sausio 1 d. / Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Valstybės įmonė registrų centras. – Vilnius, 2006.
10. Lietuvos statistikos metraštis 1939 m. – V.: Centrinis statistikos biuras, 12 t.
11. Lietuvos statistikos metraštis 1991 metai. – V.: Informacinis-leidybinis centras, 1992.
12. Lietuvos statistikos metraštis 2006 metai. – Vilnius, 2006.
13. Lietuvos TSR liaudies ūkis per 40 metų / Jubiliejinis statistikos metraštis. – V.: Mintis, 1980.
14. Lietuvos TSR liaudies ūkis / Statistikos duomenų rinkinys. – V.: Valstybinė statistikos leidykla. Lietuvos skyrius, 1957.
15. Lietuvos užsienio prekyba 1938 m. – K.: Centrinis statistikos biuras, 11 t.
16. Lietuvos žemės ūkis amžių sandūroje / Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija. – Vilnius, 2005.
17. Lietuvos žemės ūkio ekonominė apžvalga 1999–2005 (kasmetinis leidinys). – V.: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, 2000–2006.
18. Mažeika P. Lietuvos jūrų žvejojimas. – Čikaga, 1953.
19. Motova A. Baltijos jūros žvejojimo konkurencingumas globalizuojantis rinkoms, Žemės ūkio mokslai, 2004 Nr. 4 (priedas), Lietuvos mokslų akademija, Vilnius, 2005.
20. Pečiukėnas A. Akvakultūra Lietuvoje – istorinė apžvalga / Žuvininkystės departamentas prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos, Vilniaus universiteto Ekologijos institutas. – Vilnius, 2006.
21. Piškinaite-Kazlauskienė L... Žvejojimo istorijos apybraižos / Lietuvos istorijos institutas. – V.: Diemedžio leidykla, 1998.
22. Tarybų Lietuvai 25 metai / Statistikos duomenų rinkinys. – V.: Statistika, Lietuvos skyrius. 1965.

23. Tarybų Lietuvos enciklopedija. – V.: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1987, 3 t; 1988, 4 t.
24. Tijūnėlis R., Žičkuvienė A. Ar Lietuva jūrų valstybė. – Klaipėda, 1998.
25. Velička A. Jūreivystės žodynas. – Klaipėda, 1991.
26. Visuotinio 2003 m. žemės ūkio surašymo rezultatai / Statistikos departamentas. – Vilnius, 2005.
27. Žemės ūkio ministerijos metraštis. XX, 1918–1938. – K. 1939.
28. Žuvininkystė Lietuvoje / Lietuvos hidrobiologų draugijos, Žuvininkystės departamento prie Žemės ūkio ministerijos, Lietuvos valstybinio žuvivaisos ir žuvininkystės centro, Ekologijos instituto leidinys. – Vilnius, 1994, 1996, 1998, 2002, 2006, 1–6 t.
29. Žuvų pavadinimų žodynas / sudarytojas Virbickas J. – V.: Vilniaus universiteto Ekologijos institutas, 2005.
30. Žvejybos pajėgumų Baltijos jūroje, jos priekrantėje ir Kuršių mariose optimizavimo mokslinis pagrindimas. Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto 2006 m. mokslinio tyrimo ataskaita.
31. Агропромышленный комплекс Литовской ССР (статистический сборник). – Вильнюс, 1986.
32. Большая советская энциклопедия. – Москва.: Советская энциклопедия, 1975, 22 т.
33. Мартышев Ф. Г. Прудовое рыбоводство. – Москва: Высшая школа, 1973.

TRUMPAI APIE AUTORIUS

Viktoras Vaikutis, agrarinių mokslų daktaras, docentas, LAEI ekspertas.

Algirdas Rusakevičius, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM generalinio direktoriaus pavaduotojas.

Genadijus Babčionis, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM Žvejybos Atlanto vandenyne kontrolės ir stebėsenos skyriaus vedėjas.

Henrikas Bankauskas, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM Strateginio planavimo ir mokslo skyriaus vedėjas.

Egidijus Bukelskis, biomedicinos mokslų daktaras, VU Gamtos mokslų fakulteto Zoologijos katedros docentas.

Eugenija Bukienė, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM Žuvų rinkos reguliavimo skyriaus vyr. specialistė.

Aloyzas Burba, gamtos mokslų daktaras, VU Ekologijos instituto Hidrobiontų ekologijos ir fiziologijos laboratorijos vyresn. mokslo darbuotojas.

Algirdas Gedrimas, LAEI ekspertas.

Leonas Kęstutis Janėnas, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM Akvakultūros ir vidaus vandenų skyriaus vyr. specialistas.

Jūra Margarita Lenkaitienė, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM Žvejybos Atlanto vandenyne kontrolės ir stebėsenos skyriaus vyr. specialistė.

Vytautas Kesminas, gamtos mokslų daktaras, VU Ekologijos instituto Hidrobiontų ekologijos ir fiziologijos laboratorijos vadovas.

Giedrius Ladukas, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Gamtos išteklių skyriaus vyr. specialistas.

Erlandas Lendzbergas, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM Žvejybos Baltijos jūroje departamento Žvejybos kontrolės skyriaus vedėjas.

Sigita Meškelevičiūtė, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM ES ir tarptautinių reikalų skyriaus vyr. specialistė.

Arina Motova, LAEI Produktų rinkotyros skyriaus tyrėja.

Birutė Paliukėnaitė, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM Akvakultūros ir vidaus vandenų skyriaus vyr. specialistė.

Agnė Razmislavičiūtė, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM Žuvų rinkos reguliavimo skyriaus vedėja.

Rimantas Repečka, gamtos mokslų daktaras, VU Ekologijos instituto Jūros ekologijos laboratorijos vadovas.

Indrė Šidlauskienė, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM ES ir tarptautinių reikalų skyriaus vedėja.

Laima Vaitonytė, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM Akvakultūros ir vidaus vandenų skyriaus vyr. specialistė.

Tomas Virbickas, biomedicinos mokslų daktaras, VU Ekologijos instituto Gėlųjų vandenų ekologijos sektoriaus vadovas.

Eduardas Vozgirdas, Žuvininkystės departamento prie ŽŪM Žvejybos Atlanto vandenyne kontrolės ir stebėsenos skyriaus vyresn. specialistas.

Lietuvos žuvininkystė. Dokumentai, faktai, skaičiai. – V.: Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, 2007. – 190 p.

ISBN 978-9955-481-16-4

Pateikta informacija apie Lietuvos žuvininkystės sektoriaus formavimąsi, jo plėtros politiką ir raidą 1918–2005 metais. Leidinys skiriamas visiems, kas domisi žuvininkyste ir jos problemomis.

UDK 639.3(474.5)(094)
Li 334

Redagavo V. Šilaikienė
Maketavo V. Girgždienė
Viršelio dizainas: dizaino studija DABA

2007 12 20 11,5 sp. l. Užsakymo Nr.
Išleido Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija
Gedimino pr.19 (Lelevelio g.6), LT-01103 Vilnius
Spausdino